

**МІНІСТЕРСТВО АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА ФІНАНСІВ І КРЕДИТУ**

**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ
СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІКИ**

**МАТЕРІАЛИ І ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ ЗАОЧНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
20-22 СІЧНЯ 2010 РОКУ**

ЧАСТИНА 2

УМАНЬ 2010

МІНІСТЕРСТВО АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА ФІНАНСІВ І КРЕДИТУ

МАТЕРІАЛИ І ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ ЗАОЧНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

«АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІКИ»

Частина 2

Умань
«Візаві» (СПД Сочінський)
2010

УДК
ББК
М

*Рекомендовано до друку вченою радою Уманського державного аграрного
університету, протокол №1 від 16.09.2010 року*

Редакційна колегія:

А.Ф. Головчук – доктор технічних наук (відповідальний редактор);
С.П. Сонько – доктор географічних наук (заступник відповідального редактора);
В.С. Костюк – кандидат економічних наук;
О.О. Непочатенко – доктор економічних наук;
П.К. Бечко – кандидат економічних наук;
М.І. Мальований – кандидат економічних наук (відповідальний секретар).

*Автори вміщених матеріалів висловлюють свою думку,
яка не завжди збігається з позицією редакції.*

Матеріали I Всеукраїнської заочної науково-практичної конференції

«Актуальні питання сучасної економіки», 20-22 січня 2010 р. – Умань: СПД
Сочінський, 2010. – Ч.2. – 184 с.

Збірник містить доповіді студентів, магістрів, викладачів та вчених, які були розглянуті на I Всеукраїнській заочній науково-практичній конференції «Актуальні питання сучасної економіки», що відбулася 20-22 січня 2010 року в м. Умань. У наукових матеріалах висвітлюються питання стабільного розвитку економіки в умовах ринкових відносин.

Розраховано на студентів, аспірантів, викладачів, наукових співробітників та фахівців, які займаються питаннями розвитку економіки.

ЗМІСТ

Гаврилюк В.В. Податок з доходів фізичних осіб як важіль регулювання фінансових ресурсів у державі	6
Гаврилюк В.М. Закордонний досвід іпотечного кредитування	9
Гаріга Н. Особливості розвитку лізингових операцій в Україні	10
Гаріга Н. Проблеми формування місцевих бюджетів України	12
Гоменюк М.О. Венчурний капітал як спосіб фінансування інноваційних проектів	14
Гонтар О.С. Економічна сутність терміну "необоротні активи"	16
Гончар В.Ю. Методичні підходи до визначення оцінки фінансової стійкості банківської системи	18
Гончаренко В.В. Удосконалення економічного механізму кредитування сільськогосподарських товаровиробників	20
Горячева А. Прибуток як один із головних показників фінансових результатів діяльності підприємства	24
Грабова О.М. Стан і перспективи розвитку страхового ринку України	26
Гребеник Н. Податок з доходів фізичних осіб у фінансовій системі держави ...	28
Грипас В.М. Особливості страхування цивільно-правової відповідальності в Україні	30
Грінєвич С.В. Методологічні підходи до визначення факторів депозитних ризиків банку як об'єкта регулювання	32
Грінченко О.А. Формування місцевих бюджетів	35
Гріщенко М.Ф. ПДВ та шляхи удосконалення його функціонування	37
Гушан Т.А. Етапи формування фондового ринку в Україні	39
Давиденко Т.В. Вексельний обіг в Україні: проблеми становлення та розвитку	41
Деркач Т.А. Обґрунтування складу оборотних засобів	43
Дідур О.В. Роль споживчого кредиту для населення	45
Добранчук Л.О. Фіскальна ефективність податку з доходів фізичних осіб	46
Добрянська А.С. Проблеми сучасного страхового ринку України	48
Доскоч Н.Ю. Адміністрування непрямих податків та шляхи його удосконалення на прикладі Уманської ДПІ Черкаської області	50
Доскоч Н.Ю. Взаємодія банківського та страхового секторів фінансового ринку з метою створення якісно нових послуг	51
Драчевська А.А. Кредит в умовах поглиблення фінансової кризи	53
Думенко А.А. Реформування місцевого оподаткування в Україні	55
Дусик І.В. Розвиток споживчого кредитування в Україні	57
Задорожна О.В. Роль кредитних спілок в Україні	59
Задорожня Л.В. До питання про становлення та розвиток податків	60
Замотайло О.Є. Проблеми вітчизняної системи оподаткування	62
Запорожець І.Ю. Проблеми іпотечного кредитування в Україні	64
Запорожець І.Ю. Проблема розвитку лізингового кредиту в Україні	65

Зарапіна Ю.О. Ресурсні платежі в системі регулювання раціонального природокористування	67
Іванов С.П. Ринок лізингових послуг в Україні	70
Кваша Р. Прогнозування ліквідності банку	72
Кобзюк О. Плата за землю як джерело доходів місцевих бюджетів	74
Коваленко О.С. Про доцільність підвищення розмірів внесків до Фонду соціального страхування на випадок безробіття	76
Лиса Н.В., Коломієць О.В. Проблеми венчурного інвестування в Україні	79
Коломієць О.В. Проблеми та міжнародний досвід оподаткування тютюнових виробів в Україні	82
Копалєйшвілі К.Т. Інформаційна функція грошей	85
Коровіна І.М. Пенсійне забезпечення як одна з умов існування громадян	86
Коропець В.О. Курси валют та їх регулювання	88
Коцубальський П.П. Вдосконалення механізму справляння податку з доходів фізичних осіб	90
Кравченко С. Механізм формування та використання коштів місцевого бюджету	92
Криницька А.А. Іпотечний кредит та проблеми його розвитку в Україні	93
Кучмай Л.В. Інституційна ефективність ринку цінних паперів в Україні	95
Лиман Л.М. Проблеми розробки теоретичних основ формування місцевих бюджетів	97
Лінецька І. Короткострокове кредитування сільськогосподарських підприємств	100
Мазур Є.М. Стан пенсійного страхування на прикладі УПФУ в м. Умань	102
Мазуркевич С. Стан та перспективи кредитування підприємств АПК	103
Малевська І.В. Амортизаційна політика та її вплив на ефективність використання основних засобів	105
Марченко О.А. Фінансова криза в Україні: її наслідки та перспективи виходу з неї	107
Маценко В.С. Теоретичні основи та економічна суть основних засобів	109
Мельник А.В. Витрати виробництва та собівартість сільськогосподарської продукції	111
Мельник Е.О. Шляхи оптимізації застосування непрямого оподаткування	114
Мельниченко Н.М. Основні проблеми оподаткування підприємств житлово-комунального господарства	116
Мережка І.В. Кредитування в сфері сільського господарства	118
Микитюк О.В. Формування структури капіталу: переваги та недоліки	120
Микитюк С. В. Формування банківських інвестицій	121
Моргун Д.І. Стан та перспективи розвитку недержавного пенсійного страхування в Україні	123
Мороз О.В. Особливості функціонування податку з доходів фізичних осіб	126
Мосейчук Н. НАСК «Оранта» - чистий символ віри і надії.....	128
Мотуз Т.А. Комерційний кредит у сучасних умовах	129

Носенко Д. К. Фінансове забезпечення інноваційної діяльності	131
Одайська І.В. Проблеми та перспективи розвитку Національної депозитарної системи України	133
Непочатенко О. Платоспроможність як економічна категорія	136
Олійник С.М. Глобальна фінансова криза та її вплив на розвиток економіки України	138
Островський В. Проблеми розвитку страхування життя в Україні	141
Павленко О. Проблеми земельного оподаткування та шляхи їх вирішення	142
Павлюк Я. Проблеми кредитування сільськогосподарських підприємств	144
Пащук О.В. Методичні підходи щодо визначення видів податкових ризиків ...	145
Пащук В.В. Проблеми нормативно-правового характеру у сфері податкового контролю	147
Пересунько О. Шляхи удосконалення фінансування закладів освіти	149
Пересунько О. Проблемні аспекти страхової діяльності в Україні	151
Петришина І.І. Шляхи підвищення прибутковості банківського сектору в умовах нестабільного зовнішнього середовища	153
Підгорна Н.В. Особливості оподаткування сільськогосподарських товаровиробників	155
Погоріла В.П. Формування фінансових результатів сільськогосподарських підприємств	157
Погрібна М.О. Оподаткування фізичних осіб в Україні: проблеми та напрямки удосконалення	159
Половий І. Теоретичні питання першого тому «Капітал» Карла Маркса	160
Понько В. Банківське кредитування підприємств	162
Порощук І. Регулювання грошового обороту за допомогою факторингового обслуговування	164
Римар С. Споживчий кредит – підвищення життєвого рівня споживачів	166
Руденко І.А. Проблеми залучення банківського кредиту сільськогосподарськими підприємствами	168
Саєвський С.М. Стан та проблеми соціального страхування з тимчасової втрати працездатності на прикладі Бершадської міжрайонної виконавчої дирекції Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності	170
Сакал О. Гроші і філософські погляди на них	172
Сальмі М.О. Фінансові послуги як складова частина фінансового ринку	174
Свердан М. Позабюджетні цільові фонди держави: суспільна ефективність фіскального перерозподілу	176
Сікерко К. Проблемні питання оподаткування непрямими податками	178

Податок з доходів фізичних осіб як важіль регулювання фінансових ресурсів у державі

Гаврилюк В.В., студент
Науковий керівник – викладач Захарчук О.А.
Уманський державний аграрний університет

Однією з причин нестабільності економіки України є недосконалість податкового законодавства. Високі податки є гальмом ринкових перетворень в країні, оскільки значна частина доходів підприємств поглинається під тиском “податкового пресу”. Це в свою чергу призводить до появи фактів ухилення від сплати податків суб'єктами господарювання або значного заниження оподатковуваних доходів.

У сучасних умовах перебудови економіки України, становлення та розвитку ринкових відносин у державі важливе місце займає державне регулювання фінансово-господарської діяльності фізичних осіб - суб'єктів підприємницької діяльності.

Одним із вагомих важелів регулювання розподілу фінансових ресурсів між державою та населенням є податок з доходів громадян та інші податки, які входять до складу податкової системи України. Оподаткування доходів фізичних осіб є складовою частиною фінансового механізму держави.

Сфера перерозподілу доходів фізичних осіб є одним з основних фінансових ресурсів держави. У бюджетах місцевих рад питома вага прибуткового податку складає значну частку і коливається в межах від 25 до 60 %. Тобто прибутковий податок істотно впливає на утримання бюджетної сфери багатьох міст і районів України.

Податок з доходів фізичних осіб - загальнодержавний податок, а тому порядок його сплати, пільги, розміри ставок встановлюються законодавчими актами України¹. Він є прямим податком, тобто самостійно сплачується громадянином безпосередньо з отриманого доходу. Податки з громадян - це економічні відносини у грошовій формі, які виникають між державою і населенням та є одним із важливих обов'язків громадян, пов'язаних із дотриманням Конституції. Конституційний обов'язок громадян — сумлінно і своєчасно сплачувати податки та подавати декларацію - закріплений не лише у Конституції України, але й у конституціях усіх провідних держав світу.

У XIX ст. класичні засади обкладання податком були розвинуті та доповнені. Швейцарський економіст С. де Сісмонді, вважав, що податки не повинні сприяти відтоку багатства з країни².

На сьогодні податок із доходів з фізичних осіб використовується в податкових системах майже у всіх країнах світу. Він є дуже дієвою формою взаємовідносин між державою та її громадянами, яка здійснюється на основі примусового обов'язкового вилучення частини їх доходу для створення централізованого грошового фонду держави з метою виконання її функцій. Рівень оподаткування фізичних осіб

1 Закон України «Про податок з доходів фізичних осіб» від 22.05.2003 р.

2 Демченко Т.М. Податок з доходів фізичних осіб у системі державних доходів //Регіональна економіка . – 2007. – № 2.

безпосередньо впливає на реальні особисті доходи значної частини населення, особливо тих, хто отримує основні доходи у вигляді заробітної плати.

Важливим є призначення оподаткування доходів різних груп населення з метою досягнення економічного зростання й соціальної справедливості в суспільстві. Досягнення поставленої мети потребує досконалого податкового законодавства, яке повинно опиратися на науково обґрунтоване визначення бази оподаткування, ставок податку, пільг при оподаткуванні, а також урахування специфічних умов національної економіки, трудових і соціальних традицій населення.

Раніше доходи оподатковувалися за шкалою (від 10% - 40%), при чому податок за найвищою ставкою 40% стягувався з доходу від 1700 грн., що не завжди було справедливим по відношенню до платників, які офіційно отримують заробітну плату і не можуть приховати свої доходи¹.

Зараз податок сплачується за єдиною податковою ставкою 15%.

Аналіз розвитку податкових систем європейських країн свідчить про дедалі більшу роль прямого оподаткування, насамперед оподаткування доходів громадян. Зростаюча податкова культура і свідомість платників прямих податків дає змогу забезпечувати сталі надходження до бюджету і використовувати податки як інструменти, що стимулюють прискорення науково-технічного прогресу, збільшення зайнятості, рівномірний розвиток територій. Порівняння чинних систем оподаткування ЄС та України виявляє багато суперечностей, які повинні бути вирішені найближчим часом.

Оскільки податкові системи розвинених європейських країн зорієнтовані на оподаткування доходів громадян, і ця тенденція має незворотний характер, очевидним для України є посилення уваги до такого виду оподаткування і головним моментом, про що свідчить європейський досвід має бути стягнення податків із тієї частки доходів платників, які залишаються після забезпечення основних життєвих потреб працівника та його сім'ї. Податок на доходи фізичних осіб має бути трансформований з оподаткування доходів окремої людини на оподаткування доходів родини.

Досвід країн-учасниць ЄС засвідчив, що зниження верхньої межі оподаткування, по-перше, сприяло зростанню особистих заощаджень населення, що дало змогу використовувати вільні від оподаткування кошти на інвестиційні цілі, по-друге, сприяло збільшенню самого споживання, що, звичайно, дало імпульс для розвитку цілих галузей економіки, вплинуло на зниження рівня цін, знизило запаси товарної маси. Завдяки цьому зменшився рівень інфляції, зміцніла національна валюта. Загалом у багатьох країнах збільшився неоподатковуваний мінімум доходів громадян, що сприяло економічному зростанню².

Упровадження податків чи змін у податкових системах багатьох європейських країн супроводжується широкою агітаційною кампанією щодо переваг і важливості тих чи інших кроків у сфері оподаткування. До такої роботи поряд із державними податковими органами залучаються і приватні кампанії. У нас цього немає, тому більшість населення сприймає запровадження податків негативно. А в деяких

1 Андрущак Н.В. Податок з доходів фізичних осіб //Головбух . – 2007. – № 16.

2 Демченко Т.М. Податок з доходів фізичних осіб у системі державних доходів //Регіональна економіка . – 2007. – № 2.

країнах ЄС запровадження тих чи інших законів можливе лише після отримання згоди населення шляхом референдуму.

Можливості збільшення доходів бюджету за рахунок виведення значної частини економіки з тіні важко переоцінити. Для досягнення цієї мети потрібні заходи, з одного боку, контрольно-карального характеру, з другого -у напрямку раціоналізації податкового законодавства¹. Треба створити у платників бажання добровільно сплачувати податки, тобто одержувати легальні високі доходи. В цілому в ході податкової реформи необхідний перехід від виконання податками переважно фіскальних функцій до переважно стимулювальних та регулювальних.

Під час реформування податкової системи важливо дотримуватися послідовної політики щодо вдосконалення податкового законодавства та забезпечити стабільність правового поля, яка дозволить суб'єктам господарювання планувати свою діяльність на перспективу. Тому на сьогодні актуальним є затвердження стратегії реформування податкової системи України, яка обов'язково має ґрунтуватися на оцінці проблем та недоліків існуючої системи та визначати шляхи їх розв'язання. Комплексне ж вирішення питання реформування податкової системи, створення цілісного, узгодженого, стабільного податкового законодавства можливе лише шляхом прийняття Податкового кодексу. У разі його запровадження держава отримає не тільки досконале податкове законодавство та нормативні акти щодо регулювання податків з чітким визначенням прав та обов'язків як платників податків, так і органів державної податкової служби, а й якісну систему обслуговування платників податків. Це, своєю чергою, сприятиме підвищенню рівня добровільного виконання вимог податкового законодавства платниками податків та забезпеченню повної та своєчасної сплати податків, зборів та обов'язкових платежів.

Не менш суттєвою є система податкових пільг, що веде до зменшення оподатковуваного об'єкта. Вона має різноманітні форми і будується для кожного податку з урахуванням пріоритетів національної фіскальної політики.

Податкові пільги — це звільнення від податків згідно з чинним законодавством. Вони є одним із елементів податкової політики і переслідують як економічну, так і соціальну мету. Використовуючи податкові пільги, держава регулює певні економічні процеси і забезпечує соціальний захист окремих видів діяльності та груп населення. Перелік податкових пільг визначається законами України та інструкціями Міністерства фінансів України про порядок нарахування і сплати тих чи інших податків.

Отже, можна зробити висновок, що система оподаткування фізичних осіб в Україні не є недосконалою і потребує суттєвих коректив. Упродовж останніх років в Україні докладається чимало зусиль для модернізації податкової служби та вдосконалення існуючої системи оподаткування. Однак ще не вирішеними лишаються низка проблем. Зокрема, наявність прогалин у законодавстві, що дозволяє несумлінним платникам податків ухилятися від оподаткування. Запровадження Податкового кодексу значно б полегшило регулювання податкової системи зокрема й податку з доходів фізичних осіб. Що стосується мети, то безумовно це- соціальна справедливість та зростання добробуту як населення загалом, так і кожного громадянина зокрема.

¹ Політаєва Л.А. Податок з доходів фізичних осіб //Бібліотека голоvbуха. – 2008. – № 4.

Закордонний досвід іпотечного кредитування

Гаврилюк В.М., студент

Науковий керівник – асистент Власюк С.А.

Уманський державний аграрний університет

В сучасних умовах глобалізації все більшої популярності набуває іпотечне кредитування, яке являє собою, договір банківського кредиту, в межах якого права кредитора, тобто банку, забезпечені нерухомим майном. Україна за вісімнадцять років незалежності пройшла складний шлях формування ринкової економіки та вже декілька років поспіль демонструє значні темпи економічного зростання, однак до сьогодні залишається проблема забезпечення населення якісним житлом у достатньому обсязі. Розв'язати цю проблему можна шляхом створення системи іпотечного кредитування, однак через політичну й економічну нестабільність у країні, ресурси комерційних банків мають переважно короткостроковий характер, у зв'язку з чим є доцільним вивчення зарубіжного досвіду з випуску й обігу іпотечних цінних паперів як джерела надійних, дешевих, довгострокових ресурсів.

Дослідження в галузі іпотечних цінних паперів надзвичайно активно проводять американські та європейські науковці, серед них М. Кейн, Л. Хейр, О. Штьокер, Р. Янг. Варто зазначити, що зарубіжні дослідники не тільки розглядають сутність і види іпотечних цінних паперів, а й насамперед, пропонують моделі оцінки їх якості й ризиків. У свою чергу, увага вітчизняних учених, а саме О. С. Любуня, К. В. Паливоди, С. І. Кручка, спрямована передусім на з'ясування механізмів обігу іпотечних цінних паперів, що пояснюється порівняно нещодавнім запровадженням цих цінних паперів у вітчизняну практику. Саме тому метою їхнього дослідження є з'ясування особливостей і тенденцій європейського ринку іпотечних цінних паперів.

У країнах Європи, де фінансові системи зорієнтовані на банки, іпотечні банки відіграють особливу роль. Це підтверджується й тим, що перші іпотечні установи виникли у Пруссії: 1770 року король Пруссії Фрідріх II заснував Сілезьке кредитне товариство, яке здійснило випуск іпотечних облігацій. Згодом, у 1872-му, у Франкфурті було створено перший приватний акціонерний іпотечний банк. На увагу заслуговує досвід Данії, де перші іпотечні облігації були емітовані в 1797 році й за більш ніж 200-річну історію існування цього інструмента не було зафіксовано жодних випадків дефолту або відстрочки платежів¹.

Найпотужнішого розвитку іпотечне кредитування набуло в середині й наприкінці ХІХ століття. Через складність іпотечних відносин постала потреба в їх державному регулюванні, тому на початку ХХ століття з'явилися відповідні закони, які вже передбачали можливість випуску іпотечних цінних паперів — заставних і прообразів іпотечних облігацій. Сучасне законодавство, що регулює емісію й обіг іпотечних цінних паперів у країнах Європи та СНД, сформувалося лише наприкінці ХХ — початку ХХІ століть.

На сьогоднішній день в системі іпотечного кредитування важливу роль відіграє ринок банківських послуг. Він становить таку систему економічних відносин, яка

¹ Версаль Н. Європейський ринок іпотечних цінних паперів: сучасний стан та перспективи розвитку в умовах глобалізації / Н. Версаль // Фінанси України. – 2008. – №9. – С. 70–80.

забезпечує реалізацію попиту клієнтів на різноманітні послуги, пропозицію цих послуг з боку банківських установ та безпосередньо формування ціни на них¹.

Потенційно в Україні будь-який банк, отримавши банківську ліцензію на розміщення коштів від свого імені та на свій розсуд, може без жодних перешкод ввійти на ринок іпотеки. Стратегія стосовно банків полягає у визначенні загальних тенденцій розвитку ринку, конкретного банку та його поведінки на ринку. О. Любунь доводить, що «результати стратегічного управління мають необоротний чи стратегічний характер і відіграють кардинальну роль у розвитку банку»². Формування конкурентної пропозиції банку полягає у розв'язанні завдань щодо підвищення якості банківського обслуговування різних груп клієнтів та збільшення пропозицій на ринку нових інструментів. В. Корнєєв пов'язує спектр банківських послуг з диверсифікацією різних фінансових інструментів у межах прийнятого співвідношення ризику та дохідності³. Оцінюючи стан іпотечного кредитування в країні, слід зауважити, що на ринку іпотеки банкам слід бути готовими до сегментації клієнтського попиту на іпотечні кредити. О. Любунь та В. Корнєєв, теоретично довели, що конкурентну пропозицію на іпотечному ринку банк має формувати на засаді широкого асортименту інструментів із застосуванням нових технологій, нових підходів до оцінки як кредитоспроможності клієнта, так і застави.

Отже, тільки наявність широкого спектра іпотечного інструментарію дасть змогу конкретному банку зміцнити свої позиції в цьому сегменті кредитного ринку, при умовах дедалі зростаючої конкуренції. Слід зауважити, що іпотечний ринок постійно змінюється, через ці зміни виникають іпотечні кризи. Така криза вже встигла охопити США і почала поширюватися на всі розвинуті країни світу. Необхідно зазначити, що саме вона внесла істотні корективи в подальший розвиток європейського ринку забезпечених облігацій. Останні події засвідчують, що стабільність на іпотечних ринках буде забезпечена за умов активної співпраці всіх без винятку урядів країн світу, і матимемо надію, що Україна буде брати в цій співпраці активну участь.

Особливості розвитку лізингових операцій в Україні

Гаріга Н., студент

Науковий керівник – викладач Мельник К.М.

Уманський державний аграрний університет

Перетворення під впливом науково-технічного прогресу сфери виробництва і обігу, глибокі зміни економічних умов господарювання викликають необхідність пошуку і впровадження нетрадиційних для народного господарства нашої країни методів оновлення матеріально-технічної бази і модифікації основних фондів суб'єктів різних форм власності. Одним з таких нетрадиційних методів є лізинг. Місце лізингового бізнесу в міжнародній діяльності визначається перш за все

1 Дзюблук О. Ринок банківських послуг: теоретичні аспекти організації і стратегія розвитку в Україні / О. Дзюблук // Банківська справа. – 2005. – №8. – С. 40–52.

2 Любунь О. Особливості розробки стратегічного плану діяльності банківської установи в умовах трансформації економіки / О. Любунь // Банківська справа. – 2006. – №2. – С. 42–46.

3 Корнєєв В. Банківський сервіс на ринках залучення і розміщення капіталу / В. Корнєєв // Банківська справа. – 2006. – №1. – С. 82–93.

самими об'єктами лізингу, що є найважливішими елементами активної частини основних фондів підприємств, - машини, устаткування, транспортні і інші засоби.

Для всебічного розвитку економічних процесів в країні, активізації підприємницької діяльності, розвитку малого та середнього бізнесу треба впроваджувати нові для нашої економічної системи методи фінансування реального сектору економіки, оновлення матеріально-технічної бази. На нашу думку, розширення лізингових операцій в Україні є одним із таких методів фінансування.

Значний внесок у розробку питань теорії і практики лізингових операцій здійснили зарубіжні вчені: Дж. М. Кейнс, Й. Шумпетер, А. Пігу, Дж. Герлі, Е. Коен, Е. Означеній тематиці присвячено праці вітчизняних вчених-економістів, зокрема: С. Я. Боринець, О. Васильчишин, І. М. Внукова, К. Ф. Ковальчук, Б. Івасіва та інші.

Вважаємо, що сьогодні гостру потребу в інвестиціях українська економіка може забезпечити шляхом використання потенціалу ринку фінансових послуг. Таким чином, розширення лізингових операцій стає рушієм розвитку малих та середніх підприємств України.

Незважаючи на активний розвиток фінансової системи, ринок лізингових послуг в Україні перебуває на стадії становлення. Активізація лізингових операцій істотно впливає на розширення реального сектору економіки. На сьогодні лізинг як спосіб реалізації продукції та здійснення інвестицій набув значного поширення в усьому світі, а також в Україні про що свідчать дані таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

Показники лізингових операцій в Україні (млн. грн.)¹

Галузь	2004 р.	2005 р.	2006 р.	2007 р.	2008 р.	Відхилення 2008 від 2004 (+,-)
Сільське господарство	200	400	300	500	600	400
Промисловість	150	220	300	400	520	370
Сфера послуг (транспорт)	100	150	200	270	340	240
Будівництво	50	80	100	130	170	120
Всього	500	750	1000	1300	1630	1130

З даних таблиці ми бачимо, що у 2008 році порівняно з 2004 роком розмір лізингових операцій збільшився на 1130 млн. грн.

Незважаючи на позитивні тенденції, слід зазначити, що темпи зростання лізингового ринку України є незначним порівняно з потребами економіки.

Підтвердженням цього є:

- нині показник співвідношення обсягів укладених лізингових угод до ВВП в Україні майже в 20 разів менший, ніж в країнах, що демонструють швидкі темпи зростання;

- потреба в інвестиціях, які необхідні вже сьогодні для оновлення основних засобів України (щонайменше 14 млрд. дол. США), майже у 70 разів перевищує реальний обсяг ринку лізингу (221 млн. дол. США).

¹ Черевань І. Лізинг як метод фінансування інноваційного розвитку виробничої бази вітчизняних підприємств/ Черевань І.//Банківська справа. – 2009. – №2 С. 46-56

Для активного розвитку лізингу в Україні доцільно провести комплекс заходів, який передбачатиме:

- зниження вартості кредитних ресурсів до рівня, який би не перевищував 20% річних, для забезпечення ефективності лізингових операцій;
- зниження вартості нотаріальних послуг з оформлення договорів лізингу з метою послаблення фінансового навантаження на учасників лізингової угоди;
- надання податкових пільг щодо операцій з міжнародного лізингу для ввезення на територію України високотехнологічного устаткування;
- створення лізингових центрів, які б спеціалізувалися на обслуговуванні малих підприємств;
- реформування податкового законодавства в частині стимулювання лізингових операцій – запровадження пришвидшеної норми амортизації для об'єктів лізингу, надання інвестиційних пільг при оподаткуванні прибутку підприємств, застосування спрощеної процедури повернення майна.
- розроблення державної програми підтримки лізингу, яка б передбачала залучення банківського сектору до розвитку лізингових послуг¹.

Отже, на загальнодержавному рівні розвиток лізингу – це не лише засіб стимулювання реалізації нової техніки, пришвидшення оновлення основних фондів, а й інтенсифікація розвитку національної економіки в цілому, підвищення її якісного рівня.

Проблеми формування місцевих бюджетів України

Гаріга Н., студент

Науковий керівник – асистент Ярошевич О.Я.

Уманський державний аграрний університет

В бюджетній системі кожної країни найбільш чисельною ланкою є місцеві бюджети. В даний час в нашій державі їх нараховується майже дванадцять тисяч. Згідно Конституції України, до них належать: міські, районні в містах, селищні і сільські бюджети. За допомогою місцевих бюджетів щорічно перерозподіляється близько 15% валового внутрішнього продукту, в них зосереджується майже 35% бюджетних ресурсів².

Місцеві бюджети виконують особливу роль в кожній унітарній країні тому, що вони є фінансовою основою місцевого самоврядування. За рахунок коштів місцевих бюджетів фінансуються найбільш значні заходи держави в галузі освіти, охорони здоров'я, соціального захисту, тобто всі ті витрати, які зачіпають інтереси широких верств населення.

1 Онищук Я.В. Розвиток лізингу в Україні / Онищук Я.В. // Фінанси України. – 2007. – № 7. – С. 106–113. Танклевська Н.С. Проблеми розвитку лізингу / Танклевська Н.С. // Фінанси України, 2007. – № 3. – С. 58–61.

2 Павлюк К.В. Формування доходів місцевих бюджетів / Павлюк К.В. // Фінанси України . – 2006. – №4. – с. 24–37.

Закономірно, що проблеми виконання місцевих бюджетів, правильність розрахунків доходної та видаткової частин, досягнення збалансованості набувають в сучасних умовах особливої актуальності¹.

Необхідність проведення реформи у сфері місцевих бюджетів та міжбюджетних відносин обумовлена такими проблемами:

- широкий перелік задекларованих державою соціальних зобов’язань;
- нерівномірність темпів соціально-економічного розвитку регіонів;
- недостатній обсяг доходної частини місцевих бюджетів;
- високий рівень дотаційності місцевих бюджетів².

Дані проблеми ґрунтовно досліджувалися, як зарубіжними авторами: Дж. Б’юкенен, П. Масгрейвам, Ш. Бланкарт, Ю. Немец, Д. Друмергоф, Дж. Оунс, так і вітчизняними: В.М. Федосов, О.Д. Василик, В.І. Кравченко, І.О. Луніна, В.М. Опарін, К.В. Павлюк, С.А. Буковинський, О.П. Кириленко, О.Д. Данілов, Н.В. Стукало, Ц.Г. Огонь, Ю.Ю. Трач та ін.

Головною метою статті є специфіка формування місцевих бюджетів і шляхи вдосконалення системи їх формування.

Розглянемо джерела доходів місцевих бюджетів України (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Доходи місцевих бюджетів України

Найменування доходів	2007 рік		2008 рік	
	млн. грн.	%	млн. грн.	%
Податкові надходження	4153	26,4	4138,6	24,6
Неподаткові надходження	676,4	4,3	622,5	3,7
Офіційні трансферти	10901,6	69,3	12062,5	71,7
Всього	15731	100	16823,6	100

З даних таблиці ми бачимо, що найбільшу питому вагу займають офіційні трансферти з державного бюджету. Це свідчить про те, що місцеві бюджети знаходяться в жорсткій залежності від центрального бюджету, що обмежує самостійність органів місцевого самоврядування та можливості формування місцевих бюджетів за рахунок власних коштів.

При цьому найголовніший принцип, який існує в ринковій економіці, той, котрий змушує органи місцевого самоврядування в усьому світі розраховувати на свої сили, на власні доходні джерела. Як свідчить закордонний досвід місцевого самоврядування, власні джерела, зокрема, в європейських країнах у середньому становлять практично 70-90 відсотків. При цьому питома вага місцевих податків і зборів у загальних надходженнях місцевих бюджетів європейських міст становить, як правило, від 50 до 70 відсотків. А в Україні питома вага місцевих податків і

1 Януль І.Є. Бюджетний процес в Україні та напрями його вдосконалення / Януль І.Є. // України. – 2005. – № 9. – с. 25-29.

2 Огонь Ц.Г. Доходи місцевих бюджетів та напрями їх реструктуризації / Огонь Ц.Г. // Фінанси України. - 2006. - № 1. - с. 312.

зборів у місцевих бюджетах становить 3 відсотки. Порівняймо 3 відсотки і 70 відсотків – колосальний розрив. Ситуацію, що склалася, можна було б виправити, переглянувши склад загальнодержавних та місцевих податків і зборів. На сьогоднішній день і податок на прибуток, і плата за землю не є місцевими податками і зборами, але закріплені за місцевими бюджетами. Ці платежі принаймні можна було б визнати місцевими. У свою чергу, з появою права комунальної власності на землю, що передбачено Земельним кодексом України, актуалізується питання про включення податку за землю до складу місцевих податкових платежів. І, звичайно, доцільно передбачити можливість органів місцевого самоврядування самостійно встановлювати і коригувати ставки місцевих податків, що відповідає духу і букві Європейської хартії. Також, потрібно особливу увагу, звернути на відрахування від загальнодержавних податків та зборів.

Для вирішення цих проблем потрібно виконати поставити перед собою і виконати такі завдання:

- зміцнення фінансової основи місцевого самоврядування;
- удосконалення системи регулювання міжбюджетних відносин;
- запровадження планування місцевих бюджетів на середньострокову перспективу;
- посилення інвестиційної складової місцевих бюджетів;
- підвищення ефективності управління коштами місцевих бюджетів та посилення контролю і відповідальності за дотримання бюджетного законодавства;
- забезпечення прозорості процесу формування та виконання місцевих бюджетів.

Венчурний капітал як спосіб фінансування інноваційних проектів

Гоменюк М.О., студент

Уманський державний аграрний університет

Світовий досвід застосування інноваційної моделі розвитку економіки свідчить, що її невід'ємним елементом є венчурне підприємництво. Венчурне підприємництво виконує функцію прискорювача інноваційного розвитку і здатне не тільки вивести економіку країни на вищий рівень, а й забезпечити прорив вітчизняних технологій на світові ринки.

По своїй економічній природі венчурне фінансування — сучасний різновид засновництва, тобто створення й розвитку перспективних фірм, компаній з метою швидкого збільшення первісного внеску (засновницького внеску в статутний капітал) і наступної його реалізації по ринковій вартості. Інвестиції венчурного капіталу пов'язані із тривалими строками, елементами ризику, участю в управлінні компанією та з доходами більшою мірою у формі приросту капіталу, чим у вигляді дивідендів¹.

Інвестиції венчурного капіталу мають наступні основні характеристики:

- є довгостроковими — від трьох до семи років;

¹ Економіка й організація інноваційної діяльності: [підручник] / [О.І. Волков, М.П. Денисенко, А.П. Гречан та ін.]; під ред. проф. О.І. Волкова, проф. М.П. Денисенка. — К.: ВД «Професіонал», 2004.— 960 с.

- об'єкти інвестування— компанії, здатні, на думку венчурного капіталіста, до швидкого збільшення власної ринкової вартості за рахунок розробки й впровадження інновацій або реінжинірингу бізнес-процесів;
- інвестор за допомогою керуючої компанії здійснює контроль над інвестиціями через співробітництво з командою керівників компанії з метою надання підтримки й консультацій, що опираються на експертизу, досвід і контакти венчурних капіталістів, що збільшує цінність інвестицій;
- доходи від вкладень капіталу більшою мірою мають форму приросту вартості капіталу наприкінці періоду інвестицій.

Венчурне фінансування не торкається всіх елементів інноваційного ланцюга, воно починається, як правило, з дослідного виробництва й розробок і закінчується виходом інноваційного товару на ринок, не торкаючись фундаментальних досліджень і питання подальшого розвитку виробництва та реалізації продукції.

У силу цього в економіці України для фінансування інноваційних проектів необхідне використання досвіду венчурного фінансування та залучення венчурного капіталу промислово розвинутих країн, які від 80% до 100% приросту валового національного продукту одержують за рахунок комерціалізації нововведень¹. У 1999 році в Києві почав свою роботу венчурний фонд "Євровенчерз Україна". Розмір Фонду складає 26 млн. євро, які були надані ЄБРР та Голландським Банком Розвитку. Фонд призначений для інвестування у недержавні підприємства України.

Фонд Євровенчерз Україна намагається досягнути довгострокового приросту капіталу, скуповуючи, в результаті переговорів, значні дольові частки в компаніях; цілю є досягнення визначних результатів. Зазвичай, компанія отримує прибуток від інвестицій впродовж 4 – 6 років. Розмір інвестицій коливається в межах від 5 до 15 млн. доларів на одну інвестиційну угоду. Фінансування в більших розмірах організовується об'єднанням в синдикати з іншими інвестиційними фондами приватного капіталу та інвесторами. Інвестиційні уподобання компанії - розгалужені, хоча, здебільшого, вони зацікавлені в швидкозростаючій галузі споживацьких товарів, збуті, комунікаціях, виробництві та сфері послуг². Наведемо характеристики основних портфельних компаній Euroventures Ukraine Fund.

Anthousa Limited володіє часткою в акціонерному капіталі компанії Фуршет, якій належить мережа супермаркетів під брендом „Фуршет.” На момент купівлі, в мережі нараховувалось 10 супермаркетів, в кінці 2002 року їх кількість почала динамічно зростати до 15, 23 в 2003, 36 в 2004 і 50 на кінець 2005.

Hardico Investments, Ltd. – це англійська компанія з Кіпріотською Радою Директорів, що володіє виробничими та збутовими активами в Україні: Русанівським м'ясопереробним заводом і збутовою компанією в Києві. Компанія є одним з лідируючих виробників українського ринку. Ринкова частка компанії в Києві складає 8% та 2,4% по всій країні

Laona Investments Limited – це другий за розміром оптовий дистриб'ютор фармацевтичної продукції в Україні. Заснована в 1993 році, компанія почала швидко зростати і на початок 2002 регіональні підрозділи компанії були присутні в усіх регіонах України, займаючи 8%-ну частку ринку.

1 Баранецький І.О. Особливості та перспективи розвитку венчурного підприємництва в Україні / І.О. Баранецький // Формування ринкових відносин в Україні. – 2004. - №4. – с.45-52.

2 Офіційний сайт фонду Євровенчерз Україна. Режим доступу: <http://www.evu.kiev.ua>.

Orleander об'єднався з національною виробничою компанією з метою брендування нового безалкогольного напою. Основні акціонери обох компаній сформували британський холдинг, через який Євровенчерз інвестує кошти. На даний момент Orleander володіє виробничими потужностями в Запоріжжі. Бренд компанії „Ярило” утримує 30%-ну ринкову частку на національному ринку квасу.

Abikelly Limited - це кіпріотська компанія, що здійснює свою діяльність через українське відділення, Будмакс, мережу будівельних супермаркетів під брендом „Будмакс”. Супермаркети компанії, площею від 1000 до 2000 квадратних метрів, розміщуються в Києві та обласних центрах України. Стратегічною цілю компанії є розвиток найбільшої мережі будівельних супермаркетів в Україні з щонайменше 10%-ною ринковою часткою.

Таким чином для становлення і функціонування венчурного підприємництва в Україні необхідно створити індустрію венчурного фінансування, яка б виступала складовою частиною господарського механізму і розвивалась відповідно до потреб інноваційного виробництва.

Економічна сутність терміну "необоротні активи"

Гонтар О.С., студент
Науковий керівник – к.е.н., ст. викладач Бобко В.В.
Уманський державний аграрний університет

Постановка проблеми. Сучасна ринкова економіка вимагає чіткої, об'єктивної і своєчасної інформації про наявність, стан та ефективність використання необоротних активів.

Недостатнє розкриття досліджуваних питань в економічній літературі, а також їх практична значущість обумовили вибір теми дослідження.

Питання обліку операцій з необоротними активами є предметом дослідження ряду вчених-економістів: Ф.Ф. Бутинця, Б.І. Валуєва, Н.Г. Виговської, В.Г. Горелкіна, Н.М. Гуляєвої, Ю.Д. Чацкіса, В.Г. Швеця.

Мета дослідження. Метою дослідження є аналіз сучасного стану нормативно – правового забезпечення обліку необоротних активів.

Результати дослідження. В українському законодавстві відсутнє поняття "необоротні активи". Згідно з Положенням (стандарту) бухгалтерського обліку 2 "Баланс", "необоротні активи – всі активи, що не є оборотними". У цьому ж Положенні зазначено, що до оборотних активів належать "грошові кошти та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації чи споживання протягом операційного циклу чи протягом дванадцяти місяців з дати балансу"¹.

Необоротні активи – це матеріальні активи, якими володіє підприємство з метою подальшого використання у процесі виробництва або поставки товарів і надання послуг, надання в оренду іншим особам, чи з метою керування, і які, як передбачається, будуть використовуватися протягом більш одного звітного періоду.

¹ Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2 "Баланс", затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31.03.1999 р. № 87.

У бухгалтерському обліку до необоротних активів належать: основні засоби; інші необоротні матеріальні активи; нематеріальні активи; довготермінові фінансові інвестиції; довготермінову дебіторську заборгованість; відстрочені податкові активи; гудвіл.

До основних засобів належать матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних або соціально-культурних функцій, очікуваний термін корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік)¹.

До інших необоротних матеріальних активів належать такі матеріальні активи, як бібліотечні фонди, малоцінні необоротні активи, тимчасові (не титульні) споруди, природні ресурси, інвентарна тара, предмети прокату тощо.

Нематеріальний актив – це немонетарний актив, який не має матеріальної форми, може бути ідентифікований та утримується підприємством з метою використання протягом періоду більше одного року (або одного операційного циклу, якщо він перевищує один рік) для виробництва, торгівлі, в адміністративних цілях чи надання в оренду іншим особам².

Довготермінові фінансові інвестиції – це витрати підприємства на придбання цінних паперів, вкладення коштів у дочірні та інші підприємства на тривалий термін з метою участі в розподілі прибутку, отримання відсотків та дивідендів.

Довготермінова дебіторська заборгованість – сума заборгованості юридичних чи фізичних осіб, які заборгували підприємству певну суму грошових коштів чи інших активів, що не виникає під час операційного циклу і буде погашена не раніше, ніж через один рік після дати балансу.

Відстрочені податкові активи виникають на підприємстві, якщо сума податку на прибуток підприємства, визначена за даними бухгалтерського обліку є меншою від суми податку, визначеної за даними податкового обліку. Така різниця підлягає вирахуванню з належного до сплати у майбутніх періодах податку на прибуток підприємства.

Особливої уваги потребує такий об'єкт необоротних активів як гудвіл.

Окремі науковці, зокрема Бутинець Ф.Ф.³, відносять його до нематеріальних активів. Згідно із стандартом 19 "Об'єднання підприємств", гудвіл – це перевищення вартості придбання над часткою покупця у справедливій вартості ідентифікованих активів та зобов'язань на дату придбання⁴.

Висновки. Сучасна побудова бухгалтерського обліку полягає в тому, що кожній складовій необоротних активів планом рахунків визначено окремий рахунок,

1 Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 "Основні засоби", затверджене наказом Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р. № 92.

2 Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 "Нематеріальні активи", затверджене наказом Міністерства фінансів України від 18.10.1999 р. № 242.

3 Бухгалтерський фінансовий облік: Підручник для студентів спеціальності "Облік і аудит" вищих навчальних закладів./ За ред. проф. Ф.Ф. Бутинця. – 5-те вид., доп. і перероб. – Житомир: ПП "Рута", 2003. – 726 с.

4 Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 19 (Об'єднання підприємств", затверджене наказом Міністерства фінансів України від 07.07.1999 р. № 163.

а це призводить до "невикористання" у професійній діяльності бухгалтера терміну "необорний актив". Водночас, позитивним є те, що в обліку здійснюється постійне та неперервне відображення всіх господарських засобів, процесів та явищ у фінансово-господарській діяльності підприємства.

Методичні підходи до визначення оцінки фінансової стійкості банківської системи

Гончар В.Ю., студент
Науковий керівник – викладач Мельник К.М.
Уманський державний аграрний університет

Банківська система займає домінуюче місце у фінансово-кредитній системі України. Тому забезпечення стабільності функціонування банківського сектору, мінімізація ризиків, які можуть загрожувати фінансовій стійкості як конкретної банківської установи, так і стійкості всієї фінансово-кредитної системи країни, є досить актуальною проблемою.

На сучасному етапі методологічні підходи до визначення оцінки фінансової стійкості банківської системи є недостатньо розробленими та потребують визначення факторів, що на неї впливають.

У наукових працях вітчизняних та зарубіжних учених, нормативних актах України з питань забезпечення стійкості банківської системи визначено підхід, відповідно до якого стійкість усієї банківської системи детермінується як сукупність показників стійкості окремих банків другого рівня. Своєчасне виявлення проблемного банку є важливим завданням центрального банку кожної країни, адже банкрутство банківської установи, особливо якщо вона є системною, може викликати ланцюгову реакцію в банківській системі в цілому¹.

Визначення понять «стійкості системи» та «фінансової стійкості» як у вітчизняній, так і в іноземній наукових школах має різні трактування. Досить часто англійський термін «financial stability» перекладається як фінансова стійкість, тому ці поняття часто ототожнюються, але, на нашу думку, не є ідентичними.

На думку О. В. Крухмаль, стабільність і стійкість, як характеристики якості банківської системи, – досить близькі поняття. Але на відміну від стійкості, яка передбачає здатність системи протистояти силі, детермінація поняття стабільності передбачає акцентування уваги на здатності до постійного відтворення. При цьому стійкими банк і банківська система стають завдяки своїй стабільності. Одночасно стабільність являє собою постійну якісну характеристику, а стійкість – це те, що здобувається, змінюється в процесі функціонування².

1 Набок Р. Аспекти, що можуть призвести до виникнення проблемного банку // Вісник НБУ. – 2009– № 8. – С. 46–50.

2 Крухмаль О. В. Оцінка фінансової стійкості на підставі визначення критеріїв динамічної стабільності діяльності банку // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 9 (63). – С. 43–50.

На думку А. Ю. Юданова, ознакою стійкості є стабільність, яка демонструє здатність перебувати в привілейованому, відносно менш уразливому становищі під час криз та здатність їх переборювати¹.

Отже, фінансова стабільність є більш широким поняттям і має на увазі, що система функціонує у стані рівноваги. У той же час під фінансовою стійкістю розуміють властивість системи повертатися до стану рівноваги після припинення впливу факторів, що вивели її з цього стану. Фінансова стабільність передбачає рівновагу фінансової системи, фінансова стійкість – лише прагнення до рівноваги, а рівновага можлива тільки за відсутності негативних впливів.

Л. Примостка пропонує розглянути методику аналізу фінансової стійкості банку за допомогою динамічного нормативу, за яким оцінюють властивості об'єкта досліджень². Аналіз можливостей методики формування динамічного нормативу дає підстави для висновку, що саме цей підхід найбільшою мірою відповідає критеріям комплексної методики аналізу динамічної фінансової стійкості банку.

Відомі такі методичні підходи до побудови системи оцінки банківської діяльності: рейтингова оцінка, яка заснована на фінансових показниках і даних балансу банку; індексний метод; номерна система; бальний підхід; регресійна методика.

За допомогою індексного методу можна оцінити стійкість банку, тенденції його розвитку, а також спроможність адекватно реагувати на зміни, що відбуваються в економіці країни. Цей метод припускає розрахунок індексу кожного з оцінюваних показників фінансового стану банку та комбінованих індексів, виходячи з їхньої частки в сукупності. Діяльність банків оцінюють за допомогою таких якісних показників: капітальна база, якість активів, рівень ліквідності і прибутковості, стан менеджменту.

Стійкість банківської установи залежить від усіх аспектів діяльності самого банку та визначається такими складовими стійкості, як економічна, політична, комерційна, організаційна, операційна, кадрова, технологічна і фінансова. Основою інформаційної бази банківської системи для визначення індикаторів фінансової стійкості є дані агрегованих фінансових звітів про прибутки та збитки і балансів банків, що відображають їх фінансовий стан та використовуються для визначення напрямів їх розвитку. При складанні зазначених вище аналітичних форм доцільно спиратися на запропонований МВФ підхід, пристосовуючи його до особливостей вітчизняного обліку та звітності, а також специфічних для України потреб аналізу, що враховуватиме стратегічні напрями розвитку банківського сектору.

Домінуючими при визначенні впливу на фінансову стійкість банку є стійкість бази капіталу та бази ресурсів, що забезпечують надійність, платоспроможність і ліквідність банківської установи. При цьому важливим виступає дотримання банками ряду нормативів, установлених НБУ.

1 Юданов А. Ю. Секреты финансовой устойчивости международных монополий. – М.: Финансы и статистика, 1991. – С. 73.

2 Примостка Л. Методика аналізу фінансової стійкості банку за допомогою динамічного нормативу // Вісник НБУ. – 2007. – № 10. – С. 40–45.

Удосконалення економічного механізму кредитування сільськогосподарських товаровиробників

Гончаренко В.В., студент
Науковий керівник – к.е.н., доцент Колотуха С.М.
Уманський державний аграрний університет

В умовах кризового стану сільського господарства, реформування власності на селі одним із головних шляхів досягнення стабілізації є державна підтримка агропромислового комплексу із залученням в агросектор додаткових фінансових ресурсів. Тому формування правильного бюджетного фінансування і кредитного механізму є визначальними проблемами розвитку агропромислового виробництва.

Наявність об'єктивно існуючої залежності підприємств агропромислового комплексу і, в першу чергу, сільського господарства від фінансово-кредитної системи, яка з подальшим розвитком ринкових відносин не тільки не зменшується, а зростає, обумовили мету дослідження, яка полягає в удосконаленні економічного механізму кредитування сільськогосподарських товаровиробників.

Враховуючи злободенність проблематики дослідженням розвитку кредитних відносин в сільському господарстві України займається багато вчених, зокрема, В.М. Алексійчук, П.І. Гайдуцький, М.Я. Дем'яненко, П.А. Лайко, П.Т. Саблук, А.М. Сомик і інші. Але, як засвідчує огляд літературних джерел і реальний стан справ з кредитуванням сільськогосподарського виробництва, є ще ряд невирішених питань, які вимагають поглибленого дослідження.

Проблема зменшення грошових надходжень і ефективності діяльності сільськогосподарських підприємств — ті чинники, які не дають змоги підвищити платоспроможність господарств та їх фінансові можливості. Особливо несприятливим фактором є щорічні коливання цін на сільськогосподарську продукцію. Незважаючи на те, що індекси зростання цін на продукцію сільського господарства останні два роки значно перевищують аналогічний показник по промислових товарах, рівень грошової виручки залишається не достатнім для повних розрахунків. Це позбавляє потрібних коштів, зменшує можливості їх залучення. Іншою причиною є необґрунтоване використання залучених ресурсів. Мається на увазі, що господарства і досі залучають та використовують отримані засоби для фінансування виробництва збиткових видів продукції.

Специфіка агропромислового виробництва, зокрема сільського господарства, накладає певний відбиток на кредитні відносини. Це насамперед неможливість організації поточного виробництва, що потребує значних обсягів кредитів із різними термінами погашення; наявність сезонного розриву між вкладенням коштів та їхнім надходженням від реалізації виробленої продукції з терміном погашення півтора року, безперервність процесів відтворення в агропромисловому виробництві, які не можуть бути зупинені, а тому потребують постійного і своєчасного вкладення коштів і своєчасного надання кредитів; необхідність тримати в обороті значний запас сировини і матеріалів, що уповільнює швидкість обігу коштів і потребує відповідних форм кредитного забезпечення необхідного обсягу обігових коштів тощо.

Наступна причина — недостатній розвиток платіжно-розрахункової системи. Проявляється в слабкій дії інститутів відповідальності за невиконання взятих зобов'язань та недостатньому розвитку, обмеженості застосування методів, механізмів, видів здійснення розрахунків. Першому перешкоджає дія мораторію і стан розвитку системи вирішення господарських спорів¹.

В економіці і досі не на повну силу працює відповідно розвинена система фінансово-кредитної підтримки, основною і найбільш розвинутою ланкою якої є банківська. Банки також не посіли належного місця в системі фінансового забезпечення сільськогосподарського виробництва. Позитивному розвитку взаємовідносин між даними сторонами перешкождали: відсутність напрацьованих методів надання кредитів, слабкий розвиток системи реалізації прав на заставне майно, високі вимоги до позичальників, слабка зацікавленість у кредитуванні саме сільського господарства, задовільний рівень розвитку банківської інфраструктури з одного боку; важкий фінансовий стан і висока ризикованість — з другого. Саме такою тенденцією характеризувалась система відносин сільськогосподарських товаровиробників з банківськими установами до кінця минулого століття. Однак, сучасний розвиток фінансової інфраструктури не можна вважати достатнім, і не через малу кількість працюючих фінансових установ, у тому числі банківських підрозділів, а через відсутність належного якісного рівня їх розвитку. Значна частина банків не поспішає вести бізнес на основі кредитування сільськогосподарських підприємств. Така ситуація зумовлена кількома причинами. Це, насамперед, невідповідність діяльності сільськогосподарських товаровиробників вимогам банків (відсутність застави, збитковість та перебування майна у податковій заставі), нечітке визначення механізмів компенсації та недосконалість джерел надходження коштів для компенсації, відсутність ліквідної застави, велика кількість документації, необхідної при одержанні кредиту. Крім того, переважна більшість сільськогосподарських виробників не мали кредитної історії, що також стало однією з передумов неотримання комерційного кредиту.

Досить високим залишається рівень застави, який в окремих комерційних банках втричі, а то й вчетверо, вп'ятеро перевищує суму позики. Для самої застави використовується два види ліквідного майна: молодняк тварин і майбутній врожай. Вартість заставного майна переважно нижча ринкових цін. Розмір кредиту не обмежується. Залишається актуальною проблема ліквідності заставного майна і використання для забезпечення рухомих і нерухомих засобів. Практично не приймаються в заставу техніка, будівлі, і це зрозуміло. Очікувати використання в якості застави землі доведеться ще кілька років, через обмеження в Земельному кодексі та час, потрібний для формування ринку землі.

Необхідність оновлення основних фондів в агропромисловій сфері, де знос їх сягає до 80%, а в окремих агроформуваннях і ще більше, а також відчувається гостра нестача сільськогосподарської техніки, оскільки тракторний парк за останні десять років скоротився майже наполовину, вимагає значних додаткових довгострокових фінансових ресурсів із застосуванням нетрадиційних форм і схем кредитування підприємств агропромислового комплексу. Особливо стала

¹ Шиндирук І.В. Кредитування діяльності сільськогосподарських товаровиробників//Економіка АПК. -2002. - №10. -с.1-14.

актуальною дана проблема у період фінансової слабкості сільськогосподарських підприємств та відсутності у них ліквідної застави¹.

Нині окрім майбутнього урожаю, запропонувати у заставу аграріям часто немає й чого. Але банки неохоче погоджуються на таку заставу, враховуючи, що понад 30 ризиків — організаційних і погодних — можуть вплинути на врожай. Тому потрібно вживати багато заходів, в основі яких лежить дотримання технологій сільськогосподарського виробництва, проте погодні ризики без страхування приборкати неможливо. Нині в Україні зареєстровано понад 3000 страхових компаній, більше 50 з яких працюють із сільським господарством. Отож, проблему страхування ризиків втрати врожаю можна назвати визначальною проблемою розвитку кредитування аграрного сектора.

Узагальнення вітчизняного досвіду кредитних відносин показує, що незважаючи на існуючі перешкоди розвитку кредитування, в останні роки сільськогосподарські товаровиробники перетворюються в бажаних клієнтів, оскільки щорічно залучають і залучатимуть значні кошти на вигідних для банків і себе умовах. Саме умови надання-одержання позик є другим після дефіциту вирішальним чинником зростання фінансового кредитування. З початку діяльності банківської системи, кредитування здійснюється за ринковими принципами. Умови таких операцій залежать від багатьох факторів, зокрема попиту на кошти та їх пропозиції, вартості і ризиковості їх надання, результативності роботи, наявності достатньо ліквідного майна для застави і можливостей його реалізації, перспектив розвитку сектора. На жаль, господарства не одразу звернули увагу на банківську систему як джерело коштів. Однак з вичерпанням інших джерел і появою прийнятних умов кредитування інтерес зріс. Насамперед цьому сприяє зменшення вартості даного джерела, в тому числі і завдяки впровадженню механізму часткової компенсації через бюджет².

Нерозв'язаною для всіх підприємств аграрного сектору економіки нині залишається проблема їхньої низької прибутковості, а в деяких і збитковості, що зумовлює зростання заборгованості за одержаними кредитами. Так, у сільськогосподарських підприємствах Теплицького району Вінницької області заборгованість по кредитах і позиках короткострокового характеру в 2008 році становила 16,07 млн. грн., у тому числі на одне аграрне підприємство - 486,96 тис. грн., що в 2 рази більше, ніж у 2002 році.

При цьому на кожні 1000 грн. обігових засобів було залучено 43,00 грн. короткострокових кредитів, тобто в 23 рази менше, ніж у цілому вартість обігових засобів. Якщо при цьому враховувати, що власні обігові засоби у сільськогосподарських підприємствах району практично були відсутні, то стає реальністю, що на 80 % обігові засоби були сформовані головним чином за рахунок кредиторської заборгованості. Це свідчить про негативну структуру джерел формування обігових засобів у сільськогосподарських підприємствах Теплицького району(табл. 2.5).

1 Колотуха С.М. Удосконалювати систему кредитування сільськогосподарських підприємств // Економіка АПК. - 2003. - №6. - 56-58.

2 Дем'яненко М.Я. Проблеми фінансово-кредитного забезпечення сільськогосподарських товаровиробників // Економіка АПК - 1999. - №1 - с.34-36.

Таблиця 2.5

Заборгованість по короткострокових кредитах сільськогосподарських підприємств Теплицького району Вінницької області за роками

Показник	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Заборгованість по короткострокових кредитах, млн. грн.	7,66	9,83	12,06	13,55	14,93	20,24	16,07
У т.ч.: на одне підприємство, тис. грн.	232,12	297,87	365,45	410,60	452,42	613,33	486,96
На одного середньорічного працівника, зайнятого в сільськогосподарському виробництві, тис. грн.	1,32	1,78	2,54	3,10	3,94	5,38	5,61
На 100 га сільськогосподарських угідь, тис. грн.	11,33	14,59	17,97	23,22	30,44	31,11	27,73
На 1000 грн. обігових засобів, грн.	78,24	105,69	98,20	65,09	34,41	67,88	43,00
Співвідношення розмірів заборгованості та обігових засобів	1:13	1:9	1:10	1:15	1:29	1:15	1:23

Статистика свідчить, що у розвинутих країнах 70% обігових коштів на розвиток аграрного сектору формується за рахунок банківського кредитування, в Україні ж ця частка становить лише 20%. Проблеми кредитного забезпечення аграрної галузі зумовлюють необхідність удосконалення кредитного механізму.

Для поліпшення економічної ефективності держава повинна сприяти створенню і розвитку ринків капіталу. Обмежений доступ до кредитів і, отже, до сучасних технологій не дає можливості сільськогосподарським підприємствам використовувати виробничий потенціал повною мірою. Як показав аналіз, краща оснащеність робочої сили приведе до значного поліпшення технічної ефективності. З метою поліпшення ефективності розподілу ресурсів необхідно забезпечити здорову конкуренцію на ринках сільськогосподарської продукції, оскільки конкурентні ринки є найбільш гнучким і ефективним механізмом розподілу ресурсів. Необхідно також забезпечити доступність інформації про ситуацію на ринках, що дало б можливість виробникам робити прогнози розвитку ринків сільськогосподарської продукції і на їх основі правильно визначати вид виробничої діяльності. Пряма підтримка виробників, наприклад через субсидування кредитів або списання боргів може не привести до поліпшення ефективності в економічному розумінні цього слова, оскільки вона стимулює керівників підприємств уживати різних заходів для одержання державної підтримки в результаті чого вони забувають про своє основне завдання — необхідність поліпшувати ефективність ведення господарства.

Виявлені особливості сучасного фінансового забезпечення через кредитну підтримку не є окремими територіальними особливостями і тому отримані результати і висновки відображають загальноекономічні тенденції розвитку. Вирішення проблем поліпшення фінансування і фінансової діяльності господарств

окремими локальними методами ведеться, як результат маємо затяжну деградацію галузі. У зв'язку з цим виникає необхідність системного підходу до вирішення завдання поліпшення кредитування¹.

Тому, на наш погляд, потрібно не ігнорувати ці компоненти ринкової економіки, тим більше, що вони мають об'єктивний характер, не намагатися їх замінити іншими заходами, особливо організаційного спрямування, а здійснювати поступово у міру реальних можливостей те, що мало бути здійснене ще на початку запровадження реформ, а саме:

досягти паритету цін на продукцію сільського господарства і промисловості, для чого необхідно розробити і запровадити відповідні механізми, які б в «автоматичному» режимі підтримували еквівалентність обміну між цими галузями;

- запровадити механізм кредитування, при якому сільськогосподарський товаровиробник міг би залучати достатні кредитні ресурси для своєї господарської діяльності.

Виконання зазначених заходів дозволить забезпечити агропромисловий комплекс економіки фінансово-кредитними ресурсами, за рахунок яких можна розвивати конкурентоспроможне сільськогосподарське виробництво України.

Прибуток як один із головних показників фінансових результатів діяльності підприємства

Горячева А., студент
Науковий керівник – асистент Ярошевич О.Я.
Уманський державний аграрний університет

Діяльність будь-якого підприємства орієнтується на певний результат, який є вираженням поставленої перед ним мети. Цілі підприємства мають свою ієрархію і можуть змінюватися залежно від обставин, умов розвитку, періоду їх досягнення і рівня господарювання.

Метою статті є теоретичне обґрунтування прибутку як головного показника фінансового результату діяльності підприємства.

В економічній літературі, наукових дослідженнях та практичній діяльності зустрічається багато термінів, які предметно характеризують той чи інший результат діяльності підприємства. Однак показники, що пропонуються різними авторами для визначення цих термінів, доволі часто не узгоджуються між собою, а за змістом — не відповідають своєму терміну, тобто назві показника.

Під фінансовими результатами підприємства розуміють прибуток, збиток і рентабельність. Багато вчених вважають таке трактування фінансових результатів неправомірним і ця категорія потребує подальшого свого дослідження. Не можна відносити до фінансових результатів показник рентабельності тому, що економічна оцінка діяльності будь-якого підприємства здійснюється за трьома основними напрямками і базується на трьох основних категоріях: результатах підприємства, витратах підприємства і результативності підприємства. Тому показник рентабельності у будь-якому його вигляді є конкретним вираженням категорії

¹ Кредити для АПК // Бізнес-Інформ. – 2005. – №1. – с.42-44.

«результативність» або «економічна ефективність», і ніяк не категорія «результати»¹.

Можна стверджувати, що серед показників, що формують категорію «результат підприємства», прибуток є найбільш поширеним і важливим. Питанню вивчення сутності та вагомості прибутку присвячено праці багатьох вітчизняних та зарубіжних економістів, як Н.М. Дєєва, О.І. Дедікова, В.О. Протопова, А.Н. Полянський, А. І. Ансофф.

Так, Н.М. Дєєва і О.І. Дедікова пишуть, що «прибуток — один із найбільш важливих показників фінансових результатів господарської діяльності...». В.О. Протопова та А.Н. Полянський зазначають, що прибуток характеризує кінцевий результат діяльності, його отримання є обов'язковою умовою розширеного відтворення підприємства, забезпечення самофінансування та зміцнення його конкурентоспроможності на ринку. А. І. Ансофф розглядає прибуток як основний результат і мотив діяльності підприємства².

Прибуток у класичному розумінні являє собою різницю між ціною товару й затратами на виробництво товару — його собівартістю. У стандарті бухгалтерського обліку П(С)БО 3 записано: «Прибуток — сума, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витратами»³.

Прибуток, який визначається в бухгалтерському обліку підприємств, формується як фінансовий результат операційної діяльності (зазвичай це основна частина загального фінансового результату діяльності), інвестиційної діяльності та фінансової діяльності. Показники прибутковості характеризують всі напрямки господарювання підприємства. З метою підвищення ефективності управління прибутковістю підприємству необхідно систематично здійснювати аналіз формування, розподілу та використання прибутку. Саме на основі такого аналізу визначається загальна сума прибутку підприємства, що заноситься до звітної форми №2 «Звіт про фінансові результати», а також сума нерозподіленого прибутку (непокритого збитку), що переноситься до форми №1 «Баланс». Вищезгадані форми звітності є основними джерелами аналізу фінансових результатів⁴.

Прибуток синтезує в собі всі найважливіші сторони роботи підприємства. Для зростання прибутку підприємство зобов'язане: нарощувати обсяги виробництва і реалізації товарів, робіт, послуг; розширювати, орієнтуючись на ринок, асортимент, підвищувати якість продукції; впроваджувати заходи щодо підвищення продуктивності праці своїх працівників; зменшувати витрати на виробництво (реалізацію) продукції (тобто її собівартість); з максимальною віддачею використовувати потенціал, що є у його розпорядженні, в тому числі фінансові ресурси; зі знанням справи вести цінову політику, бо на ринку діють переважно вільні (договірні) ціни; грамотно будувати договірні відносини з постачальниками і покупцями; вміти найдодільніше розміщувати (вкладати) одержаний раніше прибуток задля досягнення оптимального ефекту.

1 Турило А.М., Зінченко О.А. Фінансово-економічні аспекти оцінки результатів і ефективності діяльності підприємства / Турило А.М., Зінченко О.А. // Фінанси України. — 2008. - №8. — С.35-42.

2 Турило А.М. Методологічні підходи до оцінки фінансової діяльності підприємства / Турило А.М. // Фінанси України. — 2007. - №3. — С.100-109.

3 Теорія економічного аналізу. Підручник / В.М. Серединська, О.М. Загородна, Р.В. Федорович. — Тернопіль: Видавництво Астон, 2006. — С.219-237.

4 Фінансова діяльність підприємства: Підручник / О.М. Бандурка, М.Я. Коробов, П.І. Орлов, К.Я. Петрова — 2-ге вид., перероб. і доп. — К.:Либідь, 2002. — С.125-172.

Отже, прибуток є важливим комплексним показником, що у вартісній формі відображає кінцевий результат роботи підприємства. Будучи головною рушійною силою ринкової економіки, прибуток забезпечує інтереси держави, власників і персоналу підприємств. Тому одним із актуальних завдань керівників фінансових аналітиків є оволодіння сучасними методами ефективного управління процесами формування, розподілу і використання прибутку. Грамотне, ефективне управління прибутком передбачає побудову на підприємстві відповідних організаційно-методичних систем його планування, обліку, аналізу і контролю.

Стан і перспективи розвитку страхового ринку України

Грабова О.М., студент

Науковий керівник – ст. викладач Гайдай В.І.

Уманський державний аграрний університет

На страховому ринку України працює функціонує понад 450 страхових компаній, що займаються страхуванням ризиків, серед яких за системою – КАСКО близько 150 страховиків, і кожний притримується певної політики по відношенню до клієнтів, умов договорів і тарифів, має різні стратегії розвитку, фінансові можливості¹.

Практично всі страхові компанії встановлюють перелік обмежень, які доволі часто не зрозумілі навіть професіоналу. Вони згодом можуть стати дуже неприємним сюрпризом для клієнта².

Наприклад, якщо розглядати страхування автомобілів, то окремі страхові компанії встановлюють досить високу норму амортизаційного зносу авто, яка буде, згідно запропонованого договору, вирахована із належного відшкодування. Таким чином, отриманих грошей може вистачити лише на частковий ремонт автомобіля, усе інше, незважаючи на наявність страховки, доведеться сплачувати з власної кишені³.

Багато компаній навмисно залишають у договорі місця, що припускають подвійне трактування чи невизначеність, що дає змогу, у випадку настання збитку, втягнути клієнта у безкінечні дебати, в результаті яких застрахована особа взагалі може відмовитися від відшкодування, або, виявившись у безвиході, "погодитись" на компроміс.

Значну увагу потрібно приділити репутації страхової компанії, оскільки "ідеальний договір страхування" не є гарантією отримання страхового відшкодування.

Страхування автомобіля (КАСКО) – це вид страхування, який передбачає покриття практично всіх видів існуючих ризиків як то ДТП, стихійні лиха, ПДТО (протиправні дії третіх осіб)⁴.

1 Закон України " Про страхування" від 12.04.1996р.

2 Ротна О.П. Страхування КАСКО: що потрібно знати. / О.П. Ротна // Все про бухгалтерський облік. — 2008. — № 103. — с.33-35.

3 Лисенко О.О. Розвиток страхового ринку України. / О.О. Лисенко// Фінанси України . — 2005. — №2. — с.140-144.

4 Бабак М.В. Призначення страхових виплат та відшкодування. / М.В. Бабак // Безпека життєдіяльності. — 2008. — №2. — с.8-9.

Як свідчить досвід, співпраця страхових компаній та клієнтів не завжди є взаємовигідною. У переважній більшості мають місце скарги і з боку споживачів страхових послуг. Серед найбільш поширених потрібно відмітити невідповідність обсягів компенсації очікуванням клієнтів. Також викликають невдоволення методика розрахунку їх сум.

Краще мати договір з наперед відомими виключеннями та обмеженнями, наданий надійною компанією, аніж ідеальний договір від компанії, яка з малою вірогідністю виконає свої зобов'язання по договору.

Класичний ринок страхування в 2008 році зріс більш ніж на 20%. Причому зростання відбулося передусім саме за рахунок страхування автомобільного транспорту. Українці за рік придбали 155 тисяч нових автомобілів. З них, за попередніми підрахунками, не менш як 50% — це продажі за кредитними чи лізинговими схемами, де є обов'язковим заставне страхування. У результаті ринок автострахування зріс, за деякими даними, більше ніж у 2 рази.

Основною причиною зростання сегмента автострахування стала активність банків у сфері споживчого кредитування придбаних автомобілів. У рамках існуючих спільних проєктів банків і страхових компаній від покупця потрібне страхування автомобіля за «повним КАСКО» для захисту інтересів банку від заподіяння збитку чи пропажі автомобіля, який перебуває в заставі. Більшість банків, крім того, вимагають страхування цивільної відповідальності автовласника перед третіми особами. Причому якщо тарифи за КАСКО практично однакові в усіх страховиків (5—6%), то тарифи страхування цивільної відповідальності різняться.

За цим видом страхування розмір страхової суми визначає сам автовласник. У рамках її страховик і несе протягом строку дії страховки відповідальність перед автовласником. Однак страхова сума повинна бути порівняна з ринковою вартістю автомобіля. Тому, чим на більше страхове відшкодування розраховує страхувальник, тим більше йому доведеться заплатити за поліс. Страховики також знижують чи підвищують страховий тариф залежно від класу автомобіля, його марки, моделі, року випуску, умов зберігання, наявності протиугінних засобів, стажу водія, умов експлуатації автомобіля, аварійності експлуатації, а також від кількості автомобілів, застрахованих за одним договором страхування тощо.

Нюансів так багато, що деякі страхові агентства вручають разом із кожним полісом КАСКО ще й додатково роздруковані умови страхування з роз'ясненнями та рекомендаціями, а також таблиці гарантій (їхній обсяг, умови застосування тощо).

Страховики в КАСКО при застосуванні франшизи захищають себе від надмірних виплат. Недосвідчений клієнт страхової компанії, як правило, не звертає особливої уваги на розмір франшизи. Його більше турбує вартість страховки. Але коли з машиною щось трапляється, виявляється, що страхова компанія не має наміру платити в повному обсязі, страхове відшкодування не дотягує до розміру збитку на 5%, 10%, а іноді й 30%, і підставою для цього є договір, котрий автовласник уважно читав і власноручно підписав.

Франшизна ставка може бути єдиною для всього страхового поліса КАСКО, але найчастіше за все встановлюється окремо для кожного з видів ризику. Як правило, найвищі франшизні ставки виставляються за ризиком «крадіжка». З урахуванням нашої дійсності, це найпоширеніший і найбільш збитковий ризик як для страхової компанії, так і для її клієнтів.

Проблема також у тому, в будь-якому страховому договорі обумовлюється величезна кількість причин, через які страхова компанія може не виплатити страхове відшкодування. Це і технічний стан машини, і стан водія, і те, чи повідомив потерпілий вчасно в страхову компанію.

При виборі страхової компанії слід враховувати чимало чинників, зокрема, надійність та розмір страхових виплат.

Отже, необхідність страхування автомобіля вже майже не викликає сумніву в автовласників. Попри відсутність глибоких традицій добровільного страхування, українці завжди трепетно і з любов'ю ставляться до власних транспортних засобів. Гарантовано захистити свій автомобіль від усіх можливих негараздів господар, звісно, не може, проте на сьогодні український ринок страхових послуг уже може забезпечити йому спокійний сон, оскільки гарантує хоча б матеріальне відшкодування можливого збитку.

Податок з доходів фізичних осіб у фінансовій системі держави

Гребеник Н., аспірант

Національний університет біоресурсів і природокористування

Фінансова система України за останні роки зазнала істотних змін, хоча не всі вони знайшли повне відображення в законодавстві.

Фінансову систему держави можна розглядати в кількох аспектах. Взагалі фінансова система - це сукупність фінансових інститутів, які сприяють утворенню та використанню відповідних централізованих та децентралізованих фондів коштів для здійснення фінансової діяльності держави.

Якщо розглянути фінансову систему з позицій економіки, то вона буде значно ширшою і включатиме державні фінанси (бюджет держави, фонди цільового призначення, державний кредит, фінанси державних підприємств), фінанси суб'єктів господарювання, міжнародні фінанси (валютний ринок, фінанси міжнародних організацій, міжнародні фінансові інституції) та фінансовий ринок. (ринок грошей, ринок капіталів, кредитний ринок та ринок цінних паперів).

Однією з основних статей наповнення державного бюджету є податки. Так, у складі доходної частини державного бюджету 2008 року податкові надходження склали 73,7 %, 2009 року – 71,5 %.

Згідно Закону України «Про систему оподаткування» під податком і збором (обов'язковим платежем) до бюджетів та державних цільових фондів слід розуміти обов'язкових внесок до бюджету відповідного рівня або державного цільового фонду, здійснюваний платниками у порядку і на умовах, що визначаються законами України про оподаткування.

Податки – це фінансові відносини між державою і платниками податків з приводу примусового відчуження частини новоствореної вартості, вони відіграють значну роль в системі фінансових відносин, а саме:

1. Через податки реалізуються основні функції фінансів;
2. На податках формуються державні фінанси;
3. Податки охоплюють всі сторони господарської діяльності.

На початку кругообігу, коли капітал авансується у грошовій формі, податки відсутні. З перетворенням грошового капіталу в елементи продуктивного виробництва починає діяти податковий механізм.

Податковий механізм являє собою сукупність організаційно-правових норм, методів і форм державного управління оподаткуванням через систему різних надбудовних інструментів (податкових ставок, податкових пільг, способів оподаткування).

З позицій функціонального змісту визначення податкового механізму може бути сформульована таким чином:

Податковий механізм – це комплекс трьох взаємодіючих фінансово-бюджетних сфер діяльності, регламентований особливими правовими нормами усього арсеналу законодавчих актів держави, що визначає встановлення, оцінку планових, фактично виконаних і прогнозних податкових зобов'язань суб'єктів податкових правовідносин, прийняття науково обґрунтованих заходів поточного втручання в хід виконання бюджетів країни як стимулюючого характеру, так і санкцій впливу при порушенні норм податкового законодавства.

Основним податком з населення в Україні є податок з доходів фізичних осіб. На сьогоднішній день він справляється відповідно до Закону України “Про податок з доходів фізичних осіб” N 889-IV від 22 травня 2003 року зі змінами та доповненнями.

Відповідно до цього Закону об'єктом оприбуткування податком з доходів фізичних осіб є загальний оподатковуваний дохід.

Загальний оподатковуваний дохід - будь-який дохід, який підлягає оподаткуванню згідно з цим Законом, нарахований (виплачений) на користь платника податку протягом звітного податкового періоду (оподатковуваний дохід).

Загальний оподатковуваний дохід складається з доходів, які підлягають кінцевому оподаткуванню при їх нарахуванні (виплаті); доходів, які підлягають оподаткуванню у складі загального річного оподаткованого доходу; доходів, які оподатковуються за іншими правилами, визначеними цим Законом. До оподаткованого доходу включаються як доходи в грошовій формі, так і доходи в натуральній формі. При нарахуванні доходів у будь-яких негрошових формах об'єкт оподаткування визначається як вартість такого нарахування, визначена за звичайними цінами, помножена на коефіцієнт, який розраховується за такою формулою:

$$K = 100 : (100 - Cп), \text{ де}$$

K - коефіцієнт;

Cп - ставка податку, встановлена для таких доходів на момент такого нарахування.

До сукупного оподаткованого доходу не включаються ряд доходів, перелік яких визначений у законодавстві.

В Україні застосовується ряд податкових пільг, що зменшують оподатковуваний дохід громадян.

Право на соціальну пільгу мають ті платники податку, оподаткований дохід яких за звітний місяць не перевищує суми, яка дорівнює сумі прожиткового року на 01 січня звітного року, помноженій на 1,4 та округленій до найближчих 10 гривень.

На сьогоднішній день ставка податку, визначена Законом, становить 15 % об'єкта оподаткування, крім випадків, обумовлених цим Законом.

До 2004 року прибутковий податок з доходів фізичних осіб утримувався відповідно до Декрету КМ України "Про прибутковий податок з громадян" № 13-92. На сьогоднішній день схема, визначена цим Декретом, використовується для визначення суми податку при виплаті заборгованості із заробітної плати, що виникла до 01 січня 2004 року.

Податок з доходів фізичних осіб обчислюється і перераховується податковими агентами – підприємствами, установами, організаціями, фізичними особами – суб'єктами підприємницької діяльності при виплаті ними протягом року доходів громадян. Перераховується до бюджету він після закінчення кожного місяця, але не пізніше терміну одержання в установах банків коштів на виплату працівникам належних сум заробітної плати.

Податок з доходів фізичних осіб є одним з вагомих важелів розподілу фінансових ресурсів між населенням та державою, тому відіграє важливу роль у фінансовій системі держави.

Особливості страхування цивільно-правової відповідальності в Україні

Грипас В.М., студент
Науковий керівник – ст. викладач Гайдай В.І.
Уманський державний аграрний університет

Метою страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів є надання гарантій відшкодування збитків страхувальника - власника транспортного засобу, що виникли внаслідок обов'язку компенсувати шкоду, завдану страхувальником третій особі.

Потерпілими є треті юридичні та фізичні особи, життю, здоров'ю або майну яких внаслідок дорожньо-транспортної пригоди транспортним засобам заподіяна шкода, цивільно-правову відповідальність за яку несе власник цього транспортного засобу. Цей вид автострахування не є податком, тому що ваші гроші йдуть не у державну казну, а на врегулювання збитків від наслідків ДТП, і це не маленькі компенсації, які звичайно платить держава — а адекватні збиткам солідні суми, які сплачують страхові компанії.

З 1 січня 2005 року вступив в дію Закон України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів». У більшості країн світу цей вид за формою вже давно є обов'язковим. Це обумовлюється кількома обставинами:

По-перше, експлуатація транспортного засобу є джерелом підвищеної небезпеки.

По-друге, такі цивільно-правові відносини стосуються всього суспільства, мають масовий характер, оскільки учасником дорожньо-транспортної пригоди потенційно може бути будь-хто.

По-третє, відсутність достатніх коштів у власника (водія) транспортного засобу не забезпечує своєчасного та повного відшкодування збитків потерпілому.

Поліс починає „працювати” при настанні страхового випадку. Страховим випадком є подія, внаслідок якої заподіяна шкода третім особам під час дорожньо-транспортної пригоди, яка сталася за участю забезпеченого транспортного засобу (який вказано у полісі) і внаслідок якої настає цивільно-правова відповідальність особи, відповідальність якої застрахована за договором.

Законом України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» передбачено 3 типи полісів:

По першому типу полісів страхується відповідальність транспортного засобу, визначеного в договорі страхування, будь-якою особою, яка експлуатує його на законних підставах.

По другому - страхується відповідальність внаслідок експлуатацій будь-якого транспортного засобу або одного транспортних засобів, зазначених у договорі страхування.

По третьому - страхується відповідальність внаслідок експлуатації транспортного засобу, визначеного в договорі страхування, особою, вказаною в договорі, або однією з осіб, зазначених у договорі.

Страховий поліс можна придбати на термін до 1 року. Обов'язковий ліміт відповідальності страхової компанії за шкоду, завдану майну потерпілих, становить 25 500 гривень на одного уразі, коли загальний розмір шкоди за одним страховим випадком перевищує п'ятиразовий ліміт відповідальності страховика, відшкодування потерпілому зменшується. У випадку, якщо шкоду заподіяно життю та здоров'ю, страхова компанія відшкодує кожному потерпілому збитки в межах обов'язкового ліміту відповідальності страховика до 51 000 гривень.

Пільгами по цьому виду страхування є: 50% вартості полісу сплачують пенсіонери; інваліди II групи; особи, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи I-II категорії"; учасники війни (за умови особистого володіння і керування транспортним засобом, а об'єм двигуна ТЗ - до 2 500 куб. см). Звільнені від обов'язкового страхування авто цивільної відповідальності учасники бойових дій, інваліди I групи, інваліди війни - за умови керування власним транспортним засобом; а також особи, які керують ТЗ, що належить інваліду I групи, у його присутності. Збитки, заподіяні такими громадянами за кермом власного автомобіля, відшкодовує МТСБУ.

Вартість полісу розраховується наступним чином: Базовий страховий платіж 291,49 гривні множиться на коефіцієнти відповідного типу полісу залежно від статусу особи (юридична або фізична), типу транспортного засобу (об'єму двигуна), місця переважного використання автомобіля та інші. Відповідно до коефіцієнтів, змінюється вартість полісу. Чим більший стаж водія, менший об'єм двигуна і менша кількість населення на території переважного використання транспортного засобу, тим менша вартість страхової послуги.

На сьогодні власники автомобілів сприймають обов'язкове страхування як вид додаткового обов'язкового збору у вигляді страхових платежів. Пересічному автовласникові не завжди зрозумілий і сам об'єкт страхування - цивільна відповідальність власника транспортного засобу. Крім того, до моменту скоєння дорожньо-транспортної пригоди і настання цивільної відповідальності кожний водій вважає себе на дорозі «найкращим та найбезпечнішим». Але коли водій стає винним

у ДТП і він повинен виплачувати відшкодування постраждати стороні, тоді й приходить розуміння необхідності цього виду страхування.

Таким чином, Закон забезпечує відшкодування третім особам, тобто потенційним постраждалим. А також перекладає фінансовий тягар із плечей автовласників на страхові компанії, що є також захистом інтересів страхувальника (власника полісу).

Методологічні підходи до визначення факторів депозитних ризиків банку як об'єкта регулювання

Гріневич С.В., студент

Науковий керівник – викладач Мельник К.М.

Уманський державний аграрний університет

Банківська система країни є індикатором розвитку економічних процесів, а в умовах ринкових перетворень рівень розвитку банківського сектору значною мірою визначає реальні можливості української економіки. Ефективність діяльності банків у цьому напрямку багато в чому залежить від обсягів і структури банківських ресурсів, основна частина яких формується за рахунок залучення тимчасово вільних коштів економічних агентів ринку. Прагнучи отримати максимальний прибуток від їх розміщення, банк наражається на ризики. Йому загрожують будь-які обставини, що згодом можуть призвести до загрози погіршення платоспроможності, підірвати довіру до нього кредиторів і вкладників, погіршити його імідж як кредитної установи. За таких умов посилюється небезпека переведення рахунків клієнтів до інших банків чи дострокового вилучення вкладів, що спричинить неотримання або недоотримання суб'єктами депозитних операцій певної частини прибутку.

Проблема депозитних ризиків до теперішнього часу залишається недостатньо вивченою, що обумовлює необхідність подальших наукових досліджень цієї сфери банківської діяльності. Слід зазначити, що серед вчених до теперішнього часу не визначилось однозначного тлумачення поняття “депозитний ризик”. Їх критичний розгляд і власні дослідження дають підстави визначити ризик депозитних операцій банків як ймовірність неповернення депоненту всієї чи частини суми депозитних ресурсів у результаті банкрутства банку або переведення ресурсів клієнта до іншого банку чи дострокового вилучення депозиту в наслідок погіршення платоспроможності банку чи суб'єктивних мотивів власника депозиту¹.

Кожен банк здійснює депозитні операції, що відрізняються умовами, строкам, валютою залучення коштів та складом суб'єктів економічних відносин з приводу розміщення в банку тимчасово вільних коштів. А відтак, виникає велике розмаїття факторів, що впливають на ймовірність виникнення ризикової ситуації в процесі формування депозитних коштів та розпорядження ними банками. Факторами депозитного ризику можуть бути такі, що пов'язані з достроковим вилученням коштів як з об'єктивних причин, так і суб'єктивних мотивів клієнтів; зміною темпів інфляції в наслідок чого знижується чи зростає ціна ресурсів на ринку; появою нових ринків більш дешевих ресурсів; зміною в курсовій політиці центрального

¹ Гриджук Д.К. Співвідношення банківського ризику та засобів забезпечення банківських зобов'язань / Д.К.Гриджук // Вісник НБУ. – 2008. – №5. – С.7-9.

банку і норм резервування залучених ресурсів банків; співвідношенням попиту і пропозиції на ринку депозитів юридичних і/або фізичних осіб та інші¹.

Велике розмаїття факторів і негативні наслідки депозитного ризику банку для суб'єктів депозитних операцій і економіки країни в цілому обумовлює необхідність систематизації факторів депозитних ризиків з позицій управлінського впливу щодо їх запобігання та мінімізації.

Відповідно до цього фактори виникнення депозитних ризиків поділяються на внутрішні і зовнішні. До внутрішніх відносяться фактори, виникнення яких безпосередньо залежить від діяльності банківської установи. В своїй більшості вони обумовлені неефективною депозитною політикою банку, відсутністю чітко визначеної стратегії його поведінки на ринку депозитних ресурсів, недостатнім рівнем маркетингових досліджень цього сегменту ринку банківських послуг і рівнем кваліфікації менеджменту банку, недосконалістю політики збуту депозитних послуг, комунікаційної політики їх просування на ринок, організаційної структури банківської установи та іншими чинниками. Відносно цієї групи факторів банк має можливості запобігати їх негативного наслідку шляхом попереджувальних дій щодо їх появи, або мінімізувати їх прояв шляхом розробки і реалізації відповідних заходів, що зменшать силу впливу того чи іншого фактору на стан, обсяги та ціну банківських депозитів. Таким чином, внутрішні фактори депозитного ризику є керовані на рівні самого банку, що дозволяє попереджувати і мінімізувати їх негативний вплив на результати діяльності банківської установи на ринку та економічні інтереси власників депозитних коштів.

При визначенні зовнішніх факторів депозитного ризику банку слід враховувати те, що в їх складі можуть діяти фактори, що формуються як в межах країни, так і поза її межами.

Так, з точки зору попередження і зниження ризику депозитних операцій банк і його клієнти не можуть впливати на дію зовнішніх факторів макrorівня. Вони повинні проводити їх моніторинг і враховувати прояв дії цих факторів при здійсненні депозитних операцій. В той же час регулювання таких ризиків може бути забезпечено на рівні центрального банку в складі інструментів грошово-кредитної політики.

Зовнішні фактори депозитного ризику, що формуються на мікрорівні, в основній своїй частині пов'язані з ситуативною поведінкою клієнтів банку, обумовленою суб'єктивними мотивами, якими керується власник тимчасово вільних коштів, обираючи банк для розрахункового обслуговування чи розміщення в ньому коштів на депозитних (вкладних) рахунках, або спонукали клієнта достроково вилучити кошти з банку чи змінити вид депозитного (вкладного) рахунку².

Особливої уваги заслуговують фактори депозитного ризику, що формуються поза межами країни. Вони пов'язані зі зміною ціни ресурсів, які банк може залучити на закордонних ринках, кон'юктурою міжнародних ринків банківських ресурсів, рівнем відкритості національної економіки країни, зміною політики центрального банку країни щодо залучення коштів вітчизняними банками на міжнародних ринках, часткою іноземного капіталу в банківській системі країни, характером обмежень з боку законодавства зарубіжної країни щодо участі іноземних банків на ринку

1 Герасимович А.М. Аналіз банківської діяльності: Підручник./А.М.Герасимович.//— К.: КНЕУ, 2003. — 599с.

2 Примостка Л. Економічні ризики в діяльності банків./ Л.Примостка // Банківська справа. — 2006. — №3. — С.16-23.

банківських ресурсів та іншими. Актуальність цієї групи факторів набуває особливого значення для установ банківської системи України та користувачів депозитних послуг, що підтверджується наступними даними. На теперішній час частка іноземного капіталу в банківській системі України досягла 35% і за останні роки виявилася стала тенденція до її зростання (табл. 2.6).

Таблиця 2.6

Частка іноземного капіталу в банківській системі України, на 01.01

Показники	2005 р.	2006 р.	2007 р.	2008 р.
Статутний капітал банківської системи:				
а) млн.грн.	11 648	16 144	26 266	42 873
б) у відсотках до 1.01.2005 р.	-	138,6	225,5	368,07
в) у відсотках до попереднього року	-	138,6	162,7	163,2
Статутний капітал, сформований за участю іноземного капіталу:				
а) млн. грн	1 118,2	3 148,1	7 249,4	15 005,5
б) у відсотках до 1.01.2005 р.	-	281,5	648,3	1 341,9
в) у відсотках до попереднього року	-	281,5	230,3	206,9
Частка іноземного капіталу в статутному капіталі банківської системи країни, %	9,6	19,5	27,6	35,0

Наведені в табл. 2.6 дані свідчать про те, що за останні чотири роки присутність іноземного капіталу в банківській системі України зростала більшою мірою, ніж розмір сукупного статутного капіталу банків країни. При зростанні загальної суми статутного капіталу банків країни за 2005-2008 рр. на 268,07%, статутний капітал банків з участю іноземного капіталу зріс на 1241,9%.

Новим явищем в банківській системі України є значне зростання в структурі зобов'язань банків коштів, що залучені на міжнародних ринках.

Оскільки ціна банківських ресурсів на зарубіжних ринках нижча ціни ресурсів на внутрішньому ринку України, вітчизняні банки віддають перевагу зовнішнім запозиченням, що має негативні наслідки для економіки і стану грошового обігу країни. Перш за все, зростання частки зовнішніх запозичень підвищує ризик депозитних операцій за рахунок валютного ризику. По-друге, можливість отримання більш дешевих ресурсів на міжнародних ринках призводить до того, що банки або знижують свою активність на ринку приватних вкладників, або встановлюють ставки депозитних (вкладних) відсотків на рівні, що не перекривають інфляційні ризики власників депозитних коштів.

Щоб запобігти можливим негативним наслідкам зростання частки зовнішніх запозичень в структурі зобов'язань банку, Національний банк України ввів норму резервування ресурсів, що залучені банками на міжнародних ринках.

Наведена характеристика зовнішніх факторів депозитного ризику, що формуються поза межами країни, свідчить про їх неоднорідність та неоднозначність впливу на суб'єктів депозитних операцій, що ускладнює проблему управління

факторами ризику депозитних операцій банку, їх регулювання на макро- і мікрорівні.

Отже, методологічні підходи до визначення факторів депозитного ризику банку не виключають все можливе їх розмаїття і потребують подальших наукових досліджень і узагальнень.

Формування місцевих бюджетів

Грінченко О.А., студент

Науковий керівник – викладач Бондаренко Н. В.

Уманський державний аграрний університет

Місцева влада часто постає перед непростим вибором на що будуть спрямовані її видатки, та методів управління і стимулювання процесів економічного розвитку. З цієї причини фінансування і формування бюджету місцевої влади є однією з найважливіших сфер державних фінансів, і тому потребує свого подальшого дослідження та пошуку нових підходів до реформування.

Місцеві бюджети – основна складова місцевих фінансів. Об’єктивна необхідність у них виникла ще в общині, яка з’явилася як інститут раніше ніж держава і відіграла важливу роль в організації суспільного життя. Окремі, властиві общині функції, викликані особливими місцевими інтересами, зберігаються і нині. Забезпечення цих інтересів – головна мета діяльності місцевої влади, що насамперед визначає її функції, а отже, й об’єктивну потребу та закономірність функціонування місцевих фінансів¹.

Місцеві бюджети мають формуватися на основі очікуваних надходжень. Впровадження нового механізму міжбюджетних трансфертів не передбачає фундаментальних змін щодо цього підходу – навпаки, надходження стануть стабільнішими. Маючи такі надходження, місцеві керівники більше уваги приділятимуть управлінню виконанням бюджету. Бюджет – це план формування та використання фінансових ресурсів для забезпечення завдань і функцій, які здійснюються органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим та органами місцевого самоврядування протягом бюджетного періоду².

Фінансові проблеми місцевої влади в наш час набули великої гостроти. Хронічна нестача грошей, фінансових ресурсів у органах місцевого самоврядування та нестабільність їх доходних джерел стали проблемою справді загальнодержавної ваги. Як наслідок, на місцях не вирішуються найболючіші життєві проблеми людей, занепадає міське господарство, соціально-культурна сфера (освіта, охорона здоров’я, культура), погіршується стан доріг та інші комунікації міської інфраструктури.

Місцеві бюджети – це не просто балансові розрахунки доходів і витрат, які мобілізуються і витрачаються на відповідній території, а й важлива фінансова категорія, основу якої становить система фінансових відносин, що складається між

1 Василик О. Фінансові проблеми органів місцевого самоврядування. Місцеве та регіональне самоврядування України / О.Василик. Випуск 2. –К.: 2001. – 416 с.

2 Гушта О.В. Порядок формування та використання коштів місцевих бюджетів / О.В. Гушта // Фінанси України. – 2005. – № 1. – С.10-15.

місцевими та державним бюджетами, а також усередині сукупності місцевих бюджетів. Місцеві бюджети є головним каналом доведення до населення кінцевих результатів суспільного виробництва, спрямованих на суспільне споживання. Саме через них суспільні фонди споживання розподіляються в територіальному розрізах, тобто між окремими адміністративно-територіальними одиницями і соціальними групами населення. Крім того, саме з місцевих бюджетів фінансується розвиток галузей виробничої сфери, в першу чергу місцева промисловість і комунальне господарство.

Водночас, саме в цій, найчисельнішій ланці бюджетної системи, існує чи не найбільше проблем, пов'язаних із їх формуванням та виконанням, що потребують негайного вирішення.

Практичне дослідження процесу формування місцевих бюджетів показало, що на сьогоднішній день місцеві органи влади не володіють достатніми фінансовими ресурсами для організації управління економікою і соціальною сферою на належному рівні. Це обумовлено цілою низкою обставин:

- високими рівнем концентрації фінансових ресурсів у державному бюджеті країни, що знижує значення регіональних і місцевих бюджетів у вирішенні життєво важливих для населення задач;

- домінуючою роллю регулюючих доходів у структурі надходження коштів до місцевого бюджету і низькою часткою закріплених за територіями податкових платежів;

- нині діючою практикою формування місцевих бюджетів, при якій збережений поки що в своїй основі механізм централізованого встановлення нормативних відрахувань від регулюючих доходів, хоча вони й знаходяться у протиріччі з принципами бюджетної децентралізації;

- тенденцією встановлення видатків униз по бюджетній системі без відповідного підкріплення дохідними джерелами, що призводить до дотаційності багатьох раніше збалансованих місцевих бюджетів.

Міжрегіональний перерозподіл державних доходів досі не має ні чітко сформульованого змістовного обґрунтування, також чітких правил і формул. Необ'єктивність такого перерозподілу призвели до того, що сільські ради, де рівень податкових надходжень у розрахунку на душу населення є вищим, ніж у середньому по району, потрапляють у гірше становище з точки зору доходів місцевих бюджетів порівняно з сільськими радами, де він, є нижчим¹.

Таким чином, аналіз проблем функціонування місцевих бюджетів базового рівня бюджетної системи, а також теорії та практики існування бюджетних систем в країнах з ринковою економікою дає змогу зробити висновки щодо здійснення заходів спрямованих на покращання умов формування місцевих бюджетів.

По-перше, необхідно чітко розподілити компетенції щодо розв'язання конкретних завдань між центральними органами влади і органами регіонального та місцевого самоврядування і поступово здійснювати перехід до децентралізації державних фінансів. Так, на державному рівні (за рахунок коштів державного бюджету) повинні фінансуватися лише ті видатки, котрі пов'язані з забезпеченням загальнодержавних потреб: оборона країни, утримання законодавчої і виконавчої влади, розвиток фундаментальної науки, структурна перебудова економіки.

¹ Буряк П.Ю. Міжбюджетні відносини та перспективи формування місцевих бюджетів / П.Ю. Буряк // Фінанси України. – 2003. – №6. – С. 12-18.

Фінансові ж проблеми місцевого рівня раціонально вирішувати за рахунок коштів відповідних бюджетів.

По-друге, необхідно вдосконалити механізм територіального фінансового вирівнювання. Практика показала, що такий метод регулювання місцевих бюджетів як вилучення надлишків бюджетних коштів з бюджету вищого рівня та застосування індивідуальних підходів до встановлення нормативних відрахувань від загальнодержавних податків і зборів має багато недоліків: він не тільки негативно впливає на дохідну базу місцевих бюджетів, а й позбавляє місцевим органам влади стимулювати збільшення своїх доходів. Спираючись на зарубіжний досвід, необхідно створити спеціальні бюджетні фонди фінансового вирівнювання територій. А перерозподіл доходів між бюджетами одного рівня доцільно було б здійснювати з урахуванням податкової сили територій та мінімального рівня, до якого повинні вирівнюватись фінансові можливості цих територій. Тому вже сьогодні нарізла необхідність визначення обґрунтованого нормативу бюджетної забезпеченості кожної області, району, міста з урахуванням економічного, соціального, природного й екологічного стану відповідних територій. Існування таких показників дасть змогу визначити реальний розмір фінансових ресурсів для задоволення необхідних потреб регіонів, а також значно вдосконалити процедуру бюджетного планування.

Таким чином, вирішення цих та інших проблем стосовно формування і використання місцевих бюджетів в значній мірі визначило б розширення економічної самостійності регіонів країни. Адже те, наскільки вони політично незалежні і фінансово забезпечені, справляє істотний вплив на формування демократичних, ринково орієнтованих систем і підвищує шанси на успіх реформ.

ПДВ та шляхи удосконалення його функціонування

Гріщенко М.Ф., студент

Науковий керівник – викладач Захарчук О.А.
Уманський державний аграрний університет

Податок на додану вартість виконує яскраво виражену фіскальну функцію. ПДВ домінує серед непрямих податків, що надходять до бюджету. Особливість цього податку полягає в тому, що саме він справляє значний вплив на фінансово-господарську діяльність суб'єктів господарювання та на їхній фінансовий стан.

Слід звернути увагу, що варіант обчислення ПДВ, який застосовується в Україні, допускає оподаткування перенесеної вартості, а також подвійне оподаткування. Це зумовлено тим, що ставки ПДВ установлюються на оподаткований оборот, який включає вартість матеріальних витрат (перенесену вартість), а також попередньо включені у вартість товарів, робіт, послуг податки.

В нашій державі, як і в багатьох інших країнах світу, податок на додану вартість є одним із основних джерел формування доходної частини бюджету. Тому зрозуміло, що нормальне функціонування цього податку є важливим для економіки країни.

Податок на додану вартість був уведений в Україні з 1 січня 1992 р. згідно із Законом України "Про податок на додану вартість" від 20 грудня 1991 р. Декрет

Кабінету Міністрів України "Про податок на добавлену вартість", що почав діяти з 1993 р., було підписано 26 грудня 1992 р. З урахуванням доповнень і змін, що вносилися в наступних періодах, указаний декрет регламентував порядок обчислення і сплати ПДВ протягом 1993-1997 рр. (до 1 жовтня 1997 р.).

З 1 жовтня 1997 р. порядок обчислення і сплати ПДВ регламентується Законом України "Про податок на додану вартість" від 3 квітня 1997 р. На жаль, податкове законодавство щодо ПДВ є дуже нестабільним. Так, тільки з часу прийняття вказаного Закону і до введення його в дію було прийнято чотири закони, які вносили зміни щодо ПДВ.

Проблеми функціонування та реформування податку на додану вартість в Україні досліджувалися таким провідними науковцями, як: О.Д. Данілов, В.В. Лисенко, М.А. Науменко, А. Соколовська, Ф.О. Ярошенко та ін.

Достеменно невідомо, які сподівання вкладали розробники ПДВ у впровадження цього податку в Україні. Мабуть, найкращі: стабільність бюджетних надходжень, можливість впливати на економічні та соціальні процеси за рахунок реалізації гнучкої системи пільг, усвідомлення суб'єктами підприємницької діяльності, що не таке вже тяжке навантаження несе у собі ПДВ, тому що фактичним платником цього податку є кінцевий споживач, а суб'єкт підприємницької діяльності – платник ПДВ за певних умов може розраховувати на повернення з бюджету надмірно сплачених сум цього податку

В Україні подальше адміністрування податку на додану вартість є проблемним – ряд політиків та науковців радять відмінити цей податок і замінити його податком з обігу. Головна причина – бюджетне відшкодування, яке на сьогодні є проблемою. Можливість привласнити у значному розмірі бюджетні кошти (у вигляді бюджетного відшкодування) та можливість державних службовців отримати винагороду (хабар) за здійснення бюджетного відшкодування – є вкрай привабливими перспективами за економічних умов проживання більшості громадян (27 % населення проживає за межею бідності, а 70 % – на межі). Але ПДВ є обов'язковим податком в країнах ЄС, до яких бажає приєднатися й Україна, і відміна його є кроком назад від інтеграції до європейського податкового поля

В останні кілька років гостро постала проблема заборгованості бюджету по відшкодуванню податку на додану вартість. Досить часто підприємства спеціально незаконно створюють ситуацію, коли держава повинна їх відшкодовувати ПДВ. Для цього розробляються і впроваджуються спеціальні схеми, єдиною метою яких є формування від'ємного значення по зобов'язаннях з ПДВ. Важливою складовою цих махінацій є діяльність фіктивних фірм, які виписують фальшиві податкові накладні, що дають право легальному підприємству на збільшення свого податкового кредиту.

Для попередження незаконного відшкодування ПДВ Державною податковою адміністрацією України було розроблено "Програму проведення документальних перевірок з питань правильності заявлених до бюджетного відшкодування сум ПДВ", а також "Порядок визначення сумнівних сум ПДВ, заявлених до відшкодування", в яких визначено можливі причини виникнення від'ємного значення ПДВ та критерії відбору суб'єктів господарювання, які задекларували сумнівні суми ПДВ.

Дослідивши недоліки функціонування ПДВ за можливе запропонувати напрямки вдосконалення механізму справляння ПДВ:

- 1) встановити диференційовані ставки податку на додану вартість;
- 2) при визначенні доданої вартості потрібно зменшувати виручку на суму всіх матеріальних витрат, включаючи амортизаційні витрати. Тим більше, якщо з прийняттям Податкового кодексу буде введений податок на майно, то амортизаційні відрахування будуть оподатковуватись двічі;
- 3) спростити механізм справляння податку на додану вартість, а саме – виключити з бази оподаткування інші податки і збори та обов'язкові платежі; - змінити дату виникнення податкового зобов'язання і відповідно податкового кредиту; - посилити контроль за здійсненням відшкодування ПДВ з бюджету;
- 4) обмежити перелік пільг, залишити тільки пільги, що стосуються предметів першої необхідності;
- 5) змінити механізм справляння ПДВ щодо підприємств торгівлі та посередницької діяльності. Встановити, що об'єктом оподаткування у вказаних підприємствах виступає валовий дохід, який визначається як різниця між ціною реалізації та ціною придбання. Це дасть можливість не застосовувати до підприємств торгівлі та посередницької діяльності механізм відшкодування податку на додану вартість.

Етапи формування фондового ринку в Україні

Гушан Т.А., студент

Науковий керівник – асистент Лиса Н.В.

Уманський державний аграрний університет

Дослідження питань фондового ринку є і буде актуальним до того часу, коли він буде існувати, адже розробка тенденцій розвитку ринку цінних паперів не може здійснюватися без виявлення та дослідження всіх стадій формування такої економічної системи як фондовий ринок.

Формування українського фондового ринку відбувалося в кілька етапів: перший етап — це період виходу України зі складу Радянського Союзу, що збігся у часі з процесом створення приватних акціонерних та фінансових компаній, які займалися залученням коштів населення під випуск власних цінних паперів. І хоч діяльність цих установ на ринку цінних паперів була стихійною й неорганізованою, а самі цінні папери мали характер штучно підтримуваної вартості, цей етап можна назвати першими кроками фондового ринку в Україні.

Другий етап розвитку ринку цінних паперів виник у зв'язку з випуском в обіг та створенням вторинного ринку купівлі-продажу компенсаційних сертифікатів і чорного ринку приватизаційних майнових сертифікатів — ваучерів. У цей період створюються псевдобіржі - центри сертифікатних аукціонів, велика кількість фінансових посередників (довірчих та інвестиційних компаній), формується інформативна база та інші інфраструктурні підрозділи. Другий етап розвитку фондового ринку в Україні відіграв величезну роль у формуванні інвестиційної свідомості нації та створенні об'єктивних умов для подальшого

розвитку фондового ринку. Якщо другий етап характеризувався масовою, тобто народною, приватизацією, то третій етап характеризується пошуком ефективного власника, що зумовило пошук нових систем розподілу власності, продаж об'єктів великої приватизації та активне залучення до приватизаційних процесів зовнішніх інвесторів. Основною відмінністю третього етапу від другого став акцент на грошову приватизацію, що зумовило розвиток певної інфраструктури для забезпечення цього процесу. Слід зазначити, що масова (ваучерна) приватизація тривала досить довго, але з початком грошової приватизації вона вже не мала того значення.

Третій етап розвитку фондового ринку характеризувався такими факторами як:

- 1) активний продаж державою значних пакетів акцій великих підприємств;
- 2) бурхливий розвиток біржових та позабіржових систем обігу акцій;
- 3) поява значної кількості фінансових посередників, що оперували вже не сертифікатами, а реальними грошима;
- 4) концентрація власності шляхом активного скуповування акцій у населення;
- 5) розвиток ринку державних боргових зобов'язань;
- 6) вихід на ринок у ролі покупців великих зовнішніх інституціональних та приватних інвесторів.

Основними досягненнями цього етапу розвитку ринку можна назвати:

- 1) розвиток ринкової інфраструктури (біржові та позабіржові установи, агенції з перереєстрації прав власності — незалежні реєстратори та депозитарні установи, створення професійних асоціацій);
- 2) створення галузі професійних учасників фондового ринку (брокерських та фінансових компаній);
- 3) поява та розвиток спеціальних Державних контролюючих установ (державна комісія з цінних паперів і фондового ринку);
- 4) активне входження до українського фондового ринку зовнішнього венчурного капіталу.

Основною помилкою цього етапу, є переоцінка можливостей національного фондового ринку, штучне форсування його розвитку та стратегічні помилки у процесі проведення приватизації, посилені світовою фінансовою кризою.

Четвертий етап розвитку фондового ринку в Україні, який відраховується від початку фінансової кризи ставить більше запитань, аніж дає відповідей щодо перспектив розвитку фондового ринку в країні. На сьогодні український ринок має досить добре розвинену систему обігу цінних паперів (національну депозитарну систему, електронні торгові системи і т. ін.), розвинуті контролюючі органи та органи захисту прав акціонерів, але активність у цьому сегменті економіки дуже незначна. Держава повинна активізувати продаж контрольних пакетів акцій великих підприємств із залученням висококваліфікованих фахівців у галузі інвестиційного менеджменту та консалтингу. Це зможе дати новий імпульс для розвитку національного фондового ринку.

Узагальнення етапів розвитку фондового ринку дає змогу оцінити дії направлені на функціонування ринку цінних паперів та проаналізувати ефективність

його роботи, а також безпосередньо дає змогу зробити прогнози і скласти плани, враховуючи помилки попередніх періодів.

Вексельний обіг в Україні: проблеми становлення та розвитку

Давиденко Т.В., студент
Уманський державний аграрний університет

В умовах переходу України до ринкової економіки дедалі частіше й зриміше окреслюється проблема формування професійного вексельного ринку. Проте використання векселів на сучасному етапі соціально-економічного розвитку й досі не набуло належного поширення, про що свідчать наступні дані: питома вага дебіторської і кредиторської заборгованостей за вексями в загальній структурі заборгованості підприємств України є незначною і становить 4,2% та 7,7%, у т. ч. протермінованої 0,6% та 1,9% дебіторської та кредиторської заборгованостей відповідно, в той час як питома вага протермінованої заборгованості за товари, роботи, послуги, котра не оформлена вексями, становить 55,3% та 56,4%, що значно вище, ніж за вексями. Наведені факти свідчать про необхідність формування в Україні вексельного ринку.

Питанням теорії і практики вексельного обігу присвячено чимало наукових праць українських вчених-економістів: А. Авакова, С. Гуткевича, А. Демківського, М. Дем'яненка, О. Єфімова, М. Корінька, Ю. Куценка, В. Мельника, С. Мошенського, Т. Рудненко, О. Федоренка, Ф. Федорченка та інших, у яких висвітлено концептуальні основи формування вексельного ринку в Україні, а також його нормативно-правове регулювання.

Таким чином, метою даної статті є обґрунтування концептуальних засад становлення та розвитку вексельного обігу в Україні й основних напрямків його функціонування на сучасному етапі економічного розвитку. Вексельний обіг – одне з найскладніших питань у теорії і практиці управління, адже вексель, будучи ринковим інструментом управління, дає підприємству змогу, по-перше, продовжити термін платежу за векселем відповідно до потреб підприємства, по-друге, сприяє підвищенню вартості фірми, за рахунок зменшення обсягів протермінованої заборгованості та зростання оборотності дебіторсько-кредиторської. Завдяки зазначеним властивостям вексель набув широкого застосування в світі, необхідним стало його використання в національній економіці.

Отже, вексель – це цінний папір, що засвідчує безумовне грошове зобов'язання векселедавця або його наказ третій особі сплатити після настання терміну платежу визначену суму грошей власникові векся (векселетримачеві)¹. Головними особливостями векся, що склалися міжнародній практиці і були прийняті на Женевській конвенції 1930 р. та виокремлюють його від інших цінних паперів, є:

- абстрактність зобов'язання, визначеного векселем, текст векся не має містити посилання на угоду, що є причиною видачі векся;
- безумовність зобов'язань за векселем вексель містить простий і нічим не обумовлений наказ або зобов'язання сплатити певну суму;

¹ Гуткевич С. О., Вексель у системі цінних паперів: проблеми становлення та розвитку/ С.О. Гуткевич, М.Д. Корінько, Навч. посіб. К.: Вид-во Європейського університету, 2006. – 119 с.

- безсуперечливість зобов'язань за векселем, якщо він є справжнім;
- вексель письмовий документ;
- вексель це документ, що має суворо встановлені обов'язкові реквізити;
- вимагати платежу за векселем може лише той, хто володіє цим документом тримач (власник) векселя;
- при порушенні термінів сплати векселя необхідно здійснити нотаріальний протест¹.

У ході свого історичного розвитку вексель перетворився на універсальний інструмент, роль і значення якого в сучасних умовах господарювання значно зростає. Це пояснюється насамперед функціями, які він виконує. Однією з головних функцій вексельного обігу є оформлення короткотермінового кредиту. Дана функція починає діяти в момент зацікавленості постачальника продукції реалізувати її покупцеві, але на час укладання угоди покупець не має належної суми грошей, тому виписує вексель як гарант здійснення майбутнього платежу, тобто боргове зобов'язання, сума якого з урахуванням відсотка за кредит і терміну платежу, як правило, перевищує величину суми укладеної угоди. Крім того, вексель виконує функцію платежу, адже він дає змогу отримати гроші ще до настання терміну платежу (вексель можна продати або закласти під заставу в комерційному банку).

Нормативно-правовою базою вексельного обігу в Україні є законодавчі, нормативні акти, розроблені відповідно до положень Уніфікованого закону про переказні та прості векселі, ухваленого Женевською вексельною конвенцією 1930 р. Даний закон регулює випуск, обіг, погашення векселів та стягнення за векселем, а також повністю забезпечує права всіх сторін вексельного обігу.

Прийняття Закону України «Про цінні папери та фондову біржу» від 18 червня 1991 р. та Постанови Верховної Ради України «Про застосування векселів у господарському обороті України» у 1992 р. значно розширили можливості вексельного обігу. Указом Президента України «Про випуск та обіг векселів для покриття взаємної заборгованості суб'єктів підприємницької діяльності» від 14 вересня 1994 р. в господарську практику підприємства запроваджено простий товарний вексель, котрий можна було застосовувати як засіб оформлення взаємної заборгованості суб'єктів господарювання.

Зауважимо, що законодавством України, яке регулює вексельний обіг, передбачена видача векселя лише за поставлені товари, надані послуги та виконані роботи.

В Україні вже створена мінімально необхідна правова база вексельного обігу, яка все ж таки потребує детального доопрацювання, доповнення та узгодження зі законодавством.

Таким чином, векселі кредитних установ, фінансових і страхових компаній, великих підприємств стають об'єктами біржових торгів. За допомогою вексельних програм роблять спроби розв'язання проблеми неплатежів, здійснення взаємозаліків заборгованості, а також розробляють і здійснюють інші фінансові програми.

До основних причин, що сповільнюють процес впровадження вексельного обігу в Україні, слід віднести: нестачу практичного досвіду його організації; відсутність умінь і навиків грамотного оформлення бланків вексельних зобов'язань; недостатню кількість юридичної та економічної літератури; мале число фахівців –

¹ Павлов В. І., Цінні папери в Україні / В.І. Павлов, І.І. Пилипенко, І.В. Кривов'язюк, Навч. посіб. Вид. 2-ге, доповнене. К.: Кондор, 2006. – 400 с.

правників із цих проблем; законодавство з питань вексельного обігу потребує ще детального доопрацювання та узгодження відповідно до Женевських конвенцій 1930 р. і норм національного законодавства; нема будь-якої реєстрації випуску векселів суб'єктами підприємницької діяльності та порядку їх обігу, зокрема і контролю за їх емісією, тощо.

Отже, розв'язання окреслених проблем сприятиме активізації вексельного обігу в Україні, залученню дешевих ресурсів із внутрішнього ринку для фінансування короткотермінової заборгованості, що в свою чергу, стимулюватиме розвиток фінансового ринку, а відтак сприятиме розвитку економіки країни загалом.

Обґрунтування складу оборотних засобів

Деркач Т.А., аспірант
Уманський державний аграрний університет

Із загостренням кризових явищ, спаду виробництва теоретичне дослідження складу оборотних засобів має важливе значення, оскільки слугує підґрунтям ефективного їх використання, що сприяє виходу суб'єктів господарювання із фінансової скрути. Від розміру авансування оборотних засобів у сферу виробництва та у сферу обігу, особливо у виробничій та грошовій формі, залежить оптимальне їх співвідношення, а натомість - результати виробничої і фінансової діяльності та фінансовий стан підприємства в цілому.

Натуральний та речовий зміст оборотних засобів підприємств, що займаються заготівлею і зберіганням зерна складається із виробничих запасів, незавершеного виробництва, готової продукції, коштів у розрахунках і грошових коштів.

Вартісний склад оборотних засобів становить авансовану у виробництво вартість засобів сфери виробництва і сфери обігу. Проте, слід зауважити, що при визначенні складу оборотних засобів, необхідно враховувати те, що предмети, які відносяться до оборотних засобів, повинні виявляти риси, через які вони змогли б відповідати цій економічній категорії.

Склад авансованих у виробництво оборотних засобів залежить від спеціалізації та концентрації виробництва, характеру економічних зв'язків та відносин з іншими суб'єктами господарювання галузей національної економіки, рівнем товарності, формами розрахунків, фінансовим станом підприємства тощо.

Особливості кругообороту авансованої вартості, економічні зв'язки і відносини, спеціалізація і концентрація виробництва, об'єм і структура продукції суттєво впливають на склад і структуру оборотних засобів суб'єктів господарювання. В зв'язку з цим, виникає потреба виявлення вказаних вище особливостей, що має важливе методологічне і практичне значення для раціональної організації оборотних засобів, правильного їх формування і високоефективного використання.

Правильне визначення як вартісного, так і натурального складу оборотних засобів, має велике значення для процесу формування їх на підприємствах та контролю за їх використанням. Важливим є також створення необхідних запасів оборотних засобів та встановлення раціональних меж їх поповнення для здійснення безперервного кругообороту. Тому досліджуючи цю проблему ряд дослідників

приділяють увагу питанням включення до складу оборотних засобів того чи іншого речового елемента та визначенню економічного обсягу оборотних засобів.

При дослідженні складу оборотних засобів підприємств, що займаються заготівлею і зберіганням зерна, доцільним є включення до складу оборотних засобів малоцінних та швидкозношуваних предметів.

Особливість цих матеріальних цінностей, як зазначає Бірман А.М., полягає в тому, що вони не є предметами праці, оскільки, малоцінний інструмент, зокрема, є знаряддям праці, хоча і відноситься до оборотних засобів із наступних причин: по-перше, немає великого часового розриву між часом авансування вартості на їх придбання і поверненням їх вартості в результаті виробництва; по-друге, період їх обігу, як правило, менше року; по-третє їх використання відноситься до поточних витрат на підтримку загальних умов виробництва і тому, як і інші подібні витрати, відшкодовується із загальних витрат на виробництво поступово, рівномірно протягом усього року¹.

Окремі дослідники, що вивчають питання складу оборотних засобів, вважають, що малоцінні та швидкозношувані предмети, виходячи з їх функціональної ролі у процесі виробництва та кругообороту вартості, повинні відноситись до складу основних засобів, але обліковуватися у складі оборотних активів задля полегшення обліку та порядку їх фінансування².

Інші дослідники піддають сумніву доцільність включення до складу оборотних засобів малоцінних і швидкозношуваних предметів, оскільки, за умов функціонування більше одного кругообороту оборотних засобів вони, як правило, не втрачають при цьому свою натуральну форму і не переносять повністю свою вартість на знову створений продукт.

Ми погоджуємось із думкою Бечка В.П., що питання щодо віднесення вартості малоцінних і швидкозношуваних предметів до оборотних засобів пов'язане, з більш широкою проблемою - розмежуванням оборотних засобів засоби сфери виробництва і сфери обігу³.

Із запровадженням національних Положень (стандартів) бухгалтерського обліку, малоцінні і швидкозношувані предмети поділяються на дві групи: перша група регламентується П(С)БО № 9 «Запаси», і трактується як запаси, що використовуються впродовж не більше одного року, або одного операційного циклу, термін якого більше року. Ця частина малоцінних і швидкозношуваних предметів входить до складу оборотних засобів. Друга група малоцінних і швидкозношуваних предметів має термін служби більше року, регламентується П(С)БО № 7 «Основні засоби» і визначається як малоцінні необоротні матеріальні активи, вартісні ознаки яких підприємство може встановлювати самостійно відповідно до наказу «Про облікову політику» та у відповідності до Закону «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні».

Проведені нами дослідження свідчать, що включення малоцінних і швидкозношуваних предметів до складу оборотних засобів є виправданим, оскільки, вони відносяться до засобів праці (інструменти, пристосування, пристрої з тривалим

1 Бірман А.М. Политическая экономия социализма /Бирман А.М.- М.: Соцэкгиз., 1960. - 350 с.

2 Демчук Л.А. Розуміння оборотних засобів в ринкових умовах / Демчук Л.А. // Науковий вісник Національного аграрного університету. - К.: НАУ, вип. 23.-2000.-264 с.

3 Бечко В.П. Проблеми забезпечення сільськогосподарських підприємств оборотними засобами / Бечко В.П. // Фінансова система України. Збірник наукових праць.- Острог: Видавництво НАУ «Острозька академія», 2006. Вип. 8.-Ч.2.- С. 27 - 35.

періодом їх використання (господарський інвентар, спецодяг). Крім того, вони приймають участь у створенні готового продукту, отриманні послуг, виключно протягом одного року. Не змінюючи при цьому своєї речової форми, свою вартість переносять на знову створений продукт цим самим сприяють безперебійності виробничого процесу.

Роль споживчого кредиту для населення

Дідур О.В., студент

Науковий керівник – асистент Власюк С.А.
Уманський державний аграрний університет

Кредит і кредитні відносини відіграють важливу роль у житті людини. На перший погляд нам може здатися, що такі поняття специфічні й характерні лише для окремої сфери людської діяльності, а саме економіки, проте широкий аспект проблем дає нам уявлення про те, що кредит пронизує усе суспільство і формує його соціально – економічний каркас.

Людина від народження вступає у кредитні відносини зі своїми батьками, а з часом і з іншими членами суспільства: людьми, організаціями, підприємствами, владою та ін.. Кредитні відносини існують в політиці – між тими, хто прагне до влади у державі та її громадянами; у науці – між тими, хто поширює знання, і тими, хто – здобуває, і звичайно, в економіці. Крім того, кредит є основою нормування відносин людини з її довкіллям¹.

Поняття «кредит» означає різновид економічних відносин, пов'язаних з передачею та тимчасовим використанням певних форм вартості².

Споживчий кредит – кредит, який надається юридичним чи фізичним особам на споживчі цілі. Він може надаватись як банкам, та кредитним установами небанківського типу, а також юридичними і фізичними особами. В Україні кредитними установами небанківського типу, що надають споживчий кредит, є ломбарди (надають кредит під рухоме майно – дорогоцінності, антикваріат, одяг тощо), кредитні спілки, підприємства зв'язку(телеграми і телефонні розмови в кредит), торгівельні організації (продаж товарів з розстрочкою платежу). Кредити своїм працівникам можуть надавати суб'єкти господарювання за рахунок спеціальних фондів, які вони створюють у результаті розподілу прибутку, що залишається в їх розпорядженні. Фізичні особи також можуть надавати кредит на споживчі цілі одна одній³.

Споживчі кредити також можуть надавати і комерційні банки. Зазвичай це кредити середньо позичальником, котрі звертаються в банк за позичкою, або через посередників, які продають товар споживачу або послуги, обслуговують їх під зобов'язання позичальника. З непрямих кредитів найбільш поширені позички, пов'язані з купівлею товарів тривалого користування. У такому разі обслуговування позичальника здійснюється спільно банком і торгівельною фірмою. Для цього вони

1 Євтух О.Т. Кредит як соціально-економічне явище / О.Євтух // Фінанси України. – 2006. – №3. – С. 7–20.

2 Алексійчук В.М. Гроші та кредит в системі відтворення АПК. – К.:ІАУ, 1999. – 389с.

3 Гроші і кредит.: підручник/ [М.І. Савлук, А.М. Мороз, М.Ф. Пуховніка та ін.]; за заг ред. М.І Савлука. – К.: КНЕУ, 2001. – 602с.

укладають між собою угоду про надання товару та виплат. Клієнт спочатку оплачує до 30-40% вартості товарів, а під неоплачену частку банк надає клієнту позиčku і перераховує торгівельній фірмі, залишаючи собі суму початкового внеску клієнта як забезпечення кредиту. Після погашення позички, початковий внесок клієнта перераховується на рахунок торгівельної фірми¹.

Між банком і фізичною особою може бути посередник – підприємство, в тому числі торгове. Але суть відносин від цього не змінюється.

Предметом кредитної угоди, за якою може бути:

- грошовий, або фінансовий, до якого відноситься більшість видів банківського кредиту, різновидом якого є вексельний фінансовий;

- товарний;

- змішані види кредитів.

Серед них виділяють лізинговий кредит, пов'язаний з орендою засобів виробництва та факторинговий – як переуступка кредитувачому банку контрактів, платіжних документів та векселів з метою дострокового одержання грошових коштів і тому часто розглядається як одна з форм забезпечення повернення кредиту.

Теорія кредиту включає не лише суть понять, функцій, а також і нормами та нормативи, котрі забезпечують синхронізацію людських відносин. Безперечно, що стандартизація усіх сторін діяльності людини на основі фінансів є проблемою усіх країн, де склалася відносно розвинена монетарна культура.

Отже, споживчий кредит один із найпростіших і найзрозуміліших видів кредиту, адже він виступає як засіб підвищення поточного платоспроможного попиту, життєвого рівня населення і прискорення реалізації товарних запасів. Він є одним із найбезпечніших тому що регулюється з боку держави більш ретельно, в порівнянні з іншими формами кредиту, регулювання охоплює процентні ставки, термін, доступність кредиту.

Фіскальна ефективність податку з доходів фізичних осіб

Добранчук Л.О., студент

Уманський державний педагогічний університет ім. Павла Тичини

В умовах глобалізації проблема щодо вибору раціональних податкових механізмів регулювання економіки залишається відкритою, а практика вітчизняного оподаткування далека від досконалості. При цьому подальше реформування прибуткового оподаткування громадян набуває особливого значення й актуальності, оскільки цей податок належить до основних бюджетоутворюючих податків та безпосередньо стосується кожного члена суспільства.

Податок з доходів фізичних осіб відповідно до ст. 14 Закону України “Про систему оподаткування” є загальнодержавним податком, що встановлюється Верховною Радою України та справляється на всій території України. Водночас він

¹ Івасів Б.С. Гроші і кредит: підручник. – [вид. 2-ге, змін. й доп.] – Тернопіль: Карт-бланш, 2005. – 528 с.

виступає основним джерелом формування податкових надходжень місцевих бюджетів¹.

На фіскальну ефективність податку з доходів фізичних осіб безпосередньо впливають низький рівень офіційних доходів населення, недостатня ефективність адміністрування цього податку, існуюча структура номінальних доходів населення, темпи інфляції тощо.

Основним джерелом оподаткування доходів населення виступає заробітна плата. У зв'язку з цим, на нашу думку, першим кроком на шляху підвищення фіскальної ефективності податку з доходів фізичних осіб є перетворення його з податку з заробітної плати на податок з усіх джерел доходів населення, а також створення умов для виведення цих доходів із тіні. Частково зазначені підходи вже реалізовано в Законі України "Про податок з доходів фізичних осіб", яким передбачено розширення бази оподаткування за рахунок включення до неї:

- процентів на заощадження громадян;
- доходів від операцій із продажу об'єктів нерухомого майна;
- доходу, отриманого платником податку внаслідок прийняття ним у спадщину коштів, майна, майнових чи немайнових прав;
- доходу, одержаного платником податку як подарунок;
- доходів у вигляді дивідендів;
- доходів від операцій із продажу або обміну рухомого майна;
- доходів у вигляді роялті, виграшів, призів;
- суми страхових внесків за договорами добровільного страхування².

Однак найбільше податкове навантаження припадає на доходи, одержані у вигляді заробітної плати. Тобто більшу питому вагу вилучень доходів у населення у вигляді податків мають менш заможні верстви населення, оскільки вони фактично не отримують пасивних доходів і основним джерелом їхнього статку є заробітна плата. Крім того, єдина ставка податку на доходи фізичних осіб є вагомішою у незначних доходах населення, порівняно з доходами, які значно перевищують середню заробітну плату по країні.

Протидіяти зазначеному можна шляхом впровадження нових методів адміністрування податку. Основними методами перенесення податкового тягаря є зміна складу податкового кредиту, запровадження нових податкових знижок, перегляд пільг та зміна шкали ставок. Упроваджувати відповідні рішення доцільно поступово, щоб можливі втрати бюджету не позначилися на фінансуванні основних потреб держави та суспільства.

Порядок застосування податкового кредиту із податку з доходів фізичних осіб в Україні, як і в більшості країн, передбачає відображення відповідних витрат у декларації платника. Основні види витрат включають: проценти за іпотечним кредитом; пожертви на благодійні внески; оплату освітніх послуг; оплату послуг з охорони здоров'я; витрати на страхування життя, пенсійне страхування³.

Механізм отримання права на податковий кредит в Україні передбачає обов'язкове документальне підтвердження здійснених витрат. Але переважна

1 Коляда Т. А., Чуркіна І. Є. Особливості фіскальної ефективності оподаткування доходів фізичних осіб в умовах інтеграції / Т. А. Коляда // Фінанси України. – 2008. – № 6. – С. 70 – 76.

2 Скрипник А. Фіскальні та соціальні наслідки переходу до плоскої шкали оподаткування доходів фізичних осіб / А. Скрипник // Економіка України. – 2006. – № 12. – С. 11 – 20.

3 Мельник В. М. Фіскальна ефективність податку з доходів фізичних осіб в Україні: можливості зростання. / В. М. Мельник // Фінанси України. – 2007. – № 12. – С. 38 – 48.

більшість громадян не звикли до декларування своїх статків, ведення елементарного обліку, збереження платіжних документів і підтвердження витрат. Відповідно, податковим кредитом користується обмежена кількість платників.

Одним із методів адміністрування податку є податкові знижки. Варто зауважити, що українське законодавство взагалі не передбачає податкових знижок, на відміну від зарубіжних країн світу в яких застосовується досить велика кількість податкових знижок. Найчастіше їх використовують як важіль стимулювання сімейних доходів, що надає платникам можливість отримувати преференції залежно від складу сім'ї.

Чинна плоска шкала податку з доходів фізичних осіб України як метод адміністрування не виправдала сподівань на легалізацію високих і надвисоких доходів та збільшення на цій основі бюджетних надходжень.

Таким чином, можна також стверджувати, що фіскальна ефективність податку з доходів фізичних осіб реалізується за рахунок порушення принципу соціальної справедливості податкової системи. Поетапне реформування податку з доходів фізичних осіб забезпечить підвищення його фіскальної ефективності та набуття ним ролі основного джерела доходів бюджету.

Проблеми сучасного страхового ринку України

Добрянська А.С., студент

Науковий керівник – Богданець Л.А.

Уманський державний аграрний університет

Становлення України як незалежної, демократичної країни з ринковою економікою створило умови для виходу країни на міжнародний ринок страхових послуг. Формування нової системи господарювання в Україні вносить принципові зміни в організацію страхової справи. Акумуляовані страховими компаніями ресурси згідно з їх характером переважно використовуються для довготермінових виробничих капіталовкладень через ринок цінних паперів.

Слід зазначити, що страхування у сучасних економічних умовах — єдина галузь економіки України, яка протягом останніх років має стабільний значний щорічний приріст обсягів наданих послуг. Незважаючи на номінальне зростання обсягів страхового ринку, ця галузь забезпечує сьогодні перерозподіл незначної частини внутрішнього валового продукту.

Вітчизняний страховий ринок за час свого існування й за наявності великої кількості контролюючих його державних структур так і не створив достовірної та повноцінної статистики, яка б дала змогу об'єктивно його оцінювати. Формування законодавчої бази страхування та становлення національного страхового ринку незалежної України відбувалося у складних макроекономічних умовах.

Закон України «Про страхування» 1996 р став першим кроком у системі заходів, спрямованих на формування цивілізованого ринку страхових послуг, посилення страхового захисту майнових інтересів підприємств, установ, організацій. Прийняття цього закону дозволило встановити систему контролю за рівнем платоспроможності страховиків і порядок розрахунку резервів коштів, посилити норми, які регулюють нагляд за страховою діяльністю, упорядкував види

обов'язкового страхування. Було запроваджено нові вимоги до порядку реєстрації страховиків, розмірів і структури їхніх статутних фондів.

Проведення економічної реформи і структурної перебудови економіки обумовлює необхідність подальшого розвитку національного страхового ринку як складової частини фінансового ринку України. Такі перетворення сприятимуть створенню підґрунтя для стійкого економічного зростання і забезпечення відшкодування збитків у разі стихійного лиха, аварій, катастроф.

Від початку зародження галузі страхування відбулось багато позитивних змін і перетворень та ще існує безліч проблем, що заважають її нормальному функціонуванню та розвитку. Серед головних можна виділити: відсутність кодексу про страхову діяльність; наявність великої кількості вимог та бар'єрів, що обмежують конкуренцію на ринку; низький рівень капіталізації підприємств; недостатній розвиток брокерських послуг на ринку; низька довіра суспільства до страхових компаній; крім того, проблеми, які існують в українській економіці в цілому і впливають, зокрема, і на страхову галузь. Реформування системи страхування не повинно обмежуватися тільки створенням її нормативно-правової бази. Страхове законодавство України за висновками спеціалістів у цій галузі має багато недоліків, які потрібно ліквідувати для створення конкурентоспроможної страхової галузі.

Для реалізації законодавчих норм необхідно забезпечити умови їх реального впровадження та дотримання. Перспективи можливого розвитку страхового ринку передусім, визначатимуться зростанням реальних доходів населення, поліпшенням стану корпоративних і державних фінансів.

Страхова галузь забезпечує перерозподіл лише 0,9 % валового внутрішнього продукту, що свідчить про потенційні можливості її подальшого.

Страховий ринок України має досі не використані резерви. Адже 7% населення Європи становить населення України. В нашій державі застраховано лише близько 10 % ризиків, тоді як у більшості розвинутих країн цей показник досягає 90 - 95 %. Частка українського страхового ринку в загальноєвропейському обсязі страхових послуг становить лише 0,05.

Структура страхового ринку, яка існує в даний час в Україні не сприяє зміцненню соціального захисту громадян та забезпеченню внутрішніх інвестицій. Українські страховики передають іноземним страховим компаніям до 90% страхової премії під час страхування авіаційних і морських ризиків, ризиків здоров'я людей, які від'їжджають за кордон, до 60% - за "автокаско", до 50 % - під час страхування великих майнових ризиків. Це свідчить про законодавчу незахищеність українського страхового ринку.

Аналіз сучасного стану, тенденцій та проблем розвитку страхового ринку України свідчить про певні здобутки та численні недоліки, притаманні функціонуванню як окремих страхових компаній, так і всієї системи страхування.

Для розвитку та удосконалення вітчизняного страхового ринку слід позбутись наступних факторів: неузгодженість господарського і страхового законодавства, недосконалість податкового законодавства, нестабільність фінансового середовища господарюючих суб'єктів і населення, відсутність стимулів для розвитку галузі страхування.

Актуальність питання розвитку страхового ринку України обумовлює необхідність розробки державної політики щодо розвитку страхування у поєднанні з

загальнонаціональними економічними пріоритетами. Для подальшого розвитку страхового ринку та запобігання необґрунтованому витоку коштів за кордон необхідно зміцнити національний перестраховальний ринок і вдосконалити нагляд за перестраховою діяльністю.

Адміністрування непрямих податків та шляхи його удосконалення на прикладі Уманської ДПІ Черкаської області

Доскоч Н.Ю., студент
Науковий керівник – к.е.н., доцент Бечко П.К.
Уманський державний аграрний університет

Сучасна економічна ситуація в країні обумовлює необхідність ефективного управління державними фінансами. В центрі уваги знаходиться процес оподаткування, виступаючи головною умовою формування фінансово-бюджетних ресурсів держави.

Більшість науковців стверджують, що вирішення проблем податкової сфери можливо досягти шляхом прийняття Податкового кодексу України. Докорінної перебудови потребує кожен елемент податкової системи – кожен податок, від визначення об'єкта оподаткування, ставок до його адміністрування, надходження коштів до бюджету.

Особлива роль в наукових дискусіях відводиться податку на додану вартість, як одному з основних бюджетоутворюючих податків. Механізм справляння ПДВ характеризується рядом недоліків, першочергово потребує реформування, удосконалення порядок обчислення і сплати ПДВ, визначення розміру ставок, вирішення проблем бюджетного відшкодування.

Податок на додану вартість – це один з найбільш поширених, але й складних та суперечливих податків, тому через наявність суттєвих проблем при його справлянні, може перетворитись з бюджетоутворюючого у бюджетовитратний.

Протягом 2006-2008 років до УОДПІ надходження ПДВ демонструють динаміку зростання ПДВ в 2007 році до 40505,5тис.грн, порівняно з 2006 роком – 31290,9тис.грн. Але в 2008 році платежі з ПДВ, які надійшли до УОДПІ зменшились до 37895,9тис.грн. Це можна побачити з таблиці наведеної нижче.

Таблиця 2.7

Динаміка надходжень ПДВ до Уманської ОДПІ тис.грн.

Роки	2008	2007	2006
Податок на додану вартість	37895,9	40505,5	31290,9
Надходження ПДВ	38249,6	40764,9	31598,4
Бюджетне відшкодування ПДВ	-353,7	- 259,5	- 307,6

Дані таблиці свідчать, що спостерігається тенденція до зниження фіскальної ефективності ПДВ і, як наслідок, вимог відшкодування податку в порівнянні з темпами зростання ПДВ.

Також одним з невід'ємних елементів податкових систем країн світу сьогодні є індивідуальний акциз, який в Україні має своє втілення у функціонуванні такого

податку, як акцизний збір. Поширення акцизного оподаткування пояснюється, передусім, високим фіскальним потенціалом даного податку. При цьому одним з інструментів, за допомогою яких реалізується фіскальна функція акцизу є законодавчо визначене коло підакцизної продукції і ставка податку. У сучасних податкових системах він звичайно займає наступне місце після податку на додану вартість і за значенням, і за обсягом надходжень до бюджету.

Акцизи як податок з обороту є податками на споживання, їх головна мета – вплинути на поведінку людини, підприємців, що одночасно дозволяє акумулювати кошти до державного бюджету.

В Уманській ОДПІ протягом 2006-2008 років спостерігається зростання доходів бюджету. Це видно з таблиці наведеної нижче.

Таблиця 2.8

Динаміка надходжень акцизного збору до Уманської ОДПІ тис.грн.

Роки	2008	2007	2006
Акцизний збір з вироблених в Україні товарів	86047,9	60279,5	41279,3
Акцизний збір з ввезених в Україну товарів	0,0	130,2	0,0

Акцизний збір, як і податок на додану вартість, має значну кількість недоліків, які також необхідно вирішувати. Чергова спроба їх подолання була здійснена у розробці Податкового кодексу України з акцизного збору. Вдосконалення податкового законодавства у царині оподаткування підакцизних товарів, передбачене проектом Податкового кодексу України, має за мету створення умов для подальшого інтегрування України до світової спільноти, адаптації податкового законодавства України до податкового законодавства Європейського Союзу.

Мито - це вид державного непрямого податку, який справляється з імпорту, експорту і транзиту товарів, торговельно-промислового прибутку, майна, цінностей і предметів, що перетинають кордон у визначених державою пунктах під контролем митних служб. Незважаючи на те, що мито за характером дії - економічна категорія, його застосування може мати як економічний, так і політичний характер. Введення мита може бути засобом економічного тиску на відповідні держави або створення режиму найбільшого сприяння з політичних мотивів.

Оскільки Уманська ОДПІ не розташована на території яка межує з іншими державами, то митний податок не сплачується.

Взаємодія банківського та страхового секторів фінансового ринку з метою створення якісно нових послуг

Доскоч Н.Ю., студент

Науковий керівник - асистент Лиса Н.В.

Уманський державний аграрний університет

Сьогодні на ринку фінансових послуг склався ряд тенденцій та напрямків розвитку, які суттєво впливають на якість та специфіку послуг фінансових установ. Зокрема,

до них можна віднести домінування банківського сектору над всіма іншими на фінансовому ринку. Так фінансовий ринок розвивається за європейською моделлю.

Закономірністю розвитку фінансового ринку стала тенденція до універсальності та комплексності фінансових послуг клієнтам. Зростає зацікавленість в послугах небанківських фінансових установ.

Взаємодія банків з страховими компаніями представляє собою ефективний спосіб пом'якшення конкурентної боротьби за ресурси на фінансових ринках.

Зокрема, при страхуванні страховою компанією банків існує два основні шляхи – роздрібне та комплексне страхування. Звичайно, у цьому випадку страхова компанія для банку є дуже важливим партнером, адже придбання полісу страхування як фінансовий, так і кримінальних ризиків, є кроком до покращення роботи банківських установ та перенесення ризиків на страхову компанію. Однак існує ряд проблем, адже стандартні страхові послуги не здатні покрити увесь перелік банківських ризиків, а комплексне банківське страхування передбачає обсяги відповідальності за ним¹.

Щодо банківських послуг для страхової компанії, то в цьому випадку банк обслуговує рахунки страхової компанії, як і будь якої юридичної особи, до того ж банк зберігає кошти технічних резервів страховика.

Банківське страхування є найскладнішим етапом взаємодії банку та страховика. Це глибока інтеграція учасників ринку із створення різних продуктів та послуги – нескладні експрес-послуги, спільні продукти, комплексні або інтегровані фінансові послуги. Найвищим рівнем інтеграції є фінансовий супермаркет (об'єднання банку з іншим професійним учасником фінансового ринку, а також нотаріальною конторою, авіаагенством, туроператором тощо). Клієнтові при цьому крім власне банківських послуг, пропонують „супутні” операції небанківського характеру, посередницькі або юридичні послуги².

У класичному розумінні фінансового супермаркета, така установа не працює в Україні. Найчастіше фінансовий супермаркет представляють як установу де клієнт сам працює з автоматизованими фінансовими пристроями. В подібних центрах пропонуються здебільшого лише банківські послуги, а страхові та інші фінансові послуги вимагають безпосередньої роботи консультанта. Створення таких високоінтегрованих моделей бізнесу та їх успішне впровадження вимагає якісної кадрової підготовки і вкладання коштів у підготовку фахівців. Так продажі страхових послуг через банківські установи в розвинених країнах були вдалими в тому випадку, коли їх орієнтованість на клієнта, дизайн були максимально наближені до банківських³.

Одним з бар'єрів у взаємодії банків і страховиків є процес акредитації, тобто процес, в результаті якого страхова компанія набуває офіційного підтвердження відповідності якості послуг, що надаються. Банк висуває ряд вимог, яким не відповідає страхова компанія. Лише виконавши їх, страховик отримує право страхувати клієнтів банку при кредитуванні та інших послугах.

1 Бельський П., Другов О. Системи фінансових посередників України в умовах посилення глобалізаційних процесів // Вісник НБУ. – 2007. – №12. – с.30-33.

2 Єрмошенко А.М. Порівняння основних моделей банківського страхування//Актуальні проблеми економіки.- 2008.-№3(81).-с.167-174.

3 Офіційний сайт Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України.-<http://www.dfp.gov.ua>.

Банківське страхування за кордоном є невід'ємною частиною фінансових послуг. Здебільшого, клієнти придбають страхові послуги через банки, які пропонують широкий обсяг фінансових послуг, поєднуючи їх в спільні пакети¹.

З огляду на вищесказане, можна стверджувати, що взаємодія банків та страхових компаній в Україні ще не досягла належних обсягів і вимагає від учасників ринку більш активної позиції щодо цих послуг.

Кредит в умовах поглиблення фінансової кризи

Драчевська А.А., студент

Науковий керівник – асистент Власюк С.А.

Уманський державний аграрний університет

Ослаблення банківської системи України через посилення негативного впливу світової фінансової кризи певною мірою сприяло переоцінці кредитних ризиків і зміни механізмів їх виявлення з метою забезпечення стабільності банківської системи. Національний банк вживав усіх необхідних заходів для невілювання можливих ризиків. Однак розгортання фінансової кризи, яка стала капіталізатором прояву наявного кризового потенціалу, актуалізувало дослідження передумов його формування й результатів прояву з метою вироблення зважених підходів до реалізації банківськими установами кредитної політики².

Розробці заходів, із подолання фінансово-економічної кризи, в тому числі у сфері відновлення фінансової стійкості банківської системи, присвячено праці вітчизняних науковців, зокрема В.М. Гейця, В.І. Міщенко, Д.В. Полозенка та ін. Однак причини акумулювання кризового потенціалу та наслідки цього для банківської системи потребують подальшого висвітлення, з метою узагальнення запобіжних заходів³.

Одним з найважливіших інструментів запобігання ризикам є кредитна політика банку. Кредитна політика банку – це стратегія і тактика банку щодо залучення коштів і спрямування їх на кредитування своїх клієнтів.

Досліджуючи кредитні взаємовідносини між підприємствами і банками, необхідно науково обґрунтувати функціонування кредитної політики, цілі та напрями її розвитку, її вплив на економічний розвиток держави.

Однак недосконалість методів та форм мобілізації ресурсів для активних операцій, діючої системи кредитування, методів оцінки та запобігання кредитних ризиків, управління кредитними портфелями, поглиблення світової економічної та фінансової кризи, регулювання кредитного механізму взагалі - затрудняють процес формування повноцінних ринкових відносин.

Всі важливі рішення в банках потребують, щоби метою його політики було підтримання оптимальних співвідношень між кредитами, депозитами та іншими

1 Офіційний сайт Національного банку України - <http://www.gov.ua>.

2 Нідзельська І.А. Кредит в умовах поглиблення фінансової кризи / Нідзельська І. // Фінанси України. – 2009. – №8. – С. 32-64.

3 Черевко Г.В. Науково-методичні основи фінансової стабільності банківської системи / Г.Черевко // Фінанси України. – 2009. – №10. – С. 25-37.

зобов'язаннями і власним капіталом. Тому, правильна кредитна політика здатна підвищити якість кредитів, і, звідси, фінансовий стан банку.

Розглядаючи сучасні підходи до формування основних цілей кредитної політики комерційних банків в сучасних умовах поглиблення світової економічної та фінансової кризи, слід зазначити, що головною з них значна кількість авторів вважає максимізацію доходів від кредитної діяльності. Криза, спричинила припинення кредитування суб'єктів господарювання та фізичних осіб і внесла значні корективи щодо корегування кредитної політики у напрямку пошуку кредитних ресурсів для наповнення кредитного портфеля¹.

Система основних цілей кредитної політики комерційного банку в сучасних умовах поглиблення світової економічної та фінансової кризи повинна включати:

- забезпечення максимального рівня доходності "кредитного портфеля" та акціонерного капіталу комерційного банку при мінімальному рівні ризику;
- підтримання оптимального співвідношення між кредитами, депозитами та іншими зобов'язаннями і власним капіталом банку;
- забезпечення фінансової стійкості комерційного банку у процесі здійснення кредитної діяльності;
- забезпечення зваженого та оптимального використання кредитних ресурсів;
- досягнення оптимального балансу між зростанням обсягу "кредитного портфеля" і темпами поліпшення його якості;
- розширення клієнтської бази шляхом надання кредитних послуг високої якості;
- збереження високого рівня довіри юридичних і фізичних осіб до комерційного банку шляхом своєчасного та повного виконання своїх зобов'язань перед вкладниками та акціонерами².

Формування цілей здійснюється як на довгострокову перспективу розвитку, так і на поточний рік. Враховуючи поглиблення світової економічної та фінансової кризи, економічну та політичну нестабільність в країні, українські комерційні банки переважно визначають кредитну політику та її цілі на квартал, поточний рік, рідше на дворічний або трирічний період.

Розробка кредитної політики для кожного окремого комерційного банку означає врахування ряду факторів, які впливають на пріоритетність та її напрями з точки зору галузевої направленості, типу клієнтів, видів кредиту, організації процесу кредитування. Фактори, які впливають і визначають кредитну політику, можна поділити на два типи: зовнішні та внутрішні. Якщо внутрішні фактори пов'язані із конкурентоспроможністю установи банку і, зокрема, фінансовою стійкістю та надійністю банку, то зовнішні фактори пов'язані з поглибленням світової економічної та фінансової кризи, політичною та економічною ситуацією в країні, законодавчою базою, рівнем розвитку банківської інфраструктури, а також міжбанківською конкуренцією.

Отже, на сьогоднішньому етапі одну з найважливіших ролей у стимулюванні відтворювальних процесів в економіці відіграє банківський кредит як головне джерело забезпечення грошовими ресурсами поточної господарської діяльності

1 Лагутін В.Д. Кредитування [Теорія і практика] / В.Д.Лагутін. – К. : 2002. – 160 с.

2 Гриценко О. Гроші та грошово - кредитна політика [навч.посіб.] / О.Гриценко. – К.: Наука, 1996. – 180с.

підприємств незалежно від форми власності та сфери господарювання. Незважаючи на те, що поглиблення світової економічної та фінансової кризи, відповідно і кризові явища в економічній системі України, практично підірвали фінансову стійкість більшості вітчизняних підприємств, внаслідок чого різко скоротилась кількість надійних фірм-позичальників.

Реформування місцевого оподаткування в Україні

Думенко А.А., студент

Науковий керівник – к.е.н., доцент Бечко П.К.

Уманський державний аграрний університет

Місцеве оподаткування у незалежній Україні започатковано з набранням чинності Декрету Кабінету Міністрів України „Про місцеві податки і збори” від 20.05.1993р. Декретом визначено перелік місцевих податків і зборів та порядок їх справлення.

У процесі еволюції із 1993р. по 2009р. місцеві податки і збори так і не стали вагомим джерелом фінансового забезпечення реалізації повноважень органів місцевого самоврядування. Практика справляння місцевих податків і зборів в Україні свідчить про зростання із кожним роком надходжень від цих платежів. Якщо у 1993р. в результаті справляння даних платежів місцеві бюджети отримали 0,31 млн. грн., то у 1998р. - 393,5млн. грн., у 2003 р. - 592,4 млн. грн, у 2008 р. - 819,9 млн. грн. За останні 10 років річна сума надходжень в бюджет від місцевих податків зросла більш ніж удвічі. Спостерігається позитивна тенденція до зростання абсолютної суми надходжень від місцевих податків і зборів, однак їх питома вага у сукупних податкових надходженнях місцевих бюджетів з кожним роком зменшується - із 3,5% у 2001р. до 1,4 % у 2008р. При цьому, більшість зазначених коштів отримують бюджети великих міст (в основному обласні центри). Натомість бюджети невеликих адміністративно-територіальних одиниць (в основному сільські) через відсутність об'єктів оподаткування отримують мізерну частку надходжень від місцевих податків і зборів. Досвід адміністрування місцевих податків в розвинутих країнах світу свідчить що у складі доходів місцевих бюджетів вони займають значну питому вагу. Так, зокрема у Швейцарії, Данії і Люксембурзі їх розмір перевищує 70 %, у Норвегії - 50%, Фінляндії, Іспанії - 40%, Бельгії, Франції, Ісландії, Португалії - 30%¹.

Розглянувши структуру надходжень місцевих податків і зборів в Україні, можна зазначити що більш ніж, 50% надходжень до місцевого бюджету забезпечує ринковий збір, а решта комунальний податок. У 2006 р. ці два види податків склали 82,6% загальних надходжень у 2007р. - 82,9%, у 2008р. - 81,4%. Кошти від справляння місцевих зборів (за участь на бігах на іподромі; за виграш на бігах на іподромі; з осіб, які беруть участь у грі на тоталізаторі на іподромі; за право проведення кіно і телезйомок) протягом останніх років майже не надходять. Так,

1 Шевчук Н. Ю. Джерела формування фінансових ресурсів на місцевому рівні: теорія та практика / Н. Шевчук // Формування ринкових відносин в Україні. - 2007. - №6(73). - С. 75-80.

при справлянні цих зборів місцеві бюджети отримали у 2006 р. – 44,0 тис. грн., у 2007 р. – 108,28 тис. грн. у 2008 р. – 169,75 тис. грн. У 2008р. питома вага цих зборів у структурі місцевих податків і зборів склала 0,0145 %¹.

В Україні порівняно з іншими країнами перелік місцевих податків і зборів є досить незначний. Якщо в українському законодавстві визначено два місцевих податків і дванадцять місцевих зборів, то в окремих країнах Європейського союзу їх кількість перевищує сто.

Місцеве оподаткування в Україні поки що не виконує ні фіскальної, ні регулюючої функції, а є другорядним відносно до державного оподаткування. Саме тому вітчизняна система місцевого оподаткування, потребує докорінного реформування у контексті зміцнення фінансових основ органів місцевого самоврядування.

Реформувати місцеве оподаткування в Україні слід шляхом запровадження нових податків і зборів, надання статусу місцевих окремим загальнодержавним податкам. До місцевих повинні бути віднесені деякі з тих загальнодержавних податків, які й так традиційно надходять до місцевих бюджетів, зокрема, це податок на доходи фізичних осіб, податок на прибуток підприємств комунальної форми власності, податок із власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів, плата за землю. Це можливе лише за умов прийняття Податкового та Бюджетного кодексу. З приводу прийняття цих нормативних актів давно ведуться дискусії, про те практичне їх втілення з року в рік відкладається. В окремих країнах світу питома вага податку з нерухомості в сукупних місцевих податкових надходженнях займає досить велику частку. В Австралії питома вага цього податку у структурі місцевих податків складає 100%, у Канаді, Новій Зеландії, Великобританії – 90%, у США, Мексиці, Франції, Кореї, Нідерландах, Португалії – більше 50%. Тому нагальним є запровадження цього податку і в Україні².

Практика місцевого оподаткування в Україні свідчить неефективність зборів за участь на бігах на іподромі; за виграш на бігах на іподромі; з осіб, які беруть участь у грі на тоталізаторі на іподромі; за право проведення кіно- і телезйомок; за видачу ордера на квартиру; за право проведення місцевих аукціонів, конкурсного розпродажу і лотерей, які слід скасувати. Витрати органів на адміністрування цих платежів перевищують їх надходження.

Таким чином, у процесі реформування місцевого оподаткування ми повинні опиратися на досвід країн із розвиненою ринковою і перехідною економікою, при цьому враховуючи стан вітчизняної економіки. Реформувавши місцеве оподаткування, потрібно зміцнити інститут місцевого самоврядування в Україні, що в свою чергу, призведе до підтримання на належному рівні суспільного добробуту населення.

1 Звіти про виконання Державного бюджету України /річні/ - Режим доступу: <http://rada.gov.ua/konlbjudJet/cono:oi/uk/doccatalogJlist7cunDir=45 096>.

2 Місцеві фінанси: підручник / [О. П. Кириленко, О. Р. Квасовський, А. В. Лучка, Б. С. Малиняк, В. В. Костецький, О. І. Тулай]; за ред. О. П. Кириленко. - К.: Знання, 2006. - 677 с

Розвиток споживчого кредитування в Україні

Дусик І.В., студент

Науковий керівник – викладач Мельник К.М.

Уманський державний аграрний університет

Кредитна діяльність в Україні протягом останніх декількох років була і лишається на сьогодні самою нестабільною і ризиковою з усіх форм банківських операцій. Проте, за інших рівних умов, кредитування – один із самих ефективних та перспективних видів банківської діяльності.

На сьогодні криза в політиці та економіці нашої держави почала позначатися і на банківській сфері, що призвело до втрати значною кількістю банків платоспроможності, порушення ними економічних нормативів, встановлених Національним банком України, скорочення кредитних операцій та зростання їхніх збитків.

Останнім часом споживче кредитування набуває все більшої актуальності. Пов'язано це з тим, що всі ланки суспільства прагнуть ефективно функціонувати, а без розвитку всіх напрямків банківської інфраструктури, насамперед споживчого кредитування, не можливий нормальний розвиток суспільства, всіх його категорій. Особливо актуально це питання стоїть перед молодими людьми. Адже для нормального проживання відразу хотілося б мати власне житло, можливість його обладнати. Цю проблему в деякій мірі можна вирішити за допомогою такого банківського продукту як споживчий кредит¹.

Споживчий кредит – кредит, який надається тільки в національній грошовій одиниці фізичним особам-резидентам України на придбання споживчих товарів тривалого користування та послуг і передається в розстрочку, якщо інше не передбачено умовами кредитного договору².

Споживчий кредит має багато специфічних рис, пов'язаних із особливостями сфери особистого споживання громадян. По-перше, цей вид позики відображає відносини між кредитором і позичальником, сенс яких полягає у кредитуванні кінцевого споживання, на відміну від позик, які надають суб'єктам господарювання для виробничих цілей або для придбання активів, що породжують рух вартості. По-друге, на відміну від інших видів кредиту, якими користуються переважно суб'єкти господарювання, споживчі кредити одержують, як правило, фізичні особи. По-третє, споживчий кредит є засобом задоволення споживчих потреб населення, тобто особистих, індивідуальних потреб людей. Надання споживчих позик населенню з одного боку підвищує їх платоспроможний попит, життєвий рівень в цілому, а з іншого – прискорює реалізацію товарних запасів, послуг, сприяє створенню основних фондів. По-четверте, всі види споживчого кредиту мають соціальний характер, оскільки вони сприяють вирішенню суспільних проблем – підвищенню життєвого рівня населення, утвердженню принципів соціальної справедливості.

1 Даниленко А. Тенденції та наслідки активізації споживчого кредитування в Україні / А. Даниленко, Н. Шелудько // Вісник Національного банку України. – 2006. – №5. – С. 36-39.

2 Нідзельська І. Теоретичні засади ефективності використання короткострокових кредитів / І. Нідзельська // Формування ринкових відносин в Україні. – 2007. – №5. – С. 27-31.

Саме із цієї причини споживче кредитування здебільшого регулюється державами особливо ретельно. У нашій країні це виражається у тому, що споживчі позики зазвичай надаються на пільгових умовах².

Взагалі для населення споживчий кредит носить тільки позитивний характер. Так, він прискорює одержання визначених благ (товарів, послуг), які вони могли б мати тільки в майбутньому – при умові накопичення суми грошових коштів, матеріальних цінностей або послуг.

Кредитування споживчих потреб населення здійснюється банком при дотриманні таких же принципів, що й при кредитуванні юридичних осіб: терміновості, повернення, цільової спрямованості, платності, забезпеченості. Важливим критерієм є платоспроможність позичальника. Що стосується більш детального регулювання споживчого кредиту зі сторони держави в порівнянні з іншими формами кредиту, то це в основному проявляється в регулюванні процентних ставок, строків, додержання принципів соціальної справедливості, доступності кредитів. Основна мета регулювання кредитування індивідуальних позичальників у різних країнах – заради підвищення рівня життя споживчий кредит повинен бути доступний у необхідному об'ємі¹.

В нашій країні ринок споживчого кредитування активно розвивається і є одним із найбільш перспективних сегментів українського ринку банківських послуг. Слід зазначити, що в першому півріччі 2008 року обсяги споживчого кредитування стрімко зросли, але так і не досягли свого апогею. Адже у структурі ВВП цей сегмент в Україні досяг лише 15%, коли в євро зоні – 54%. Так, кредитів на 1 українця припадає 330\$, а в країнах центральної Європи цей показник перевищує 10 тис. євро.

Основною складовою споживчого кредитування є іпотека, яка в нашій країні складає 7%. Громадяни надають перевагу доларовим кредитам (68%). За перше півріччя 2008 року іпотечне кредитування зросло більш ніж на 20%. Але користувачі іпотеки прагнуть зниження відсоткових ставок. Відомо, що 86% споживчих кредитів в Україні не є довгостроковими, а строком до 1 року².

У зв'язку з фінансовою кризою за останні 6 місяців показники наданих споживчих кредитів різко впали. Це пояснюється збільшенням негативних факторів, які гальмують і знижують тенденції зростання кількості наданих кредитів. Найважливішим із цих факторів є зростання темпів інфляції, яка на сьогодні сягає 22%³.

Проаналізувавши ситуацію зі споживчого кредитування в Україні, слід зазначити, що незважаючи на всі проблеми, досягнуто досить помітний прогрес у розвитку як житлового кредитування, так і споживчого кредитування в цілому².

1 Олійник О. Ефективність довгострокового кредитування та проблеми її зростання / О. Олійник // Економіст. – 2007. – №12. – С. 48-51.

2 Берегуля О. Іпотечне кредитування як банківська операція: теоретичні основи й умови проведення / О. Берегуля // Вісник Національного банку України. – 2008. – №10. – С. 46-48.

3 Даниленко А. Тенденції та наслідки активізації споживчого кредитування в Україні / А. Даниленко, Н. Шелудько // Вісник Національного банку України. – 2006. – №5. – С. 36-39.

Роль кредитних спілок в Україні

Задорожна О.В., студент
Науковий керівник – асистент Власюк С.А.
Уманський державний аграрний університет

Кредитні спілки в Україні з кожним роком відіграють все більшу роль. Вони прогресивно розвиваються, проте мають і багато проблем.

Основною проблемою діяльності кредитних спілок являється кредитування на селі. Немає надійних законів про приватизацію, про продаж і купівлю землі. Фермери, маленькі сільськогосподарські підприємства не мають можливості поставити землю під заставу і отримати якісь позики для розвитку. І на жаль, ті спілки, що існують у селах, не мають достатнього капіталу. Маємо замкнуте коло – дрібні сільські спілки не мають коштів для розвитку. Не маючи коштів, вони не розвиваються і банкрутують¹.

В дослідженні проблем функціонування кредитних спілок серед вітчизняних науковців вагомий внесок зробили Гончаренко В.В, Оленчик А.Я., Пантелеймоненко А.О, Туган-Барановський М.І. Дана проблематика для української науки ще не досконала є вивченим та новітнім явищем, а для більшості громадян залишається не зовсім зрозумілою системою фінансових взаємовідносин.

Перехід кредитної спілки від функціонування як «громадської установи задля зменшення бідності» до «професійної фінансової установи» досягається за допомогою кооперативної ідеї та інвестування для забезпечення фінансовими ресурсами своїх членів, що сприяє зростанню та розвитку економіки держави. Кредитні спілки займають належне місце в розбудові нашої держави і є важливим, невід'ємним елементом фінансової системи країни².

Схема роботи кредитної спілки наступна: при потребі фізична особа – власник певного підприємства може стати членом спілки, зробивши вступний та пайовий внесок, а потім отримати кредит для фінансування свого бізнесу³.

Член кредитної спілки незалежно від суми вкладених ним коштів має право: знайомитися із Статутом та Угодою про заснування кредитної спілки; брати участь у вирішенні всіх питань її діяльності шляхом голосування на загальних зборах; обирати і бути обраним до органів управління кредитної спілки та рішення, прийняті її статутними органами; отримувати позички у порядку, встановленому Статутом; користуватися усіма послугами, пропонованими кредитною спілкою; припинити своє членство у порядку, визначеному Статутом спілки⁴.

Джерелами утворення фінансової бази кредитної спілки є капітал (пайовий, резервний і додатковий) та зобов'язання, складовою яких є залучені кошти, які мають найбільшу питому вагу пасивів кредитної спілки. Дані кошти являються джерелом формування ресурсів, які спрямовуються на проведення активних операцій.

1 Кісь В. Кредитні спілки – повернення в майбутнє / В.Кісь // Персонал. – 2006. – № 8. – С.8–10.

2 Хоменко О.О. Кредитні спілки – важлива складова економіки України / О.О.Хоменко // Економіка. Фінанси. Право. – 2007. – № 5. – С.23–27.

3 Доценко-Білоус Н. Кредитні спілки змінюють свій правовий статус / Н. Доценко-Білоус // Агросвіт. – 2002. – №4. – С.24–25.

4 Третяк О.М. Кредитні спілки як ефективна форма мікрокредитування / О.М.Третяк // Економіка АПК. – 2002. – №7. – С.100–102.

За рахунок залучених коштів забезпечується виконання основного завдання кредитних спілок – фінансова підтримка своїх членів у вигляді наданих кредитів, тому вони працюють над нарощуванням можливостей кредитування.

Незважаючи на всі обставини, як і кожен процес чи діяльність, українські кредитні спілки мають переваги та недоліки¹.

Таблиця 2.9

Основні переваги та недоліки кредитних спілок

Переваги	Недоліки
1. Наявність спеціальної нормативно-законодавчої бази 2. Неприбутковий статус 3. Справжня кооперативна природа 4. Наявність національного об'єднання 5. Наявність системи модельних і змодельованих кредитних спілок 6. Перспективність 7. Зарубіжна технічна допомога розвитку.	1. Невизначеність кооперативного статусу кредитних спілок 2. Кредитна спілка – єдиний вид кредитного кооперативу 3. Недосконалість правової бази 4. Типова відсутність нормативного регулювання та єдиних стандартів операційної діяльності. 5. Відсутність нагляду за діяльністю кредитних спілок. 6. Відсутність державної статистичної інформації щодо діяльності кредитних спілок.

Отже, кредитні спілки, як одна із форм небанківських фінансових інститутів, засвідчили свою життєдіяльність. І зробили це досить ефективно. Завдяки зміні свого статусу та призначення кількість кредитних спілок почала зростати. Ця тенденція спостерігається і сьогодні. Проте тут є деякі проблеми, з якими необхідно боротися. Це, насамперед, наявність тих верств населення, які не мають доступу до кредитних спілок, або ж він дуже обмежений. Мова йде про кредитні спілки на селі. З цього можна зробити висновок, що необхідно вжити заходи для створення кредитних спілок в сільській місцевості, що призведе до підвищення рівня розвитку нашої країни.

До питання про становлення та розвиток податків

Задорожня Л.В., асистент

Уманський державний аграрний університет

Теорія податків має багатовікову історію, нерозривно пов'язану з організацією державного устрою. Загальновідомо, що податки виникли разом із державними формуваннями та слугували для обслуговування їх потреб. Саме тому не варто применшувати значення думки часів Стародавнього Світу у формуванні уявлення про податки як економічне явище. Причому дослідження варто здійснювати, спираючись як на первинні теорії, так і на більш пізні, науково обґрунтовані концепції.

¹ Гончаренко В. Кредитна кооперація: причини фінансово-господарського механізму та проблеми відродження в Україні / В.Гончаренко // Банківська справа. – 2005. – №3. – С.83–91.

На підставі таких підходів І. Головач проводить групування кроків розвитку податку як невід'ємного атрибуту держави. За його ствердженням, перший період зародження податку почався ще з біблійних часів, а потім, на кожному подальшому історичному етапі, доповнювався новими, невідомими раніше деталями. Окрім того, «на окремих етапах розвитку людської думки дана категорія отримувала принципово інше, не схоже на попереднє, визначення»¹.

На думку згаданого автора, перший етап формування уявлення про податки охоплює собою Древній світ, хоча на той час самого поняття «податок» ще не існувало. Виходячи з того, що держава на той період розвитку суспільства представляла собою республіку, що в дослівному трактуванні визначається як «суспільна справа», оподаткування не мало системного явища процесу, а платежі здійснювалися у формі добровільних пожертвувань у мирні часи та відсоткових відрахувань до казни у часи державних труднощів чи війни. Така система була присутня на території Спарти та Древньої Греції.

Перші відмінності в справлянні платежів до казни держави, що стали прототипом податків, зафіксовано за часів Древнього Риму. Саме ця держава започаткувала оподаткування громадян відповідно до рівня їх доходів та заклала підвалини декларації про прибутки, сформувала систему місцевих податків та органів фіскації. Політика держави функціонувала таким чином, що податки почали виконувати відомі у наш час функції – фіскальну та стимулюючу¹.

За Візантійської епохи, що тривала до VII ст. нашої ери, в розпорядженні державного економічного апарату налічувався більш ніж 21 вид податків. Широкого практичного застосування набули надзвичайні податки та податки з посадових осіб. Економічна політика Візантійської імперії характеризувалася значним податковим тиском, оскільки податки виконували переважно фіскальну функцію¹.

Епоха Середньовіччя не внесла значних коректив у визначення сутності податку як економічної категорії, хоча саме в той період почалося формування розуміння податку як обов'язкового платежу, хоча і здійснювався він на «добровільних» засадах. Хоча саме в цей період Фома Аквінський закріпив перші підвалини теорії податків, назвавши останні однією з форм пограбування народу та пов'язавши їх з фінансовою діяльністю держави, оскільки вважав податки засобом покриття надзвичайних державних витрат².

Починаючи з кінця XV ст., податок починають розглядати як без еквівалентний платіж, а італійські мислителі Діомеде Карафа, Нікколо Маккіавеллі, Джованні Ботеро, Франческо Гвічіардіні починають висловлювати думку про його пріоритетність у доходах казни держави³.

Початкові зародки вчення про податки, які поклали початок теорії оподаткування, з'явилися в Епоху Просвітництва. Вони дістали назву атомістичної теорії, згідно якої податок розуміють як результат договору між сторонами, за яким підданий вносить державі плату за різні послуги⁴. Головними представниками

1 Головач І. Поняття «податок»: історія виникнення та розвитку / І. Головач // Економіка, фінанси, право. – 2002. – № 9. – С.18-23.

2 Мельник В.М. Генеза теорій податків / В.М. Мельник // Фінанси України. – 2004. – № 8. – С. 42-53.

3 Система оподаткування та податкова політика: Навч. посібник / [Захожай В.Б., Литвиненко Я.В., Захожай К.В., Литвиненко Р.Я.]; під заг. ред. В.Б. Захожая та Я.В. Литвиненка. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 468 с.

4 Сердюк О.М., Заревчанська Т.В. Податкова система (практикум); Навч. Посібник / О.М. Сердюк, Т.В. Заревчанська. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 328 с.

згаданої теорії стали Ш. Монтеск'є, Т. Гоббс, С. Вольтер, О. Мірабо. Зокрема, Ш. Монтеск'є зазначав: «Податок – частина, яку кожний громадянин надає із свого майна для того, щоб отримати охорону тієї частини, що залишилась або використати її з більшою насолодою». Вольтер притримувався думки, що «сплачувати податок означає віддавати частину свого майна, щоб зберегти залишкове»¹.

Саме Епоха Просвітництва, на нашу думку, завершила формування початкових уявлень про податки та нерозривно пов'язала дану категорію з діяльністю державного апарату в цілому та його фінансової структури зокрема. Адже податки стали одним з вагомих та авторитетних критеріїв існування суспільства та держави.

Формування змісту податків на початкових етапах становлення державності пройшло значний шлях розвитку. Уявлення про податки як добровільні платежі у формі жертвоприношень змінилися думкою, що даний вид плати є формою узаконеного грабунку державою своїх громадян. Податки стали невід'ємною частиною державних доходів, хоча з самого початку їм не надавали такого великого значення. Таким чином, не можна занижувати значення першого періоду розвитку оподаткування у становленні науки про податки та визначенні їх сутності. Саме в ті часи податок набував своєї, відомої на даний час, форми та ролі в фінансовому житті держави.

Проблеми вітчизняної системи оподаткування

Замотайло О.Є., студент

Науковий керівник – к.е.н., ст. викладач Боровик П.М.
Уманського державного аграрного університету

Вітчизняна система оподаткування в сучасному форматі не влаштовує ні державу, ні платників податків. Тому проблема побудови ефективної податкової системи є однією з найбільш актуальних проблем сьогодення.

З цієї причини над вдосконалення податкової системи України є предметом наукових пошуків таких відомих науковців, як В.Л. Андрущенко, П.В. Мельника, А.М. Соколовської, В.М. Федосова та інших вчених. Проте, оскільки податкова система в Україні і нині далека від досконалості, зазначена проблематика потребує подальших досліджень.

Діюча сьогодні в Україні податкова система сформована ще на початку процесу реформування вітчизняної економіки. Вона відіграла свою позитивну роль на етапі становлення України як незалежної держави. Однак економічні ринкові відносини потребують вдосконалення податкової системи з метою забезпечення оптимального виконання нею своїх завдань і функцій.

Як свідчить аналіз літературних джерел основними недоліками діючої в Україні системи оподаткування нині є:

- нерівномірність і несправедливість розподілу податкового навантаження;

¹ Система оподаткування та податкова політика: Навч. посібник / [Захожай В.Б., Литвиненко Я.В., Захожай К.В., Литвиненко Р.Я.]; під заг. ред. В.Б. Захожая та Я.В. Литвиненка. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 468 с.

- податкова система нині є чинником зниження рівня економічного зростання та інвестиційної активності, стимулювання ухилення від сплати податків та відтоку капіталів за кордон;

- значна кількість нормативно-правових актів з питань оподаткування, - більш як 500 нормативно-правових актів, нормами яких повинні володіти та керуватись на практиці як платники податків, так і працівники органів державної податкової служби України;

- неузгодженості та протиріччя окремих норм податкових законів, їх нестабільність, безсистемне надання пільг та перекручування суті окремих видів податків;

- неврегульованість правових гарантій для учасників податкових відносин, відсутність прозорих і ефективних механізмів захисту прав платників податків;

- проблема подвійного оподаткування;

- велика кількість малоефективних податків, які потребують істотних адміністративних витрат, що перевищують доходи бюджету, що забезпечуються за рахунок їх справляння;

- надмірна фіскальна спрямованість та невиконання нею стимулюючої функції¹.

На сьогоднішній день головним завданням функціонування податкової політики повинна стати переорієнтація із суто фіскальних цілей на стимулювання економічного зростання. Адже з точки зору державного регулювання економіки, найважливіше значення має регулююча функція податків і системи оподаткування у цілому. Саме шляхом застосування цієї функції держава збалансовує свої інтереси та інтереси платників. Разом з тим лише регулююча функція податків не в змозі гарантувати відповідність дій платників загальнодержавним інтересам². Тому регулююча і фіскальна функції податків і системи оподаткування загалом повинні поєднуватись та доповняти одна одну.

Нині розв'язання накопичених в податковій сфері протиріч більшою мірою пов'язують з необхідністю створення єдиного правового поля у сфері податкових відносин. У першу чергу необхідно прийняти Податковий кодекс, який стане основою, передумовою здійснення податкової реформи. Цей документ не просто об'єднає діючі закони та нормативні акти, але й ліквідує проблеми вітчизняного розвитку. Таке поєднання дозволить вийти на новий, якісний рівень вітчизняному оподаткуванню та реально наблизити його до світових стандартів³.

Податковий Кодекс повинен усунути недоліки існуючої податкової системи, зберігши при цьому все те раціональне, що в ній є, врахувати накопичений позитивний досвід, стабілізувати систему податків, принаймні в межах фінансового року, а згодом – протягом декількох років.

Основними завданнями вдосконалення податкової системи як однієї з найважливіших умов підвищення її фіскальної і регулюючої ефективності є значне

1 Майстренко О. Реформування податкової системи України як спосіб вирішення податкових колізій / О. Майстренко // Право України – 2006. – №2. – С. 15-19. Рейнська В.Б. Роль податкової системи у трансформаційних процесах в Україні / В.Б. Рейнська // Фінансова система України. Збірник наукових праць.- Острог: Видавництво НаУ “Острозька академія”, 2006. – Вип.8. – С. 41-48. Бабич Л.Я. Аналіз податкової системи і пропозиції щодо її вдосконалення / Л.Я. Бабич // Економіка України.-1999.-№9. – С. 45-48.

2 Іванов Ю.Б. Альтернативні системи оподаткування. Монографія. / Ю.Б. Іванов – Харків: ХДЕУ – Торнадо – 2003. – 321 с.

3 Бабич Л.Я. Аналіз податкової системи і пропозиції щодо її вдосконалення / Л.Я. Бабич // Економіка України.-1999.-№9. – С. 45-48.

зниження податкового тягара; спрощення механізмів нарахування податків, посилення податкового контролю за рівнем витрат виробництва, мінімізація витрат, пов'язаних зі справлянням податків. Система оподаткування повинна бути гранично спрощена, що дозволить розширити базу оподаткування, суттєво скоротити витрати на документообіг і утримання податкової служби і таким чином збільшити обсяг надходжень до бюджету без підвищення ставок податків¹.

Також нині з метою формування раціональної податкової системи, на нашу думку, необхідно широко використовувати інструментарій пільгового оподаткування та надання податкових пільг.

Розробляючи напрями реформування податкової системи необхідно враховувати і негативний ефект, який зазначені економічні перетворення можуть мати на економіку країни. Так, різке зниження рівня оподаткування в загальному підсумку сприяє пожвавленню усіх економічних процесів і зниженню рівня тіньової економіки, однак в перші роки супроводжується, як правило, зменшенням податкових надходжень до бюджету. Тому податкова реформа повинна сприяти економічному зростанню та передбачати компенсацію втрат податкових надходжень за рахунок розширення податкової бази².

Отже, для побудови ефективної і раціональної податкової системи необхідна податкова реформа. Вона має усунути основні недоліки діючої системи оподаткування та закласти основи для формування раціонального і дієвого податкового інструментарію.

Проблеми іпотечного кредитування в Україні

Запорожець І.Ю., студент

Науковий керівник – к.е.н., ст. викладач Боровик П.М.

Уманський державний аграрний університет

Проблеми розвитку іпотечного кредитування як складової ринку фінансових послуг в силу об'єктивних обставин в Україні досліджено недостатньо. Не дивлячись на вагомий внесок у вирішення проблем іпотечного кредитування, насамперед з боку зарубіжних дослідників Г. Асхауера, Д. Джонсона, Лівінгстона Г. Дугласа, М. Левіна, Джона Ф. Маршалла, Випула К. Бансала, Л. Міхаела, Дж. Шермана, М. Шнайдермана, Р. Страйка, Дж. Фрідмана, Н. Ордуей та відомих українських і російських дослідників О. Євтуха, С. Кручка, В. Кудрявцева, Н. Косаревої, враховуючи, що в Україні іпотечне кредитування не набуло широкого розповсюдження, його проблематика потребує подальших наукових пошуків, що й було причиною проведення даного дослідження.

Перевагами цієї форми залучення фінансових ресурсів є те, що процес іпотечного кредитування дозволить вирішити цілий ряд соціально-економічних проблем суспільства. По-перше, воно забезпечить розвиток довгострокового житлового будівництва. По-друге, вирішить проблему кредитування підприємств

1 Бабиць Л.Я. Аналіз податкової системи і пропозиції щодо її вдосконалення / Л.Я. Бабиць // Економіка України.-1999.-№9. – С. 45-48.

2 Азаров М.Я. Податкова політика в Україні: проблеми та реалії. / М.Я. Азаров // Вісник податкової служби України.-2006.-№10. – С. 51-53.

агропромислового комплексу. По-третє, розвиток іпотечного кредитування сприяє реформуванню економіки держави загалом.

В той же час, аналіз літературних джерел показав, що нині проблемами іпотечного кредитування в Україні є:

- недосконалість правової бази;
- відсутність в держави централізованої і доступної громадської системи реєстрації прав власності та обтяжень на нерухоме майно і на землю;
- малоефективна непередбачувана довготривала і витратна для кредитора процедура звернення стягнення на предмет іпотеки за рішенням суду чи виконавчого напису нотаріуса;
- відсутність законодавчого положення щодо функціонування вторинного іпотечного ринку іпотечних цінних паперів.
- нерозвиненість інфраструктури ринку житла і житлового будівництва;
- низька ефективність ринку житлового будівництва;
- відсутність дієвого механізму кредитування під заставу земель сільськогосподарського призначення¹.

Зрозуміло, що виключно тривале функціонування вторинного іпотечного ринку сприятиме наданню фізичним особам довгострокових іпотечних кредитів. Проте це можливо лише за умови законодавчого врегулювання іпотечного ринку в Україні.

Загалом, слід зазначити, що вирішення найболючіших проблем іпотечного кредитування в Україні тісно пов'язане з вдосконаленням законодавчої бази. Побудова надійного законодавчого підґрунтя для розвитку іпотеки в Україні має стати та й буде основою формування сучасних підходів до вирішення як перелічених нами, так і інших проблем іпотечного кредитування.

Разом з тим, винятково актуальним стає питання практичної реалізації можливостей, що з'явилися в рамках уже прийнятого законодавчого поля. Крім того, в Україні варто також використовувати той зарубіжний досвід іпотечного кредитування, який значною мірою підходить для умов нашої держави виходячи з рівня її соціально-економічного розвитку та відповідає особливостям національної економіки взагалі.

Проблема розвитку лізингового кредиту в Україні

Запорожець І.Ю., студент

Науковий керівник – асистент Власюк С.А.

Уманський державний аграрний університет

Одним із головних механізмів фінансової підтримки суб'єктів підприємництва є лізинг, тому що це – строкове, цільове і платне користування майном відповідно до

¹ Бойко Н. Ипотека-ключ к возрождению экономики Украины/ Н. Бойко // Недвижимость Киева. – 2002. – №2(174), С. 29-35. Волков С., Шемшученко Г., Перспективи та розвиток ринку іпотечного кредитування в Україні / С. Волков, Г. Шемшученко // Вісник НБУ – 2003. – №6, С.15-18 Іванілов О.С., Тітенкова М.В. Іпотечне кредитування у країнах Західної Європи, США та України / О.С. Іванілов, М.В. Тітенкова // Фінанси України. – 2006. – №3(124), С. 38-45. Любунь О.С., Кіреєв О.І., Денисенко М.П. Іпотечний ринок: Підручник / О.С. Любунь, О.І. Кіреєв, М.П. Денисенко – К.: Атіка, 2006, 288с. Український діловий журнал «Експерт»: Новини – [Електронний ресурс] – Режим доступу: – // www.expert.ua/news/11/0/62.

умов, визначених конкретним договором, а також довгострокова оренда обладнання, транспортних засобів, споруд виробничого призначення тощо.

Вагомий вклад у вивченні та дослідженні лізингового кредиту внесли такі зарубіжні і вітчизняні учені-економісти: А.М. Абашина, В.Д. Базилевич, Г.І. Купалова, В.Г. Андрійчук, Л.Н. Братнікова, Н.М. Внукова, В.Д. Газман, П.І. Гайдучий, О.Ф. Гриценко, М.Я. Дем'яненко, М.І. Кісіль, М.Г. Лобас, В.Л. Осецький, Г.М. Підлісецький, Л.Н. Прилуцький, П.Т. Саблук, А.М. Гурило, Є.В. Хабатова, Г.В. Черевко та інші¹.

Лізинг для суб'єкта малого та середнього підприємництва забезпечує наступні переваги:

1)стовідсоткове кредитування, яке не вимагає негайного початку платежів,
2)набагато простіше отримати контракт з лізингу, ніж позику;
3)до лізингових операцій залучаються великі кошти банківських установ, страхових, акціонерних та інших товариств;

4)можливість, яка надається суб'єктами малого підприємництва отримати лізинг шляхом оренди, крім того, на вигідніших умовах, ніж за контрактами купівлі-продажу;

5)можливість через лізинг не тільки оперативно реконструювати виробництво, а й направляти зекономлені кошти на інші потреби;

6)можливість отримати додаткові інвестиції від іноземних партнерів, причому не в грошовому вираженні, а в машинах та устаткуванні².

Протягом 2007 року кількість лізингових компаній в Україні зросла з 38 до 58, у т. ч. систематично працюючих – з 34 до 50, було укладено 2684 лізингові угоди, що на 86 % більше, ніж у 2006 році (1440 угод). Загальна вартість об'єктів лізингу становила 962 млн. грн., що на 55 % більше, ніж у 2006 році, і на 223 % більше, ніж у 2005 році. Вартість укладених лізингових угод становила у 2007 році 1364млн. грн., що відповідно на 56 % і в 5,2 рази більше, ніж у 2006 і 2005 роках³.

Попри позитивну динаміку розвитку лізингу за останні три роки, Україна за його показниками ще значно відстає не тільки від економічно розвинених країн Заходу, але й від постсоціалістичних країн. Є безліч чинників, які гальмують розвиток лізингу в Україні, а саме;

- недосконалість законодавчого забезпечення
- недостатня інтеграція у міжнародне законодавче поле щодо лізингу;
- несприятливий податковий клімат;
- обмеженість можливостей залучення коштів для фінансування лізингових операцій, недосконалість структури джерел фінансування лізингових операцій.

- недостатня фінансова стійкість лізингодавців.
- недостатній розвиток та обмежене використання інфраструктури ринку лізингу.

- недостатність кваліфікованих кадрів у сфері лізингу та низький рівень обізнаності з питань лізингу серед представників малого та середнього бізнесу.

1 Програма розвитку лізингу в Україні на період 2008-2010 роки // Лізинг в Україні. – 2008. – №3. – С. 24.

2 Черевко Г.В. Лізинг: реалії, проблеми, перспективи / І.Г.Черевко, Г.Б.Калитка // Фінанси України. – 1999. – №2. – С. 19.

3 Григоренко Є. Лізинг як перспективний вид діяльності / Є.Григоренко // Ринок цінних паперів України. – 2002. – № 1-2. – С.12.

Для вирішення цих проблем потрібно, щоб політика держави щодо формування та розвитку ринку лізингу в Україні була спрямована на:

- дотримання учасниками ринку лізингу вимог законодавства;
- дотримання єдиних підходів при розробці та реалізації політики щодо учасників кредитних відносин на фінансовому ринку;
- забезпечення захисту прав учасників ринку лізингу;
- запобігання монополізації та створення умов для розвитку добросовісної конкуренції на ринку лізингу, забезпечення рівних можливостей для доступу до ринку лізингових послуг;
- створення умов для ефективної мобілізації та розміщення фінансових ресурсів учасників ринків фінансових послуг з урахуванням інтересів суспільства;
- забезпечення прозорості та відкритості ринку лізингу;
- зміцнення та динамічний розвиток вітчизняного ринку лізингу, підтримання довіри до нього та сприяння його інтеграції в європейський та світовий ринки лізингу¹.

Отже, можна зробити висновок, що для розвитку і вдосконалення лізингу в Україні потрібно передусім усунути нормативно-правові перешкоди на правовому рівні та в самому механізмі його фінансування. За оцінками фахівців, практика вітчизняного лізингу виявила суттєві недоліки й загальну не адаптованість українського законодавства до сучасних різновидів бізнесу, які практикуються в країнах з розвинутою ринковою економікою, особливо, це стосується питання їхнього оподаткування.

Ресурсні платежі в системі регулювання раціонального природокористування

Зарапіна Ю.О., студент

Науковий керівник – асистент Ягода Г.Ю.
Уманський державний аграрний університет

На сьогодні в Україні постало питання економного використання корисних копалин та інших цінних природних ресурсів. Глобальною проблемою всього світу є питання заощадження вичерпних природних ресурсів. Тому вчені екологи, економісти, океанологи, метеорологи, фінансисти всіх країн, в тому числі і України, розробляють спільні програми ресурсозбереження, як основної запоруки можливого подальшого існування цивілізації на Землі. У спільних програмах використовують політичні, економічні та соціальні методи заохочення суспільства до економного використання природних ресурсів. Одним із основних фінансових важелів впливу на обсяги використання природних ресурсів суб'єктами фінансових відносин є податкова політика держави. Саме через систему податків, зборів та платежів можна вплинути на суб'єктів господарювання щодо їх використання вичерпних природних ресурсів.

В Україні на сьогодні сформовано розвинуту систему ресурсних платежів. Нормативне забезпечення справляння цих платежів характеризується трьохрівневою структурою нормативно-правових актів: законами України, постановами Кабінету міністрів України, інструкціями міністерств і відомств. Тому внесення змін та доповнень до законодавства щодо загальних питань справляння податків і зборів

(обов'язкових платежів) за ланцюговою реакцією приводять до змін у нормативно-правових актах нижчих ланок. Однак, основною проблемою для суб'єктів господарювання у цьому зв'язку є неспроможність швидко та правильно з погляду законності відреагувати на занадто часті зміни у порядку нарахування та сплати ресурсних платежів¹.

Результати досліджень. Використання водних ресурсів в Україні регулюється Водним кодексом України, Законом України «Про охорону навколишнього природного середовища» та іншими законодавчими актами, а справляння зборів за спеціальне використання природних ресурсів та забруднення навколишнього середовища – розробленими на виконання зазначених законів постановами Кабінету міністрів України та інструкціями, затвердженими спільними наказами заінтересованих міністерств і відомств. Для цілей оподаткування розрізняють такі види водокористування:

1. Загальне використання водних ресурсів.
2. Спеціальне використання водних ресурсів.
 - 2.1. Користування водами для потреб, не пов'язаних з вилученням вод з водних об'єктів.
 - 2.1.1. Користування водами для потреб водного транспорту.
 - 2.1.2. Користування водами для потреб гідроенергетики.
 - 2.1.3. Користування водами для потреб рибицтва.
 - 2.2. Користування водами з вилученням води з водних об'єктів.
 - 2.2.1. Видобування підземної води (питної, мінеральної).
 - 2.2.2. Користування поверхневими водними об'єктами.
 - 2.2.3. Розміщення відходів у водоносні горизонти.

Залежно від виду використання води водокористувачу необхідно сплачувати один або декілька з таких ресурсних платежів: Збір за спеціальне використання водних ресурсів; збір за користування водами для потреб гідроенергетики; збір за користування водами для потреб водного транспорту; збір за забруднення навколишнього природного середовища; збір за геологорозвідувальні роботи, виконані за рахунок державного бюджету; плату за користування надрами для видобування корисних копалин.

У 2001-2002 роках було прийнято серію спільних наказів міністерств та відомств, які узгоджують всі три рівні справляння ресурсних платежів. Так. Остаточню врегульовано термін подання розрахунків ресурсних платежів, граничних термінів сплати узгоджених податкових зобов'язань, а також місця подання і місця сплати ресурсних платежів у зв'язку із прийняттям закону №2181 – III. Постановою №1426 встановлено базовий податковий період для ресурсних платежів тривалістю календарний квартал². Таким чином розрахунки ресурсних платежів необхідно подавати впродовж 40 календарних днів, наступних за останнім календарним днем звітного кварталу. У разі, коли граничний термін подання розрахунку припадає на святковий день, останнім днем вважається наступний робочий день. Ресурсні платежі сплачуються впродовж 50 календарних днів, наступних за останнім за останнім календарним днем звітного кварталу, а збір за геологорозвідувальні

1 Богдан А. Ресурсним платежам – надійне нормативно-правове забезпечення // Вісник податкової служби України. – 2002. - №14-15. – С.3-4.

2 Закон України "Про державну податкову службу в Україні" в редакції Закону від 24.12.1994 р. № 3813-12-ВР// ВВР. - 1994. - № 15. – С. 6-11.

роботи, на відміну від інших платежів, вноситься ще й авансовими платежами до 20 числа першого місяця кварталу в розмірі третини суми збору, визначеного в попередньому розрахунку (на другий місяць кварталу припадає граничний термін сплати основної суми податкового зобов'язання за збором, тому він замінює авансовий внесок збору цього місяця).

Таблиця 2.10

**Динаміка та структура податкових надходжень по Маловиськівській ОДП
за 2006-2008 роки**

Податки	2006		2008		Відхилення 2008 від 2006,+-	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Податок з доходів фізичних осіб	5108,50	50,54	8141,80	53,27	3033,30	159,38
Податок на прибуток	455,30	5,73	128,90	4,92	-326,40	28,31
Податок з транспортних засобів	281,90	3,54	863,80	3,31	581,90	306,42
Збір за спеціальне використання лісових ресурсів	-	-	30,80	0,12	30,80	100,00
Збір за спеціальне використання водних ресурсів	28,90	0,36	99,70	6,38	70,80	344,98
Плата за Землю	920,40	11,57	2666,20	10,17	1745,80	289,68
Геологорозвідка	8,70	0,11	11,90	0,05	3,20	136,78
ПДВ	1078,10	13,56	3658,10	13,96	2580,00	339,31
Податок на промисел	5,80	0,07	15,00	0,06	9,20	258,62
Плата за торговий патент	168,00	2,11	523,10	2,00	355,10	311,37
Місцеві податки і збори	124,80	1,56	327,10	1,25	202,30	262,10
Фіксований с/г Податок	164,90	2,07	996,40	3,80	831,50	604,24
Єдиний податок	309,40	3,89	921,10	3,51	611,70	297,70
Збір на розвиток виноградарства	8,00	0,10	182,20	0,70	174,20	2277,50
Збір за забруднення навколишнього середовища	21,10	0,26	145,90	0,56	124,80	691,47
Частина прибутку, що вилучається до бюджету	-	-	88,20	0,34	88,20	100,00
Акцизний збір	-	-	90,30	0,34	90,3	100,00
Інші надходження	358,10	4,50	173,40	0,66	-184,70	48,42
Всього,	9041,90	100,00	20215,00	100,00	11173,10	223,57
в т.ч. держбюджет	2000,97	22,13	4582,74	22,67	2881,77	229,03

Всі інструкції по внесенню змін до порядку справляння ресурсних платежів приводяться у відповідність з Бюджетним кодексом України і Законом України «Про державний бюджет» на кожний бюджетний рік, починаючи з 2002, згідно з якими збори за спеціальне використання природних ресурсів загальнодержавного

значення (води, надр, лісу) в повному обсязі сплачуються до державного бюджету, а збори за спеціальне використання природних ресурсів місцевого значення в повному обсязі – до місцевого бюджету¹. Допущені помилки при розрахунках тепер можливо вносити в уніфіковані рядки нового розрахунку, а також визначити і задекларувати суму 10-відсоткового штрафу, нарахованого на суму недоплати (у разі виявлення заниження податкового зобов'язання).

Для аналізу формування дохідної частини бюджету держави за період 2006-2008 років наведено таблицю 2.10.

Податок з доходів фізичних осіб є домінуючим у формуванні доходів державного та місцевого бюджетів протягом досліджуваного періоду 2006-2008 років відповідно 50,54%, 51,50%, 53,27% від загальних податкових надходжень. Сума податку у 2006 році порівняно з 2004 роком зросла на 3033,30 тис. грн. або на 59,38% і становила 8141,80 тис. грн. На другому місці знаходиться ПДВ, на третьому – плата за землю (відповідно 920,40, 2079,20 та 2666,20 тис. грн. або 11,57, 10,53 та 10,17%, на четвертому – податок на прибуток, суми яких мають тенденцію до зростання. Плата за геологорозвідувальні роботи складала за 2006-2008 роки відповідно 8,70, 11,80, і 11,90 тис. грн., що становило відповідно 0,11, 0,06 і 0,05% в загальних надходженнях до бюджетів різних рівнів. Збір за спеціальне використання лісових ресурсів становив у 2007 та 2008 роках відповідно 28,20 та 30,80 тис. грн. або 0,13 і 0,12%. Збір за забруднення навколишнього середовища склав відповідно 21,10, 116,20 та 145,90 тис. грн. або 0,26, 0,59 і 0,56%.

Висновки. Як бачимо суми ресурсних платежів у динаміці мають тенденцію до зростання, однак у питомій вазі їх значення спадають з роками та становлять мізерний внесок у податкових надходженнях до бюджету. Однак, плата за землю займає почесне III місце у податкових надходженнях по Маловиськівській ОДП. Процес нарахування і сплати ресурсних платежів є досить трудомістким, тому необхідно розробити єдиний підхід до їх сплати.

Ринок лізингових послуг в Україні

Іванов С.П., студент

Науковий керівник – асистент Власюк С.А.
Уманський державний аграрний університет

Незважаючи на активний розвиток фінансової системи, ринок лізингових послуг в Україні перебуває на стадії становлення. Активізація лізингових операцій істотно впливає на розширення реального сектору економіки.

Порівняно з іншими видами банківської діяльності питома вага лізингових операцій на ринку банківських послуг поки що залишається незначною. Причина цього насамперед у недостатності нормативно-правового регулювання лізингових

¹ Богдан А. Ресурсним платежам – надійне нормативно-правове забезпечення // Вісник податкової служби України. – 2002. - №14-15. – С.3-4. Данілов О., Лапшин Ю. Платне водокористування в Україні: сьогодення та перспективи // Вісник податкової служби України. – 2002. - №14-15. – С.5-17. Закон України "Про державну податкову службу в Україні" в редакції Закону від 24.12.1994 р. № 3813-12-ВР// ВВР. - 1994. - № 15. – С. 6-11.

відносин і недостатньому розумінні механізму застосування деяких положень законодавства України¹.

На даний час лізинг як спосіб реалізації продукції та здійснення інвестицій набув значного поширення в усьому світі.

Для всебічного розвитку економічних процесів в країні, активізації підприємницької діяльності, розвитку малого та середнього бізнесу треба впроваджувати нові для нашої економічної системи методи фінансування реального сектору економіки, оновлення матеріально-технічної бази². Розширення лізингових операцій в Україні є одними із таких методів фінансування.

В Україні упродовж 1997-1998 років спостерігалася тенденція до створення лізингових компаній банками, таких як: Фінансово-лізинговий дім при АК АПБ Україна; Державний експортно-імпортний банк України «Укрсексимбанк», що входить до п'ятірки найкращих та найбільших комерційних банків країни, а також лізингову компанію «Укрсексимлізинг» із стовідсотковою участю у капіталі компанії, лізингову компанію «Аваль-лізинг» при АППБ «Аваль».

Позитивною стороною створення лізингової компанії для комерційного банку є те, що банк перекладає на неї все документальне та юридичне проведення угоди, до того ж ризиків для банку при проведенні ним операції через свою лізингову компанію на багато менше тому, що механізм лізингу передбачає право власності лізингової компанії на лізингове майно, а також створення даної компанії є відносно недорогим³.

Нині ж доцільність створення лізингових компаній банками пояснюється тим, що для проведення лізингових операцій потрібні великі кошти для закупівлі сучасної техніки і устаткування. Комерційні банки мають необхідні ресурси, тому лізинговий бізнес міг би стати вигідною сферою вкладання капіталів і одержання додаткового прибутку⁴.

Успішному формуванню лізингових відносин в Україні перешкоджає низка перешкод, зокрема:

- не сформованість на загальнодержавному рівні політики щодо перспектив лізингу;
- запровадження з 01.01.2004 року закону України «Про фінансовий лізинг» визначило лише правові рамки для операції з фінансового лізингу;
- різні підходи до віднесення платежів за договорами на валові доходи та різні підходи до оподаткування;
- надто жорстка система оподаткування лізингових операцій;
- низький попит на товари вітчизняного виробництва;
- низька платоспроможність усіх категорій споживачів при імпорті споживчих товарів.

1 Олійник О. Аналіз фінансового стану аграрних підприємств як передумова їх довгострокового банківського кредитування / О.Олійник // Економіка. Фінанси. Право. – 2003. – №1. – С. 20–24.

2 Різник В. Загальні положення про укладення договорів з лізингу у сфері банківської діяльності / В. Різник // Вісник НБУ. – квітень, 2006. – С. 28–31. Онищук Я.В. Розвиток лізингу в Україні / Я. Онищук // Фінанси України. – 2007. – №7. – С. 106–112.

3 Човнюк Ю.В. Створення лізингових компаній комерційними банками / Ю.В. Човнюк, Н.І. Мужук // Банківська справа. – 2004. – №1. – С. 83–90.

4 Непочатенко О.О. Роль банків у лізингових угодах / О. Непочатенко // Економіка АПК. – 2007. – №1. – С. 89–94.

Аналізуючи ринок лізингових послуг в Україні неможливо не помітити численні перешкоди, та для активного розвитку ринку лізингових послуг. В Україні доцільно провести комплекс заходів, який передбачатиме:

- зниження вартості кредитних ресурсів до рівня, який би не перевищував 20% річних, для забезпечення ефективності лізингових операцій;
- зниження вартості матеріальних послуг¹ з оформлення договорів лізингу з метою послаблення фінансового навантаження на учасників лізингової угоди;
- надання податкових пільг щодо операцій з міжнародного лізингу для ввезення на територію України високотехнічного устаткування;
- створення лізингових центрів, які б спеціалізувалися на обслуговуванні підприємств;
- організацію при обласних лізингових центрах відділів з формування бази даних про попит та пропозицію на обладнання і устаткування;
- розробка державної програми підтримки лізингу, яка б передбачала залучення банківського сектору до розвитку лізингових послуг;
- реформування податкового законодавства в частині стимулювання лізингових операцій;
- запровадження підвищених норм амортизацій для об'єктів лізингу, надання інвестиційних пільг при оподаткуванні прибутку підприємств застосування спрощеної процедури повернення майна.

Як висновок, лізинг, на загальнодержавному рівні – не лише шлях стимулювання реалізації нової техніки, підвищення, оновлення основних засобів, а й інтенсифікації розвитку національної економіки в цілому, підвищення й якісного рівня.

Прогнозування ліквідності банку

Кваша Р., студент

Науковий керівник – викладач Мельник К.М.

Уманський державний аграрний університет

Ліквідність банківської системи є одним із важливих об'єктів управління центральних банків усіх країн світу, що пов'язано з її роллю у функціонуванні банківської системи країни, а також у забезпеченні ефективності монетарної політики. Оптимальний рівень банківської ліквідності є передумовою ефективного виконання своїх функцій як окремим банком, так і всією банківською системою: він зумовлює їх надійність, фінансову стійкість і конкурентоспроможність.

Оцінка майбутньої позиції ліквідності має ґрунтуватися на прогнозах формування портфеля активів із позицій якісного та кількісного їх складу, насамперед – на визначенні ліквідності активів.

З метою визначення потреби в ліквідних коштах банку доцільно виділити такі етапи:

1. Визначення оптимального співвідношення між ліквідними та іншими активами, тобто встановлення нижньої та верхньої меж коридору.

¹ Онищук Я.В. Розвиток лізингу в Україні / Я. Онищук // Фінанси України. – 2007. – №7. – С. 106–112.

2. Оптимізація структури власне ліквідного портфеля. Визначення оптимального співвідношення між грошовими коштами і цінними паперами в середині коридору.

Оцінка ліквідності є передумовою проведення управлінських і прогнозних дій. Прогнозування – це процес формування прогнозу про об'єкт на основі вивчення тенденцій його розвитку. Щоб приймати будь-які рішення, потрібно скласти прогноз стану ліквідності на майбутнє. На який термін – залежить від мети банку та його виду. Основою складання прогнозу на майбутній період є два основних моменти:

- прогнозування відповідно до укладених договорів на визначений період;
- прогнозування зміни ліквідності незалежно від укладених на певний момент договорів.

Основна суть прогнозування полягає передбаченні тенденцій майбутнього розвитку об'єкта досліджень на основі глибокого та всебічного вивчення закономірностей взаємодії внутрішніх і зовнішніх чинників у динаміці з метою обґрунтування перспективних рішень і вивчення їх можливих наслідків. Складовою процесу прогнозування є розроблення прогнозної моделі, що дасть змогу отримати в певному обсязі прогнозну інформацію про його розвиток. Процес прогнозування можна розподілити на кілька етапів¹. На першому здійснюється отримання інформації про:

- терміни надання та повернення коштів за активними операціями банку (кредити, погашення і купівля цінних паперів);
- надходження і виплату коштів за пасивними операціями банку (депозити, виплати за цінними паперами банку як емітента);
- надходження і виплату коштів за позабалансовими операціями банку (трастові, депозитарні операції, зберігання, консультації);
- надходження і виплату коштів за загальногосподарськими договорами та операціями (оплата праці працівників, витрати на утримання приміщень, орендна плата, податки).

Зважаючи на те, що банки щоденно укладають нові договори і припиняють їх чинність за правомірними рішеннями та діями, необхідно щоденно мати оновлену інформацію про прогноз ліквідності на майбутній період.

Другим етапом прогнозування передбачається:

- прогнозування поведінки суми залишків на рахунках до запитання (розрахункових, поточних, бюджетних рахунках підприємств і депозитів до запитання фізичних осіб); це можна здійснювати, застосовуючи економіко-математичні методи до множини різних рахунків, отримуючи неформальну інформацію від власників деяких великих залишків на рахунках до запитання (наприклад, заплановані терміни отримання бюджетного фінансування цього підприємства або виконання умов великого контракту з розрахункового рахунку);
- прогнозування укладення нових договорів (за активними, пасивними, позабалансовими операціями). Якщо банк розробляє плани своєї діяльності щодо всіх цих операцій, то ці плани мають бути враховані в прогнозі ліквідності

¹ Герасимович А.М., Алексєєнко М.Д., Парасій-Вергуненко та ін., за ред. Герасимовича А.М. Аналіз банківської діяльності: Підручник – К. : КНЕУ, 2004 р. – 599 с.

(посилення реклами щодо залучення депозитів, введення нових податків або відміни старих)¹.

Для прогнозування ліквідності потрібно мати достатній масив достовірної інформації. Тому банк має вирішити таку дилему: або розширювати масив вхідної інформації, або зменшувати витрати на її отримання.

Наразі українські банки трансформують власні аналітичні напрацювання відповідно до світових вимог, тому питання розроблення підходів до управління потребують особливої деталізації та комплексності. Процес управління ліквідністю має бути інтегрований у консолідовану систему банківського менеджменту, що безумовно потребує розроблення відповідного програмного забезпечення.

Плата за землю як джерело доходів місцевих бюджетів

Кобзюк О., студент

Науковий керівник – викладач Захарчук О. А.

Уманський державний аграрний університет

Одна з основних функцій місцевого самоврядування – діяльність щодо задоволення суспільних потреб. Насамперед, це діяльність, що пов'язана з впровадженням в життя соціальної програми держави, до якої, зокрема входить соціальний захист населення, організація освіти, охорони здоров'я населення, розвиток культури, спорту, молодіжні програми, а також діяльність, що пов'язана з наданням послуг та забезпеченням ефективного функціонування тих господарських одиниць, які надають комунальні, житлові, транспортні та інші послуги.

Реалізація значної частини цих завдань потребує залучення суспільних фондів. Основним джерелом фінансування таких завдань є місцеві бюджети, поряд з якими можуть використовуватися також і ресурси фондів цільового призначення.

Помітну роль у формуванні загального фонду місцевих бюджетів відіграє плата за землю, що справляється у вигляді земельного податку або орендної плати, що визначається залежно від грошової оцінки земель. Вона є другим за обсягом джерелом доходів місцевих бюджетів.

Плата за землю - це податок на володіння та користування землею, який стягується з юридичних та фізичних осіб.

Плату за землю в Україні введено з 1 липня 1992 року відповідно до Закону України від 03.07.92 р. № 2535-ХІІ "Про плату за землю".

Земельний податок являє собою обов'язковий платіж, що справляється у юридичних і фізичних осіб за користування земельними ділянками виключно у грошовій формі. Розмір земельного податку не залежить від результатів господарської діяльності землі та землекористувачів і встановлюється у вигляді платежів за одиницю земельної площі з розрахунку за рік.

Особливість формування доходів місцевих бюджетів полягає в тому, що плата за землю включена до доходів бюджетів місцевого самоврядування, що не враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів. До складу доходів бюджету Автономної Республіки Крим та обласних бюджетів включається 25

¹ Міщенко В., Сомик А. Ліквідність банківської системи: економічна сутність, структура і методологічний підхід до аналізу // Вісник Національного банку України. – 2008. – №11 – С. 6-10.

відсотків плати за землю і 15 відсотків плати за землю для районних бюджетів, що справляється на відповідних територіях. Для міст обласного значення 75 % плати за землю і 60% плати за землю – для бюджетів сіл, селищ, міст районного значення та їх об'єднань. Та 100% плати за землю – для міст Києва і Севастополя.

Відповідно до ст. 19 Закону України “Про оренду земель” орендна плата – це платіж, який орендар вносить орендодавцеві за користування земельною ділянкою. На відміну від земельного податку, орендна плата може встановлювати у грошовій, натуральній (за пеню кількістю чи частиною продукції, яку одержують з орендованої земельної ділянки) та відробіткової (надання послуг орендодавцеві) формах. Строки можуть передбачити у договорі оренди поєднання зазначених форм або визначити інші форми плати, за винятком справляння орендної плати за земельні ділянки, що перебувають у державній або комунальній власності.

Слід зазначити, що з 31.03.2005 орендну плату за земельні ділянки державної та комунальної власності було включено до системи загальнодержавних податків і зборів, передбачених Законом України «Про систему оподаткування». Вона зайняла місце поряд із земельним податком під об'єднуючим терміном – плата за землю (п. 8 ст. 14). Орендна плата за земельні ділянки державної та комунальної власності фактично набула всіх ознак податкового платежу.

Незалежно від того, які землі використовуються на умовах оренди – державної чи комунальної власності, відповідні грошові суми в вигляді орендної плати мають надходити до місцевих бюджетів, до складу яких згідно зі ст. 5 Бюджетного кодексу України відносяться бюджет Автономної республіки Крим; обласні бюджети; районні бюджети; бюджети районів у містах; бюджети місцевого самоврядування, до яких у свою чергу належать бюджети територіальних громад сіл, селищ, міст та їх об'єднань.

Відповідно до ст. 14 Закону України «Про плату за землю» на орендарів земельних ділянок, як і платників земельного податку, покладено в обов'язок щороку, станом на 1 січня, складати декларацію, форма якої встановлена Державною податковою адміністрацією України, і до 1 лютого подавати її до відповідного органу державної податкової служби за місцем знаходження земельної ділянки. Тут же у ст. 17 зазначається, що строки внесення плати за оренду земельних ділянок державної та комунальної власності встановлено такі ж самі, як і строки сплати земельного податку, тобто протягом 30 календарних днів, що настають за останнім календарним днем звітного (податкового) місяця. Також визначено, що контроль за правильністю обчислення та справляння орендної плати за земельні ділянки, що знаходяться в державній або комунальній власності, як і земельного податку, покладено на органи державної податкової служби (ст. 27 Закону України «Про плату за землю»). Допомогати в здійсненні такого контролю мають органи виконавчої влади й органи місцевого самоврядування, які укладають договори оренди землі. Ці органи повинні інформувати органи державної податкової служби про укладені договори оренди.

Слід підкреслити, що ст. 21 Закону України «Про оренду землі» обмежує мінімальний розмір річної орендної плати за земельні ділянки, які перебувають у державній або комунальній власності, щодо окремих категорій земель. Ідеться, зокрема, про те, що річна орендна плата за ці земельні ділянки не може бути меншою:

а) для земель сільськогосподарського призначення – від розміру земельного податку;

б) для інших категорій земель – від трикратного розміру земельного податку.

Крім того, річна орендна плата за земельні ділянки, які перебувають у державній або комунальній власності, не може перевищувати 12 відсотків їх нормативної грошової оцінки.

Враховуючи, що на сьогодні нормативна грошова оцінка, яку було проведено у 1998-2006 роках, навіть з урахуванням її наступної індексації, вже не відповідає її сучасній вартості, необхідно вже у наступному році місцевим бюджетам вишукати кошти на її актуалізацію до рівня 2008-2009 років.

Порівняльний аналіз надходжень до місцевих бюджетів районів, у яких нормативну оцінку проведено, дозволяє дійти висновку про збільшення надходжень від земельного податку, як мінімум, у 2-4 рази, а від орендної плати – у 5 і більше разів. При цьому, фіскальне навантаження на присадибні земельні ділянки громадян залишається досить помірним – від 10 до 30 гривень з ділянки на рік у віддалених районах та від 40 до 80 гривень – у добре облаштованій приміській зоні. Тому витрати на проведення нормативної оцінки себе виправдовують.

Внесення останніх змін до законодавства, яке регулює встановлення орендної плати за землі державної та комунальної власності, сприятиме додатковому надходженню коштів до бюджету за рахунок одержання податковими органами об'єктивної інформації про розмір орендної плати за вказані земельні ділянки.

Про доцільність підвищення розмірів внесків до Фонду соціального страхування на випадок безробіття

Коваленко О.С., студент

Науковий керівник – к.е.н., ст. викладач Боровик П.М.

Уманського державного аграрного університету

Сучасний стан державного соціального страхування на випадок безробіття в Україні не задовольняє ні роботодавців ні працездатне населення адже в 2009 році, під час загострення фінансової кризи, було підвищено розміри відрахувань, що сплачують роботодавці та найняті особи.

Загалом, проблеми державного соціального страхування на випадок безробіття досліджували як вітчизняні так і зарубіжні науковці. Зокрема, принципам оптимального перерозподілу національного доходу з метою фінансового забезпечення безробітних присвячені праці Дж. Стігліца¹, І.Й. Малого та М.К. Галабурди², методичним підходам до фінансування зазначених виплат – наукові

1 Стігліц Дж.Е. Економіка державного сектора / Пер. з англ. А. Олійник, Р. Скільський. – К.: Основи, 1998. – 854 с

2 Малий І.Й. та ін. Держава і ринок: філософія взаємодії / І.Й. Малий, М.І. Дибя, М.К. Галабурда. – К.: КНЕУ, 2005. – 358 с. Малий І.Й. Теорія розподілу суспільного продукту / І.Й. Малий. – К.: КНЕУ, 2000. – 248 с.

розвідки О.М. Поплавської¹, формуванню нових стандартів фінансування виплат в зв'язку з втратою роботи – дослідження Л.В. Руденко².

Не зважаючи на суттєві досягнення перелічених вчених та багатьох інших науковців в дослідженні даної проблематики, підвищення в Україні ставок відрахувань роботодавців та найнятих осіб до фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття зумовило необхідність дослідження доцільності цього заходу та є першопричиною написання даної праці.

Метою даного дослідження є розробка науково обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення ставок збору до фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття.

Динаміка чисельності безробітних, досліджена на прикладі Уманського районного центру зайнятості за 2006-2009 роки наведена в таблиці 2.11.

Таблиця 2.11

**Чисельність безробітних та потреба в робочій силі на території
Уманського району в 2005-2008 рр.***

Показники	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.**
Безробітні всього, чол.	3332	3074	2540	1710
Потреба роботодавців у робочій силі:				
- всього, чол.	32	36	43	29
- в тому числі в розрахунку на одне вільне робоче місце, чол.	127	85	59	58

*За даними Уманського районного центру зайнятості Черкаської області.

** Попередні дані

Як свідчать дані таблиці, протягом 2006-2009 років чисельність безробітних на території Уманського району скоротилась майже на половину. Крім того, за досліджуваний період (крім 2009 року) зростала потреба роботодавців району в робочій силі. Проте, як свідчать результати дослідження, не всі безробітні протягом 2006-2009 років отримували роботу, адже чисельність безробітних на порядок вища за потребу в робочій силі.

Слід зазначити, що позитивна динаміка в діяльності фонду протягом останніх років спостерігається не лише по Уманському району, але й по Україні загалом. Проте, зважаючи на той факт, що не всі вітчизняні безробітні нині забезпечуються роботою по тій причині, що вільних робочих місць в Україні значно менше, ніж безробітних, окремі науковці останнім часом піднімають питання доцільності підвищення ставок відрахувань до фонду соціального страхування на випадок безробіття.

В той же час в 2006-2009 роках, за даними Уманського районного центру зайнятості, майже вдвічі зросла величина середньомісячної заробітної плати серед працюючих району та розмір прожиткового мінімуму (на 38,5 %) (табл. 2.12).

1 Поплавська М., Розробка регіонального соціального бюджету: методичні рекомендації / М. Поплавська – К.: Центр перспективних соціальних досліджень Мініпраці та НАН України. – 2008 – 315 с.

2 Руденко Л.В. Облік і контроль в умовах трансформації до міжнародних стандартів. Монографія. / Л.В. Руденко – К.: Вища школа, 1998. – 211 с.

Таблиця 2.12

Розміри прожиткового мінімуму, середньої заробітної плати та ставок відрахувань до фонду соціального страхування на випадок безробіття*

Показники	2006 р.	2009 р.	Абсолютний приріст	Темп росту, %	Темп приросту %
Прожитковий мінімум, грн.	483	669	186	138,5	27,8
Середньомісячна заробітна плата по Уманському району, грн.	828,14	1512,08	683,94	182,6	45,2
Ставка відрахувань роботодавців до фонду соціального страхування на випадок безробіття, %	1,3	1,6	0,3	123,1	18,8
Ставка відрахувань найнятих громадян до фонду соціального страхування на випадок безробіття, %	0,5	0,6	0,1	120	16,7
Сума відрахувань до фонду, що сплачується із середньомісячної заробітної плати працівниками та роботодавцями району, грн.	14,91	33,27	18,36	223,1	55,1

*За даними Уманського районного центру зайнятості Черкаської області

Крім того, в 2009 році ставки відрахувань роботодавців та найнятих осіб до фонду зайнятості зросли більше ніж на 20%.

Якщо розрахувати комплексний показник – суму відрахувань роботодавців і найнятих осіб, що сплачується ними в розрахунку на одну середньомісячну заробітну плату, отриману працюючими Уманського району, то побачимо, що розмір цього показника за 4 роки зріс більше ніж вдвічі, тобто більше ніж на 40 % випередив темп росту середньомісячної заробітної плати.

В той же час, необхідність подолання наслідків фінансової кризи та доцільність при цьому застосування інструментарію фінансової політики економічного зростання вимагає зменшення ставок податків та внесків до державних цільових фондів, в тому числі і фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття. Крім того, з одного боку зменшення рівня безробіття серед працездатного населення та одночасне зростання величини внесків до фонду, що сплачуються в розрахунку на одну середньомісячну заробітну плату, тобто в розрахунку на одного працюючого, на наше переконання, дозволяє зменшити ставки відрахувань роботодавців та найнятих осіб до фонду соціального страхування на випадок безробіття, до рівня 2005-2008 років.

Узагальнюючи результати дослідження, відзначимо, що в Україні необхідно дещо зменшити ставки відрахувань роботодавців та найнятих осіб до фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття, що сприятиме макроекономічній стабілізації та підвищенню рівня робочих місць. Проте фонду одночасно необхідно тимчасово (на 2-3 роки) обмежити виплати

одноразової допомоги по безробіттю та зменшити розміри видатків на перекваліфікацію працездатних громадян.

Зазначені заходи будуть однією з передумов стабілізації фінансово-економічного стану нашої країни, підвищення економічної активності, зростання розмірів надходжень до фонду соціального страхування на випадок безробіття та зростання кількості робочих місць.

Проблеми венчурного інвестування в Україні

Лиса Н.В., викладач

Коломієць О.В., студент

Уманський державний аграрний університет

Характерною рисою сучасного економічного простору України є утворення багатоступінчастої моделі інвестиційної діяльності. Її структуризація та інституціоналізація з розмежуванням функцій, завдань між різними суб'єктами господарювання дає змогу відобразити ставлення різних типів людей до ризику і діяльності, пов'язаної з ним. Побудова цієї моделі та її застосування в системі державного управління є актуальним та важливим завданням сьогодення.

Діяльність фондів венчурного інвестування є порівняно новою інвестиційною діяльністю для українського ринку і стала можливою після прийняття Закону України "Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди)" від 15.03.2001 р. № 2299-III.

Венчурний фонд – недиверсифікований інститут спільного інвестування закритого типу, який здійснює виключно приватне розміщення цінних паперів власного випуску та активи якого більш ніж на 50% складаються з корпоративних прав та цінних паперів, що не допущені до торгів на фондовій біржі або у торгівельно-інформаційній системі¹.

Механізм венчурного фінансування полягає у тому, що великі банки, промислові фірми, спеціалізовані венчурні фонди надають кошти новим малим фірмам для розроблення перспективних ідей, не вимагаючи ніяких гарантій, розраховуючи лише на значний прибуток у разі успіху. Середня норма доходу капіталу перебуває в межах 30-60% і є досить привабливою. Але така діяльність пов'язана зі значним ризиком. За словами відомого венчурного капіталіста Тіма Драйпера: "Венчурний бізнес – це коли інвестуються 10 компаній, з них половина стає банкрутами, у трьох інвестиції повертаються, одна дає 10-кратне зростання, й у ще одній компанії прибуток в 100 разів перевищує вкладення".

Венчурний фонд не інвестує власний капітал у венчурні підприємства акції яких він викуповує, він виступає в ролі посередника між інвестором та інвестованим підприємством, тобто основна мета венчурного фонду – акумулювання капіталу для подальшого інвестування у перспективні та привабливі ризикові інноваційні проекти.

В основному, венчурні фонди організовуються у формі товариства з обмеженою відповідальністю. Саме така форма вважається найбільш прийнятною

¹ Закон України "Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди)" від 15.03.2001 р. № 2299-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 21. – с. 103.

для здійсненні фінансування венчурним капіталом. Сам процес формування венчурного фонду називається "збір інвестицій для фінансування ризикових проектів".

Що стосується венчурних фондів Європи, то протягом останніх 20 років венчурний капітал у Європі розвивався дуже швидкими темпами. Венчурні фонди Європи спрямовують свої інвестиції в такі галузі:

- виробництво товарів народного споживання – 18,3%;
- виробництво промислової продукції – 18,4%;
- зв'язок, комп'ютери, електроніка – 15,5%;
- фінансові послуги – 6,3%.
- Венчурні фонди використовуються для:
- оптимізації управління холдингом;
- реалізації інноваційних проектів;
- реалізації інвестиційних проектів у будівництві.

Венчурний фонд залучає інвесторів шляхом розміщення своїх цінних паперів. Власниками цінних паперів венчурного фонду можуть бути тільки юридичні особи, які утворюють Наглядову раду фонду. Наглядова рада фонду впливає на інвестиційну стратегію та контролює діяльність фонду.

Розміщення цінних паперів фонду здійснюється приватно.

Венчурний фонд може здійснювати інвестування наступним чином:

- купівля векселів, облігацій інших компаній;
- купівля акцій інших компаній;
- купівля часток товариств з обмеженою відповідальністю;
- надання позики.

Венчурний фонд має право купувати облігації і векселя, надавати позику тільки тій компанії, де фонд володіє корпоративними правами (акціями, частками).

Незалежні європейські венчурні фонди формують свій інвестиційний потенціал, головним чином через банки, страхові компанії, пенсійні фонди та реінвестують прибутки в нові інноваційні проекти, щоб привабити потенційних інституційних інвесторів, їм пропонується рівень повернення коштів у межах 30-40%.

Більшість незалежних венчурних фондів продає всі свої пакети цінних паперів і ліквідується. Якщо інвестори пулу задоволені доходом, який вони отримали в результаті венчурного підприємництва, то вони пропонують менеджерам сформувати новий венчурний фонд. Доходи менеджерів закритих пулів у середньому становлять від 3 до 8% обсягу інвестицій, плюс бонуси за кожний процент перевищення очікуваного рівня прибутковості капіталу.

У Європі не існує, подібно до США, поділу на класичні інвестиційні фонди, й фонди прямих інвестицій. Крім того у Європі співвідношення венчурного капіталу й капіталу інвестицій 1:1, у той час, як у США це відношення близьке до 1:5. Переходячи до порівняння часткових значень, у загальному обсягу європейських прямих інвестицій вкладення в ранні стадії становлять 7,4% проти 5,7% у США, у стадію розширення – 35% проти 8,6%, у пізні стадії – 8% проти 4,4%. Таким чином, на сьогоднішній день європейський венчурний бізнес навіть більшою мірою, ніж американський, орієнтований на реальну підтримку й розвиток малих і середніх підприємств, особливо на стадії розширення.

На відміну від структури галузевих переваг у США, європейські венчурні фонди більше диверсифіковані й розміщують інвестиції практично в усі сектори економіки. В останні роки відбувається переорієнтація європейських венчурних інвестицій у технологічний сектор, що є загальносвітовою тенденцією для промислово розвинених країн.

Венчурні фонди сьогодні змушені працювати на відносно невеликих за розмірами ринках, що на даному етапі характеризує низька конкуренція серед виробників товарів і послуг, а також достатньо невисока платоспроможність населення. Насамперед це стосується споживчих ринків, наприклад, виробництва продуктів харчування і будівельних матеріалів, а також сфери роздрібної торгівлі. Ці ринки залучають венчурних інвесторів тому, що вони динамічно розвиваються і мають прямий "вихід" на кінцевого споживача, а отже, на "живі" гроші¹.

Залучення коштів для венчурного інвестування з українських джерел надзвичайно утруднене. Аналіз традиційних джерел свідчить про дуже слабкий розвиток цього сектора економіки та несприятливе законодавство і відсутність комерційного інтересу на тлі високого ризику.

Розглянемо особливості та проблеми політики венчурного інвестування декотрих фінансових установ.

Банки. Інвестиційна політика українських банків у значній мірі визначається високою інфляцією, нестабільністю курсу обміну гривні й іноземної валюти і не високою прибутковістю державних цінних паперів. Банки виявилися не підготовленими для довгострокових інвестицій. Дорогі, короткострокові, малоризиковані позики, що пропонуються українськими банками їхнім клієнтам і на який українські підприємці змушені погоджуватися в сформованій ситуації, не сприяють інвестуванню банків у венчурні фонди.

Пенсійні фонди. Відповідно до Закону України "Про недержавне пенсійне забезпечення" від від 09.07.2003 р. № 1057-IV пенсійним фондам дозволено інвестувати кошти в досить обмежені фінансові інструменти: державні цінні папери, банківські депозити, нерухомість, акції квотованих компаній².

Страхові компанії. Враховуючи нестабільність фінансового ринку, зокрема фондового, це в значній мірі ускладнює розвиток інвестування. В класичному розумінні венчурні фонди фінансуються з пенсійних та страхових фондів. Ринок страхування в Україні почав розвиватися лише на початку 90-х років. Започаткування надання послуг у сфері страхування на комерційній основі призвело до утворення в Україні багатьох страхових компаній, однак загальна сума страхових премій, зібраних за рік незначна. Загальний акціонерний капітал усіх українських страхових компаній можна порівняти з акціонерним капіталом однієї респектабельної страхової компанії в якій-небудь західній країні. Тому проблема обмеженості ресурсів на сьогодні постає особливо гостро³.

Низька активність венчурних фондів пов'язана з низкою причин: триває реструктуризація економіки; простежується нерозуміння сутності венчурного капіталу не лише серед підприємців, а й банківських спеціалістів і консалтингових

1 Федорович О.С. Розвиток венчурних фондів у Європі // Формування єдиного наукового простору Європи та завдання економічної науки. Матеріали науково-практичної конференції. Тези доповідей (28-29 травня) – Тернопіль, 2009.

2 Закону України "Про недержавне пенсійне забезпечення" від від 09.07.2003 р. № 1057-IV.

3 Чабан В.Г. Складова інноваційної інфраструктури: венчурний капітал // Фінанси України. – 2005. – № 4. – с. 35-40.

фірм; брак прозорості й відкритості у бізнесі та інформації; нерозвиненість інфраструктури венчурного капіталу; відсутність спеціалістів з управління венчурними фондами¹.

Ефективним механізмом розвитку ринку венчурного капіталу в Україні може стати створення відповідної інфраструктурної мережі на базі консалтингових фірм, які надаватимуть послуги малим підприємствам у науково-технічній сфері; зокрема, стати для венчурних компаній джерелом інформації про перспективні проекти, що вимагають інвестицій; сприяти доведенню технологічних розробок до стадії готових до комерціалізації та встановлення контактів між підприємцями й інвесторами; здійснювати ретельний відбір учасників венчурних проектів як з боку потенційних інвесторів, так і з боку підприємців, які потребують фінансових ресурсів.

Підсумовуючи проведений аналіз ситуації, можна зазначити, що венчурний капітал в Україні перебуває на початковій стадії розвитку і його роль у фінансовій системі незначна. Банки найбільш підготовлені для цих структур, а зміни в законодавстві дозволять пенсійним фондам діяти як інвесторам венчурного капіталу. Зростання страхових компаній та їхнє злиття може призвести до створення ще одного джерела для венчурного капіталу.

Нерозвиненість фондового ринку є головною складністю у виході інвестора з бізнесу і є однією з головних причин повільного розвитку венчурних послуг в Україні. Крім того, розвиток венчурного бізнесу в Україні потребує істотного удосконалення законодавчої бази, захисту й підтримки з боку держави. Усунення більшості наявних перешкод на шляху венчурного капіталу створить у подальшому сприятливі умови для його розвитку в Україні.

Проблеми та міжнародний досвід оподаткування тютюнових виробів в Україні

Коломієць О.В., студент
Науковий керівник – к.е.н., доцент Гузар Б.С.
Уманський державний аграрний університет

Сучасна система акцизного оподаткування тютюнових виробів у державах-членах Європейського Союзу сформувалася у період переходу до утворення Європейського Союзу на засадах єдиного внутрішнього ринку.

В Україні склалася дуже небезпечна ситуація щодо тютюнокуріння. Поширеність паління серед чоловіків в Україні є найвищою в Європейському регіоні Всесвітньої Організації охорони здоров'я, це 67%. Поширеність паління серед жінок останніми роками стрімко зростає, досягнувши у 2005 році рівня 20%, що є найвищим показником в країнах СНД. Загальна кількість пов'язаних з тютюном смертей в Україні складає майже 100 тисяч, або 13% від загальної смертності, причому 70% пов'язаних з тютюном смертей відбувається у віці 35-69 років, і людина, яка вмирає від куріння в такому віці, у середньому втрачає 19 років життя. Крім втрати людських життів, тютюнокуріння завдає суттєвих економічних збитків через зменшення працездатності, пожежі, витрати на лікування тощо. Загальний

¹ Княжанський В. Продається "українська ідея". Без венчурного капіталу інновацій не буде // День. – 2003. – № 9.

баланс зовнішньої торгівлі тютюном та тютюновими виробами в Україні є негативними, через що протягом останніх дванадцяти років (1997-2008) Україна втратила майже 2,2 мільярди доларів.

Міжнародний досвід свідчить, що одним з найефективніших інструментів зменшення рівня тютюнокуріння є підвищення податків і цін на тютюнові вироби. За даними нещодавнього звіту Всесвітньої Організації охорони здоров'я, 70% збільшення цін на тютюнові вироби в світі здатне попередити одну чверть з тютюнових смертей.

В Україні зростання доходів державного бюджету традиційно розглядається як головна, якщо не єдина мета політики оподаткування. Проте існують три інші серйозні проблеми політики оподаткування тютюнових виробів. Перша – встановлюється вимогами Рамкової Конвенції Всесвітньої Організації охорони здоров'я із боротьби проти тютюну та чинного національного законодавства. Друга – проголошення інтеграції до ЄС, що вимагає виконання директив ЄС щодо оподаткування тютюнових виробів, а також зменшення стимулів для контрабанди сигарет до країн ЄС. І третя – координація політики оподаткування із сусідніми країнами, які не входять до ЄС (Росія, Молдова та Білорусь).

Україна ратифікувала Рамкову Конвенцію Всесвітньої Організації охорони здоров'я із боротьби проти тютюну у 2006 році. Згідно із Статтею 6 РКБТ Україна має запроваджувати заходи, що включають здійснення податкової цінової політики стосовно тютюнових виробів для того, щоб сприяти досягненню цілей охорони здоров'я, які передбачають скорочення споживання тютюну. Останнього можна досягти методами оподаткування, тільки якщо отримане в результаті підвищення цін на тютюнові вироби буде перевищувати рівень інфляції. Фактично з 1999 року всі підвищення ставки акцизу на тютюнові вироби в Україні не перевищували рівень інфляції. Згідно із Законом України "Про заходи щодо попередження та зменшення вживання тютюнових виробів та їх шкідливого впливу на здоров'я населення" від 22.09.2005 р. № 2899-IV Кабінет Міністрів України має розробляти пропозиції щодо удосконалення податкової та фінансової політики у сфері протидії поширеності куріння тютюнових виробів чи іншого способу їх вживання та зменшення їх шкідливого впливу на здоров'я населення. На жаль, з часу ухвалення цього Закону такі пропозиції не було розроблено.

Політика щодо оподаткування тютюнових виробів в Європейському Союзі встановлена Директивами ЄС 92/79, 95/59 та 2002/10. Згідно цих Директив, кожна держава-член ЄС має ввести загальну мінімальну ставку акцизного податку, чий рівень має становити не менше 57% роздрібної ціни (включаючи всі податки) чи 70% (разом з ПДВ).

У 2008 році рівень акцизного податку в максимальній роздрібній ціні сигарет складав в Україні від 13 до 34%, що в 2-4 рази менше, ніж в ЄС.

Величина акцизного податку для сигарет середньої ціни (2,5 гривні за пачку) складає всього 0,064 євро за пачку, тоді як в ЄС мінімальна величина дорівнює 1,28 євро за пачку, тобто щоб досягти рівня ЄС, ставку акцизу в Україні треба підвищити в 20 разів. Хоча в сучасних умовах це зробити майже неможливо.

Для країн, які приєдналися до ЄС в травні 2004 року, дозволено поступово підійти до виконання вимог вищезазначених Директив, але цей процес вони мають завершити до 31 грудня 2009 року. Станом на 1 липня 2007 року в нових країнах ЄС частка акцизу в роздрібній ціні сигарет перевищувала 50%, але Латвія, Естонія,

Литва та Румунія ще не подолали встановлений рівень в 57%. Суттєво підвищилось податкове навантаження і в грошовій формі, і станом на 1 липня 2007 року акциз на 1000 сигарет становив від 26 євро в Латвії до 58 євро в Чехії. Темпи зростання податкового навантаження були досить суттєвими. В Україні за цей же період податкове навантаження на 1000 сигарет з фільтром зросло лише на 0,28 євро, або на 11%, що набагато менше рівня інфляції. Податкове навантаження на сигарети без фільтру фактично не змінилося. Для цього ставки акцизного збору мають бути підвищені на величину, що перевищує рівень інфляції.

Процес підвищення податків продовжується. З 1 січня 2008 року в Словаччині акцизний податок зріс на 12%, в Чехії – на 17%, Естонії – на 5,4%, в Болгарії – на 24%, Польщі – на 23%, в Латвії – на 21%.

Мінімальний акцизний збір в Росії в 2008 році для 1000 сигарет з фільтром становив 142 рублі (28 гривень), а в Україні – 18 гривень. Отже, мінімальна податкова ставка на пачку сигарет вища в Росії на 0,2 гривні. Акцизний податок на пачку сигарет з фільтром середньої ціни в Росії більший на 0,14 гривень за пачку. З урахуванням того, що в Росії ПДВ складає 18%, а в Україні – 20%, податкове навантаження на пачку в Україні на 0,11 гривень нижче. Ситуація з сигаретами без фільтру аналогічна. Такі відмінності ставок податку та цін на сигарети є стимулами для контрабанди українських сигарет до Росії та багатьох інших країн СНД.

У Білорусії ставки акцизу на сигарети становлять від 51 до 159 білоруських рублів на пачку з 20 сигарет, що відповідає 0,12-0,37 гривні. В Україні ставки коливаються від 0,16 до 0,90 гривень, так що стимули для контрабанди невеликі.

У Молдові з 2008 року ставка акцизу становить 6 лей (2,6 гривні) на 1000 сигарет плюс 3% максимальної роздрібною ціни. Це менше, ніж в Україні, тому контрабанда має місце.

Тривалий час найпопулярнішими аргументами проти зростання акцизного податку на тютюн в Україні була загроза контрабанди сигарет з Росії і Молдови. Проте в даний час основною проблемою є не контрабанда сигарет до України, а з України.

Величезна контрабанда сигарет з України разом з приростом споживання сигарет в Україні були головними причинами того, що виробництво сигарет в Україні в 2000-2005 роках збільшилось удвічі.

Прийняті в Україні у березні 2009 року зміни ставок акцизу на сигарети не дають відповіді на жодну з головних причин оподаткування тютюнових виробів: політика оподаткування не сприяє досягненню цілей охорони здоров'я, які передбачають скорочення споживання тютюну; процес гармонізації ставок акцизу з ЄС загальмований; ціни на сигарети в Росії залишаються більш високими, ніж в Україні.

Роблячи відповідні висновки, ми відмічаємо, що теперішні ставки акцизного збору на тютюнові вироби в Україні мають бути підвищені, а потім щорічно підвищуватися на величину, що перевищує рівень інфляції. Нова система оподаткування повинна сприяти процесу зменшення поширеності куріння та встановити ставки, не менші, ніж в Росії. Все це забезпечить суттєве зростання доходів державного бюджету. Як перший крок Україна має підвищити ставки акцизу таким чином, щоб вони перевищували рівень ставок податку у Росії. Як другий крок Україна має підвищувати ставки акцизу щорічно, щоб виконати умови Директив ЄС.

Для визначення оптимальної ставки акцизу необхідно урахувати: цілі громадського здоров'я; доходи державного бюджету та попередження контрабанди сигарет.

Інформаційна функція грошей

Копалєйшвілі К.Т., студент

Науковий керівник – асистент Власюк. С.А.

Уманський державний аграрний університет

Гроші відіграють одну з найважливіших ролей у нашому житті, особливо у сучасності. Звісно, гроші пройшли свій шлях удосконалення, щоб мати певну цінність для суспільства. Вони розвивалися «так само як і людина і, залежно від епохи, сприймалися по-різному»¹. З цього можна зробити висновок, що функції грошей у різний час були також різними.

На даному етапі розвитку у грошей з'явилася нова функція – інформаційна, тобто гроші – це певна інформація, а природно, будь-який предмет або явище містить в собі інформацію про себе. Гроші ж несуть інформацію не тільки про себе, але й про людей, інших суб'єктів ринку та різні економічні процеси.

Цю теорію підтримує і М. Філіпс, кажучи: «...гроші, як дзеркало. Те, як і на що ми їх витрачаємо, є способом зрозуміти самого себе, так само, як дзеркало дозволяє нам бачити себе». Тобто гроші несуть інформацію нам як і про себе, так і про важливі операції на ринку та у суспільстві².

Незважаючи на це, багато відомих людей не погоджувалися з існуванням інформаційної функції. Для прикладу, К.Маркс виділяв тільки п'ять функцій, де інформаційної не було. До таких людей також можна віднести Т. Крампа та А.Хайєка, останній з яких виділив навіть тільки одну функцію грошей. Тому погоджуємося з думкою Л. Красавіна, що «проблема аналізу функцій грошей є сьогодні актуальною і достатньо складною»³.

Проте, все таки необхідно відзначити, що в процесі економічного розвитку і змін в наукових підходах до визначення суті грошей мають відбуватися не тільки модифікація наявних функцій, але і поява принципово нових, в чому, на думку фахівців, повинні відображатися загальна діалектика розвитку грошових відносин і принцип їх історизму. Сучасний розвиток економіки, її інформаційний характер і нові підходи до суті грошей з погляду фінансової науки закладають основу для виявлення і обґрунтування нових функцій. Тому звернемо увагу саме на нову – інформаційну функцію, тому що гроші є носіями необхідної ринку інформації, яка забезпечує його функціонування, і сьогодні ми повинні не тільки констатувати, але й глибоко досліджувати інформаційну функцію грошей.

Наведемо декілька переконань щодо того, що гроші несуть інформаційний характер.

По-перше, нам всім відомо, що перші гроші – це звичайний товар, який мав свій еквівалент, тобто мав свою споживчу вартість. За ними з'явилися металеві

1 Ільїн В. Еволюція грошей: від засобу обміну – до загальної міри цінностей / В. Ільїн // Вісник НБУ. – 2009. – №4. – С. 68–71.

2 Євтух О. Гроші як соціально-економічне явище / О.Євтух // Банківська справа. – 2006. – №1. – С. 64–75.

3 Скрипник З. У грошей своя філософія / З. Скрипник // Вісник НБУ. – 2005. – №10. – С. 44–47.

гроші, зрозуміла річ, що метал сам по собі мав певну вартість. А от коли на зміну металевим грошам прийшли паперові, то по суті вони не мали внутрішньої вартості. І саме цей факт свідчить, що гроші це, перш за все, інформаційний інструмент.

По-друге, гроші несуть нам так звану «безмовну інформацію». Так у працях М.Фрідмана та Р. Фрідман зазначалося, що гроші виражаються у цінах. А цінова система, на їхню думку, влаштована так, що вона передає тільки істотну інформацію, і лише тим, кому вона потрібна. Так ціни не тільки передають інформацію, що надходить від покупця різним торговцям, оптовикам, виробникам і власникам природних ресурсів. Вони також передають інформацію і в зворотному напрямі¹. Чи було у вас таке, що коли ви вибираєте певний продукт, ви дивитися на його ціну і розумієте, що чим вища ціна – тим вища якість цього продукту. Звісно є виключення, але схожа поведінка є дуже частими випадками і у бізнесі, де є довіра – це навіть правило, тому що на кращий продукт потрібно використати якіснішу сировину, кваліфікованіші кадри і можливо більше часу...тому не дивно, що ціна його буде вищою. Так у ринковій системі оцінюють вартість товарів і послуг, ефективність праці окремих суб'єктів господарювання, ринки, бізнес і навіть діяльність окремих домогосподарств і підприємств або ж країни в цілому.

Але слід зазначити, що інформаційна функція грошей пов'язана з іншими функціями грошей і, перш за все, з функцією міри вартості, але вона не дублює функцію вимірювання, а є ширшим поняттям, яке найповніше відповідає сучасній формі грошей.

Так вона пов'язана і з орієнтуючою функцією: ринкова система може передавати зміни у потребах покупців і викликати відповідну реакцію з боку фірм і постачальників ресурсів. Ринкова система пристосовується через ціни й до інших фундаментальних змін, наприклад до змін у технології або до змін у пропозиції ресурсів.

Крім того, яскравіше стала проявлятися інформаційна функція з інформаційно-комп'ютерною революцією, яка перейшла на новий рівень – на базі Інтернет системи та появи віртуальних банків, фірм, робітників.

Поява і поширення електронних грошей в соціально-економічному житті суспільства є закономірним етапом його розвитку, який дозволяє нам чіткіше усвідомити їх інформаційну сутність. Сьогодні електронна форма грошей відображає їх інформаційну сутність достатньо повно для того, щоб її усвідомити.

Підбиваючи підсумки, відзначимо, що гроші були і будуть важливим чинником ринкових відносин, а ринкові відносини, у свою чергу – основа сучасного суспільства.

Пенсійне забезпечення як одна з умов існування громадян

Коровіна І.М., студент

Науковий керівник – асистент Гвоздей Н.І.

Уманський державний аграрний університет

Нині діє єдина державна система пенсійного забезпечення, яка сформована на принципах старої бюджетно-розпорядчої моделі соціальної політики і не

¹ Євтух О. Гроші як соціально-економічне явище / О.Євтух // Банківська справа. – 2006. – №1. – С. 64–75.

орієнтована на труднощі перехідного періоду до ринкової економіки, складну демографічну ситуацію в Україні. Перехід до нової економічної моделі – ринкової економіки, розвантаження Державного бюджету, за рахунок якого раніше виплачувалися пенсії й допомоги, передбачає формування нової системи пенсійного забезпечення.

Найважливішими чинниками розвитку пенсійного забезпечення є рівень розвитку економіки, демографічні та інші соціальні проблеми. Всі ці фактори діють у взаємній обумовленості, і розгляд їх дозволяє визначити тенденції розвитку пенсійного забезпечення і передумови формування нової системи, яка відповідає цьому етапові розвитку нашої країни.

Пенсійне забезпечення в наш час є досить актуальною темою дослідження багатьох українських вчених. Так, над проблемами інфляційних процесів в Україні, досить уваги було зосереджено таких вчених як О.Василик, О.Гнибіденко, В.Никитенко.

З пенсійним забезпеченням пов'язане таке поняття як „пенсія”. В кожній літературі поняття пенсія звучить по-різному. Пенсія – це:

- періодичні виплати, що проводяться за рахунок коштів соціального страхування з метою матеріального забезпечення робітника чи його сім'ї у зв'язку з завершенням його трудової діяльності¹;

- регулярна грошова виплата, що провадиться особам похилого віку, інвалідам із суспільних фондів у зв'язку з їх минулою трудовою діяльністю, яка припинена. Ця виплата є для непрацюючих пенсіонерів основним джерелом засобів до існування²;

- щомісячні грошові виплати громадянам за рахунок держави для їхнього матеріального забезпечення в старості, в разі інвалідності, втрати годувальника, а також за вислугу років³;

- щомісячні виплати з фондів для непрацездатних, що призначаються в розмірах, співвіднесених з минулим заробітком, особам, які впродовж установленого строку займалися суспільно корисною діяльністю й досягли певного віку⁴.

В Україні діє єдина система пенсійного забезпечення. Вона виявляється в тому, що виплата пенсій всім категоріям пенсіонерів здійснюється за рахунок коштів Пенсійного фонду України і, частково, дотацій з Державного бюджету, які виділяються на пенсійне забезпечення.

Громадяни України мають право на державне пенсійне забезпечення за віком, з інвалідності, на випадок втрати годувальника та в інших випадках передбачених Законом України „Про пенсійне забезпечення”. Відповідно до цього закону пенсії бувають трудові і соціальні.

До трудових пенсій належать пенсії за віком, з інвалідності, у разі втрати годувальника та за вислугу років.

Пенсії за віком – головний вид матеріального забезпечення непрацездатних громадян, що стосується мільйонів пенсіонерів⁵.

1 Василик О, Павлюк К. Державні фінанси України : Підручник. - К.: Центр навчальної літератури, 2003р. - С.458.

2 Василик О. Теорія фінансів:Підручник. - К:2001. - С.258.

3 Закон України «Про пенсійне забезпечення» N 1788-ХІІ від 05.11.1991.

4 Никитенко В. Вісник пенсійного фонду України. - 2007.- №1. - С.32-33.

5 Мальований М. Поліпшення пенсійного забезпечення сільського населення // Економіка АПК. – 2007. - №4. – С.75-82.

Ще одним видом трудової пенсії є пенсія за вислугу років. Вона являє собою щомісячні виплати з Пенсійного фонду, що призначаються в розмірі, співвіднесеному з минулим заробітком, особам, які мають стаж.

Інший вид трудової пенсії – це пенсія з інвалідності. Вона є одним із видів соціального захисту непрацездатних.

Наступний вид трудової пенсії – це пенсія на випадок втрати годувальника. Під пенсією на випадок утрати годувальника розуміється щомісячні виплати з Пенсійного фонду, призначені у зв'язку з утратою годувальника непрацездатним членам його сім'ї, у розмірах, співвіднесених із заробітком годувальника.

Другий вид державної пенсії – це соціальна пенсія. Соціальними пенсіями користується незначна кількість осіб (приблизно 5% населення).

Соціальну пенсію можна визначити як щомісячні виплати з Пенсійного фонду призначену громадянам, які не мають права на трудову пенсію.

Крім трудових і соціальних пенсій, чинне законодавство встановлює і додаткові пенсії (ст.9 Закону “Про пенсійне забезпечення”).

Перехід до ринкових відносин змінив систему пенсійного забезпечення шляхом впровадження, поряд із системою загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, інституту додаткового пенсійного страхування як форми соціального самозахисту громадян похилого віку.

Отже, обов'язок Пенсійного фонду виплачувати пенсію непрацездатним громадянам у разі настання соціальних ризиків є грошовим зобов'язанням. Одним із засобів забезпечення належного виконання грошових зобов'язань є неустойка або пеня. А тому, у випадку несвоєчасної виплати пенсії, тобто неналежного виконання зобов'язання, слід застосовувати неустойку. Це означає, що при проведенні розрахунку з пенсіонерами відділення Пенсійного фонду повинно виплатити всі належні до оплати грошові суми. При здійсненні пенсійного забезпечення відпадає необхідність такого поняття як максимальна пенсія, тобто: яку пенсію працівник заробив, таку і отримуватиме.

Курси валют та їх регулювання

Коропець В.О., студент

Науковий керівник – к.е.н., ст. викладач Боровик П.М.
Уманського державного аграрного університету

Прогнозування валютного курсу є невід'ємною складовою стабільної макроекономічної політики держави. Достовірний прогноз сприяє оптимізації використання ресурсів, максимізує прибуток приватних підприємств та державних установ, що займаються обмінними операціями. На макрорівні прогноз валютного курсу є одним із важливих факторів, що дозволяє утримувати рівновагу в межах всієї економічної системи.

Це визначає актуальність аналізу механізму зміни обмінного курсу, динаміки макроекономічних факторів та їх впливу на валютний ринок України. Особливе значення зазначені питання мають в умовах економічної кризи. Правильне розуміння процесів, що спостерігаються у валютному секторі, створює підґрунтя для прийняття ефективних антикризових заходів.

Проблематика прогнозування валютного курсу досліджувалася у роботах багатьох закордонних російських та вітчизняних дослідників.

Так, вплив макроекономічних факторів на динаміку обмінного курсу досліджується у працях А. Гальчинського, Н. Горського, В. Козюка, Г. Дженкінса, моделі прогнозування курсу за допомогою фундаментального аналізу розглядаються у роботах Н. Костіна, О. Пасічника, С. Нісона, класифікація економічних факторів за ступенем впливу на курс обміну є темою досліджень С. Гренджера, Дж. Швагера, Л. Вільямса, В. Бурлачкова. Однак у роботах як зарубіжних, так і вітчизняних науковців основна увага приділяється класичній моделі прогнозування валютного курсу, де сукупність основних макроекономічних факторів є визначальним елементом у його динаміці. Втім, сучасні умови проведення валютних розрахунків зумовили виникнення нових особливостей зміни валютного курсу, які є малодослідженою сферою економічної науки, що й зумовило необхідність проведення цього дослідження.

Обмінний курс долара США по відношенню до української гривні є фіксованим відповідно до політики НБУ щодо стабільності грошової одиниці та загальнодержавних інтересів. Перша ревальвація гривні відбулася 21 квітня 2005 р., коли гривня відразу зміцнилася на 14 коп., а долар почав коштувати 5,05 грн. Зауважимо, що за оцінками МВФ реальний ефективний курс гривні на той час мав знаходитися у діапазоні 2,2-3 грн. за долар¹.

Друга хвиля ревальвації спостерігалася 22 травня 2008 р., коли НБУ встановив офіційний курс долара на рівні 4,85 грн. Зміцнення гривні на 20 коп за кожен долар мало вагомий вплив на економічні процеси, але зумовило втрату частини доларових заощаджень громадян.

Починаючи з вересня 2008 р., реальний курс долара по відношенню до гривні зростає. З цього часу офіційний курс НБУ слідує за комерційним курсом та перестає бути орієнтиром для фінансових установ.

Можна побачити, що невелика стабілізація обмінного курсу була досягнута у листопаді 2008 р., але вже невдовзі почав зростати готівковий курс обміну, який потягнув за собою курс долар/гривня. З цього можна зробити висновок, що офіційний курс НБУ не є цільовим для комерційних банків, оскільки не відповідає реальній ситуації на валютному ринку. Встановлений курс на рівні 7,70 гривень за 1 долар США є таким, що не відповідає реальним макроекономічним умовам, які склалися у нашій країні. Комерційні банки встановлювали в 2009 році курс долар/гривня на рівні 8,20-8,90 грн. за 1 долар США. У вересні 2008 р. почав зростати і готівковий обмінний курс євро/гривня. Максимальне значення валютної пари євро/гривня було досягнуте у грудні 2008 р., коли курс продажу євро дійшов рівня 15 грн. за одиницю європейської валюти. Швидкість зростання вартості євро вказує на переоцінку ризиків суб'єктами валютного ринку та підвищення попиту на іноземну валюту взагалі¹.

Падіння євро вказує на погіршення економічної ситуації у Європейському Союзі, викликаному високим рівнем безробіття у провідних країнах ЄС (Німеччина – 7,6 %, Італія – 6,7 %, Франція – 7,7 %, ЄС – 7,8 %) та інфляційними процесами².

1 Регулювання валютних курсів – [Електронний ресурс] – Режим доступу: – http://www.expert.ua/news/15/11/09_kroskurs_last_ua.

2 Вплив світової кризи на фінансовий стан окремих країн – [Електронний ресурс] – Режим доступу: – // <http://www.focus.ua/society/81764>.

Падіння обмінного курсу євро/гривня вплинуло також і на Україну. Обсяг прямих іноземних інвестицій станом на 01.10.2008 становив 37,6 млрд. доларів США (приріст з 01.07.2008 – 3 %, у той час як приріст з 01.04.2008 до 01.07.2008 був більше 10 %).

Слід зазначити, що зростання курсу долара та євро порівняно з гривнею не вигідне для імпортоорієнтованих галузей економіки України. В той же час, посилення курсу гривні по відношенню до американської та європейської валют спричинить втрату громадянами України значної частини їх валютних заощаджень.

Тому, враховуючи викладене, доцільним та логічним є з одного боку підвищення рівня захисту заощаджень громадян від падіння валютних курсів, а з іншого – захист інтересів підприємницьких суб'єктів від підвищення курсів основних валют по відношенню до гривні. З метою виконання цього завдання, громадянам необхідно зберігати гроші в банках та страхувати валютні резерви від зниження курсів валют, а державі – використовувати валютні резерви з метою стабілізації валютних курсів.

Вдосконалення механізму справляння податку з доходів фізичних осіб

Коцубальський П.П., студент
Науковий керівник – к.е.н., ст. викладач Боровик П.М.
Уманського державного аграрного університету

Перехід України на ринкові умови господарювання за умов чинної податкової системи з кожним роком посилює розшарування населення за рівнем їх доходів. Саме це зумовлює механізму справляння основного податку, яким оподатковуються доходи населення – податку з доходів фізичних осіб (ПДФО).

В Україні в 1991- 1992 роках діяла прогресивна шкала ставок оподаткування доходів громадян з чотирма ставками, мінімальна з яких становила 12 %, а максимальна 30 %. В період з 1993 по 2003, функціонувала інша прогресивна шкала прибуткового податку з громадян, що містила 5 ставок, при цьому мінімальна ставка складала 10 %, а максимальна – 40 %. Впровадженням такої прогресивної шкали законодавці намагались забезпечити виконання дохідної частини зведеного бюджету України в умовах обвалу національної економіки, що в свою чергу призвело до виплати значної частини заробітної «в конвертах». В 2004 році прогресивна система оподаткування була замінена пропорційною єдиною ставкою в розмірі 13 %, яка в 2007 році зросла до 15%¹.

Запровадження пропорційної шкали ставок оподаткування доходів громадян обґрунтовувалося необхідністю забезпечити однакове податкове навантаження на різні верстви населення; стимулювати ініціативу приватних підприємців та самозайнятих осіб, з вищим рівнем оплати праці; запровадити дійову систему соціального захисту найбільш вразливої частини населення; спростити порядок нарахування та скоротити масштаби ухилення від сплати даного податку.

Проте, слід зазначити, що з введення пропорційної системи оподаткування доходів фізичних осіб у нашій країні не вдалося отримати бажаних результатів. Так

¹ Закон України «Про податок з доходів фізичних осіб» №883-4 від 22.05.2003 року – [Електронний ресурс] – Режим доступу: – // Ліга: еліт Закон Copyright: ІАЦ «Ліга». – 2009.

у 2004 р. абсолютна сума надходжень до зведеного бюджету від податку з доходів фізичних осіб зменшилася в порівнянні з попереднім роком на 308 тис. грн., або на 2,3 % (при зростанні ВВП на 29,1%). З 2005 р. абсолютні надходження податку з доходів фізичних осіб почали зростати, що зумовило збільшення частки мобілізованих сум від зазначеного податку у ВВП, але в 2006 р. цей показник (4,2 %) був меншим, ніж у 2001 р. (4,3 %), хоча протягом 2000-2003 рр. він щороку зростав у середньому на пів відсотка. Загалом, як свідчать результати досліджень окремих вчених, темпи зростання сум податку з доходів фізичних осіб протягом 2004-2008 років значно відстають від темпів росту надходжень прибуткового податку з громадян протягом 1993-2003 років¹.

На нашу думку, зазначені недонадходження податку до бюджету були б цілком виправданими, якби при цьому зменшився рівень «тінізації» економіки та одночасно збільшилися реальні доходи населення. Проте, відсутність позитивних зрушень стосовно «неконвертованих виплат заробітної плати» та надходжень ПДФО до бюджетів засвідчує існування певних недоліків механізму його справляння. Зокрема, до його недоліків, на нашу думку, можна віднести наступне:

- механізм справляння ПДФО не забезпечив рівномірного навантаження на доходи різних верств населення, в результаті чого 95 % податку надходить від громадян з доходами в розмірі до 1000 грн. на місяць;

- запровадження пропорційної системи оподаткування доходів громадян не зумовило скорочення обсягів виплат заробітної плати «в конвертах». На нашу думку, причиною цього є те, що нині «тонізацію» заробітної плати спричиняє значний розмір соціальних внесків, який з реформуванням податку з доходів фізичних осіб не знизився і становить понад 40 % від фонду оплати праці підприємств;

- запровадження єдиної ставки податку в розмірі 13 %, а потім її підвищення до 15 % (замість мінімальної ставки прибуткового податку з доходів громадян, що складала 10 % суттєво підвищило рівень податкового навантаження на біднішу частину населення України;

- не було досягнуто головної мети зміни системи оподаткування – зростання рівня доходів зведеного бюджету України.

Таким чином, проведений аналіз показав, що в умовах перехідної економіки як пропорційна, так і прогресивна шкала оподаткування доходів фізичних осіб виявилася неефективною. Тому, на нашу думку, в Україні необхідно ввести прогресивну але з помірною шкалою податкових ставок систему оподаткування доходів фізичних осіб. Для цього ставку податку з доходів фізичних осіб, які менші від двох мінімальних заробітних плат (МПЗ), необхідно зменшити до 10 %, з доходів від 2 до 4 МПЗ – до 13 %, що відповідає рівню 2004-2006 рр., і зберегти ставку 15 %, що діє з 2007 р. для оподаткування доходів працівників у межах 4-8 МПЗ, збільшити до 20% - з доходів від 8 до 15 МПЗ і до 25% більше 15 МПЗ. В результаті пропонується максимальна ставка відрізнятиметься від мінімальної в 2,5, а від чинної ставки – в 1,67 рази.

Система оподаткування доходів фізичних осіб повинна, крім фіскальної (мобілізація фінансових ресурсів до бюджетів), виконувати регулюючу функцію (підвищення рівня соціальної захищеності найбідніших верств населення за рахунок

¹ Буряк П.Ю. Вплив зміни податкової ставки на доходи бюджету / П.Ю. Буряк // Фінанси України. – 2009. – № 1. – С. 41 - 44.

багатшої частини суспільства). Для цього необхідно запровадити помірно прогресивну шкалу ставок податку на доходи фізичних осіб. Проте, на нашу думку, верхня межа ставок ПДФО не повинна ліквідувати у громадян з помірно високим рівнем доходів стимули щодо збільшення їх капіталу.

Механізм формування та використання коштів місцевого бюджету

Кравченко С., студент

Науковий керівник – д.е.н., доцент Непочатенко О.О.

Уманський державний аграрний університет

Інститут місцевого самоврядування почав формуватись в Україні з проголошенням незалежності держави. Право на існування цього інституту закріплене у Європейській Хартії місцевого самоврядування, до якого Україна приєдналась у листопаді 1996 року. Становлення інституту місцевого самоврядування в Україні свідчить про обрання курсу на проведення процесу децентралізації фінансових відносин. Здійснення вказаного кроку поклало на державу зобов'язання з розбудови локальних фінансових систем¹.

Основним питанням, що постає перед територіальними громадами на даний час є фінансове забезпечення виконання програм, віднесених до повноважень органів влади місцевого рівня. Для системи місцевих фінансів України була характерна недостатність доходної бази місцевих бюджетів та наявність суттєвих проблем, які гальмують її нарощування внаслідок недосконалості бюджетного законодавства та недостатньої урегульованості міжбюджетних відносин.

В напрямі вирішення вказаних недоліків вже зроблено ряд суттєвих кроків шляхом провадження бюджетної реформи в Україні. Значний внесок у вивчення питань бюджетного процесу і, зокрема, виконання місцевих бюджетів зробили вітчизняні вчені И.Бескид, С. Буковинський, О.Василик, А.Єпіфанов, О.Кириленко, В.Кравченко, І.Луніна, В.Опарін, І.Радіонова, М.Романів. У зв'язку з подальшим проходженням бюджетної реформи в Україні та виникненням нових взаємовідносин у бюджетній системі, виникає необхідність подальшого поглиблення вивчення вказаних питань.

Вивчення наукових публікацій з питань бюджетної політики в сфері місцевих фінансів надали нам можливість розглядати її як політику, що характеризує стан розвитку місцевих фінансів, забезпечення відтворення фінансових ресурсів, закріплення досягнутих темпів економічного зростання, створення сприятливих умов для поліпшення інвестиційного клімату.

За економічним змістом місцевий бюджет, як невід'ємний елемент бюджету країни, це сукупність економічних відносин між територіальною громадою, з однієї сторони, державою, юридичними особами, фізичними особами та іншими бюджетами, з другої сторони, з приводу утворення та використання фонду грошових коштів, в якому концентрується частина ВВП, що направляється на виконання власних та делегованих повноважень.

¹ Азаров М. Я. Роль органів місцевого самоврядування у вирішенні питань соціально-економічного розвитку / М. Я. Азаров // Фінанси України. – 2007. – №3. – С. 3-13.

Місцеві бюджети за своїм призначенням є найбільш соціальними, тому що на органи місцевої влади лягає левова частка турбот і відповідальності функціонування соціальної сфери. За умов, коли не вистачає бюджетних коштів, першочергове виконання соціальних платежів перешкоджає вирішенню питань з іншими платежами. В більшості випадків кошти місцевих бюджетів витрачаються на утримання закладів охорони здоров'я, освіти, культури та спорту, надання пільг, допомог і субсидій населенню. І, якщо видатки місцевих бюджетів на соціальний захист та соціальне забезпечення здійснюються здебільшого за рахунок цільових трансфертів з державного бюджету - відповідних субсидій, то витрати на охорону здоров'я, на освіту, культуру, управління зазвичай більші, ніж делеговані фінансові ресурси. Тому знижуються витрати на ведення комунального господарства і будівництва. Доходів, що не враховуються при встановленні обсягу міжбюджетних трансфертів, не вистачає для фінансування невідкладних видатків.

Одним з додаткових джерел доходів органів місцевого самоврядування міг би стати випуск облігацій. Світова практика доводить, що доцільно використовувати подібне джерело, оскільки існують потенціальні можливості використання такого виду доходів для фінансування розвитку підприємств, які надають певні послуги населенню, та фінансування розвитку інших суб'єктів.

Одним із можливих шляхів збільшення власних доходів може бути право більшої диференціації розміру місцевих податків. Диференційований підхід до величини податкової ставки при вищих ставках матиме чисто фіскальну мету, при нижчих буде інструментом, який заохочуватиме до діяльності на даній території, результатом чого будуть вищі доходи в майбутньому.

Органи місцевого самоврядування могли б також використовувати право запровадження необов'язкових платежів із цільовим призначенням на фінансування заходів, на які бракує ресурсів у рамках доходів, що надходять відповідно до обов'язкових норм.

Головним напрямом політики місцевих фінансів є розвиток фінансових відносин, пов'язаних з питаннями задоволення територіальних потреб.

Іпотечний кредит та проблеми його розвитку в Україні

Криницька А.А., студент

Науковий керівник – асистент Власюк С.А.

Уманський державний аграрний університет

Розвиток ринкових відносин обумовив необхідність появи іпотечного кредитування в економіці нашої країни. Іпотечне кредитування – розповсюджений в країнах з ринковою економікою ефективний механізм, здатний інтегрувати ринки нерухомості, фінансових послуг, фондовий ринок та ряд суміжних ринків, трансформувати приватні заощадження в інвестиційні ресурси, активізувати споживчий попит, згладжувати кон'юнктурні коливання і стабілізувати ринки, забезпечувати надійність і ліквідність інвестиційних вкладень в реальний сектор економіки, сприяти розв'язанню ряду актуальних соціально-економічних проблем суспільства та стійкому економічному зростанню.

Для України розбудова іпотечного ринку є важливим та актуальним завданням

на шляху подальшого реформування економіки і створення адекватного сучасним вимогам фінансового ринку з відповідною структурою та інституціональними складовими. При цьому розвиток іпотечного ринку вирішує як економічні проблеми активізації та ефективного використання фінансових ресурсів, так і соціальні завдання щодо залучення різних соціальних верств населення до задоволення своїх потреб через механізм фінансового ринку. Це визначає необхідність розробки і реалізації державної програми забезпечення даних процесів в Україні, їх теоретичне обґрунтування з врахуванням особливостей національної економіки та існуючих загальносвітових тенденцій в розвитку іпотечного кредитування¹.

Термін "іпотека" уперше був ужитий у Греції в VI столітті до н. е. афінським реформатором Солоном. В Афінах заставою для зобов'язань слугувала власність боржника, якому у разі неспроможності сплатити борг загрожувало рабство. Натомість Солон запропонував досить раціональний спосіб заміни власної відповідальності майновою. Іпотека була пов'язана із забезпеченням відповідальності позичальника перед кредитором окремим земельним володінням. Згідно із Законом України "Про іпотеку" від 05.06.2003 р. іпотека — вид забезпечення виконання зобов'язання нерухомим майном, що залишається у володінні й користуванні іпотекодавця, за яким іпотекоотримувач має право у разі невиконання боржником забезпеченого іпотекою зобов'язання одержати задоволення своїх вимог за рахунок предмета іпотеки переважно перед іншими кредиторами цього боржника у порядку, встановленому цим законом². У сучасному законодавстві різних країн термін «іпотека» використовується для позначення кількох категорій:

- 1) застави нерухомого майна з метою отримання спеціальної іпотечної позики;
- 2) іпотечного кредиту, тобто грошової позики, яка надається під заставу нерухомості;
- 3) заставної або іншого боргового свідоцтва, яке підтверджує право заставотримача щодо забезпечення іпотекою зобов'язання³.

Існує велика кількість ризиків для кредиторів, які працюватимуть за програмою іпотечного кредитування на вторинному ринку нерухомості. Нині банки фінансують операції іпотечного кредитування переважно за рахунок депозитів фізичних осіб, термін яких не перевищує трьох років, а іпотечні кредити надаються тільки від трьох років. Крім того, конкуренція спонукає підвищувати депозитні процентні ставки. Усе це збільшує процентні ризики та зменшує ліквідність банку. Завищення вартості кредитів, що надаються, значною мірою зумовлюється високою ціною залучених ресурсів; зростання інфляції і зниження ринкової вартості застави; несвоєчасним виконання кредитних зобов'язань; ризиками пов'язаними із правовими і судовими складнощами при відчуженні житла – предмета застави.

Безперечно, ефективну іпотечну систему, на зразок тих, що діють у європейських країнах, важко побудувати за п'ять – десять років, тим більше що становлення іпотечних відносин у цих країнах має 200-річну історію. Варто застосувати у вітчизняній практиці досвід розвитку іпотечного ринку Угорщини, де

1 Бассова Н. Стан та перспективи розвитку іпотечного кредитування в Україні / Н. Бассова // Економіст. – 2006. – № 9. – С. 36–39.

2 Берегуля О. Іпотечне кредитування як банківська операція: теоретичні основи й умови проведення / О. Берегуля // Вісник Національного банку України. – 2007. – № 10. – С. 46–48.

3 Терещенко Г.М. Особливості іпотечного кредитування: зарубіжний досвід і вітчизняна практика / Г.М. Терещенко, С.М. Яковенко // Фінанси України. – 2008. – № 8. – С. 20–26.

законодавчо встановлено певні обмеження, зокрема принципи здійснення діяльності; обмеження щодо діяльності; позики вважаються забезпеченими, якщо вони забезпечені нерухомістю або державними гарантіями; вимоги до іпотечних позик; вимоги до іпотечних цінних паперів;

Також, можна збільшити обсяги іпотечних кредитів на будівництво житла шляхом зменшення процентних ставок, подовження терміну кредитування; збільшення розміру кредиту відносно вартості предмета застави; зменшення суми витрат на оформлення кредиту; страхування ризиків; вдосконалення процедури іпотечного кредитування¹.

Отже, попри позитивну динаміку розвитку іпотечного кредитування в Україні визнати його рівень задовільним не можна: впровадження дворівневої моделі використання іпотечного кредитування в Україні відбувається надто повільно. Це, у свою чергу, загострює ризики, притаманні однорівневій моделі іпотечного ринку зокрема, короткострокові джерела фінансування довгострокових іпотечних активів первинних іпотечних кредиторів можуть призвести до ризиків ліквідності іпотечних кредитів, особливо малих і середніх банків, які поступово обмежуватимуть надання іпотечних кредитів; неприйнятні для більшості населення умови кредитування, з огляду на високі процентні ставки, не залежать від рівня ставок за депозитами, посилюють вплив кредитного ризику загострюються й ризики, пов'язані із браком на фондовому ринку ліквідних ринкових інструментів.

Інституційна ефективність ринку цінних паперів в Україні

Кучмай Л.В., студент

Науковий керівник – викладач Лиса Н. В.

Уманський державний аграрний університет

Сьогоднішній стан розвитку вітчизняного ринку цінних паперів, з одного боку, віддзеркалює історичні тенденції розвитку, з другого - залежить від напрямків розвитку міжнародних фондових ринків. Ефективність ринку цінних паперів залежить від ступеня розвитку та можливостей його інститутів².

Актуальність теми обумовлена вагомим значенням інститутів ринку цінних паперів у господарській системі та їх роллю в забезпеченні необхідними фінансовими ресурсами всіх суб'єктів економіки. Задля прискореного розвитку економіки України потрібно створити умови для її модернізації на основі адекватного використання можливостей інститутів ринку цінних паперів. Особлива увага приділяється фондовому ринку, використанню його механізмів при перерозподілі коштів, і особливо у процесі глобалізації світової економіки.

Метою дослідження є аналіз розвитку ринку цінних паперів в Україні та його значення для економічного піднесення в сучасних умовах, а також проблем вітчизняного ринку цінних паперів та висвітлення теоретичних засад його регулювання.

1 Харитонova Н. Іпотека нині в моді / Н. Харитонova // Все про бухгалтерський облік. – 2007. – № 28. – С. 11–15.

2 Чернишук В. Р. , Данькевич А. П. Розвиток ринку цінних паперів: проблеми та перспективи // Фінанси України. – 2008. - № 8. – с. 96-103.

Дослідженням проблем становлення ринку цінних паперів та його інститутів займалися багато вчених. Зокрема, М. Алексєєв, Б. Альохін, М. Берзон, Дж. Тобін, А. Загородній, В. Колесник, О. Мозговий, В. Оскольський, Б. Стеценко та ін¹.

Відомо, що від самого початку створення ринку цінних паперів в Україні гостро стоїть питання його ефективного функціонування. І сьогодні фондовий ринок не виконує своїх функцій: не сприяє залученню інвестицій і перерозподілу капіталу. Крім того, потребують розв'язання ціла низка проблем, а саме:

- невеликий обсяг і неліквідність;
- низький рівень капіталізації;
- високий ступінь ризиків;
- нестача кваліфікованого персоналу;
- відсутність відкритого доступу до інформації;
- порушення прав інвесторів;
- недосконалість нормативно-правового забезпечення.

У зв'язку з цим першочерговим завданням є вдосконалення регулятивної системи ринку цінних паперів.

Через ринок цінних паперів у сучасній економіці здійснюється відшкодування витрат, розподіл і перерозподіл ресурсів, капіталу й доходів.

Інституційну ефективність ринку цінних паперів доречно розглядати як комплексний показник, що визначається на основі системи якісних і кількісних показників діяльності всіх суб'єктів ринку та відображає результативність інституційних чинників його функціонування.

Інституційна ефективність ринку цінних паперів – це комплексне відображення кінцевих результатів використання фінансових ресурсів інвесторів для задоволення потреб усіх учасників зазначеного ринку.

У сучасному світі існує декілька базових підходів щодо функціонування ринку цінних паперів, вибір яких визначальним чином впливає на ефективність усього фінансового сектору економіки країни. Ці підходи, по суті, пов'язані з двома варіантами ведення ринкового господарювання у фінансовій сфері – англо-американським (ринково-орієнтована модель) та японо-німецьким (банківсько-орієнтована модель).

Ринок цінних паперів України має специфічні риси, що визначають його національну модель. А саме: пріоритет первинного ринку, що обумовлено приватизацією як джерелом появи цінних паперів та бажанням їх продати за неможливості знайти покупця. Це спричиняє неефективність цінних паперів, головна функція яких зводиться до перерозподілу власності, а не до залучення інвестицій в економіку. Серед специфічних рис слід також відмітити значну частку акціонерного ринку та обмеженість інших видів фінансових інструментів; невеликі обсяги та пізню емісію державних і муніципальних боргових цінних паперів.

З огляду на всі особливості вітчизняного ринку цінних паперів, можна зробити висновок про те, що в Україні пріоритетною стає німецько-японська модель, яка передбачає формування інвестиційних ресурсів переважно за рахунок кредитів комерційних банків.

¹ Кондрашихін А. Б. Фінансові аспекти відносин учасників ринку цінних паперів // Фінанси України. – 2003. - № 12. – с. 113-117

Також вагомим чинником впливу на ефективність ринку цінних паперів є стан конкуренції між його учасниками. Конкурентне середовище на ринку цінних паперів формується за рахунок діяльності на ньому різноманітних учасників, сукупний вплив яких визначає потенціал граничного прибутку в цій сфері: конкуренція за обсяги здійснення інвестиційних операцій стосується, головним чином, торговців цінними паперами, які належать до фінансових посередників; конкуренція за залучення фінансових ресурсів потенційних інвесторів поширена між емітентами цінних паперів; конкуренція між комерційними банками як фінансовими брокерами і дилерами на ринку цінних паперів проявляється під час виконання біржових угод з цінними паперами, а саме, коли комерційні банки здійснюють комісійну (брокерську) або комерційну (дилерську) діяльність; конкуренція за обсяги послуг з інвестиційного консультування відбувається між інвестиційними компаніями та інвестиційними фондами, роль яких на вітчизняному ринку протягом 2000-2007 років значно знизилася; конкуренція за здійснення функцій інфраструктурних учасників ринку цінних паперів поширена серед реєстраторів, депозитаріїв, розрахунково-клірингових установ, бірж та агентств з розвитку інфраструктури.

Одним з важливих чинників, що визначає рівень ефективності ринку цінних паперів, є його інформаційна прозорість. Поки що в Україні недостатньо розвинуто інформаційне поле, ринок цінних паперів залишається малопрозорим, або прозорим тільки на папері.

В Україні, як і в цілому світі, стан фондового ринку відбиває стан розвитку економіки в цілому. Він характеризується несформованими традиціями і правилами роботи, що зумовлює потребу в запровадженні системи ефективного регулювання й управління, насамперед з боку держави¹.

Важливою особливістю українського фінансового ринку є недостатня ефективність діяльності інститутів спільного інвестування: обсяги зареєстрованих випусків ними цінних паперів у 2006 р. демонструють тенденцію до постійного збільшення обсягів зареєстрованих випусків акцій корпоративними інвестиційними фондами.

Поступовий розвиток фондового ринку в Україні виявив цілу низку проблем (високий ступінь маніпулювання, асиметричність інформації, низька ліквідність і капіталізація, невеликі обсяги). У зв'язку з цим є нагальна потреба в удосконаленні інфраструктури вітчизняного ринку цінних паперів поряд із механізмом державного регулювання.

Проблеми розробки теоретичних основ формування місцевих бюджетів

Лиман Л.М., студент

Науковий керівник – к.е.н., ст. викладач Бечко В.П.

Уманський державний аграрний університет

Питання оптимізації формування доходів місцевих бюджетів та виявлення резервів їх зростання набувають особливої актуальності в умовах ринкових трансформацій українського суспільства. Діюча система акумулювання доходів

¹ Приказнюк Н. В. , Томашко Т. П. Ринок державних цінних паперів: світовий досвід та вітчизняні реалії // Фінанси України. – 2009. - № 2. – с. 73-81.

бюджетів України характеризується низьким рівнем частки власних доходів місцевих бюджетів, що відображається нарощуванням обсягів міжбюджетних трансфертів. Реальні фінансові можливості місцевих органів влади значно обмежуються, що, у свою чергу, є гальмівним фактором демократичних перетворень у державі. У зв'язку з цим постає нагальна потреба у поглибленому дослідженні концептуальних засад доходів місцевих бюджетів та обґрунтуванні системи практичних рекомендацій щодо їх стабільності та зміцнення. Ґрунтовнішого наукового осмислення та практичного вирішення потребують питання власних доходів місцевих бюджетів з позицій організаційно-структурних аспектів з метою забезпечення повноважень органів місцевого самоврядування вагомими джерелами фінансування¹.

Проблеми розробки теоретичних основ формування місцевих бюджетів досліджувались у працях багатьох вітчизняних вчених.

При визначенні поняття “місцевий бюджет” найбільш поширене його трактування як основного елементу системи “територіальних”, “муніципальних” чи “місцевих” фінансів².

Так, А.Є.Буряченко, М.П.Палій характеризують місцеві бюджети як „сферу централізованих фінансових відносин у складі місцевих фінансів”³. О.Р.Романенко, С.Я.Огородник, М.Я.Зязюн визначають місцевий бюджет як „розпис грошових доходів і витрат місцевих органів влади, план формування і використання фінансових ресурсів держави та адміністративно-територіальних одиниць, що забезпечує можливість виконання відповідними органами державної влади і місцевого самоврядування покладених на них функцій”⁴. З точки зору Василика О.Д. місцевий бюджет необхідно розглядати як організаційну форму мобілізації частини фінансових ресурсів у розпорядження місцевих органів самоврядування та систему фінансових відносин, що складаються між місцевими та державним бюджетами, а також усередині сукупності місцевих бюджетів⁵. М.І.Ткачук трактує поняття місцевий бюджет як „основний фінансовий план органу місцевого самоврядування, що відображає економічні відносини щодо формування, розподілу і використання централізованого фонду коштів”⁶. Ю.В.Пасічник характеризує місцевий бюджет як „форму існування реальних, об'єктивно зумовлених розподільчих відносин, що виконують специфічне призначення - задоволення потреб у фінансових ресурсах як суспільства в цілому, так і його адміністративно-територіальних одиниць”⁷. О.П.Кириленко підкреслює, що місцеві бюджети, які „найяскравіше втілюють політику органів місцевого самоврядування, є фінансовим планом розвитку певної території, в якому відображаються найважливіші завдання місцевої влади та очікувані результати діяльності”⁸. О.О.Сунцова формулює поняття місцевого

1 Коваль Л.М. Проблеми формування місцевих бюджетів та аналіз їх виконання // Фінанси України. - 2007. - № 5. - С.126-129.

2 Долішній М.І. Актуальні проблеми формування регіональної політики в Україні // Регіональна економіка. - 2009. - №3. - С.9-17. Финансы / Под ред. проф. Л.А.Дробозиной. - М.: ЮНИТИ, 2002.-527 с. Фінанси / Романенко О.Р., Огородник С.Я., Зязюн М.Я. - К.:КНЕУ, 2006. - 107 с.

3 Буряченко А.Є., Палій М.П. Удосконалення фінансового механізму місцевих бюджетів // Фінанси України. - 2008. - № 8. - С.13-18.

4 Фінанси / Романенко О.Р., Огородник С.Я., Зязюн М.Я. - К.:КНЕУ, 2006. - 107 с.

5 Василик О.Д. Бюджетний механізм в управлінні економікою // Фінанси України - 2007. - № 3. - С. 22-23.

6 Государственный бюджет / Ткачук М.И., Заяц Н.Е., Ханкевич Л.А. - Минск: Відшэйшая школа. 2005. - 240 с.

7 Пасічник Ю.В. Бюджетна система. - Черкаси: Відлуння, 2006. - 375 с.

8 Кириленко О.П. Місцеві бюджети України (історія, теорія, практика). - К.: НІОС, 2005. -384 с.

бюджету як „фонду фінансових ресурсів, що перебувають у розпорядженні органів виконавчої влади відповідного органу місцевого самоврядування для виконання покладених на нього функцій, передбачених Конституцією”. А.О.Єпіфанов та І.В.Сало, розглядаючи сутність місцевого бюджету, зазначають, що „органи державної влади та управління, які затверджують і виконують бюджет, мають можливість використовувати його для керівництва фінансовою діяльністю і контролювати діяльність місцевих органів влади та управління, які складають, затверджують і виконують бюджети адміністративно-територіальних органів, не порушуючи при цьому принципу їхньої самостійності”¹. Російський фінансист Л.О.Дробозіна визначає місцевий бюджет як „основний фінансовий план громади на поточний рік, що має силу закону. За матеріальним змістом місцевий бюджет - це централізований фонд коштів органів місцевого самоврядування, а за соціально-економічною сутністю - це основне знаряддя перерозподілу національного доходу у межах регіону”².

Разом з тим, виходячи з теоретичних основ бюджетного регулювання, безперечно, важливим є визначення економічної сутності місцевих бюджетів як складової системи соціально-економічного розвитку, яка полягає у сукупності фінансово-економічних відносин, що виникають у процесі перерозподілу валової доданої вартості регіону з метою формування та використання фінансових ресурсів територіальних громад, спрямованих на економічне зростання адміністративно-територіальних одиниць та підвищення добробуту населення.

Формування доходної частини місцевих бюджетів відбувається у достатньо складних умовах. Незабезпечення фінансової автономії місцевого самоврядування, а саме нестача фінансових ресурсів та нестабільність у них доходних джерел, стали проблемою загальнодержавної ваги. Питання формування доходів місцевих бюджетів та побудови системи бюджетного вирівнювання за умов проведення державної регіональної фінансової політики відповідно до Європейської Хартії про місцеве самоврядування, досліджені ще не досить повно. У процесі побудови бюджетної системи в країні недостатньо використовується зарубіжний досвід, а при визначенні доходних баз місцевих бюджетів майже не застосовуються ефективні економіко-математичні моделі. Проведені дослідження спрямовані на вирішення тих нагальних проблем, внаслідок яких на місцях не вирішуються найбільш актуальні соціально-економічні проблеми, занепадають місцеве господарство, соціально-культурна сфера: освіта, охорона здоров'я тощо. З урахуванням цього в Україні необхідно запроваджувати найсучасніші підходи до формування доходів місцевих бюджетів, зокрема нові засоби автоматизації, адже успіх економічного розвитку значною мірою залежить від створення оптимального розміру місцевих бюджетів та форм бюджетних взаємовідносин³.

Слід також зазначити, що на даний час органами державного управління здійснені важливі кроки щодо посилення обґрунтованості планування місцевих бюджетів, формульного підходу у процесі міжбюджетного регулювання. Розробка і реалізація регіональної бюджетної політики має спиратися на науково обґрунтовані положення та результати проведених досліджень з питань фінансово-економічних

1 Єпіфанов А.О., Сало І.В. Регіональна економіка. - К.: Наукова думка, 2006. - 343 с.

2 Финансы / Под ред. проф. Л.А.Дробозиной. - М.: ЮНИТИ, 2002. - 527 с.

3 Долішній М.І. Актуальні проблеми формування регіональної політики в Україні // Регіональна економіка. - 2009. - №3. - С.9-17.

відносин, що безперечно посилить збалансованість місцевих фінансів та створить необхідні умови для підвищення рівня керованості економічними процесами в регіонах. Водночас бракує наукових і практичних напрацювань щодо окреслення шляхів оптимізації формування власних доходів місцевих бюджетів, які б відповідали сучасним вимогам і задовольняли потреби суспільства¹.

Короткострокове кредитування сільськогосподарських підприємств

Лінецька І., студент

Науковий керівник – к.е.н., доцент Колотуха С. М.

Уманський державний аграрний університет

Характерною умовою функціонування сільськогосподарських підприємств за ринкових умов господарювання є закономірність економічного циклу фінансових ресурсів, пов'язаного з особливостями кругообігу виробництва. Для стабільного функціонування виробничого процесу сільськогосподарським підприємствам слід мати певні запаси матеріальних і фінансових ресурсів. Закономірним явищем для підприємств галузі є формування ресурсів, в першу чергу, за рахунок власних джерел. Однак через різноманітні обставини як загальні, так і специфічні для кожного сільськогосподарського підприємства, потреба в додаткових фінансових ресурсах може раптово і стрімко зростати, що й зумовлює необхідність одержання кредиту.

За рахунок короткострокового кредиту сільськогосподарські підприємства переважно покривають різницю між загальною потребою у фінансових ресурсах і їх наявними обсягами.

З поглибленням фінансової кризи кредитування підприємств аграрного сектору економіки майже призупинено. За десять місяців 2009 року підприємства галузі прокредитовані в розмірі 5,5 млрд. грн. або 30 % від потреби в кредитних ресурсах².

Досвід банківського кредитування підприємств аграрної галузі свідчить, що збитковість галузі, відсутність ліквідної застави, висока ймовірність неповернення кредитів та недосконалість законодавчих механізмів робили їх непривабливими для банків. Значний ризик неповернення кредитів змушує банки встановлювати високу процентну ставку за сільськогосподарськими кредитами.

В цих умовах основними напрямками досягнення стабілізації функціонування сільськогосподарських підприємств є державна підтримка і залучення в агросектор нових фінансових потоків. Позитивним зрушенням у державній політиці, починаючи з 2000 року, щодо фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств є стимулювання грошового кредитування комерційними банками. Для цього запроваджено часткову компенсацію ставки за кредитами.

Механізм часткової компенсації передбачає, що підприємства аграрної галузі самі знаходять комерційний банк, який погоджується надати їм кредити, домовляються про умови надання кредитів: термін кредиту, відсоткову ставку,

1 Слухай С.В. Місцеві бюджети України: деякі проблемні аспекти // Аспекти самоврядування. Часопис українсько-американської програми „Партнерство громад”. - 2008. - № 2. - С. 2-7.

2 Дем'яненко М.Я. Вплив фінансових факторів на формування доходності аграрних формувань / М.Дем'яненко // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства: Економічні науки. Вип. 85. – Харків ХНТУСГ. – 2009. – С.23 – 28.

заставу тощо. За період дії державної підтримки з 2000 по 2008 рік механізм надання компенсації кожен рік удосконалюється і щороку на часткову компенсацію передбачаються різні суми у державному бюджеті. В той же час, необхідно відмітити, що порядок надання часткової компенсації та порядок проходження бюджетних коштів у ці роки залишався незмінним, як правило змінювалися лише розміри часткової компенсації, напрями пільгового кредитування тощо.

За період чинності пільгового кредитування підприємств аграрної галузі зросли обсяги пільгового кредитування в 25 разів та забезпеченості кредитними ресурсами з розрахунку на 1 га сільськогосподарських угідь в 15 разів; суттєве збільшення частки кредитів при фінансуванні виробничих витрат сільськогосподарських підприємств від 13 до 47 %, у тому числі на умовах здешевлення кредитів – від 5,2 до 18,3 %; розширення напрямів кредитного забезпечення сільськогосподарських підприємств через банки, заставну закупівлю зерна; збільшення кількості сільськогосподарських підприємств які почали користуватися кредитними ресурсами у десятки разів та зростання обсягів кредитів на одне сільськогосподарське підприємство до 439,5 тис. грн; подовження строків кредитування від 3 місяців до 1 року та зниження ціни кредиту тощо¹.

Механізм часткової компенсації ставки за кредитами комерційних банків сільськогосподарським та іншим підприємствам АПК є більш ефективним інструментом фінансової підтримки порівняно з минулою практикою товарного кредитування, яка застосовувалася до 2000 року. Для використання забезпечення сільського господарства матеріально-технічними ресурсами держава щорічно надавала кредитів на суму понад 2 млрд грн, рівень виконання договірних зобов'язань за якими не перевищував 50 відсотків. Порівняно з державними товарними кредитами, часткова компенсація процентної ставки за банківськими кредитами є непрямою формою субсидування, яка більш ефективна і значно скорочує витрати державного бюджету на такі цілі².

Аналіз пільгового кредитування підприємств аграрної галузі свідчить про певні недоліки, що накопилися при його проведенні, зокрема: механізм часткової компенсації не позбавлений недоліків, які перешкоджають ефективній його дії, зокрема: нестабільність; непрозорість механізмів та громіздкість процедур надання; нерівномірний розподіл за регіонами; тривалі затримки з поверненням компенсації; жорстка прив'язка розміру компенсації до облікової ставки НБУ; обмеженість строків дії механізму бюджетним роком; слабкий контроль за розподілом та використанням; відсутність координації процесу видачі банківських кредитів за компенсаційною схемою відповідно до розміру бюджетних коштів, передбачених на ці цілі.

Все це вимагає удосконалення пільгового кредитування підприємств аграрної галузі в напрямі застосування партнерських взаємовідносин між банками, що здійснюють запозичення кредитних ресурсів і сільськогосподарськими підприємства, які їх позичають на умовах дотримання принципів банківського кредитування.

1 Івашків Х. Тенденції розвитку банківського кредитування сільськогосподарських підприємств / Х. Івашків // Вісник Львівського національного аграрного університету: економіка АПК. – 2009. – С.134 – 138.

2 Фінанси підприємств: Підручник / А.М. Поддєрьогін та інші. – [5 – те вид., перероб. та допов] – К.: КНЕУ, 2005. – С.223 – 292.

Стан пенсійного страхування на прикладі УПФУ в м. Умань

Мазур Є.М., студент

Науковий керівник – к.е.н., доцент Мальований М.І.

Уманський державний аграрний університет

В умовах світової фінансово-економічної кризи загострилися проблеми солідарної пенсійної системи. Зокрема, щодо рівня пенсійного забезпечення громадян.

Не зважаючи на кризовий стан економіки УПФУ в м. Умань продовжує виконувати свої основні завдання, а саме:

- збирання та акумулювання збору на обов'язкове державне пенсійне страхування та інших коштів, призначених для пенсійного забезпечення, повного і своєчасного фінансування витрат на виплату пенсій та інших соціальних виплат, що здійснюються за рахунок Фонду ;

- призначення і виплата пенсій відповідно до чинного законодавства;

- ефективне використання коштів, призначених для пенсійного забезпечення, здійснення в межах своєї компетенції контрольних функцій .

За даними про підсумки роботи управління за 10 місяців 2009 року робота управління в звітному періоді була спрямована на виконання встановлених завдань щодо фінансування в повному обсязі виплати пенсій та грошової допомоги, надходжень до бюджету Фонду, реалізацію заходів по виконанню пріоритетів діяльності органів Фонду області у 2009 році.

Так до бюджету управління Пенсійного фонду України в м. Умань за 10 місяців 2009 року з усіх джерел фінансування надійшло 299,5 млн. грн. Своєчасно профінансовано виплати пенсій та грошової допомоги у строки, встановлені чинним законодавством, в сумі 181,3 млн. грн.

На фінансування видатків у місті зібрано 121 млн. грн., або 66,7 % до загальної суми. За рахунок коштів Державного бюджету профінансовані видатки в сумі 21,5 млн. грн., або 11,9 %. Отримано з Пенсійного фонду України коштів по перерозподілу на суму 151,3 млн. грн., що становить 83,5 %. Покриття дефіциту за рахунок коштів Державного бюджету на виплату пенсій складає 5,7 млн. грн., або 3,1 %. За звітний період платники сплатили до бюджету Фонду 120 981 тис. грн., що на 659,1 тис. грн. або на 100,55 % більше за відповідний період минулого року. Планові показники в місті виконано на 107,86 %.

Станом на 01.10.2009 загальна чисельність одержувачів пенсій у м. Умань становила 21 180 чоловік. В порівнянні з 01.01.2009 року вона збільшилась на 60 чоловік.

Згідно із Законом України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування” пенсії одержують 20 006 чоловік, що становить 94,5 % від загальної чисельності пенсіонерів. Середній розмір пенсії становить 777,96 грн.

Одержувачів пенсій згідно із Законом України “Про пенсійне забезпечення військовослужбовців строкової служби, працівників МВС та їх сімей –155 чол., що на 7 чол. менше, ніж у минулому році. Середній розмір пенсії становить –724,65 грн.

За 9 місяців 2009 року нараховано внесків на суму 104956277 грн., у тому числі за ставками:

33,2 % - 94874923 грн.

4% - 398602 грн.

1 – 5% - 6967405 грн.

26,56% - 2114917 грн.

33,2 % - 7275839 грн.

З метою здійснення постійного контролю за своєчасною сплатою внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування з початку року здійснено 158 перевірок, в т. ч.:

82 - перевірки юридичних осіб;

76 - перевірки фізичних осіб, що мають найманих працівників.

Інші надходження до управління Пенсійного фонду України в м. Умань за звітний період, крім внесків, становлять 1918550 грн.

За 9 місяців 2009 року до Пенсійного фонду надійшло 2381672 грн. на відшкодування виплат пільгових пенсій згідно зі ст. 13 Закону України “Про пенсійне забезпечення”. Дані цифри показують позитивну тенденцію діяльності управління, але на превеликий жаль залишається значна сума заборгованості.

Борг платників станом на 01.10.2009 року становить 738754 грн., в т.ч. недоїмка по внесках на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування – 662842 грн., недоїмка по штрафних санкціях – 31589 грн., та недоїмка по пені – 44323 тис. грн. За 9 місяців 2009 року борг збільшився на 280689 грн. (борг на 01.01.09 року – 458071 грн.). Загальна кількість боржників станом на 01.10.09 р. 33.

На обліку в управлінні станом на 01.10.2009 перебуває 21301 одержувачів пенсій, в тому числі 16484 або 77% пенсіонерів, що одержують пенсію за віком, 3095 за інвалідністю, 1013 у разі втрати годувальника, 412 за вислугу років, 295 соціальних пенсій та один одержувач довічного утримання суддів. Середній розмір пенсійних виплат збільшився з 808,16 грн. на початок року до 856,02 грн. або на 47,86 грн. 4425 пенсіонерів або 20,8% одержують пенсію понад 1000 грн. 99% пенсіонерів одержують пенсію вище прожиткового мінімуму.

Отже, незважаючи на ситуацію, що склалась, управління Пенсійного фонду України в м. Умань виконує визначені Урядом завдання і докладатиме всіх зусиль, щоб ті громадяни, які отримують пенсії та допомоги розраховували на свої гарантовані Законом права.

Стан та перспективи кредитування підприємств АПК

Мазуркевич С., студент

Науковий керівник – асистент Осіпова А.А.

Уманський державний аграрний університет

Одним із основних факторів економічного зростання агропромислового сектору України є кредитне забезпечення. Кредитні ресурси відіграють важливу

роль для зменшення сезонного розриву між залученими та власними коштами. Кредитозабезпеченість дає можливість сільськогосподарським товаровиробникам нарощувати обсяги виробництва та підвищувати конкурентоспроможність даної галузі.

Проблеми вдосконалення та розвитку кредитних відносин в аграрному секторі висвітлено у працях Алексійчука В.М., Дем'яненка М.Я., Гудзь О.Є., Колотухи С.М., Саблука П.Т. та інших¹.

В Україні проблема кредитування аграрного сектору перебуває під наглядом Уряду. Так, запроваджено державну програму фінансової підтримки сільськогосподарських товаровиробників, яка набула позитивних тенденцій. Однак, на сьогодні ще не повністю подолано всі перешкоди на шляху до покращення системи кредитування аграріїв.

В Україні аграрний сектор потребує державної підтримки через кредитне забезпечення сільськогосподарських товаровиробників.

Кредитування сільського господарства дає змогу застосовувати новітні технології та ефективні засоби захисту рослин. Основною конкурентною перевагою вітчизняного сільського господарства перед економічно розвиненими країнами є низька вартість капіталу, землі та заробітної плати. Так, наприклад, зростання рівня продуктивності тваринництва дасть змогу підвищити перевагу продукцію вітчизняного сільського господарства.

Однією із проблем кредитування сільськогосподарської галузі є нерівномірний доступ підприємств галузі до кредитів. В умовах світової фінансової кризи можливість отримати кредит залишається проблемою для багатьох вітчизняних сільськогосподарських товаровиробників. Так, підприємства зіштовхуються з труднощами отримання навіть невеликої суми кредиту через відсутність застави. Велика кількість необхідних документів для отримання кредиту та тривалий період їх розгляду також спричиняють низький рівень доступу до кредитних ресурсів.

Протягом останніх років сільськогосподарські товаровиробники отримали короткострокові кредити, однак для забезпечення довготермінової стратегії розвитку виробництва потрібні середньо - та довгострокові позики. Короткострокове кредитування дає можливість повноцінно проводити польові роботи, тоді коли довгострокове сприяє розширенню виробництва та оновленню виробничих фондів підприємства. Довгострокове кредитування під заставу землі і розвиток іпотечного кредитування має стати невід'ємною частиною кредитно-фінансових послуг.

Слід зазначити, що болючим питанням для агропромислового комплексу є погашення тіла кредиту та відсотків за ним. Основними причинами неповернення кредитів у зазначений кредитним договором термін є:

- відсутність прибутковості у зв'язку з проблемами реалізації продукції (71% випадків);
- високі відсоткові ставки (53%);
- неефективне використання кредитних коштів (12%).

Відсоткові ставки за кредитами є надто високими для аграріїв, що створює фінансове навантаження для підприємства. Для зниження відсоткових ставок необхідно зменшити ризик неповернення кредиту шляхом інтенсивного

¹ Гудзь О.Є. Удосконалення механізму кредитних субсидій підприємств АПК / Гудзь О.Є. // Економіка АПК. – 2009. - № 9. – С. 59 - 61. Колотуха С.М. Концепції розвитку кредитних відносин сільськогосподарських підприємств / Колотуха С.М. // Банківська справа. – 2004. - № 4. – С. 45 – 57.

використання страхування ризиків. В Україні ринок страхування сільськогосподарської діяльності не набув необхідного рівня розвитку. Це пов'язано із високою собівартістю таких послуг, складністю оформлення страхового договору, відсутністю страхового аудиту та інформації про діяльність страхових компаній, кваліфікованих спеціалістів зі страхування ризиків.

На сучасному етапі розвитку кредитних відносин однією із основних умов покращення кредитного забезпечення аграріїв є створення спеціалізованого Аграрного банку, основним завданням якого має бути сприяння подальшого розвитку кредитування сільськогосподарських товаровиробників шляхом надання позичок, гарантування повернення отриманих кредитів, рефінансування кредитів.

Ефективність кредитування аграрного сектору економіки залежить від обґрунтованої кредитної політики. Отже, для підвищення ролі банківського кредитування необхідно застосовувати комплексний підхід для формування кредитних ресурсів та збільшення фінансового забезпечення шляхом:

- удосконалення системи страхування ризиків комерційних банків при страхуванні сільськогосподарських ризиків та здешевлення страхових платежів;
- розширення обсягів кредитування за допомогою кредитних спілок та кредитних союзів, які сприятимуть мікрокредитуванню сільськогосподарських підприємств;
- удосконалення системи кредитного забезпечення шляхом створення Аграрного банку.

Амортизаційна політика та її вплив на ефективність використання основних засобів

Малевська І.В., студент

Науковий керівник – д.е.н., професор, академік УААН Малік М.Й.

Уманський державний аграрний університет

Важливим регулятором процесу відтворення основних засобів суб'єктів господарювання, ефективним інструментом державного регулювання інвестиційних процесів є амортизаційна політика.

Як зазначає М.Д.Білик амортизаційна політика складається з сукупності методів управління порядком нарахування та використання амортизації, що виходить із загального алгоритму амортизаційної політики держави¹.

Слід зазначити, що амортизаційна політика підприємства в значній мірі відображає амортизаційну політику держави на різних етапах її економічного розвитку. Вона базується на встановлених державою нормах, принципах та методах нарахування амортизації. На нашу думку, амортизаційна політика підприємства – це процес управління системою формування та використання амортизаційних відрахувань в межах чинного законодавства відповідно до обраної підприємством фінансово-інвестиційної стратегії.

Кожне підприємство має можливість індивідуалізувати свою амортизаційну політику, враховуючи конкретні фактори, що обумовлюють порядок її формування.

¹ Білик М. Д. Принципи амортизаційної політики в сучасній вітчизняній економіці // Фінанси України. – 2006. – № 10. – С.48-57.

На думку М.Д.Білик¹, амортизаційну політику підприємства визначають макроекономічні, мікроекономічні та специфічні чинники.

Ми вважаємо, що запропоновані чинники є дійсно дуже важливими в процесі формування амортизаційної політики, їх доцільно враховувати в процесі загального управління необоротними активами та для підвищення ефективності амортизаційної політики на підприємстві, яка може зазнавати певних змін в умовах дії зазначених факторів.

Недостатня увага до проблем оновлення основних засобів на підприємствах веде до подальшого погіршення їх стану. Останнім часом суттєво зросли права підприємств по формуванню та використанню амортизаційних відрахувань. Розглянемо амортизаційні відрахування ТОВ ім.. Черняхівського Уманського району Черкаської області (табл. 2.13).

Таблиця 2.13

Амортизаційні відрахування ТОВ ім. Черняхівського

Показники	2006р.	2007р.	2008р.
Вартість основних засобів, тис.грн.	1479	1359	1839
Амортизаційні відрахування, тис.грн.	15,0	7,3	10,1
Нарахована сума амортизаційних відрахувань, у % до вартості основних засобів	1,01	0,54	0,55

Співвідношення обсягів нарахованої за рік амортизації та наявності основних засобів свідчить про можливість заміни за рахунок цього джерела лише до 1 % основних засобів.

Слід враховувати той факт, що на практиці в багатьох випадках використані амортизаційні відрахування виявляються значно менше нарахованих. Це можна пояснити тим, що вони нараховуються незалежно від результатів господарської діяльності, а продукція або не виробляється, або не продається, або не оплачується, чи за неї розраховуються бартером. В результаті формальні відрахування у підприємств фактично відсутні, їх неможна використати.

Основним етапом формування амортизаційної політики на будь-якому підприємстві обов'язково повинна бути оцінка її ефективності. Оскільки амортизаційна політика впливає на цілий ряд аспектів фінансово-економічної діяльності підприємств, то оцінку її ефективності необхідно проводити в комплексі, як складову частину фінансово-економічного аналізу діяльності підприємства. Ми вважаємо, що оцінку амортизаційної політики потрібно здійснювати, перш за все, в контексті реалізації загальної політики управління необоротними активами на підприємстві, зміст якої полягає в забезпеченні своєчасного їх оновлення та ефективного використання в операційній діяльності.

Слід зазначити, що в економічній літературі та практиці господарювання до теперішнього часу відсутнє чітке розуміння сутності процесу оновлення засобів праці, що не дозволяє однозначно охарактеризувати та дати оцінку процесу їх відтворення. Дослідження сутності, класифікації форм, видів (методів), напрямків оновлення основних засобів було проведено А. Е. Фуксом у монографії¹, в результаті чого був зроблений висновок, що під процесом оновлення слід розуміти

¹ Фукс А. Е. Амортизація і оновлення основного капіталу. – К.: Вид-во КДЕУ, 2001 – 160 с.

відшкодування застарілих і зношених засобів праці на новій і попередній технічній основі, а також їх удосконалення в процесі експлуатації, що усуває наслідки зносу.

Процес оновлення засобів праці характеризується багатьма показниками. Найпоширенішим серед них є коефіцієнт оновлення, який характеризує темпи оновлення техніки, і визначається відношенням абсолютної суми введення нових засобів до їх наявності на кінець року. Достатньо поширеним показником оновлення основних засобів є коефіцієнт вибуття, який являє собою відношення вартості основних засобів, що вибули за рік внаслідок зносу до загальної вартості основних засобів на початок року. Але коефіцієнт вибуття основних засобів в різні періоди зазнає значних коливань, тому названий показник, взятий за окремий рік, не може дати повну картину процесу оновлення засобів праці.

Мірою ефективності амортизаційної політики, з точки зору її впливу на процес оновлення, на нашу думку, може бути показник інтенсивного оновлення, який розрахувати як відношення знов введених засобів до ліквідованих. Таким способом можна визначити можливість фінансування введених основних засобів за рахунок амортизаційних відрахувань, що були нараховані на повністю зношені засоби праці. Якщо значення цього показника буде менше 1, то це означатиме, що на підприємстві не відбувається повна заміна вибулих засобів новими. Тобто нараховані амортизаційні відрахування не в змозі забезпечити просте відтворення основних засобів. І не слід позитивно оцінювати будь-яке зростання цього показника. Оскільки ефективність процесу оновлення в значній мірі повинна передбачати й оптимізацію вибуття.

В сучасних умовах «налагодити» систему амортизації та інші економічні важелі можна лише за допомогою забезпечення вилучення з експлуатації застарілого обладнання. При цьому треба підкреслити, що без глибокого теоретичного та практичного усвідомлення необхідності стимулювати ранню заміну основних засобів неможливо успішно вирішити проблему вилучення старого обладнання. Можна з впевненістю сказати, що зі збільшенням заміни обладнання в ранньому віці поступово зменшиться кількість обладнання, яке давно «перетнуло» свій оптимальний вік. В ситуації, що склалася, коли на діючих підприємствах накопичилося багато застарілого обладнання, система амортизації повинна сприяти як найшвидшій заміні обладнання, так і вилученню з експлуатації надто застарілого обладнання. Вирішення цієї двоєдиної задачі передбачає необхідність гнучкої амортизаційної політики.

Фінансова криза в Україні: її наслідки та перспективи виходу з неї

Марченко О.А., студент

Науковий керівник – асистент Богданець Л.А.

Уманський державний аграрний університет

Світова економіка ніколи не перебувала в стані спокою. За таких нестабільних умов її функціонування, коли процвітання економіки змінюється крахом або панікою – виникає криза. Наслідками цього явища є зниження національного доходу, зайнятості населення і виробництва продукції. Закономірною рисою кризи є її циклічність, що проявляється в досягненні її критичної точки і починається

пожвавлення в економіці. Тобто, довготривала тенденція до економічного росту економіки переривається та ускладнюється інфляцією, безробіттям та іншими небажаними наслідками.

Дискусії науковців, економістів та політиків щодо причин виникнення кризи та різноманітності її типів не дають точного визначення цього явища.

Кризові явища (від грецького *krisis* – рішення, поворотний пункт, результат) виникають кожні 10-11 років. Матеріальною основою такої періодичності є масове оновлення основного капіталу. Перша економічна криза 30-х років XX ст. підштовхнула процес еволюції власності. Наслідком цього є виникнення колективної форми власності (акціонерних компаній).

Для з'ясування передумов виникнення фінансових криз є аналіз поглядів науковців на пояснення фінансової нестабільності. На думку Фішера, головною причиною фінансової нестабільності є негативна динаміка фундаментальних показників. Д.Даймонд і П.Дібвіг пов'язують фінансову нестабільність із чинниками, що впливають на поведінку вкладників банків. Жан Батіст де Сімонді стверджував, що причина нестабільності криється у недоспоживанні народних мас, невідповідності між виробництвом і споживанням і т.д.

Найглибшою за всю історію капіталізму була криза 1929-1933рр. (виробництво у США скоротилось на 53 % , інвестиції на 79%, з'явилась величезна армія безробітних), яка тривала 37 місяців.

Протягом останніх 40 років фінансові кризи в десятках країн призвели до втрати близько 30% національних фінансових активів. Тільки в 1975-1997рр. МВФ зареєстрував 158 валютних і 54 банківських криз в більш ніж п'ятдесяти країнах світу.

Виділяють декілька типів фінансових криз, зокрема валютну, банківську, і фондову, кризу державного і корпоративного боргу. Більшість економістів акцентують свою увагу саме на валютних кризах, частково пояснюючи це частотою збігу за часом або їх виникненням одразу за кризами інших типів.

Валютну кризу формують зростаючі кризові явища на фінансовому ринку – в наслідок різкої зміни курсу однієї валюти по відношенню до інших. Це призводить до зміни системи економічних інтересів у міжнародних і внутрішніх фінансах та економіці країн, які зазнали впливу валютної кризи та криз платіжного балансу.

Банківські кризи виникають при накопиченні проблемних активів у окремих банках та їх неплатоспроможності, що призводить до банківської паніки – масового вилучення депозитів, різкого скорочення міжбанківського кредитування та ін.

Фондові кризи виникають у наслідок шоків на ринку цінних паперів у вигляді масштабних падінь курсів цінних паперів, розривів ліквідності ринку, різкого підвищення відсотку, що зумовлює подальше зростання кризових явищ до повномасштабної фінансової кризи.

Боргові кризи виникають внаслідок втрати впевненості у платоспроможності позичальника або небажанні частини позичальників обслуговувати власні поточні зобов'язання.

Структурна криза – це кризові явища тривалого не циклічного характеру, що проявляються в занепаді окремих галузей і комплексів (груп) галузей народногосподарського значення, порушують ключові загальноекономічні (відтворювальні) пропорції.

Вплив фінансової кризи відчувається в усіх сегментах економіки України. Головною причиною виникнення кризи в нашій державі є розрив господарських зв'язків між соціалістичними країнами, на яких ґрунтувалося близько 25% промислового виробництва України. Іншими причинами є розвал внутрішнього ринку, порушення рівноваги між платоспроможним попитом і товарною пропозицією, внаслідок емісії грошей та їх знецінення, високого рівня інфляції.

Наслідками виникнення кризи в Україні є ріст цін на 2,9%, (січень 2009 року), а в річному розрахунку на 22,3%. Зниження промислового виробництва в порівнянні із січнем 2008 року сягнув 34,1%, будівництва – на 57,6%, вантажообігу – на 32,3%, роздрібної торгівлі – на 7,1%. За цей період заборгованість заробітної плати зросла на 168%. Окрім того Україна, яка ще до жовтня 2008 року вважалася макроекономічним «раєм» із рівнем безробіття 6%, може наблизитися до порогу 8-9%. Адже тільки в січні 2009 року порівняно із груднем 2008-го чисельність безробітних в Україні збільшилася до 135,9%.

Світовий досвід розв'язання системних, банківських та фінансових криз показує, що їх основними причинами є низька якість управління в банках і недоліки інституційного середовища функціонування банків.

На нашу думку для подолання кризи в Україні необхідно підвищити рівень оподаткування імпорту, забезпечити рівномірне оподаткування всіх сфер економіки, скасувати перехресні субсидії, посилити роль держави в управлінні фінансовим сектором.

Теоретичні основи та економічна суть основних засобів

Маценко В.С., студент

Науковий керівник – асистент Бондаренко Н. В.

Уманський державний аграрний університет

В умовах інтеграції України до світової спільноти важливого значення набуває досягнення єдності економічних термінів і понять як на міжнародному, так і на внутрішньодержавному рівні. Особливого значення в цьому контексті має узгодженість термінології, що визначає матеріальну основу виробництва.

Проведений аналіз праць вітчизняних учених Сук А. К., Андрійчук В. Г. та зарубіжних – Сміт А., а також нормативної бази дає підставу стверджувати про відсутність єдності у термінології щодо основних засобів та фондів.

Сьогодні в економічній літературі часто зустрічаються ототожнення понять «основні засоби» чи «основні фонди», заміна одного поняття іншим, серед економістів немає єдиної думки щодо визначення змісту даних термінів, що в результаті призводить до значних ускладнень і плутанини. Так, ряд вчених вважають, що ці категорії мають різне значення. Л.К.Сук¹ стверджує, що ці поняття відрізняються насамперед тому, що основні засоби — це сукупність матеріально-речових цінностей, а основні фонди — це джерела формування основних і

¹ Сук Л.К. Облік капітальних вкладень / Л.К. Сук // Бухгалтерія в сільському господарстві, 1998. – №8. – С. 2-12.

оборотних засобів. В. Г. Андрійчук¹ в свою чергу наголошує на тому, що ці поняття є тотожними.

Вважають, що одним з перших визначень терміну «основні фонди» є висловлювання А. Сміта про те, що «фондом є будь-яке накопичення продуктів землі і промислової праці»².

Здавалося б, що уникнути всіх цих проблем і суперечностей, можна звернувшись до діючого законодавства. Але, як з'ясувалося, що в законі також немає єдиної думки щодо визначення економічної суті цих понять. Порівняємо хоча б норми Закону України «Про оподаткування прибутку підприємств» і Положення (стандарту) бухгалтерського обліку №7 «Основні засоби»³. У пп.8.2.1.ст.8 Закону про прибуток «основні фонди» визначені як «матеріальні цінності, що використовуються у господарській діяльності платника податку протягом періоду, який перевищує 365 календарних днів із дати введення в експлуатацію таких матеріальних цінностей, та вартість яких поступово зменшується у зв'язку з фізичним або моральним зносом». В свою чергу п.4П(с)БО №7 «Основні засоби» характеризує «основні засоби», як «матері - альні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання яких більше одного року». Отже П(с)БО №7 при встановленні критеріїв віднесення матеріальних активів до основних засобів перевагу надає їх призначенню, крім того, ситуація ускладнена ще й тим, що дані нормативні документи, одні й ті ж речі називають по-різному: «основні засоби» і «основні фонди».

Незрозуміло, чому ситуація склалася таким чином, що законодавча база, яка має бути систематизованою і узгодженою, яка не повинна допускати подвійного чи спірного тлумачення окремо визначених норм законів, містить такі недоречні розбіжності і сприяє поширенню плутанини.

Протягом останніх років відбувалася інтеграція вітчизняного бухгалтерського обліку до світових стандартів. Для з'ясування відповідності вітчизняних джерел світовим щодо визначення терміну «основні засоби», звернемося до прийнятого у світовій практиці бухгалтерського обліку Міжнародного стандарту фінансової звітності №16 «Основні засоби». Відповідно до останнього «основні засоби — це матеріальні активи, які:

а) використовуються компанією для виробництва;

б) очікується використовувати протягом більш ніж одного періоду.

Співставивши дане визначення з тим, що пропонує національна система

бухгалтерського обліку, зокрема П(с)БО №7 «Основні засоби», можна стверджувати, що національні стандарти є ідентичними міжнародним, чого, на жаль, не можна сказати стосовно податкового обліку.

На мою думку, у всякому разі необхідно все ж таки досягти єдності в термінології. Так, я вважаю за доцільне вживати термін «основні засоби», коли мається на увазі саме майно, матеріальні цінності, а термін «основні фонди» вживати по відношенню до джерел утворення господарських засобів виробництва.

1 Андрійчук В.Г. Фонди не зношуються, зношуються засоби праці / В.Г.Андрійчук // Голос України, 1999. — №6. — С. 3.

2 Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов. / А. Смит. — М.: Наука, 1993. — 572с.

3 Международный стандарт финансовой отчетности №16 «Основные средства» / Международные стандарты финансовой отчетности, 1998. — АСКЕРИАССА, 1998. — 890с.

Що стосується економічної суті основних засобів, то з моєї точки зору необхідно уточнити наступне: основними засобами засоби праці стають не тільки внаслідок їх довговічності, а й тому, що у процесі праці вони (засоби праці) використовуються і зношуються поступово, протягом декількох виробничих циклів і частинами переносять свою вартість на готовий продукт. Таким чином, їх вартість надходить в оборот у кожен момент часу частинами і частинами ж повертається у готовому продукті даного виробничого циклу.

Отже, беручи до уваги вищесказане, я вважаю, що суть основних засобів як економічної категорії проявляється в наступному: незмінності натурально-речової форми засобів праці; особливості участі у виробничому циклі; наявності і єдності споживчої вартості; особливостях перенесення вартості на готову продукцію; специфіці економічної і соціальної функцій галузі.

Витрати виробництва та собівартість сільськогосподарської продукції

Мельник А.В., магістрант

Науковий керівник – к.е.н., доцент Нестерчук Ю.О.

Уманський державний аграрний університет

Сільське господарство являє собою складову частину народногосподарського комплексу і діє в його середовищі, яке значною мірою впливає на формування виробничих витрат у галузі. Неприятливі макро- та мікроекономічні умови формування виробничих витрат та собівартості продукції завдають шкоди перспективам розвитку виробництва як на рівні окремих суб'єктів господарювання, так і на рівні галузі в цілому. Сукупність спожитих і перенесених на продукцію виробничих ресурсів становить витрати виробництва¹.

На сьогоднішній день актуальним є опанування принципів формування виробничих витрат у системі ринкового механізму, що забезпечить можливість підприємству встановлювати оптимальний їх рівень для ефективного ведення свого господарства, визначити найдоцільніші види продукції та обсяги їх виробництва. Витрати на виробництво є базою для встановлення цін продажу, а інформація про собівартість є підґрунтям для прогнозування й управління виробництвом.

Значення собівартості сільськогосподарської продукції зростає і виступає як основний показник ефективності використання виробничих ресурсів, показує економічну доцільність вкладання коштів у виробництво, їх економію чи перевитрати.

Концепцією ціноутворення визначено, що виробництво сільськогосподарської продукції має бути прибутковим, тому визначальною передумовою формування прибутку виступає собівартість, яка є грошовим виразом виробничо – фінансових витрат¹.

¹ Петров В. М. Методичні підходи до формування собівартості сільськогосподарської продукції та її вплив на ефективність виробництва / В. М.Петров, А. В. Токар // Економіка АПК. – 2008. – № 10. – С. 55 – 56.

Отже, за величиною собівартості можна встановити якісні та кількісні зміни в технології виробництва продукції сільськогосподарського підприємства, тим самим характеризувати його діяльність як виробника товарів на аграрному ринку¹.

Розглянемо динаміку виробничої собівартості 1ц реалізованої продукції окремих видів у сільськогосподарських підприємствах Немирівського району Вінницької області.

Таблиця 2.14

**Динаміка виробничої собівартості 1ц реалізованої продукції в
сільгосппідприємствах Немирівського району Вінницької області
за роками, грн**

Вид продукції	2005	2006	2007	2008
Рослинництво				
Пшениця	38,65	43,56	57,42	57,09
Гречка	121,29	129,06	122,49	237
Кукурудза на зерно	35,06	45,13	53,73	57,27
Ячмінь	52,97	45,48	54,10	75,53
Горох	56,22	55,11	65,43	102,57
Овес	43,83	38,31	43,36	46,27
Соняшник	83,88	86,82	90,48	99,38
Соя	116,13	135,18	122,15	143,60
Ріпак	64,10	72,40	124,22	119,94
Тваринництво				
Жива маса ВРХ	649,95	738,42	810,61	974,23
Жива маса свиней	1301,17	1263,59	1191,73	1615,35
Молоко	92,85	95,12	118,33	145,33

Як бачимо, спостерігається негативна тенденція – стійке зростання собівартості по всіх видах продукції. Так, наприклад, собівартість пшениці зросла з 38,65 грн в 2005 р. до 57,09 грн у 2008 р., гречки – з 121,29 грн до 237 грн у 2008 р., гороху – з 56,22 грн до 102,57 грн. Це можна пояснити зростанням цін на куповані ресурси.

Стосовно окремих видів продукції тваринництва, то собівартість живої маси великої рогатої худоби зросла за аналізований період на 324,28 грн і становить в 2008 р. – 974,23 грн, собівартість живої маси свиней зросла з 1301,17 грн до 1615,35 грн, собівартість молока зросла з 92,85 грн до 145,33 грн.

Основними причинами підвищення собівартості продукції сільського господарства є зростання витрат виробництва внаслідок невідповідності цін на сільськогосподарську і промислову продукцію, відтак занадто високі ціни на оборотні засоби (мінеральні добрива, засоби захисту рослин і тварин, насіння, корми) та предмети праці (машини і обладнання) спричиняють ріст собівартості продукції, а це є основною причиною погіршення ефективності виробництва продукції.

Оптимізація рівня собівартості продукції є важливою умовою покращення фінансового результату підприємства і забезпечення розширеного відтворення. Воно

¹ Павлик В. П. Собівартість і реалізація продукції у формуванні аграрного ринку / В. П. Павлик // Економіка АПК. – 2007. – № 2. – С. 147 – 152.

передбачає збільшення виробництва сільськогосподарської продукції і зменшення затрат праці та виробничих ресурсів на її одиницю.

Особливу роль у скороченні витрат на виробництво продукції відіграє зниження матеріаломісткості та економії всіх видів виробничих ресурсів, ощадливості на різних ділянках сільськогосподарського виробництва протягом усього виробничого процесу.

Виявляти резерви зниження собівартості продукції необхідно проводячи контроль за цільовим витрачанням коштів та на основі аналізу структури витрат.

Структура витрат підприємства на виробництво сільськогосподарської продукції відображає ефективність використання трудових, матеріальних та фінансових ресурсів, показує якісні зміни в господарській діяльності підприємства. Будь – які нововведення в техніці, технології, організації праці й виробництва впливають на рівень витрат, а вони в свою чергу на собівартість продукції.

На сьогоднішній день в більшості підприємств аграрної сфери витрати мають тенденцію до зростання, особливо матеріальні понад 60% і більше. Їх оптимізація посідає важливе місце в діяльності підприємств¹.

Для того, щоб мати уявлення про динаміку структури витрат на виробництво сільськогосподарської продукції в підприємствах Немирівського району Вінницької області за 2005 – 2008 рр. розглянемо дані таблиці 2.15.

Таблиця 2.15.

Динаміка структури витрат на виробництво сільськогосподарської продукції в підприємствах Немирівського району Вінницької області за роками, %

Елемент витрат	2005	2006	2007	2008
Витрати на оплату праці	14	13	14	10,2
Відрахування на соціальні заходи	1	1	2	2,2
Матеріальні витрати	63	69	67	71,3
у т.ч. насіння та посадковий матеріал	9	8,6	11,8	13
корми	18,6	15	11,6	5
інша продукція с/г	0,7	0,6	0,6	0,6
мінеральні добрива	6	11	10,7	18,7
нафтопродукти	13,7	13,6	16	14,8
електроенергія	1,5	1,7	1,5	1
паливо	1,7	0,3	0,1	0,2
запасні частини	5	6	6	8
оплата послуг	6,8	12,2	8,7	10
Амортизація основних засобів	5	5	3	5
Інші витрати	17	12	14	11,3
з них орендна плата за земельні паї	8	6	7	7,2
за майнові паї	0,2	0,2	0,2	0,1

Існуюча структура витрат є недосконалою, адже спостерігається послаблення дії фактора матеріального стимулювання працівників (витрати на оплату праці зменшились з 14% до 10,2%). Для забезпечення виробничого процесу підприємства змушені задовольняти в першу чергу найбільш нагальні потреби. Зростання

¹ Артиш В. І. Собівартість виробництва екологічно чистої сільськогосподарської продукції / В. І. Артиш // Економіка АПК. – 2006. – № 10. – С. 69 – 72.

матеріальних витрат з 63% до 71,3% свідчить про необхідність ефективнішого використання ресурсів. В загальній структурі витрат амортизація основних засобів складає 5%. В складі витрат виробництва витрати на орендну плату знизились з 17% до 11,3%.

Отже, сільськогосподарським виробникам необхідно раціонально формувати виробничі витрати та знаходити резерви зниження собівартості продукції, аби досягти своєї головної мети – отримувати стабільний прибуток і підвищувати попит на продукцію.

Шляхи оптимізації застосування непрямого оподаткування

Мельник Е.О., студент

Науковий керівник – д.е.н., доцент Непочатенко О.О.

Уманський державний аграрний університет

Економіка України розвивається, відчуючи вплив на неї країн із розвинутою ринковою економікою, особливо найближчих сусідів. Одним з стратегічних напрямів зовнішньоекономічної політики України є інтеграція в європейські структури, яка можлива за умов вдосконалення податкової системи і, особливо, важливої її складової - непрямого оподаткування.

Питання оподаткування непрямыми податками розглядали вітчизняні економісти О. Василик, М. Дем'яненко, О. Чередниченко, В. Піхоцький та інші. Ними визначені основні аспекти оподаткування податком на додану вартість, переваги його застосування та недоліки, які при цьому виникають для підприємств економіки, зокрема для сільськогосподарських.

Податок на додану вартість визнали, як податок з найвищим рівнем простоти і нейтральності. Він охоплює всі стадії виробництва та продажу, а також сферу надання послуг.

Основною ставкою, за якою оподатковуються операції в агропромисловому виробництві, є ставка 20%. Крім того ще є 0% ставка. За нульовою ставкою оподатковуються операції з продажу продукції (робіт, послуг) за межі митних кордонів України, а також продаж переробним підприємствам молока та м'яса живою вагою сільськогосподарськими товаровиробниками.

З 08.01.2007 року сільськогосподарські товаровиробники, відповідно до статті 8 Закону України «Про податок на додану вартість», почали застосовувати ставку податку на додану вартість в розмірі 9%. Практика застосування диференційних ставок податку на додану вартість зменшує податковий тиск на сільськогосподарських товаровиробників, що сприяє зростанню обсягів виробництва та реалізації продукції. Зі вступом України до світової організації торгівлі першою умовою міжнародних інститутів було не запровадження ставок для цих галузей, тому дію статті 8 було зупинено.

Досвід країн Європи з розвинутою економікою, які застосовують диференційовані ставки свідчить про те, що методика дозволить скоротити бюджетні витрати і в повному обсязі використати регулюючу функцію цього податку в економіці.

У Франції, зокрема, діє чотири ставки податку на додану вартість: основна – 18,6%, підвищена – 22%, яка застосовується до оборотів з реалізації автомобілів, алкогольних і тютюнових виробів, хутра та інших предметів розкоші. До недавнього часу ця ставка була в розмірі 33%. Зменшені ставки застосовуються а розмірі 7% та 5,5%. Перша ставка – для оподаткування товарів культурною вжитку, друга - для товарів першої необхідності.

У Великобританії діє основна ставка 17,5%. Від оподаткування звільнені продовольчі товари і транспортні послуги. В Німеччині застосовується ставка податку 15%, для продовольчих товарів і книжково-журнальної продукції – ставка 7%. Аналогічно, диференційовані ставки застосовуються в Італії, Іспанії, Греції.

Для порівняння, оподаткування сільськогосподарської продукції податком на додану вартість у Росії, проводиться за ставкою 10%, а інша продукція – за ставкою 20%.

Враховуючи практику оподаткування в країнах Європи і Росії, доцільно встановити на продукцію сільського господарства України пільгову (понижену) ставку податку на додану вартість. У цьому зв'язку важливе значення має співвідношення основних і знижених ставок для забезпечення нормативного процесу адміністрування.

Таблиця 2.16

Розрахунок пониженої ставки податку на додану вартість на продукцію сільського господарства по Тальнівському району Черкаської області

Роки	Матеріальні витрати, тис. грн.	Витрати виробництва, тис. грн.	Частка матеріальних витрат у собівартості, %	Прогнозна ставка податку на додану вартість, %
2006	141,3	201,9	70	11,2
2007	130,5	194,8	67	10,7
2008	83,0	112,2	74	11,8
В середньому	118,2	169,6	70	11,2

Дані таблиці 2.16 свідчать, що в середньому по групі господарств матеріальні витрати займають 70% у виробничій собівартості продукції сільського господарства.

Для умов розрахунку візьмемо мінімальний рівень рентабельності виробництва 25%. У такому випадку частка матеріальних витрат у вартості продукції при забезпеченні рентабельності на рівні 25% складає $70/100+25=0,56$. За умов діючої ставки податку 20%, для забезпечення повного відшкодування податкового кредиту пільгова ставка повинна бути 11,2%.

Зауважимо, що тут не враховано те, що не всі матеріальні витрати купуються, частина їх власного виробництва (насіння, корми), тому ставка в половинному розмірі від основної, а саме 10-11%, повністю покриє податковий кредит. При нижчій основній ставці таке співвідношення збережеться.

Тому із скасуванням спеціального режиму оподаткування податком на додану вартість сільськогосподарських товаровиробників доцільно встановити пільгові ставки податку в половинному розмірі від основної ставки.

Заслуговує на увагу дослідження доцільності застосування нульової ставки. В умовах проведення зовнішньоторговельних операцій з метою забезпечення

дотримання в оподаткуванні принципу призначення товару, застосування такої ставки необхідне. При внутрішній торгівлі її застосування є підтримкою виробника шляхом перенесення оподаткування податком на додану вартість на наступні стадії виробництва.

Актуальним є вибір режиму оподаткування фермерів із невеликим обсягом виробництва. Доцільним є застосування порядку, згідно якого фермери можуть використовувати диференційовані ставки оподаткування податком на додану вартість. Ці ставки забезпечують покриття відшкодувань, що нараховуються на витрати фермерів. Така практика прийнятна для України. Вона є актуальною в умовах теперішньої кризи.

Основні проблеми оподаткування підприємств житлово-комунального господарства

Мельниченко Н.М., студент
Науковий керівник - асистент Задорожня Л.В.
Уманський державний аграрний університет

Становлення ринкової економіки в Україні, входження її в європейську спільноту, неможливе без створення сприятливих умов для розвитку регіонів, підвищення рівня життя населення. В свою чергу, житлово-комунальне господарство є основою життєзабезпечення населення та продовжує регулюватися державою. Від ефективності підприємств соціального спрямування залежить розвиток населених пунктів, міст, регіонів та держави в цілому.

Житлово-комунальне господарство – важлива галузь економіки, послугами якої користується переважна більшість населення, тому проблеми цих підприємств, особливо щодо якості послуг і тарифів на них, стосуються багатьох людей. Саме тому необхідність реформування економічних відносин у житлово-комунальному господарстві гостро відчувалася уже протягом багатьох років.

Досвід економічного розвитку показує, що надмірно високі податки – це негативне явище, яке породжує падіння виробництва, зниження підприємницької активності, трудової та інвестиційної ініціативи, а також масові намагання підприємців приховувати доходи. Така ситуація характерна для сучасної дійсності України, коли необхідність значних витрат державного бюджету потребують постійного зростання дотаційних джерел, основними з яких є податкові надходження. В цьому, зокрема, й полягає проблема встановлення оптимальної системи оподаткування.

Найбільш проблемними питаннями в оподаткуванні підприємств житлово-комунального господарства є визначення сум податку на прибуток та податку на додану вартість (ПДВ).

Невідповідність податкового обліку реальному фінансовому стану підприємств призводить до того, що підприємства житлово-комунального господарства сплачують до бюджету податок на прибуток, маючи реальні збитки.

Особливості в оподаткуванні податком на прибуток стосуються лише різних видів цільового фінансування, а саме порядку їх включення до валового доходу. Дотації, субсидії малозабезпеченим громадянам і відшкодування пільг окремим

категоріям громадян включаються до валового доходу з метою оподаткування не за першою подією, а після їх отримання підприємством житлово-комунального господарства відповідно до пп. 11.3.5. Закону України «Про оподаткування прибутку підприємств», оскільки це надходження з бюджету. Всі інші кошти цільового фінансування надаються комунальним підприємствам для фінансової підтримки з іншою, ніж державне регулювання цін, метою і до складу валового доходу не включаються, оскільки не мають ознак валового доходу.

Підприємства житлово-комунального сектору є платниками ПДВ з усіх своїх доходів, крім окремих видів бюджетного цільового фінансування. Згідно із Законом України «Про податок на додану вартість», база оподаткування з надання послуг визначається, виходячи з їх договірної вартості, визначеної за вільними цінами, але не нижче звичайних цін. Оскільки дотація надається понад тариф, то вона не є об'єктом оподаткування ПДВ. Зокрема, висувалась така думка, що надання дотацій на покриття збитків підприємств житлово-комунального господарства підпадає під дію Закону України «Про податок на додану вартість», а дотації на покриття різниці в тарифах – ні. Тобто мало місце маніпулювання термінами без урахування їхньої економічної суті. Щодо субсидій, то податкові органи не зважали на Закон і вимагали сплати ПДВ із субсидій, оскільки останні надаються у складі тарифу на житлово-комунальні послуги¹.

Важливим є також питання податкового кредиту з ПДВ у частині наданих дотацій. Право податкового кредиту за придбаними товарами (роботами, послугами) підприємства мають лише в частині, що визначається, виходячи із співвідношення суми одержаної дотації. Отримання дотації не є окремою неоподаткованою операцією, а є відшкодуванням збитків підприємств житлово-комунального господарства від використання регульованих тарифів. Тобто підстав для розподілу податкового кредиту немає².

Ще одна проблема підприємств житлово-комунального господарства – платників єдиного податку, полягає у неможливості уникнути розрахунків у негрошовій формі у разі надання цільового фінансування з бюджету не на рахунок підприємств житлово-комунального господарства, а відразу на погашення його боргів перед іншими підприємствами³.

Проблемним є також те, що відрахування на соціальні заходи здійснюються на загальних підставах. Загальновідомо, що існуюча система сплати підприємствами внесків до чотирьох соціальних фондів за постійно змінюваними ставками є не виправдано трудомісткою і економічно необґрунтованою. З метою покращення доцільно було б встановити єдиний соціальний збір, розподіл якого здійснювався б на рівні казначейства.

Чи не найсуттєвішим недоліком системи оподаткування є методи обрахування податків, які часто мають складні алгоритми їх обчислення і потім перетворюються

1 Гура Н.О. Проблеми оподаткування підприємств житлово-комунального господарства / Н.О. Гура // Фінанси України. – 2006. - №11. – С.34 – 42.

2 Зимарьов В. Проблемні питання формування тарифів на житлово-комунальні послуги / В. Зимарьов, М. Карбовська // Конкуренція. Вісник Антимонопольного комітету України. – 2005. - №2. – С.50 – 53.

3 Зубко В.М. Якісним послугам – реальні тарифи / В.М. Зубко // Конкуренція. Вісник Антимонопольного комітету України. – 2006. - №1. – С.13 – 17.

на широке поле для помилок і зловживань як з боку платників, так і з боку податківців¹.

Таким чином, на сьогодні підприємства житлово-комунального господарства України залишаються збитковими і для їх розвитку необхідне реформування економічних відносин у галузі з метою прискорення інтеграції в ринкову економіку, проведення радикальних змін в існуючому порядку оподаткування.

Кредитування в сфері сільського господарства

Мережко І.В., студент

Науковий керівник – асистент Бондаренко Н.В.

Перш за все, варто зазначити, що сільське господарство будь-якої країни було і залишається основною продовольчою галуззю народного господарства. Сільське господарство – це сфера виробництва, де кредитні відносини відіграють вирішальну роль.

Багато вчених займаються дослідженням банківського кредитування сільського господарства: М. Бодрецький, О.Є. Гудзь, М.Я. Дем'яненко, С.М. Колотуха, Ю.А. Лузан, О.О. Непочатенко, та інші. Але це питання й досі залишається невирішеним, незважаючи на численні наукові розробки, і потребує досконалого аналізу.

Дослідження фінансового забезпечення сільськогосподарських товаровиробників, у тому числі аграрно-промислових підприємств, свідчить про те, що вони в основному працюють за рахунок власних ресурсів, які нині за питомою вагою є значними, проте недостатніми для самофінансування. Обмеженість власних коштів змушує аграрні підприємства сподіватися на підтримку з боку держави і зумовлює необхідність розвивати як банківські, так і партнерські форми кредитування².

За показниками, як у 2004 році, так і у 2007 році найбільшу питому вагу мають кредити у сферу торгівлі, побутове обслуговування та виготовлення предметів особистого вжитку, а найменшу частку – кредити у сільське господарство. Це є свідченням того, що аграрний сектор вважається інвестиційно-непривабливим, а кредитування сільськогосподарських товаровиробників залишається досить ризиковою справою.

Незважаючи на політику сприяння кредитуванню, відсутність доступу до кредитних ресурсів у сільській місцевості, особливо для великої кількості власників землі, які щойно отримали права на неї, та дрібних і середніх фермерських господарств, які з'явилися протягом останніх років, загально визнана одним з основних факторів, який перешкоджає розвитку сільського господарства України. Потреба невеликих сільськогосподарських виробників у кредитних ресурсах не задовольняється в повному обсязі.

1 Кничницький М.М. Проблеми реформування системи надання житлово-комунальних послуг з обслуговування житлового фонду територіальної громади та прибирання прибудинкових територій / М.М. Кничницький // Конкуренція. Вісник Антимонопольного комітету України. – 2008. - №3. – С.46 – 51.

2 Колотуха С.М. Кредитування сільськогосподарських підприємств як ефективне джерело інвестиційної діяльності / С.М. Колотуха, І.П. Борейко // Економіка АПК. – 2009. – № 1. – С. 89-96.

Сільськогосподарським підприємствам порівняно з підприємствами інших галузей важче отримати доступ до кредитних ресурсів. Найбільшою проблемою є загальна слабкість та обмежений характер фінансового ринку України. В Україні лише зараз починає розвиватися інститут комерційної іпотеки, іпотеки під заставу житла, і пройде ще певний час, поки з'явиться земельна іпотека.

Комерційні банки надають сільськогосподарським підприємствам в основному короткострокові кредити, які використовуються для поточного операційного забезпечення господарської діяльності. Недостатня доступність короткотермінових кредитів протягом усього виробничого циклу, особливо позик, які надаються без забезпечення або позик на придбання оборотних засобів, перешкоджає належному ресурсному забезпеченню багатьох товаровиробників, що є причиною низької врожайності культур в українських сільськогосподарських підприємствах, невисокого рівня їх доходів, низької якості продукції.

Для сільськогосподарських підприємств доступні споживчі кредити на придбання матеріально-технічних ресурсів, однак кількість таких кредитів значно зменшилась порівняно з 90-ми роками, тому що уряд відмінив бартерні розрахунки. Однак урядом на зміну цій системі не було запроваджено іншу, за допомогою якої підприємства могли б отримати у постачальника необхідні ресурси під заставу майбутнього врожаю. Україна тільки зараз починає розвивати систему складських розписок, що уможливить використання зібраного врожаю виробниками зернових та насіння соняшника як забезпечення. Інша проблема сільськогосподарських виробників в Україні – відсутність лізингу техніки та обладнання як альтернативи їх придбання за рахунок банківських кредитів. Також Україна, на відміну від інших країн з перехідною економікою, поки що не запровадила систему сільськогосподарських субсидій для підтримки виробництва, підвищення ефективності сільськогосподарських підприємств. Стримуючим фактором подальшого розвитку є недостатня взаємодія сільського господарства з ринком фінансових ресурсів.

Однією з основних проблем у сфері кредитування залишається обмежена кількість об'єктів, які можуть надати позичальники в заставу, та обмежені кредитні ресурси кредитних установ. Першу проблему можна вирішити шляхом активного запровадження нових фінансових інструментів, таких як прості векселі, складські розписки тощо. Проблему наявності довгострокових позик буде вирішено тоді, коли буде запроваджено іпотеку на землю сільськогосподарського призначення та надійні механізми захисту прав землевласників, проведено оцінку землі тощо.

Без забезпечення доступу до середньо та довгострокових кредитів на прийнятних умовах, як сільськогосподарські, так і переробні підприємства матимуть проблеми з капітальними вкладеннями, необхідними для підвищення ефективності діяльності, збільшення обсягів виробництва і покращання якості продукції.

Сільське господарство є кредитомісткою галуззю і її нормальне функціонування без кредитних ресурсів у сучасних умовах неможливе. Найефективнішим інструментом підвищення доступності кредитних ресурсів для аграрної галузі є створення механізму часткового або повного державного гарантування повернення позик.

Ситуація, яка склалася в агропромисловому комплексі, свідчить про те, що кредитування ще не відіграє важливої ролі у фінансуванні сільськогосподарських

товаровиробників. Тобто, банки повинні стати рівноправними партнерами у кредитуванні аграрних підприємств¹.

Для удосконалення кредитування в аграрній сфері потрібно зробити багато кроків, насамперед це:

- запровадження іпотеки на землю;
- безперешкодне одержання сільськогосподарськими товаровиробниками кредитів;
- запровадження системи сільськогосподарських субсидій для підтримки виробництва;
- застосування диференційованих відсоткових ставок за користування кредитом.

Формування структури капіталу: переваги та недоліки

Микитюк О.В., студент

Науковий керівник – асистент Бондаренко Н.В.

Уманський державний аграрний університет

Теорії структури капіталу почали формуватися у 50—60-х роках ХХ століття. Закордонні вчені виділили чотири типи формування структури капіталу: традиціоналістська, індиферентна, компромісна, суперечна. Основною тезою традиціоналістської концепції є можливість оптимізації структури капіталу, індиферентної – неможливість. Компромісна концепція – ринкова вартість підприємства залежить тільки від сумарної вартості активів, а концепція суперечності – структура капіталу формується під впливом ефективності використання капіталу і може змінюватися та чи інша його частина².

Багато вчених економістів такі як Воробйов Ю.М., Слов'юк Р.А., Шевчук Н.А., розглядали і аналізували тему формування структури капіталу. Але багато питань залишається не розкритими.

Поняття "структура капіталу" у найзагальнішому вигляді закордонними та вітчизняними економістами характеризується як співвідношення загальних сум власних і позичених фінансових ресурсів. Вона має великий вплив на результати фінансової, операційної і інвестиційної діяльності. Від структури капіталу залежить прибутковість активів і власного капіталу, коефіцієнти фінансової стійкості та платоспроможності і в підсумку співвідношення ступеню прибутковості та ризику у процесі розвитку підприємства.

Виділяють напрямки формування капіталу: змішане фінансування та повне самофінансування. При виборі кожного з них враховують переваги та недоліки джерел фінансування.

Переваги самофінансування: власний капітал є фінансовою основою функціонування підприємства; формування власного капіталу є простішим

1 Прокопчук О.Т. Проблеми кредитного забезпечення сільськогосподарських підприємств / О.Т. Прокопчук // Матеріали Всеукраїнської наукової конференції молодих учених / УДАУ. – Умань: УДАУ, 2008. – В 2ч. – Ч.2. – С. 128-129.

2 Воробйов Ю.М. Формування власного фінансового капіталу підприємств / Ю.М. Воробйов // Фінанси України.— 2002. — №10 — с. 36-40.

порівняно із залученням позикового капіталу і зумовлено це тим, що рішення, пов'язані зі збільшенням капіталу, приймають власники та менеджери підприємства без отримання згоди інших суб'єктів господарювання; власний капітал забезпечує більшу можливість генерування прибутку в усіх сферах діяльності¹.

Недоліки самофінансування:

- обмеженість обсягу залучення фінансових ресурсів для розширення операційної та інвестиційної діяльності підприємства на окремих етапах його розвитку;

- висока вартість, коли позиковий капітал оцінюється менеджментом підприємства за розмірами відсотків, а формування власного капіталу перебуває під впливом таких цінових чинників, як дивіденди, трансакційні витрати;

- неможливе забезпечення перевищення коефіцієнта фінансової прибутковості підприємства над економічною прибутковістю².

Процеси стабілізації економіки України зумовлюють зміни у структурі капіталу. Стихійний процес пошуку джерел фінансування підприємствами не завжди приводить до створення оптимальної його структури.

Також є багато проблем у формуванні власного капіталу. У момент створення підприємства його стартовий капітал втілюється в активах, інвестованих засновниками. Але сума власного капіталу – це абстрактна вартість майна, яка не є її поточною чи реалізаційною вартістю, тому що на неї впливають умовності обліку: методи оцінки активів та зобов'язань підприємства.

Постає питання формування принципів оптимізації для встановлення цільової структури власного капіталу з метою досягнення високих фінансових результатів чи зменшення збитків підприємства, а також зростання фінансової стійкості.

Вище наведене свідчить, що розміри і структура як загального, так і власного капіталів відіграють велике значення у діяльності підприємства. Переорієнтація підприємств з використання позикових коштів від випуску облігацій на активізацію фінансової діяльності є запорукою капіталізації реального сектору економіки України.

Формування банківських інвестицій

Микитюк С. В., студент

Науковий керівник – асистент Чутка О. А.
Уманський державний аграрний університет

Увага суспільства і держави до проблем формування банківської системи породжена вимогами реальної економіки, усвідомленням того, що організована банківська система здатна внести значний вклад у позитивний економічний розвиток країни.

Активізація інвестиційного процесу є тією головною складовою економічних вимог, які мають забезпечити реальні зрушення в економічній структурі суспільства,

1 Слав'юк Р.А. Оптимізація структури власного капіталу приватизованих підприємств / Р.А. Слав'юк // Державний інформаційний бюлетень про приватизацію. — 2002. — №11 — с. 55-56.

2 Шевчук Н.А. Капітал підприємства: формування та ефективність функціонування / Н.А. Шевчук // Ринок ЦП України. — 2004. — №6 — с.39-43.

перехід економіки на значно вищий рівень індустріального розвитку та інтенсивний тип відтворення, підвищити рівень вітчизняної продукції і її конкурентоспроможність на світовому ринку.

Для банків розвиток інвестиційного бізнесу є об'єктивною потребою. Актуальним для них стає уже не лише пропонування клієнтам набору стандартних операцій, а й надання допомоги для виходу зі скрутного фінансового становища, сприяння розширенню бізнесу тощо¹.

Проблему формування та класифікації банківських інвестицій, досліджували вітчизняні та зарубіжні автори, такі як: І.А. Бланк, А.М. Мороз, А.А. Пересада, М.І. Савлу, М.П. Денисенко, М.Т. Майорова, Б.Л. Луців, О.В. Васюренко, О.Д. Вовчак та інші.

І.О. Бланк під реальними інвестиціями розуміє вкладання капіталу у виробництво основних засобів, в інноваційні матеріальні активи (інноваційні інвестиції), в приріст запасів товаро-матеріальних цінностей та інші об'єкти інвестування, пов'язані зі здійсненням операційної діяльності підприємства та покращення умов праці.

На думку А. А. Пересади, реальні інвестиції - це вкладення (внески) у виробничі (засоби) фонди (основні і обігові). Переважно це вкладення у матеріальні активи: будівлі, обладнання, споруди і інші товарно-матеріальні цінності, а також не матеріальні активи (патенти, ліцензії, ноу-хау, технічна, науково-практична, інструктивна, технологічна, проектно-кошторисна і інша документація).

Отримані протягом багатьох років результати, як теоретичних, так і практичних розробок щодо розкриття сутності інвестицій мають вагоме значення для розвитку теорії інвестицій.

Сьогодні вкладення банків в економіку України здійснюється у двох основних формах:

- 1) пряме фінансування інвестиційних проектів (реальні інвестиції);
- 2) вкладення в цінні папери (фінансові активи).

До інвестиційних вкладень ми включаємо і банківські інвестиційні кредити. Вкладення в цінні папери і надання кредитів формують інвестиційно-кредитний портфель банку. Щодо інвестування банку в рухоме і нерухоме майно, то таке інвестування розглядаємо окремо від інвестування в цінні папери.

Для характеристики банківських інвестицій доречною є класифікація інвестицій за такими ознаками як рівень доходності і рівень інвестиційного ризику.

Основним видом банківських фінансових інвестицій є придбання акцій з метою одержання щорічного дивідендного доходу. За характером розпорядження вирізняють два види акцій — іменні та на пред'явника, а за розміром одержуваного доходу - звичайні та привілейовані. На відміну від іменних акцій на пред'явника вільно купують і продають. По звичайних акціях виплачують дивіденди, розмір яких залежить від величини одержуваного у тому або іншому році підприємством (акціонерним товариством) прибутку, а за привілейованими — фіксований розмір (відсоток) незалежно від фактичної величини прибутку.

Водночас, враховуючи, що інвестиції - це вкладання ресурсів банку у різноманітні цінні папери з метою одержання доходу від утримання їх у своєму

¹ Вовчак О.Д. Банківська інвестиційна діяльність в Україні. / О.Д. Вовчак. - Львів: Вид-во Львівської КА. - 2008. - С. 234.

портфелі впродовж визначеного терміну або від продажу придбаних цінних паперів за більш високою вартістю в інвестиційному портфелі банків, виділяють:

- цінні папери банків на інвестиції;
- цінні папери банків на продаж;
- портфель вкладень у дочірні компанії;
- портфель пайової участі (вкладень в асоційовані компанії)¹.

Банку забороняється інвестувати кошти в підприємство, установу, статутом яких передбачена повна відповідальність його власників. Пряма чи опосередкована участь банку у капіталі будь-якого підприємства, установи не повинна перевищувати 15 %, капіталу банку. Сукупні інвестиції банку не повинні перевищувати 60 % розміру капіталу банку.

Прямі інвестиції ще трапляється при поділі інвестицій за характером участі в інвестуванні. За цією ознакою виділяють прямі і непрямі інвестиції. Зазвичай прямі інвестиції здійснюються шляхом безпосереднього вкладання коштів у статутні фонди інших підприємств. Пряме інвестування здійснюють здебільшого підготовлені інвестори, що мають досить точну інформацію про об'єкт інвестування і добре ознайомлені з механізмом інвестування.

Короткострокові інвестиції передбачають вкладення капіталу на період не більше до одного року (наприклад, короткострокові депозитні внески, купівля короткострокових ощадних сертифікатів тощо); середньострокові-на період від одного до трьох років (наприклад, облігації підприємств, депозитні вклади з відповідним строком функціонування або реальні інвестиції у швидкоокупні проекти), а під довгостроковими інвестиціями, при поділі їх лише на довгострокові та короткострокові, розуміють вкладення капіталу на період понад одного року.

Отже, класифікацію банківських інвестицій визначають різними підходами та класифікаційними ознаками, а при необхідності вона може бути поглиблена залежно від підприємницької або дослідницької мети.

Стан та перспективи розвитку недержавного пенсійного страхування в Україні

Моргун Д.І., студент

Науковий керівник – викладач Лиса Н.В.

Уманський державний аграрний університет

В 2003 році Верховна Рада України в межах пенсійної реформи прийняла Закон «Про недержавне пенсійне забезпечення», відповідно до якого в Україні з'явилися недержавні пенсійні фонди.

Метою системи недержавного пенсійного забезпечення є отримання учасниками недержавного пенсійного забезпечення додаткових до загальнообов'язкового державного пенсійного страхування пенсійних виплат за рахунок сформованих пенсійних накопичень. Вона дозволяє забезпечити формування нових джерел інвестиційних ресурсів для інвестування в різні сектори економіки, а також створити умови для додаткового стимулювання розвитку ринку капіталів, здешевлення кредитів та підвищення ліквідності фондового ринку. При

¹ Пересада А.А. Управління інвестиційним процесом. / А.А. Пересада. - К.: Лібра. - 2007. — С. 256.

цьому держава повинна була подбати, щоб накопичені в системі кошти надійно зберігалися, були захищені від інфляційних та інших ризиків, знаходилися під твердим державним контролем, інакше проблема пенсійного забезпечення громадян так і не була б вирішена¹.

Недержавний пенсійний фонд - це найбільш надійний спосіб забезпечити пенсійні виплати крім державного забезпечення, оскільки відповідно законодавства України недержавний пенсійний фонд не може бути оголошеним банкрутом. Над НПФ передбачений потрібний нагляд держави: Державною комісією з регулювання ринків фінансових послуг, Державною комісією з цінних паперів і фондового ринку, Національним банком України. Ці органи контролюють НПФ у щоденному режимі й за необхідності можуть прямо впливати на роботу фондів для збереження накопичень громадян. Більше того, всі НПФ зобов'язані захищати активи від інфляції. Фонди інвестують власні активи та заощадження у вигляді пенсійних внесків у різні інструменти, вартість яких зростає в умовах інфляції. Держава встановила тверді вимоги до надійності таких інструментів і обмежує інвестиційні можливості НПФ, зобов'язуючи їх диверсифікувати інвестування. Кількість інвестиційних кошків, у які розміщені накопичення учасників - показник надійності фонду².

В Україні забезпечене безумовне право власності учасника НПФ на пенсійні заощадження. З моменту зарахування внеску на індивідуальний пенсійний рахунок учасника гроші стають його власністю. Ніхто інший не в праві розпоряджатися ними. Важливою особливістю недержавних пенсійних фондів в Україні є те, що якщо учасник незадоволений роботою фонду, то він має право в будь-який момент перевести свої накопичення до іншого фонду, який, на його думку, працює більш успішно.

НПФ забезпечують конфіденційність інформації щодо пенсійних накопичень. Без дозволу учасника або рішення суду, розкриття інформації заборонено. НПФ - це неприбуткове товариство, тому всі доходи розподіляються між його учасниками. Дохід щомісяця різний. Фондам заборонено гарантувати будь-який рівень прибутковості на майбутнє. Можна розкривати інформацію тільки про отримані результати³.

Ринок недержавного пенсійного забезпечення залишається найбільш динамічним серед ринків небанківських фінансових послуг. Про це свідчить стрімке зростання всіх основних показників діяльності НПФ. Загальна кількість офіційно зареєстрованих НПФ за I півріччя 2008 року збільшилась на 6,3% і становить 102 недержавних пенсійних фонди. Така кількість НПФ є в цілому достатньою для задоволення попиту на послуги з недержавного пенсійного забезпечення.

Чинне законодавство передбачає створення відкритих, корпоративних та професійних НПФ. Найбільш активно відбувається створення відкритих НПФ, кількість яких на кінець звітного періоду склала 80, кількість корпоративних фондів - 14, професійних - 8.

Позитивним явищем є поступова концентрація ринку НПФ. Кількість фондів, у яких вартість активів вже перевищує 10 млн. грн, зросла за звітний період на 20%. Сума активів десяти найбільших фондів за останнє півріччя збільшилась на 78,3% і

1 Лузгіна Л. Недержавні пенсійні фонди : чи є майбутнє?//Вісник ПФУ.-2009.- №3-с.18-19

2 Закон України «Про недержавне пенсійне забезпечення» від 9 липня 2003р.

3 Бахмач А. Недержавні пенсійні фонди: статистика,перспективи //Вісник ПФУ. – 2008.-№9.-с.14-15.

складає 378,2 млн. грн, або 78,7% від вартості активів усіх недержавних пенсійних фондів¹.

Враховуючи, що діюча модель пенсійного забезпечення розглядає пенсійний фонд як юридичну особу, яка не має ні власного апарату, ні функцій, велике значення у їхній діяльності має інфраструктура, яка призначена забезпечувати роботу недержавних пенсійних фондів. До неї належать адміністратори, компанії з управління активами, банки-зберігачі.

Динаміка створення інфраструктури НПФ сьогодні в цілому відповідає динаміці розвитку недержавних пенсійних фондів.

Кількість адміністраторів, які отримали ліцензію з адміністрування недержавних пенсійних фондів, за останні півроку не змінилася і складає 40, з яких 19 обслуговують більше, ніж один недержавний пенсійний фонд, що є нормальним явищем у системі НПЗ.

Кількість компаній з управління активами, які мають ліцензію на управління активами НПФ, зросла за звітний період на 14,9% і склала 393, з яких 53 вже мають договори на обслуговування активів НПФ. Кількість банків-зберігачів збільшилась до 116, з них уклали договори на обслуговування НПФ 36 зберігачів.

Резерв компаній з управління активами та банків-зберігачів, які мають ліцензії на обслуговування недержавних пенсійних фондів, значно перевищує попит на ці послуги, що дає можливість на конкурентних умовах відбирати найкращих.

Про збільшення рівня довіри населення до системи недержавного пенсійного забезпечення свідчить зростання кількості учасників. Темпи росту кількості учасників НПФ за півроку збільшилися на 53,7%, а їх кількість - з 278,7 до 428,3 тис. осіб.

Як і в попередні роки, серед учасників НПФ більшість склали особи віком від 40 до 55 років - 44,2% (2005 р. - 44,2%, 2006 р. - 43%, 2007 р.-41,9%). Разом з тим, слід відзначити зростання частки вікової групи старше 55 років - 9,5% (9,3% у 2007 році) та зменшення частки учасників НПФ віком до 25 років - 10,9% (8% у 2005 році, 14% у 2006, 15,1% у 2007 році). У цілому структура учасників за віковою ознакою в основному відображає структуру за віком працівників на підприємствах, які виступають засновниками та вкладниками пенсійних фондів.

Найбільша кількість учасників пенсійних фондів зосереджена сьогодні у відкритих НПФ (382,6 тис. осіб, або 89,3% від загальної кількості учасників). Найменша кількість учасників зосереджена в професійних НПФ (22,5 тис. осіб, або 5,3%). Така тенденція пов'язана з більшою гнучкістю відкритих фондів для учасника щодо можливості входу і виходу з цих фондів².

Аналіз укладених адміністраторами недержавних пенсійних фондів контрактів з вкладниками свідчить про їх збільшення за останні півроку на 8,6%.

Даний стрімкий розвиток дещо загальмувала економічна криза 2009 р. Але найбільше вона вплинула не на вартість активів пенсійних фондів, як можна було очікувати, а на настрої учасників і вкладників. І ті, й інші нині стурбовані однією проблемою - виживанням, збереженням бізнесу, місця роботи або її пошуком. Песимістичні настрої відсувають турботу про своє пенсійне благополуччя на останнє місце.

1 Харитонova Н. Недержавне пенсійне страхування працівників // Все про бухгалтерський облік.-2008.-№39.-с.14-17.

2 Сальнікова Т. Недержавна пенсія – головне надійність // Вісник ПФУ. – 2008 - №6.-с.20-21.

Ми вважаємо, що найефективніший і швидкий спосіб нормалізувати ситуацію на ринку НПФ - реалізувати накопичувальний рівень через недержавні фонди. Тим більше, що Уряд і державні органи, наприклад, Мінпраці і Пенсійний фонд, підтримують цю ідею. Такий захід дозволить сформувати клас сильних внутрішніх інституціональних інвесторів. Без цього всі дії будуть носити половинчастий характер і не сприятимуть поліпшенню ситуації. Більше того, ми постійно будемо залежати від іноземних інвестицій замість того, щоб скористатися внутрішніми інвестиційними ресурсами.

Особливості функціонування податку з доходів фізичних осіб

Мороз О.В., студент

Науковий керівник – асистент Задорожня Л.В.

Уманський державний аграрний університет

Ефективне прибуткове оподаткування населення є запорукою економічного піднесення і процвітання держави. На нинішньому етапі становлення системи оподаткування доходів фізичних осіб в Україні характеризується значними проблемами, що потребують розв'язання.

В Україні дослідженням з питань оподаткування присвячені праці таких вчених-економістів як В.Л. Андрущенко, С.А. Буковинського, О.Д. Василика, А.І. Даниленка, О.Д. Данилова, М.Я. Дем'яненка, А.М. Соколовської, В.М. Федорова, С.І. Юрія, М.П. Кучерявенка, Л.К. Воронова, О.А. Савченко, Т.Є. Кушнарьової.

Податок на доходи фізичних осіб можна трактувати як прямий податок з огляду на те, що він сплачується фізичними особами безпосередньо або через податкових агентів з доходів, одержаних платником податку від усіх джерел протягом податкового періоду.

На сьогодні лишається актуальним питання удосконалення оподаткування доходів громадян в Україні в напрямку забезпечення принципу соціальної справедливості з огляду на велике розшарування суспільства, де 90% населення мають низькі доходи і 10% надвисокі. Інша серйозна проблема пов'язана з розміром зборів до фондів соціального й пенсійного страхування, висока частка яких змушує роботодавців виплачувати заробітну плату в конвертах, не дає змоги вийти заробітній платі з тіні. І саме в напрямку розв'язання цієї проблеми має відбуватися удосконалення системи оподаткування¹.

Як вважав А.О. Нікітішин, податок з доходів фізичних осіб змінюється автоматично залежно від зміни валового внутрішнього продукту, тому цей податок належить до так званих вмонтованих макроекономічних стабілізаторів. Його дію засновано на властивості цього податку у період економічного піднесення зростати вищими темпами, ніж збільшуються особисті доходи, а в період економічної кризи зменшуватися швидше².

1 Яроцька Т.Р. Прибутковий податок з громадян: аспекти реформування / Т.Р. Яроцька // Фінанси України. – 2001. – № 1. – С. 26-29.

2 Нікітішин А.О. Нова система оподаткування доходів фізичних осіб / А.О. Нікітішин // Фінанси України. – 2004. – № 10. – С. 65-71.

Порівняно з раніше діючою прогресивною шкалою оподаткування, коли встановлювалися відносні ставки від 10% до 70%, на сьогодні ст. 7 Закону України „Про податок з доходів фізичних осіб” передбачено плоску шкалу оподаткування, згідно якої ставка податку складає 15%. Звичайно, про єдину ставку можна говорити умовно, тому що окремі види специфічних доходів підлягають оподаткуванню за іншими ставками.

Так, аналізуючи діючу систему прибуткового оподаткування населення, можна дійти висновку, що 95% сум податку сплачують громадяни, які отримують дохід до 1500 грн. на місяць, в той час як у розвинених країнах (наприклад США) даний вид податку сплачують переважно заможні верстви населення.

Виходячи з аналізу податкового законодавства, слід відмітити, що його недосконалість щодо встановлення податкових пільг призводить до низки протиріч. Це пояснюється відсутністю єдиного нормативного акта, який регулював би поняття, види податкових пільг, механізм їх надання, категорії платників податків, яким вони повинні надаватися¹.

Однією з найбільш активно використовуваних податкових пільг раніше була універсальна знижка – неоподатковуваний мінімум, що являє собою найменшу частину об’єкта оподаткування, яка повністю звільнена від нарахування податку. З 01.01.2004р. розмір неоподаткованого мінімуму доходів громадян 17 грн. замінено соціальною пільгою в розмірі мінімальної заробітної плати².

Сутність податкових соціальних пільг полягає в тому, що якщо заробітна плата працівника за певний період не перевищує 140% місячного прожиткового мінімуму даного періоду, то йому дозволяється зменшити загальний місячний оподатковуваний дохід на суму однієї з податкових соціальних пільг. Причому, якщо працівник одночасно має право на декілька пільг, то застосовується лише одна – найбільша з них і тільки за одним місцем роботи, яке визначає для себе кожен працівник шляхом подання заяви про застосування пільги.

На нашу думку, проблематичним у застосуванні податкових соціальних пільг є те, що межа їх надання є занадто низькою і доцільним було б надання даного виду зменшення податкового навантаження на доходи платників податку - фізичних осіб у межах заробітної плати в розмірі 1500 грн., так як межа надання пільги сприяє приховуванню реальних доходів громадян (тінізації заробітної плати).

Законом України „Про податок з доходів фізичних осіб” введено нове поняття в оподаткуванні громадян – податковий кредит. Невизначеним і проблематичним у даному пункті є те, що яким чином платник податку зобов’язаний підтверджувати перераховані витрати, з норм самого Закону не впливає.

Запровадження плоскої шкали оподаткування доходів фізичних осіб в Україні в загальному не має обґрунтованого на національних особливостях підґрунтя, а сам механізм податку в цілому має багато недоліків та потребує подальшого активного удосконалення.

1 Фролова Н.Б. Пропорційний податок з доходів: особливості та досвід використання / Н.Б. Фролова // Фінанси України. – 2005. – № 10. – С. 34-41.

2 Закон України „Про податок з доходів фізичних осіб” від 22.05.2003 року №889-4.

НАСК «Оранта» - чистий символ віри і надії...

Мосейчук Н., студент
Науковий керівник – ст. викладач Гайдай В.І.
Уманський державний аграрний університет

*«Безпека може бути
лише частковою, але й
частковість може
бути безпечною...»*

У своїй статті об'єктом дослідження я вибрала найпотужнішу та найвідомішу Національну Акціонерну Страхову Компанію „ОРАНТА”. Вибрана ця компанія тому що, про неї описується у багатьох періодичних виданнях, вона приймає участь у багатьох брендах, та й населення нашої держави більш знає про діяльність НАСК „ОРАНТА” із всіх страхових фірм, що існують на страховому ринку.

На сьогодні НАСК «Оранта» — це потужна організація, яка має найбільші в країні агентську та представницьку мережу. Вона налічує більше 9 тис. страхових агентів, 633 представництва, в т.ч. 28 обласних дирекцій і 605 філій, агенцій і відділень по всій Україні. Це забезпечує виняткову доступність страхових послуг найширшим верствам населення.

З 1993 р. компанія дістала свою теперішню назву — «Оранта» - чистий символ віри і любові, всього того, що оберігає нас у цьому житті. Ім'я зобов'язує, накладає додаткову відповідальність. За ці роки страховики жодного разу не зрадили його, забезпечивши високий авторитет торгової марки компанії на страховому ринку, заснований на якісному клієнт-орієнтованому сервісі. А гарантованість страхового відшкодування за страховим випадком вже давно є візитною карткою НАСК «Оранта». Працівники компанії намагаються підтримувати конкурентність умов страхування: це стосується і тарифів, і гарантій, і загальних умов. До того ж розгалужена представницька й агентська мережа, а це 548 представництв у всіх регіонах України, робить пропоновані «Орантою» послуги фізично доступними у будь-якому куточку нашої держави. Взагалі регіональна структура НАСК «Оранта» — унікальна не лише серед операторів страхового ринку, а й серед національних компаній. І тут сповна використовують цей потужний маркетинговий ресурс, докладаючи чимало зусиль для його збереження та подальшого розвитку, а це і технологічна модернізація підрозділів, і забезпечення високопрофесійними кадрами, і оперативний адміністративний та фінансовий контроль тощо. Адже якість послуг компанії має бути однаково високою незалежно від того, де розташований структурний підрозділ — у столиці чи районному центрі. Ім'я зобов'язує.

Національна акціонерна страхова компанія (НАСК) "Оранта" є правонаступницею Укрдержстраху, заснованого 25 листопада 1921 року, тобто цю дату компанія вважає датою свого заснування. В 1994 році Укрдержстрах перетворено на Відкрите акціонерне товариство "Національна акціонерна страхова компанія "Оранта", засновником якої з боку держави виступив Фонд державного майна України. У 2007 році Фонд державного майна продав інвесторові останній пакет акцій, що перебував у державній власності. Компанія стала приватною, що

сприяло наступному поліпшенню структури активів НАСК "Оранта" й підвищенню її платоспроможності.

Компанія здійснює експансію на страховому ринку із залученням інвестиційних коштів. Окрім посилення позицій у традиційних сегментах, НАСК «Оранта» останнім часом активно впроваджує нові страхові продукти й програми, такі як:

- обов'язкове страхування автоцивільної відповідальності, комплексне страхування майна й відповідальності фізичних осіб по програмі «Мегаполіс», добровільне страхування залізничного транспорту, небезпечних вантажів;

- страхування кредитних ризиків, програми добровільного страхування ризику вкладника банку — фізичної особи, комплексне автоматизоване страхування заставного майна банків;

- розширення добровільного медичного страхування й традиційної спеціалізації — страхування сільськогосподарських ризиків і тварин, участь у страховому ядерному пулі.

Можна довго роздумувати над перевагами та недоліками даної страхової компанії проте слід звернути увагу на майбутні перспективи її існування.

Попит на страхові послуги існуватиме доти, доки існуватимуть ризикові ситуації. Логічним є твердження, що для існування таких страхових компаній як «Оранта» потрібен чітко встановлений режим та спосіб задоволення потреб клієнтів.

Недарма кажуть: «Світ не той, що у вікні, а той що за вікном...», і справді лише, уміння прислухатись навіть до найменшої поради та зауваження, задовольнити найнезначнішу потребу клієнта є запорукою успіху!

Комерційний кредит у сучасних умовах

Мотуз Т.А., студент

Науковий керівник – асистент Власюк С.А.
Уманський державний аграрний університет

Комерційний кредит відіграє важливу роль у розвитку економіки. Його поширеність у народному господарстві України є в сучасних умовах вкрай несприятливим чинником, який гальмує становлення цивілізованих ринкових відносин і перехід до економічного зростання.

Комерційний кредит – це товарна форма кредиту, що надається продавцями для покупців у вигляді відстрочки платежу за продані товари, надані послуги.

Теоретико-методологічною основою статті є праці таких дослідників, як Зятковський І.В., Покропивний С.Ф., Філімоненков О.С. та ін.

Комерційний кредит – це товарна форма кредиту, що надається продавцями для покупців у вигляді відстрочки платежу за продані товари, надані послуги.

Об'єктом комерційного кредиту слугує товарний капітал, а його суб'єктами виступають агенти товарної угоди (контракту): продавець – кредитором, а покупець – позичальником. Комерційний кредит може мати місце не тільки між продавцем та покупцем. Він широко застосовується і у взаємовідносинах підприємств-сумісників.

Методами надання комерційного кредиту:

- вексельний спосіб;

- відкритий рахунок;
- знижка при умові сплати у визначений термін;
- сезонний кредит.

Призначення комерційного кредиту – прискорення реалізації товарів та послуг, а також одержання додаткового прибутку у вигляді позичкового відсотка, який включено в ціну проданих товарів. В цьому привабливість комерційного кредиту для фірми-продавця. У фірми-покупця завдяки комерційному кредиту досягається тимчасова економія грошових коштів, скорочується потреба в банківському кредиті¹.

У разі несвоєчасного платежу або відмови від платежу за векселем кредитор (власник векселя) продає вексель до протесту.

Запровадження комерційного кредиту на основі вексельного обігу розширює можливості платоспроможності покупця, так як відстрочка платежу одним або декількома продавцями дозволяє платнику маневрувати фінансовими активами, а обіг векселів викликає появу в господарському обороті додаткових платіжних засобів. Комерційний кредит дає змогу прискорити розрахунки і зменшити обсяг неплатежів між підприємцями².

До переваг комерційного кредиту можна віднести його оперативність, технічну простоту оформлення. Він активізує механізм мобілізації фінансових активів, зменшує обсяги прямого банківського кредитування і відповідно, масу безготівкових грошей. Підвищується взаємоконтроль і взаємозалежність між суб'єктами комерційного кредиту. Доцільність використання комерційного кредиту аргументується ще і тим, що кредиторська та дебіторська заборгованості між суб'єктами виноситься в рамки договірних відносин і оформляється офіційним юридичним документом – векселем.

Розширення сфери комерційного кредитування сприяє стабілізації грошового обігу шляхом відновлення товарного забезпечення грошової маси. Даний висновок ґрунтується на класичному законі товарного грошового обігу³.

Характерною особливістю комерційного кредиту є те, що він здійснюється підприємствами за їхнім власним розсудом і не підпорядковується банківській системі.

Комерційний кредит відіграє важливу роль у розвитку економіки. Його поширеність у народному господарстві України є в сучасних умовах вкрай несприятливим чинником, який гальмує становлення цивілізованих ринкових відносин і пере хід до економічного зростання.

Розвиток комерційного кредиту має стати важливим чинником відновлення фінансової стабільності вітчизняних товаровиробників.

Недоліками комерційного кредиту можна вважати: обмеженість умов, обсягів і строків порівняно з банківським кредитом; надмірний ризик для продавця (постачальника); насичення грошового обігу так званими квазігрошима (векселями), що ускладнює регулювання грошової маси з боку Національного банку тощо.

Традиційний механізм комерційного кредиту передбачає проведення вексельного кредитування. Платник (позичальник) надає постачальнику (кредитору)

1 Банківські операції: підручник / [А.М. Мороз, М.І. Савлук, М.Ф. Пуховкіна та ін.]; за ред. проф. А.М. Мороза. – К.: КНЕУ, 2002. – 476 с.

2 Зятковський І.В. Фінанси підприємств: навч. посіб. – [2-ге вид., перероб. та доп.]. – К.: Кондор, 2003. – 364 с.

3 Петрович Й.М. Економіка виробничого підприємництва / Й.Петрович. – К.: Знання, 2001. – 462 с.

комерційний вексель, у номінальну вартість якого входить ціна товару (роботи, послуги) та відсотки за наданий кредит. При цьому постачальник надає платникові право погашати платежі частинами і протягом певного часу (тобто в розстрочку).

Розвиток комерційного кредиту має стати важливим чинником відновлення фінансової стабільності вітчизняних товаровиробників. Для будь-якого підприємства важливо мати власну кредитну політику на ринку, яка б забезпечувала органічний взаємозв'язок комерційного кредитування і маркетингової діяльності. Тим самим буде досягнуто позитивного впливу механізму комерційного кредиту як на прибутковість, так і на фінансовий стан вітчизняних підприємств у цілому.

Висновок. Сучасний механізм комерційного кредиту характеризується поєднанням міжфірмових розрахунків і кредитування за відкритим рахунком. Такі розрахунково-кредитні відносини (так званий фірмовий кредит) особливо активно використовуються у міжнародних економічних зв'язках. Тому удосконалення механізму комерційного кредиту спрямоване на найповніше стимулювання продажу (реалізації) товарів (послуг, робіт).

Фінансове забезпечення інноваційної діяльності

Носенко Д. К., магістрант
Запорізький національний університет

Формування інноваційної стратегії соціально-економічного зростання Запорізького регіону є необхідною складовою подальшого розвитку регіональної економіки та її інтеграції у світовий економічний простір. Тому все більша увага приділяється пошуку ефективних методів стимулювання інноваційної діяльності. Одними з найефективніших стимулів активізації інноваційної діяльності є фінансові, тому питання, пов'язані з формуванням і пошуком перспективних джерел її фінансування, набувають актуальності. Це зумовлено обмеженістю фінансових ресурсів, майже повною відсутністю доступу до банківського кредитування, що вимагає визначення нових ефективних форм фінансового забезпечення інноваційної діяльності. Метою даного дослідження є аналіз та оцінка фінансового забезпечення інноваційної діяльності в Запорізькому регіоні та визначення можливих джерел фінансування.

Оцінка діяльності наукових організацій як однієї з найвагоміших складових інноваційного процесу Запорізького регіону, свідчить про стійку тенденцію до збільшення загального обсягу науково-технічних робіт, що, у свою чергу, створює умови для впровадження підприємствами регіону нових інноваційних продуктів. Також позитивною тенденцією є збільшення витрат на інноваційну діяльність на 26,2% (з 160,3 млн. грн. у 2007 р. до 202,4 млн. грн. у 2008 р.) і майже досягнення рівня фінансування в 2004 р (див. рис. 2.2.). Зростання загального обсягу фінансування науково-технічних робіт пов'язано з прагненням підприємств збільшити впровадження наукомістких та прогресивних технологій, збільшити ефективність виробництва, що може сприяти зниженню собівартості виробленої продукції та підвищенню її якісних характеристик. Також постійне зростання цього показника сприяє стабільній роботі наукових організацій, що в свою чергу, позитивно впливає на інноваційну активність промислових підприємств.

Рис. 2.2. Загальний обсяг науково-технічних робіт та витрат на інноваційну діяльність, млн. грн.

Проте, слід відмітити, що фінансування інноваційної діяльності та витрат на дослідження і розробки на промислових підприємствах Запорізького регіону, як і по Україні в цілому в основному використовуються власні кошти підприємства (в 2008 р. самофінансування інноваційної діяльності склало 98,4%). Також в 2008 р., вперше за останні 9 років здійснювалося фінансування інноваційної діяльності за рахунок іноземних інвесторів, проте частка цього фінансування становила лише 0,11%, що свідчить про несприятливий інвестиційний клімат Запорізької області. Незначною залишається і частка бюджетного фінансування – в 2008 р. не здійснювалося, в 2007 р. становило лише 2,6% від загальної суми витрат, тобто державна підтримка інноваційної діяльності промислових підприємств майже відсутня (табл. 2.17).

Таблиця 2.17

Джерела фінансування інноваційної діяльності підприємств Запорізького регіону, млн. грн.¹

Рік	Загальна сума витрат	У тому числі за рахунок коштів			
		власних	державного бюджету	іноземних інвесторів	Інші джерела
2004	206,9	197,5	8,5	–	0,9
2005	158,3	155,9	0,7	–	1,7
2006	91,4	90,3	–	–	1,1
2007	160,3	154,8	4,2	–	1,3
2008	202,4	199,3	–	0,2	2,9

Це є наслідком відсутності ефективної інноваційної політики держави та наявністю недосконалої законодавчої бази. Недостатній обсяг бюджетного фінансування може зумовити пошук організаціями і підприємствами позабюджетних джерел, що в свою чергу призведе до структурного перетворення й комерціалізації досліджень. Інші джерела фінансування інноваційної діяльності

¹ Статистичний щорічник Запорізької області за 2008 рік / За ред. В. П. Головешка. – Запоріжжя: Головне упр. статистики у Запорізькій обл., 2008. – 456 с.

складають 1,4%. Відсутність державної підтримки, обмежений доступ підприємств до банківського кредитування, нерозвиненість таких форм фінансування як венчурне, лізингове, гальмують розвиток інноваційної діяльності промислових підприємств, що знижує інноваційний потенціал Запорізького регіону. Однією із найважливіших складових інноваційного процесу регіону є кадровий потенціал, аналіз показників якого свідчить про зменшення загальної кількості працівників наукових організацій, що пов'язано зі зниженням питомої ваги інноваційних підприємств. При цьому зменшується кількість робітників, зайнятих науковою та науково-технічною діяльністю за сумісництвом. Частка докторів наук та кандидатів наук складає 4,9%. Виходячи з цих даних, можна дійти висновків, що в Запорізькому регіоні більшість вчених працюють в науково-дослідних організаціях, що не сприяє швидкому та ефективному впровадженню нововведень у виробництво та доведенню їх до споживача. В країнах Західної Європи більшість вчених та інженерів працюють в галузі виробництва¹.

Отже, проаналізувавши основні показники інноваційної діяльності підприємств Запорізького регіону, можна визначити такі основні шляхи державного та регіонального рівня, що можуть стимулювати інноваційний розвиток області:

- встановлення податкових та митних пільг для підприємств, які здійснюють інноваційну діяльність та надання кредитів органами державної та місцевої влади за зниженою процентною ставкою;
- запровадження державних цільових програм, спрямованих на фінансування стратегічно важливих інноваційних проектів;
- стимулювання таких форм фінансування як венчурне та лізингове, що широко використовуються в західній практиці серед методів фінансування інноваційної діяльності;
- залучення кандидатів наук та докторів наук у виробничу сферу, що підвищить практичний характер наукових розробок.

Таким чином, належне фінансове забезпечення інноваційної діяльності дозволить збільшити кількість впроваджених інновацій на промислових підприємствах, що призведе до удосконалення структури виробництва, забезпечить високі темпи розвитку, підвищення конкурентоспроможності, і, відповідно, до зростання рівня прибутковості підприємств.

Проблеми та перспективи розвитку Національної депозитарної системи України

Одайська І.В., студент

Науковий керівник – викладач Лиса Н.В.

Уманський державний аграрний університет

Одним із головних елементів інфраструктури ринку цінних паперів є депозитарна система. Національна депозитарна система відіграє винятково важливу роль на ринку цінних паперів, особливо в питаннях переходу прав власності на цінні папери.

¹ Федулова Л. І. Оцінка інноваційного потенціалу економічного розвитку як складова його стратегії / Федулова Л. І., Волкова М. В. // Проблеми науки. – 2004. – № 12. – С. 9–14.

Відтак формування єдиної депозитарної системи, яка об'єднує професійних учасників ринку цінних паперів, котрі виступають основними інститутами інфраструктури, є важливим та актуальним завданням.

Формування ефективної депозитарної системи є необхідною умовою для стимулювання трансформації заощаджень в інвестиції, а також забезпечення всього комплексу прав інвесторів.

Проблемам формування та розвитку Національної депозитарної системи (НДС) приділяли увагу чимало вчених і практиків. Однією з основних причин нерозвинутості фондового ринку України вважається відсутність цілісної депозитарної системи, тож необхідним є поетапний перехід до централізованої депозитарної системи.

В Україні наразі роль Центрального депозитарію виконують три структури: Національний депозитарій України, Міжрегіональний фондовий союз (для корпоративних цінних паперів), Національний банк України (для державних цінних паперів). Національний депозитарій України є ключовим елементом вітчизняної депозитарної системи, він забезпечує її формування та розвиток, функціонування системи обліку й обігу цінних паперів та інтеграцію України у Міжнародну систему депозитарних установ, що забезпечують діяльність світових ринків капіталу¹.

Українська депозитарна система на сьогодні не відповідає вимогам інвесторів та акціонерних товариств і практично не відповідає аналогічним системам розвинених країн. У останніх обслуговування 95% організованого ринку забезпечується центральними депозитаріями.

Згідно із Законом України «Про Національну депозитарну систему та особливості електронного обігу цінних паперів в Україні» в країні діє дворівнева депозитарна система: нижній рівень – зберігачі та реєстратори; верхній – Національний та інші депозитарії. Крім того, опосередкованими учасниками Національної депозитарної системи є організатори торгівлі цінними паперами, банки, торговці цінними паперами та емітенти.

Потребує розв'язання проблема формування центрального депозитарію. В Україні функції, які згідно з рекомендаціями групи 30-ти «Про кліринг і розрахункову систему світових ринків цінних паперів» мав би виконувати Центральний депозитарій, розподілені між Національним депозитарієм України, депозитарієм національного банку та Міжрегіональним фондовим союзом (МФС). З одного боку, такий розподіл зумовлений чинним Законом України «Про Національну депозитарну систему та особливості електронного обігу цінних паперів в Україні»² а з іншого – суперечить основному принципу цілісності ринку та його систем, передбаченого Концепцією функціонування і розвитку фондового ринку від 1995 року.

Але іноді чинне законодавство розходиться з практикою.

Недосконале законодавство – не єдиний камінь спотикання при формуванні центральної депозитарної системи України. Є чимало інших проблем, які потребують нагального вирішення. Зокрема, на даний час в Україні немає системної інфраструктури фондового ринку, а діє певний набір її інститутів (організатори

1 Терещенко Г.М. Проблеми та перспективи розвитку Національної депозитарної системи як складової фондового ринку України // Фінанси України. – 2006. – №10. – с. 86-95.

2 Закон України «Про Національну депозитарну систему та особливості електронного обігу цінних паперів в Україні».

торгівлі, депозитарії, зберігачі, реєстратори). Організатори торгівлі функціонують автономно за своїми окремими правилами. Вони не пов'язані ані технологічно, ані інформаційно.

Крім того, актуальною проблемою сьогодення не лише фондового ринку, а й економіки України загалом є відсутність дієвих довгострокових програм розвитку країни та її ринків.

Проблема розрахунку за договорами щодо цінних паперів за принципом «поставка проти оплати» нині є однією з найважливіших, оскільки без цього неможливе подальше вдосконалення депозитарної системи України, її інтеграція до світових депозитарних систем, налагодження кореспондентських відносин, зменшення ризиків у розрахунках між учасниками фондового ринку тощо. Варто зауважити, що нині обов'язковість застосування цього принципу передбачена лише депозитарієм Національного банку України. Операції з недержавними цінними паперами в основному обслуговує Міжрегіональний фондовий союз – єдиний ліцензований комерційний депозитарій, що належить найбільшим гравцям фондового ринку (ПФТС, Ощадбанк України, Укрсоцбанк, ПУМБ тощо), а держава контролює 15% його акцій.

Зокрема, доцільно було б створити в Україні дворівневу Національну депозитарну систему. Перший (вищий) рівень – це Центральний депозитарій, який здійснював би облік корпоративних цінних паперів та муніципальних облігацій, і Національний банк України, що здійснював би депозитарну діяльність з державними цінними паперами. Другий (нижчий) рівень складається зі зберігачів та реєстраторів власників іменних цінних паперів, а також організаторів торгівлі, при яких створено розрахункові установи. При цьому Центральний депозитарій створюється виключно державою та професійними учасниками ринку цінних паперів. З одного боку, депозитарій повинен зосередитися на веденні обліку прав власності і не займатися грошовими розрахунками, але з другого – можливий комплексний, більш привабливий підхід, коли в одному місці здійснюється передача власності і відповідний до неї грошовий розрахунок. Перевага другого варіанта полягає у спроможності Центрального депозитарію забезпечити захист розрахунків від ризику шляхом надання усього комплексу розрахунково-клірингових операцій¹.

Загалом побудова Центрального депозитарію в Україні має базуватися на принципі незалежності, прозорості, некомерційного характеру діяльності, державної підтримки, запровадження доступних та рівних умов і тарифів для усіх користувачів, використання міжнародних стандартів та рекомендацій, мінімізації витрат.

Стан та перспективи розвитку депозитарних послуг в Україні багато в чому зумовлюються ступенем розвитку фондового ринку (наявність основних учасників, насиченість фінансовими інструментами, система розкриття інформації тощо) та Національної депозитарної системи (наявність системних інститутів, забезпечення повних і своєчасних розрахунків, мінімізація ризиків тощо) як середовища надання депозитарних послуг.

За результатами аналізу діяльності депозитаріїв у нашій країні можна зробити висновок про істотне відставання вітчизняної депозитарної системи від західних аналогів, зокрема в частині формування ефективної, швидкодіючої та дешевої

1 Лапішко З. Національна депозитарна система – основа інфраструктури фондового ринку // Вісник Національного банку України. – 2006. - №4. – с. 49-52.

системи розрахунків за підсумками угод з цінними паперами, які здійснюються інвесторами.

Відтак чинна депозитарна система потребує вдосконалення, але – не повної перебудови.

Так основними напрямками розвитку Національної депозитарної системи мають бути: по-перше, удосконалення законодавства та уніфікація обліку цінних паперів, по-друге, централізація депозитарної системи та її інтеграція у міжнародний ринок цінних паперів.

Платоспроможність як економічна категорія

Непочатенко О., аспірант

Науковий керівник – к.е.н., доцент Бечко П.К.

Уманський державний аграрний університет

Фінансовий стан підприємства є визначальною характеристикою його ділової активності і надійності, гарантом ефективної реалізації економічних інтересів як самого підприємства, так і його партнерів.

В умовах сьогодення фінансовий стан розкриває не лише ступінь життєдіяльності підприємства, а й потужність чинників розвитку, яка акумулюється в його стійкості. Стійкий фінансовий стан підприємства є результатом умілого, прорахованого управління всією сукупністю виробничих і господарських чинників, що визначають результати його діяльності. Фінансовий стан підприємства виявляється в його платоспроможності, у здатності вчасно задовольняти платіжні вимоги кредиторів, виплачувати заробітну плату працівникам, вносити платежі до бюджету.

Щоб знайти витoki виникнення поняття «платоспроможність» апелюємо до історії. Розвиток платоспроможності як поняття бере початок у XV-XVI ст. із виокремлення науки про фінанси в самостійну галузь знань. У той період робилися перші спроби систематичного викладу основ фінансового управління, почалося дослідження державних фінансів, бюджету і податків.

Спершу під платоспроможністю розуміли здатність фізичної особи сплачувати податки. Поява теорій податкового тягара заклала підвалини для обґрунтування концепцій платоспроможності, які будувалися з урахуванням майнового положення платника податків і джерела їх сплати. Це вплинуло на погляди учених, які розійшлися в думках відповідно до їх прихильності теоріям пропорційного або прогресивного оподаткування.

Представники пропорційного оподаткування (Д. Локк, П. Леруа-Больє, Р. Струм та ін.) під платоспроможністю платника податку розуміли його дохід і майно. Прихильники прогресивного обкладення (А. Смит, Ж.-Ж. Руссо, Ж. Б. Сей, Д. С. Мілль, С. Сісмонді, Ф. Еджуорт та ін.) - таку здатність сплати, яка порівнюється з одного боку, з «...доходом і майновим станом», а з іншого – «...з втратою і жертвою, яка повинна бути однаковою для всіх платників» [1; 2]. Таке трактування вказувало на суб'єктивний зміст поняття «платоспроможність» і його зв'язок із пожертвуванням.

Надання більш наукового змісту платоспроможності стало можливим, із появою поняття чистого доходу. І від суб'єктивного розуміння платоспроможності, як пожертвування був зроблений перехід до її об'єктивного тлумачення, пов'язаного з валовим або чистим доходом.

Тривалий час у вітчизняній економічній літературі платоспроможність підприємства розглядалася в межах панівного погляду на неї як однієї з ознак, властивих підприємствам капіталістичного способу виробництва.

Оскільки підприємство розміщує всі джерела капіталу в активи то, на думку багатьох авторів, платоспроможним є те підприємство, у якого активи більші, ніж зовнішні зобов'язання. Проте, в цьому випадку можна оцінювати можливість підприємства покрити зобов'язання тільки у разі банкрутства. Для забезпечення ж платоспроможності підприємства недостатньо перевищення його активів над зовнішніми зобов'язаннями, оскільки необхідне певне співвідношення між активами різної ліквідності, визначеної за термінами зобов'язань підприємства.

Для збереження платоспроможності на підприємстві повинна дотримуватися фінансова рівновага. Це можливо при дотриманні двох основних умов:

- виходячи з вимоги забезпечення заданого рівня прибутковості, підприємство повинне, використовуючи наявний капітал, як мінімум покривати витрати, пов'язані з його отриманням;

- виходячи з вимог ліквідності, підприємство повинне бути в стані платоспроможності.

Завдання підвищення прибутковості підприємства, тобто максимізації прибутку на вкладений капітал і забезпечення його високої платоспроможності до певної міри протистоять один одному. Для підвищення рентабельності грошові кошти (що є теоретично абсолютно ліквідним активом) повинні бути вкладені у відповідні оборотні і необоротні матеріальні і фінансові активи (сировина, матеріали, вироби, акції, облігації тощо) із свідомо нижчою, ніж гроші, ліквідністю. А для забезпечення стійкої платоспроможності на поточному рахунку у підприємства постійно повинна знаходитися певна сума грошових коштів, фактично вилучена з обороту і достатня для забезпечення поточних (чергових) платежів.

На наш погляд, платоспроможність підприємства ширше поняття, ніж ліквідність. Висловлюючись мовою математики, платоспроможність підприємства є функція від його ліквідності, де остання - змінна. Необхідно зазначити, що платоспроможність і ліквідність тяжіють до постійності, але об'єктивно ліквідність може змінюватися, а платоспроможність в той же час може залишатися постійною. Це означає, що під забезпеченням платоспроможності підприємства мається на увазі підтримка достатнього рівня його ліквідності, який, цілком природно, може змінюватись залежно від стадії виробничого циклу, терміну настання сплати зобов'язань тощо.

Не можна залишити без уваги і поняття «кредитоспроможність підприємства». Головна відмінність між платоспроможністю і кредитоспроможністю, на наш погляд, полягає в тому, що під кредитоспроможністю підприємства розуміється його характеристика як суб'єкта кредитних відносин, що означає здатність підприємства своєчасно і повністю повертати позики. Це поняття може застосовуватися при оцінці підприємства як при банківському кредитуванні, так і при здійсненні кредитування комерційного.

Платоспроможність і кредитоспроможність є спорідненими поняттями і мають

одну природу походження. Проте, на нашу думку, перше ширше за своїм значенням, чим останнє. Точніше платоспроможність підприємства включає його кредитоспроможність. Якщо підприємство в цілому сплачує за зобов'язаннями, то це має означати і можливість повернення ним кредитних ресурсів.

Очевидно, що платоспроможність не константа, а змінна характеристика, яка може мати різні градації, – від епізодичної до стійкої платоспроможності або, навпаки, хронічній неплатоспроможності.

Потенційна (довгострокова, стійка) платоспроможність підприємства - це такий його стан який характеризується відсутністю неплатежів і причин їх виникнення, стійкою кредитоспроможністю і ліквідністю на період понад рік, перевищенням (або рівністю) сумарної вартості іммобілізованого майна і суми довгострокових зобов'язань. Потенційна платоспроможність підприємства зберігається за допомогою підтримки другої форми - поточної платоспроможності, яку підприємство повинне прагнути підтримувати постійно впродовж всього поточного періоду, як правило, одного року (у цьому полягає основна відмінність потенційної платоспроможності від поточної).

Глобальна фінансова криза та її вплив на розвиток економіки України

Олійник С.М., студент

Науковий керівник – асистент Чутка О.А.

Уманський державний аграрний університет

Світова фінансова криза, що розпочалась у 2007 році зачепила в тій чи іншій мірі економіки більшості країн світу. В тому числі наслідки кризи були відчутні і в Україні.

Світовій фінансовій кризі присвячені статті багатьох економістів та фінансистів України. Це статті В.Пинзеника, С.Тигіпка, П.Гайдуцького. Проте кожен з них розглядає лише вплив кризи на окремий сектор економіки України. Загального ж аналізу впливу кризи на всю економіку ще здійснено не було.

Термін «світова фінансова система» досить легко ввійшов у науковий обіг, однак юридично поняття «світова фінансова система» у широкому розумінні ніколи, ніким і ніде не було визначено. У зв'язку з цим доцільно згадати справедливе зауваження професора В.Андрущенка, що «якщо фінансова практика має справу з фактами, тобто платежами, фондами, грошовими операціями, зумовленими існуванням і діяльністю держави, то фінансова думка віддзеркалює певний тип ментальності та оперує науково-теоретичними уявленнями про фінанси»¹.

В українській економіці фінансова криза мала кілька проявів.

По-перше, світова фінансова криза призвела до кризи ліквідності у банківському секторі. Останні кілька років банки активно розвивали кредитування населення (іпотечні, авто, споживчі кредити) за рахунок залучених з-за кордону коштів.

¹ Андрущенко В.П., Горлач М.І. Соціологія. / В.П. Андрущенко, М.І. Горлач. // Харків, Київ: "Єдиноріг". - 2006. - 624 с.

З 2006 року значними темпами почала збільшуватися частка кредитів фізичним особам у загальному кредитному портфелі банкам. Так у 2008 році іпотечні кредити склали значну частку в кредитуванні індивідуальних клієнтів (їхня частка склала 36,1%). До початку фінансової кризи українські банки могли вільно залучати за кордону фінансові ресурси під 4-5% річних, і продавати їх в Україні за 10-11% річних. Проблема була лише в тому, що кредити залучалися на терміни 3-5 років, а видавалися – на 10-20 років. Українські банки вирішували такі проблеми за рахунок рефінансування отриманих кредитів новими з такими ж, а інколи і нижчими ставками.

Проте, в умовах коли закордонні банки згорнули свої кредитні програми (а це були змушені зробити більшість банків, що постраждали від іпотечної кризи в США), українські банки опинилися перед загрозою кризи ліквідності. По-перше, для повернення закордонних кредитів банки змушені були перекредитовуватися за значно вищими ставками, а по-друге, нові залучені з-за кордону кошти теж стали значно дорожчими. В результаті, ставки на іпотечні кредити зросли на 5-7%, крім того були значно посилені вимоги до фінансового стану позичальників. Національний банк для запобігання можливій фінансовій кризі в Україні значно посилив вимоги до резервування за кредитними операціями, що теж призвело до подорожчання кредитів.

Отже, наслідки фінансової кризи могли бути ще більш серйозними, якби більшість великих українських банків не були у власності закордонних банків. Це дало їм змогу продовжувати залучати грошові ресурси із закордону, а також пропонувати кращі умови в порівнянні з іншими. Це підтверджує статистика виданих кредитів (рис.2.3), згідно якої серед 5 лідерів ринку іпотечного кредитування в Україні, перші 4 є дочірніми компаніями закордонних фінансових груп, і мають загальну долю ринку в 56,6%.

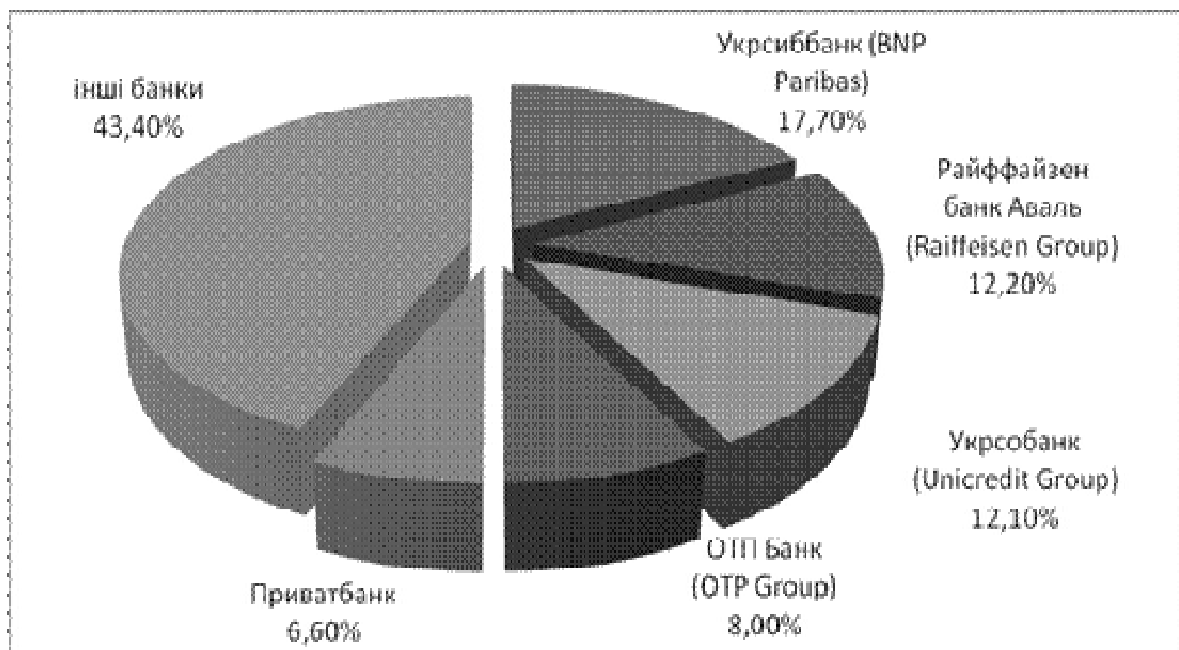

Рис.2.3. Лідери іпотечного кредитування в Україні.

Крім банківського сектору, світова фінансова криза вплинула і на будівельну галузь України. В першу чергу, через значні зміни в умовах іпотечного кредитування (підвищення ставок та посилення вимог) багато потенційних покупців не змогли отримати іпотечний кредит. Також значна їх частина зайняла вичікувальну позицію, очікуючи іпотечну кризу в Україні і відповідне зниження цін на житло. Це є наслідком інформаційної війни, яка фактично розгорілась між ріелторами і будівельниками з однієї сторони, і експертами та потенційними покупцями з іншої, і яка ще більш негативно впливає на даний ринок. Так, на думку С.Тигіпка, Україні іпотечна криза не загрожує, оскільки «існує колосальний попит на житло в Україні, 15 мільйонів наших громадян прагнуть поліпшити свої житлові умови. А підстав вважати, що економіка України гальмуватиме, немає»¹. З іншої сторони, деякі експерти вважають, що іпотечна криза може повторитися, але зі своїми особливостями. Якщо в США криза була викликана надлишком пропозиції на ринку і масовими неплатежами по закладних, то в Україні ситуація протилежна. Зокрема, ключовим фактором, що впливає на скорочення обсягів ринку житлової нерухомості, є штучне зменшення попиту шляхом згортання іпотечних програм і збільшення процентних ставок по кредитах під впливом наростаючих інфляційних процесів. У той же час сам попит не зменшується, оскільки в Україні і зокрема в Києві, усе ще будують дуже мало і рівень забезпеченості нерухомістю мешканців України залишається в порівнянні з європейськими державами вкрай низьким.

Світова фінансова криза розпочалась у 2007 році з обвалу ринку іпотечних кредитів у США. Обвал ринку нерухомості, стрімке зростання кількості неповернених кредитів, банкрутство кредитних фондів, списання світовими банками сотень мільярдів доларів збитків, обвал фондових ринків, ріст цін на енергоносії, прискорення темпів світової інфляції та зниження темпів росту світової економіки – всі ці події є взаємопов'язані і відбулися за період менше 1 року. Фактично, надзвичайно тісна взаємопов'язаність та переплетеність фінансових систем призвела до того, що криза на американському ринку переросла у кризу світової економіки.

Відповідно, криза такого масштабу не могла не зачепити економіку України, яка інтегрована у світову економіку. Незважаючи на заяви багатьох експертів, що світова фінансова криза не вплинула на економіку нашої держави, насправді криза призвела до відчутних наслідків. По-перше, українські банки зіштовхнулися із кризою ліквідності через обмеження доступу до закордонних кредитів, які кілька останніх років були основним джерелом збільшення обсягів кредитування. По-друге, криза в житловому будівництві, викликана значним скороченням іпотечного кредитування банками та побоюванням щодо повторення американської іпотечної кризи в Україні. По-третє, ріст цін на енергоносії надзвичайно серйозно впливає на всю економіку України, оскільки автоматично призводить до зростання цін на більшість товарів та послуг, вироблених в Україні. І по-четверте, через досить значний рівень інтегрованості економіки України в загальносвітову економіку, зростання рівня світової інфляції суттєво вплинули на ріст інфляції в Україні.

¹ Тигіпка С., «Виробник компаній» / С. Тигіпка // Тиждень. – 2008. - №16 (25). – С. 13-16.

Проблеми розвитку страхування життя в Україні

Островський В., студент

Науковий керівник – ст. викладач Гайдай В.І.

Уманський державний аграрний університет

Останнім часом галузь страхування життя привертає все більшу увагу уряду, бізнесових кіл та громадськості. Адже закони ринку на етапі його становлення та стабілізації вимагають збалансованого функціонування всіх ринкових інститутів, які довели свою необхідність за багатовікову історію розвитку і становлення ринкових відносин в розвинутих державах світу. Було б дуже необачно залишити галузь страхування життя на узбіччі становлення ринкових відносин в нашій країні.

Протягом всього часу розбудови незалежної України ця галузь залишалася поза увагою бізнесменів та уряду. Тому ситуація на ринку страхування життя від початку економічних реформ в Україні знаходилася поза контролем держави і великий обсяг коштів вивозився за кордон напівлегальними посередниками іноземних страхових компаній, найяскравішим прикладом для якого є діяльність страхового брокера SI Save-Invest.

На сьогоднішній день ситуація поступово змінюється на краще, держава посилює свій контроль в цій галузі, але цих заходів недостатньо. Потрібно вживати законодавчих заходів для створення умов розвитку цього виду страхування в Україні вітчизняними страховиками. Так, за результатами минулого року лідерами ринку страхування життя є страхові компанії, власниками яких є іноземні як фізичні, так і юридичні особи, і, відповідно, лівова частка всіх зібраних платежів відправлялася на перестрахування за кордон.

За оцінками експертів, внаслідок нелегальної діяльності страховиків зі страхування життя Україна втрачає щороку 80 – 100 млн. доларів США. Це є наслідком того, що страхування життя знаходиться в тіньовому секторі економіки України. Страхування життя становить на ринку страхових послуг України найменшу частку (1,2% в 2008 р.), тоді як у країнах з розвинутою економікою цей показник дорівнює 30 – 40%. Так, наприклад, в Польщі за останні роки галузь страхування життя досягла обсягів збору страхових платежів на рівні 2 – 2,5 млрд. доларів США в рік; в 2008 році зібрано платежів на суму 2 484 млн. доларів США. Такий же обсяг платежів і в Росії (2 439 млн. доларів США), при цьому у росіян темп приросту платежів за 2008 рік становив 54,3%, тоді як в Польщі цей показник був на рівні 21,6%. Така різниця в темпах росту обумовлена тим, що ринок страхування життя розпочав формуватися у Польщі раніше і на сьогоднішній день досягає стабілізації. При існуванні необхідних правових на економічних передумов ринок послуг зі страхування життя в Україні зможе розвиватися такими ж темпами і українські страховики зможуть зайняти гідне місце на загальноєвропейському ринку страхування.

Галузь страхування життя має досить високі показники у таких країнах як Польща, Чехія, Угорщина, Словаччина, Словенія, Росія. Економічні перетворення в цих країнах за період з часів розвалу СРСР до сьогоднішнього дня можуть служити для України прикладом того, що треба робити для досягнення європейської економічної культури і рівня життя.

Галузь страхування життя відіграє дуже важливу роль у вирішенні питань соціального та пенсійного забезпечення. Компанії зі страхування життя повинні становити основу третього рівня пенсійного забезпечення громадян, який планується створити в рамках пенсійної реформи в Україні. Кошти, що отримують страховики зі страхування життя, є надійним джерелом дешевих та довгострокових інвестиційних ресурсів, які так необхідні для розвитку всієї економіки України, а особливо високотехнологічних, наукомістких проєктів.

Для вирішення проблеми розвитку страхування життя в Україні необхідно наполегливо рекомендувати уряду і парламенту України вжити таких заходів для виведення цієї галузі зі скрутного становища, у якому вона зараз знаходиться:

- дозволити страховим компаніям укладати договори страхування у вільноконвертованій валюті, що забезпечило б більш надійне зберігання коштів страхувальників та дозволило б виплачувати гарантований інвестиційний дохід. -

- Вдосконалити методику формування резервів зі страхування життя.
- запровадити податкові пільги для страхових компаній при інвестуванні коштів страхувальників, що дозволило б страховикам пропонувати більш привабливі програми нагромадження капіталу.

- запровадити податкові пільги для страховиків, що пропонують програми пенсійного страхування. Такі страхові компанії повинні знаходитись у таких же умовах, як і державний Пенсійний фонд.

- створити податкові пільги для юридичних осіб, котрі укладають договори страхування життя своїх працівників.

Проблеми земельного оподаткування та шляхи їх вирішення

Павленко О., студент
Науковий керівник – викладач Захарчук О.А.
Уманський державний аграрний університет

В умовах становлення ринкової економіки стає особливо актуальним вирішення проблем справляння плати за землю. Серед комплексу проблем, що потребують наукового обґрунтування та практичного вирішення, важливе місце посідають питання:

- плати за землю при переході права власності на будівлю і споруду;
- оподаткування земельних ділянок, наданих залізницям та гірничодобувним підприємствам;
- передбачення ставок земельного податку, як у межах населених пунктів так і за їх межами для земель лісового фонду;
- врахування платниками земельного податку зміни коефіцієнту функціонального використання при наданні будівель, споруд в оренду іншим суб'єктам господарювання;
- сплати земельного податку за землі дорожнього господарства;
- передбачення ставок земельного податку за земельні ділянки за межами населених пунктів, при умові, якщо нормативна грошова оцінка для таких земель встановлена;
- упорядкування пільг по земельному податку та ін.

Питання земельного оподаткування знаходяться на межі двох наук: фінансової та науки про земельні відносини. Фінансисти, досліджуючи принципи та особливості функціонування земельного податку в сільському господарстві, детально не розглядають окремі важливі для оподаткування аспекти (зокрема, методику визначення бази оподаткування та її диференціації). Водночас науковці, що займаються дослідженням питань земельних відносин та оцінки землі в цілях оподаткування чи диференціації сум податку, недостатньо мірою досліджують принципи земельного оподаткування та його економічну природу.

Віддаючи належне напрацюванням, здійсненим у галузі теорії та організації земельного оподаткування, слід зауважити, що окремі теоретичні, методологічні та методичні аспекти функціонування цього виду податку, а особливо враховуючи процеси реформування та підготовки проекту Податкового кодексу, є недостатньо розробленими.

Тому, з метою удосконалення податкового законодавства в частині плати за землю та орендної плати за земельні ділянки державної і комунальної власності слід удосконалити норми діючих законів України «Про плату за землю» та «Про оренду землі». За для цього Державна податкова адміністрація розробила проект Податкового кодексу. Основними його завданнями є:

- переглянути розмір усереднених ставок плати за землю;
- відмінити верхню межу обмеження річної орендної плати за земельні ділянки державної або комунальної власності, яка згідно з вимогами діючого законодавства України не може перевищувати 10 відсотків їх нормативної грошової оцінки;
- застосувати особливий порядок сплати земельного податку за землі природоохоронного, рекреаційного, культурно-історичного, оздоровчого призначення, які передані у власність або надані у постійне користування суб'єктам господарювання;
- врегулювати проблему оподаткування земель лісового фонду, як в межах населених пунктів, так і за їх межами;
- для земель, зайнятих дорожніми господарствами, від наданої їм пільги врахувати розмір ділянок, за які податок не нараховується;
- забезпечити звільнення від сплати земельного податку дитячих санаторно-курортних та оздоровчих закладів України, незалежно від їх підпорядкованості.
- упорядкування системи пільг з оподаткування, що не мають соціальної спрямованості та економічного ефекту. Наприклад, скасовано пільги, надані за галузевою ознакою;
- уточнення порядку індексації нормативної грошової оцінки земель в залежності від рівня інфляції;
- удосконалення податкового законодавства в частині орендної плати за земельні ділянки державної і комунальної власності.

До того ж не можна обминути увагою врегулювання питання терміну оподаткування земельних ділянок під викупленими будівлями та спорудами, оскільки на даний час через неврегульованість норм чинних законодавчих актів (Земельного кодексу, Цивільного кодексу, законів України «Про плату за землю» та «Про оренду землі» та ін.) тривалий час проходить процедура оформлення документів на право власності або користування земельними ділянками, а за цей період місцеві бюджети втрачають значні кошти від несплати платежів до бюджету.

Отже, прийняття запропонованих пропозицій, в частині плати за землю, які направлені на створення надійної законодавчої бази для формування доходної частини місцевих бюджетів, дозволить удосконалити адміністрування плати за землю та упорядкувати пільги по платі за землю, що дозволить отримати додаткові надходження та сприятиме збалансованості відповідних місцевих бюджетів.

Проблеми кредитування сільськогосподарських підприємств

Павлюк Я., студент

Науковий керівник – к.е.н., доцент Колотуха С.М.

Уманський державний аграрний університет.

Сучасне сільське господарство не може успішно розвиватися без державної допомоги. Особливо в період економічної кризи, коли гостро відчувається проблема кредитування аграрного сектору.

Кредитні відносини мають свої особливості для кожної галузі але великий вплив вони мають при кредитуванні підприємств агропромислового комплексу, тому виникає необхідність дослідити ці особливості. Зважаючи на необхідність поліпшення фінансового стану АПК, підтримки і забезпечення економічного зростання, проблеми у провадженні нових фінансових технологій є надзвичайно актуальними.

Вирішенням питань фінансово-кредитного забезпечення займається широке коло науковців: вчені В.М. Алексійчук, М.Я. Дем'яненко, П.О. Лайко, М.Й. Малік, П.Т. Саблук та ін. Вагомий внесок зробили О.Є. Гудзь, С.М. Колотуха, А.І Юркевич. Велику увагу вони приділяли пошуку шляхів по забезпеченню кредитними ресурсами аграрного сектору.

Більшість вітчизняних банків вже сформували своє ставлення до кредитування агропідприємств: одні принципово відмовилися від села і спрямовують свої кошти у більш прогнозовані сфери економіки. Ряд банків розглядають сільськогосподарське виробництво як потужний потенціал росту для ринку кредитних ресурсів. Більше того, банки, які працюють з АПК, не просто готові надавати кредити, вони пропонують аграріям спеціальні програми, зокрема на купівлю дорогої сільськогосподарської техніки¹.

Але комерційні банки уникають кредитування дрібних сільських підприємств через високі операційні витрати, пов'язані з невеликими розмірами кредитів та високою ризикованістю сільськогосподарського виробництва. Вирішенням цієї проблеми є впровадження програми мікрокредитування в Україні (UMLP).

Мета цієї програми полягає в сприянні розвитку малих підприємств шляхом полегшення їх доступу до банківських кредитів на постійній основі. Право отримати кредит надається українським малим і дуже малим підприємствам, які здебільшого мають статус юридичної особи або приватного підприємця, з кількістю зайнятих на них людей до 100 осіб. Розміри такого кредиту коливаються в межах від 100 до 125 тис. доларів США, а місячна процентна ставка становить 1 – 1,75% для кредитів, наданих у доларах США та євро, та 1,7 – 2% для кредитів у гривнях. Станом на 31

¹ Бачурина І. Умови, ставки та спеціальні програми/І. Бачурина// АгроПерспектива. – 2006. – №3. – С. 14–15.

березня 2004 року українським малим підприємствам було видано майже 74 тис. кредитів на загальну суму в 421 мільйон доларів США¹.

Ще однією з досить важливих причин чому фінансові інститути не хочуть вкладати кошти у сільське господарство є відсутність у товаровиробників можливості забезпеченого повернення кредиту.

Спостерігаються негативні тенденції до погіршення фінансового стану аграрних підприємств через незадовільну організацію розрахунків і дисципліну платежів. Загалом, по аграрному сектору станом на 1 січня 2007 року кредиторська заборгованість перевищувала дебіторську на 24,8%, або на 8,5 млрд. грн., і становила 42,8 млрд. грн., а загальні обсяги не розрахунків – понад 77 млрд. грн., що становить майже 15% від ВВП країни².

На нашу думку, ефективність кредитування аграрної сфери в значній мірі залежить від продуманості та обґрунтованості розробленої кредитної політики.

Підвищення ефективності механізмів кредитування галузі залежить від багатьох чинників, таких як:

- створення в сільському господарстві рівних з іншими сферами прав отримання доходів і фінансування оздоровлення сільського господарства.
- від розробки і реалізації ефективної аграрної політики.
- зменшення кредитних ставок, оскільки незважаючи на значний прогрес у цій справі за останні роки, все таки для більшості сільськогосподарських виробників ставки за якими банки надають кредити, є високими, що створює суттєве навантаження на фінансовий стан підприємств.
- створення аграрного іпотечного банку та аграрної кредитної системи.

Незважаючи на те, що запровадження державної програми фінансування підтримки АПК через механізм здешевлення кредитів на протязі останніх років відчуються позитивні зрушення у кредитуванні аграрного сектора, багато проблем кредитного забезпечення залишаються нерозв'язаними.

Підсумовуючи вище сказане щодо проблем кредитування сільськогосподарських товаровиробників, можна відзначити, що найголовнішим причинами що стримують розвиток кредитування є висока ціна кредиту, відсутність гарантій повернення кредиту, високий рівень витрат банків при наданні послуг та відсутність надійного позичальника.

Методичні підходи щодо визначення видів податкових ризиків

Пащук О.В., студент
Науковий керівник – к.е.н. доцент Бечко П.К.
Уманський державний аграрний університет

Податкові ризики, як структурний елемент податкової безпеки дедалі більше й частіше привертають до себе увагу як практиків, так і науковців-фінансистів. Тому податкові ризики є необхідним атрибутом, важливим елементом податкової безпеки.

1 Урядовий портал (Реальний сектор економіки - АПК) <http://www.kmu.gov.ua/control/publish/realsektor>.

2 Лузан Ю.Я. Фінансовий стан агропромислового виробництва в Україні та шляхи його удосконалення/Ю.Я. Лузан// Економіка АПК. – 2007. – №5. – С. 14.

Питання податкової безпеки та її структурних елементів досліджували такі вітчизняні науковці, як В.П. Вишневський, С.В. Каламбет, А.І. Крисоватий, Н.В. Новицька, Ц.Г. Огонь, С.В. Онишко¹.

Важливим і найбільш складним етапом дослідження податкових ризиків є їх якісний аналіз, призначений виявити об'єктивні й суб'єктивні чинники, котрі породжують ризик у сфері оподаткування.

Податковий ризик держави полягає в імовірності недотримання фактичних податкових надходжень порівняно з плановими (прогнозними) як в цілому з податкових доходів бюджету, так і з окремих видів і груп податків.

Найбільший ступінь ризику за сучасних умов властивий для податкових форм, безпосередньо пов'язаних з оподаткуванням прибутку юридичних осіб і доходів фізичних осіб. Тому ступінь ризику щодо виникнення недоїмок повинен враховуватись при розрахунку планових податкових надходжень, що забезпечить більш точне виконання бюджету. Метою визначення податкового ризику є підвищення ефективності управління податками в масштабі країни або окремої території².

Залежно від причин, що призвели до того або іншого податкового ризику, можна також виокремити такі їх групи.

Податковий ризик економічної кризи, що виникає в ситуації різкої і важкопередбачуваної зміни економічної ситуації в країні протягом бюджетного року. Такий ризик може призвести до значних змін не лише окремих показників бюджету, а і до повного перегляду всього бюджетного плану.

Податковий ризик інфляції — найбільш досліджений вид ризику у сучасній господарській практиці, але традиційно застосовується лише в комерційній сфері діяльності. Оцінка ризику інфляції при податковому менеджменті дає змогу забезпечити реальне наповнення бюджетів протягом всього бюджетного року.

Податковий ризик зниження платоспроможності платників податків протягом бюджетного періоду, є наслідком скорочення обсягу тимчасово вільних грошових коштів підприємств і організацій. Зниження платоспроможності платників податків, як правило, носить поступовий характер. Такий ризик полягає в поступовому зростанні заборгованості платежів до бюджету.

Податковий ризик політичної кон'юнктури, що виникає у випадку, коли період планування збігається з передвиборним періодом. Політичні сили у цей момент можуть використовувати бюджет для демонстрації своїх популістських заяв, пропагуючи, зокрема, зростання соціальних витрат. Це впливає на структуру податкових доходів бюджету.

Податковий ризик зміни правової бази, що виникає при внесенні відповідних змін до податкового законодавства.

Податковий ризик затримки податкових та інших перерахунків, зумовлений збільшенням термінів проходження платіжних документів у межах банківської системи. В цьому випадку складається складна ситуація, оскільки платник податків є таким, що виконав свої зобов'язання перед бюджетом, а бюджет коштів не отримує.

1 Вовчак О.Д. Податкові ризики у системі управління економічною безпекою. // Фінанси України. – 2008. №11 — с. 41- 47.

2 Вітлінський В.В. Тимченко О. М. Джерела і види податкових ризиків їх взаємозв'язок. // Фінанси України. – 2007. №3 — с. 132- 139.

Податковий ризик помилки в плануванні. При плануванні може виявлення не лише технічна помилка, але і некоректне врахування будь-якої з обставини, значущості та величини перелічених ризиків¹.

Для платника характерними є ризик посилення податкового тягара, ризик мінімізації податків, ризик податкового контролю, ризик карного переслідування податкового характеру

Ризики посилення податкового тягара властиві економічним проектам тривалого характеру, таким, як нові підприємства, інвестиції в нерухомість і устаткування, довгострокові кредити. До таких ризиків належать не лише виникнення нових податків і зростання ставок уже існуючих податків, а й скасування податкових пільг².

Отже, кожна із запропонованих груп податкових ризиків містить багато різновидів, кожний з яких потребує окремого якісного й кількісного аналізу з урахуванням особливостей соціально-економічного розвитку і податкової культури платників в Україні.

Проблеми нормативно-правового характеру у сфері податкового контролю

Пашук В.В., студент
Науковий керівник – к.е.н., доцент Транченко Л.В.
Уманський державний аграрний

В останні роки податкове законодавство змінювалось неодноразово, що негативно вплинуло на розвиток виробництва та діяльності суб'єктів підприємства. Діяльність в сфері оподаткування сьогодні регулюється великою кількістю нормативно-правових актів, тільки для регулювання прямих податків, починаючи з грудня 1990 року (з прийняттям Закону України “Про податкову службу в Україні”) до вересня 1995 року в Україні було прийнято 118 нормативних актів, до яких внесена велика кількість змін та доповнень. Так, Закон України “Про систему оподаткування” змінювався три рази, Закон України “про державну податкову службу в Україні” – чотири рази, а Декрет Кабінету Міністрів України “Про податок на додану вартість” змінювався та доповнювався п'ятнадцять разів. В квітні 1997 року Верховною Радою України був прийнятий новий Закон “Про податок на додану вартість” і вже через декілька місяців після його прийняття з'явилися зміни до нього.

Огляд літературних джерел показав, що дослідженням проблем податкового контролю займалися такі провідні вчені та теоретики бухгалтерського обліку як Ф.Ф. Бутинець, В.П. Хомутенко, Ю.Ф. Кваша, В.А. Онищенко, М.П. Чорний, А.В. Бодюк, М.М. Кривошей, В.Г. Зайцева та інші. Але наявність дискусійних питань в області податкового контролю свідчить про чималий інтерес до обраної проблематики та про необхідність його подальшого дослідження.

1 Бечко П. К., Лиса Н.В. Податковий менеджмент: навч. посібник [для студ. вищ. навч. закладів] — К.: Центр учбової літератури, 2009. — 288 с.

2 Гранатуров В. М. Ясенова І. Б. Податкові ризик держави: визначення та класифікація. // Фінанси України. — 2007. №10 — с. 86 – 94.

Вагомою перепорою на шляху діяльності податкових органів є суперечності та протиріччя в діючому законодавстві, а також невідповідність відомчих актів Законам України¹.

Законодавством не передбачена адміністративна відповідальність керівників, посадових осіб, громадян України, іноземних громадян та осіб без громадянства за ухилення від явки в податкові органи для надання пояснень чи за відмову давати пояснення по питаннях нарахування та сплати податків до державного бюджету, зборів в державні цільові фонди.

Не врегульовані і деякі питання нарахування та сплати місцевих податків та зборів. Не до кінця врегульованим залишається і таке важливе питання, як момент приведення нормативно-правового акта в дію. Деякі інструкції та пояснення Міністерства фінансів та Головної державної податкової адміністрації України, а також закони вводяться в дію “заднім числом”, що є протиріччям загальноприйнятого порядку².

Слід відмітити, що останні зміни у перевірочній сфері відбулися завдяки Закону України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо посилення правового захисту громадян і впровадження механізмів реалізації конституційних прав громадян на підприємницьку діяльність, особисту недоторканість, безпеку, повагу до гідності особи, правову допомогу, захист)” від 12.01.05 р. № 2322-IV. В основному ці зміни стосуються порядку проведення планових та позапланових податкових перевірок. Закон чітко врегулював як саме поняття перевірки, так і права й обов’язки перевіряючі. і, що важливо, багато неоднозначних епізодів (як призначення позапланових перевірок, залучення силових підрозділів до проведення перевірки, вилучення оригіналів документів тощо) перемістилися у судову площину. Але, на наш погляд, це не вирішить всіх проблем, а призведе до додаткових витрат та суперечок і непорозумінь між податковими органами та платниками податків.

Як свідчать вказані та інші недоліки, податкова система Уманської ОДПІ потребує докорінної перебудови в напрямках:

- забезпечення стабільності податкового законодавства, для цього необхідно законодавчо закріпити недопустимість будь-яких змін в податковій системі протягом поточного (господарського) року;
- значного спрощення податкового законодавства, зокрема закони про податки повинні бути, як правило, законами прямої дії;
- усунення дублювання одних податків іншими;
- встановлення періоду введення нової податкової норми – передбачені в законі норми про те, що податкове законодавство та інші нормативні акти вступають в силу не раніше, ніж через місяць після їх офіційного опублікування та не пізніше 1-го числа наступного податкового періоду за даним видом податку; платник податку наперед повинен знати в яких податкових рамках він буде працювати;

1 Положення про порядок розгляду скарг платників податків органами державної податкової служби, затверджене наказом Державної податкової адміністрації України від 11 грудня 1996 р. № 29 (в редакції наказу Державної податкової адміністрації України від 3 березня 1998 р. № 93) та зареєстроване в Міністерстві юстиції України 17 березня 1998 р. за № 176/2616. // Голос України. – 1998.-20 березня.

2 Положення про порядок розгляду скарг платників податків органами державної податкової служби, затверджене наказом Державної податкової адміністрації України від 11 грудня 1996 р. № 29 (в редакції наказу Державної податкової адміністрації України від 3 березня 1998 р. № 93) та зареєстроване в Міністерстві юстиції України 17 березня 1998 р. за № 176/2616. // Голос України. – 1998.-20 березня.

- розробки та введення в закон поняття податкової дії, закріплення конкретного та однозначного тлумачення всіх елементів податкових правопорушень;
- визначення видів та умов, при яких наступає чи призупиняється податкова відповідальність.

Шляхи удосконалення фінансування закладів освіти

Пересунько О., студент

Науковий керівник – д.е.н., доцент Непочатенко О.О.

Уманський державний аграрний університет

Освіта є одним із визначальних чинників соціальної стабільності в суспільстві, ознакою економічної та національної безпеки держави, визначальним чинником зростання матеріального виробництва. Саме тому її розвиток та вдосконалення є важливою передумовою подолання негативних кризових ситуацій в економіці і суспільстві в цілому, що мають місце на сьогоднішній день.

Стан справ у галузі освіти, темпи та глибина перетворень не повною мірою задовольняють потреби особистості, суспільства і держави. Що і проявляється в недоліках, які зустрічаються при розгляді питань пов'язаних з освітньою галуззю.

Фінансове забезпечення освітньої галузі повинне ґрунтуватися на пріоритетності витрат на розвиток освіти з державного та місцевих бюджетів, використанні залучених коштів державних і приватних підприємств, громадських організацій та батьків, громадян, міжнародних освітніх фондів, програм і благодійних організацій, коштів, одержаних за надання додаткових освітніх послуг, виконання науково-дослідних робіт, доходів від виробничої та комерційної діяльності, кредитів і банківських позичок тощо, що значною мірою не відповідає реальності.

Залучення коштів з позабюджетних джерел відбувається на неналежному рівні, що спричиняє високу залежність закладів освіти від бюджету.

Саме тому проблеми фінансування навчальних закладів почали перебувати у центрі уваги науковців і органів державного управління. Відомими представниками є Буковинський В.С., Кириленко О.П., Маліновська О.Ю., О.І.Красій, Затуренська В.О. та безліч інших вчених. Проте з причин постійних змін в економічній та соціальній ситуації та неоднозначності поглядів проблематика фінансування навчальних закладів потребує подальших наукових пошуків.

В статті використано економічно-статистичні методи дослідження, зокрема монографічний і табличний методи.

Результати дослідження показали, що бюджет Уманського відділу освіти закладається від потреби на 80%, тобто 100% бюджету не закладають. Бюджет з кожним роком збільшувався тому, що зростали ціни на енергоносії, харчування, путівки дітям, зміни заробітної плати, зростання рівня інфляції(табл.2.18).

Таблиця 2.18

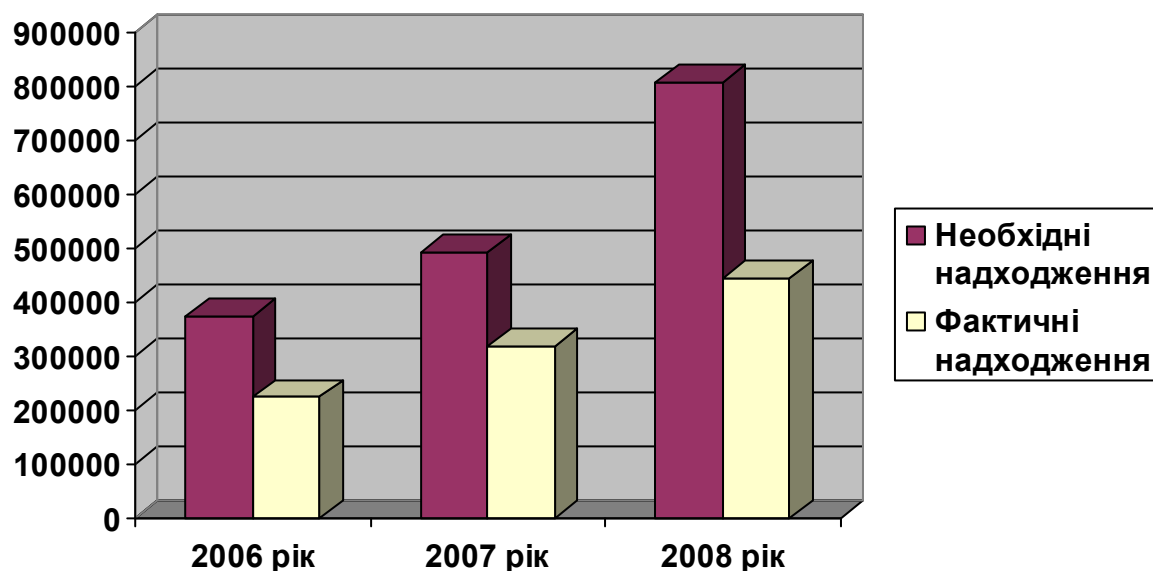
Доходи Уманського міського відділу освіти

Показник	2006 р.	2007 р.	2008 р.
Доходи міського відділу, млн. грн.	29,852	40,758	52,709
За рахунок державного бюджету, грн.	860800	1129000	229621
За рахунок альтернативних джерел фінансування, грн.	319349	163376	140244
Частиною фінансових ресурсів за рахунок альтернативних джерел фінансування, %	1,07	0,33	0,26
За рахунок місцевих бюджетів, млн.грн.	28,671	39,465	52,339

*Складено за даними Уманського міського відділу освіти Черкаської області

Як видно з таблиці доходи за рахунок альтернативних джерел з кожним роком зменшуються, і становлять мізерну частку бюджету. Це спричинено тим, що зменшуються доходи спонсорів через погіршення економічної ситуації в країні.

Загалом доходи міського відділу освіти є не достатніми для повноцінного функціонування підпорядкованих йому закладів. І тому потрібно шукати шляхи вирішення даної проблеми.

Рис 2.4. Необхідні і фактичні надходження ДНЗ №4

Як видно з дослідження необхідні надходження перевищують рівень фактичних надходжень (рис.2.4). Фактичні надходження в середньому становлять

55-65% від необхідних надходжень, що свідчить про не достатнє забезпечення потреб дошкільного навчального закладу фінансовими ресурсами.

Розглянемо шляхи використання коштів на прикладі Уманського відділу освіти (таблиця 2.19).

Таблиця 2.19

Видатки Уманського відділу освіти, млн. грн

Показник	2006 р.	2007 р.	2008 р.
Поточні видатки	46,730	57,524	77,367
- видатки на товари та послуги	46,730622	57,473884	77,525050
- субсидії і поточні трансферти	0,421170	0,50558	0,152652
Капітальні видатки	X	664664	912264
Всього	47,151792	58,189106	78,589966

*Складено за даними Уманського міського відділу освіти Черкаської області

З таблиці 2.19 видно, що видатки відділу освіти за 3 роки зростають, і відповідно потреба у грошових ресурсах збільшується. Це пов'язано з рядом факторів, найвагомішим з яких у видатках у відділу освіти складають видатки на закупівлю товарів і послуг, які у 2008р. порівняно з 2006р. зросли на 30794428 грн. або на 40%.

Враховуючи викладене, доцільно стверджувати, що виникла нагальна потреба у перегляді методів фінансування потреб дитячих навчальних закладів. З метою удосконалення та покращення методів варто вжити такі заходи: спростити процедуру передачі коштів закладам, збільшення надходжень дотацій та субвенцій безпосередньо закладам освіти (перехід від субвенцій до дотацій), активне залучення альтернативних джерел фінансування (благодійність, пожертви і т.д.), забезпечення можливості введення єдиного порядку планування фінансових коштів для здійснення диференційованого фінансування дошкільних освітніх установ.

Зазначені напрями реформування методів фінансування дитячих навчальних закладів будуть сприяти забезпеченню їхніх потреб.

Проблемні аспекти страхової діяльності в Україні

Пересулько О., студент

Науковий керівник – ст. викладач Гайдай В.І.

Уманський державний аграрний університет

Страхування виконує важливу роль в усьому світі і є актуальним, як для країн з високим, так і з низьким рівнем економічного розвитку. Загалом, можна зазначити, що чим вищим є економічний розвиток країни, тим більшу роль відіграє страхування як засіб економічної безпеки. Також страхування є важливим в економічному і соціальному контексті, як для окремих осіб, так і для суспільства, адже дає можливість застрахувати себе від негативних фінансових наслідків, а також заощаджувати гроші зручним способом.

В той же час проблемним питанням у розвитку економіки є розробка комплексу заходів щодо створення повноцінного страхового ринку як обов'язкового атрибуту ринкової економіки.

Зокрема більшої актуальності набувають суперечності між поточними і довгостроковими інтересами страховика і страхувальника, які мають різні форми прояву для різних видів страхування. Інтерес страховика полягає в тому, щоб охопити якомога більшу кількість страхувальників, зібрати більше страхових внесків. Для нього бажаним є довгострокове страхування, що дає можливість довше використовувати гроші. Інтерес страхувальника полягає у тому, щоб його внески примножились і по закінченні договору він отримав більше, ніж сплатив страховикові.

Окремі аспекти теоретико-методологічного обґрунтування сутності страхування і страхового ринку розглядаються у працях таких західних фахівців, як В. Берг, А. Вагнер, Дж. Глаубер, С. Маккі, А. Манес, К. Маркс, М. Міранда, П. Мюллер, В. Нордхаус, К. Пфайффер, М. Ротшильд, П. Самуельсон, Дж. Стігліц, У. Хаасен, Р. Холлі, П. Шиміковський, Х-П. Шиміковський та ін.

Вагомий внесок у дослідження теоретико-методологічних засад страхової діяльності зробили такі вчені України і ближнього зарубіжжя, як В.Д. Базилевич, О.І. Барановський, Н.М. Внукова, К.Г. Воблий, Р.Т. Юлдашев, С.І. Юрій, С.Ю. Янова та ін.

Однією з найважливіших проблем є низька частка виплат, що зумовлюються шахрайством, ретельною селекцією ризиків страховиком та ін. Тому завданням політики в галузі страхування є забезпечення механізмів формування страхових резервів страховиками на випадок виникнення кумулятивних ризиків. Разом із тим, наглядові органи мають контролювати страховика, виявляти шахрайство, та вживати відповідних заходів з метою уникнення чи обмеження протизаконних дій.

Крім того важливим заходом розвитку страхової діяльності в Україні є підвищення рівня страхової культури як серед підприємців, так і серед населення. Тому обов'язковим має стати регулярне проведення прес-конференцій з питань страхування, щомісячне інформування населення про особливості різних видів страхування через ЗМІ та ін.

Не менш важливим заходом розвитку страхової діяльності є удосконалення податкової політики. Необхідно запровадити систему прямого оподаткування прибутку страховика, що поставило б страховий бізнес у рівні умови з іншими сферами діяльності.

Важливим елементом розвитку страхової діяльності в Україні є інвестиційна діяльність страховиків. На сьогодні спрямовування страхових резервів на цілі інвестування наштовхується на законодавчі перепони. Тому держава повинна забезпечити відповідну законодавчу базу, що не протирічить інвестиційно-страховій діяльності компанії.

Особливу увагу необхідно приділити вирішенню проблем у сфері здійснення перестрахування. На сьогодні суттєвою проблемою для страхового ринку України є відтік значних грошових ресурсів за кордон. Тому вкрай важливим заходом розвитку інфраструктури страхового ринку України має стати вдосконалення системи перестрахування шляхом створення перестрахової біржі або перестрахового бюро, що знизить необґрунтований рівень перестрахування закордоном.

Формування стабільного страхового ринку потребує об'єктивного інформування всіх його власників про основні умови, вимоги та ризики у процесі їх діяльності. Для підвищення рівня страхової культури населення необхідно забезпечити прозорість діяльності учасників страхового ринку та запровадити програми інформування населення через засоби масової інформації про стан та перспективи страхового ринку, переваги отримання страхових послуг.

Для подальшого розвитку страхового ринку та запобігання необґрунтованому витоку коштів за кордон необхідно зміцнити національний перестраховальний ринок і вдосконалити нагляд за перестраховою діяльністю.

Враховуючи викладене, можна зробити висновок, що перспективи розвитку страхової діяльності залежать від того, наскільки ефективно розв'язуватимуться проблеми, що стосуються розвитку і регулювання страхової діяльності в Україні, адже страхова система України не відповідає сучасним вимогам організації суспільного розвитку.

Вище викладені перспективи вдосконалення страхової діяльності в Україні дозволять прискорити створення повноцінного страхового ринку як необхідного елементу ринкової економіки.

Шляхи підвищення прибутковості банківського сектору в умовах нестабільного зовнішнього середовища

Петришина І.І., студент

Науковий керівник – викладач Мельник К.М.

Уманський державний аграрний університет

В умовах швидкоплинного зовнішнього середовища на фоні світової кризи, що безперечно негативно впливає на діяльність фінансового сектору економіки, банки повинні звернути особливу увагу на проблему оптимізації структури доходів та підвищення ліквідності, адже банки, як регулятори грошового обігу й посередники в акумуляції та перерозподілі грошових ресурсів, відіграють важливу роль в економічних перетвореннях України. Вони володіють дієвими важелями впливу на фінансову, виробничу та інші сфери економіки, їх діяльність впливає на формування й розвиток практично всієї системи відносин в країні. Без стабільного, надійного та сильного банківського сектора не може нормально функціонувати економіка країни. Вище означені аспекти вимагають від банків підвищення ефективності діяльності, удосконалення методичних підходів до забезпечення фінансової стійкості шляхом більш повного використання банківських інструментів і послуг, правильного управління банківською діяльністю в умовах нестабільного зовнішнього середовища, входження банків до різного виду фінансово-промислових об'єднань, фінансове оздоровлення на основі реорганізації: злиття й приєднання, створення банківських корпорацій і холдингів. Це питання на сьогоднішній день є дуже актуальним для банківського сектору, фінансової сфери в країні та економіки в цілому.

Проблемам забезпечення прибутковості та фінансової стійкості банків в ринковій економіці присвячено праці багатьох провідних вітчизняних і зарубіжних учених. Серед них – М. Алексеєнко, О. Біла, В. Вітлінський, О. Вовчак,

А. Герасимович, О. Дзюблюк, В. Загорський, О. Заруба, В. Іванов, М. Козоріз, та ін..

Упродовж 2000 – 2008 років банківська система України мала стійку тенденцію до зростання основних фінансово-економічних показників – капіталу, зобов'язань, активів. Але водночас спостерігався високий ступінь ризику банківської системи, скорочення кількості банків і низький рівень їх капіталізації, велика частка проблемних позичок у кредитних портфелях, недостатній розвиток асортименту банківських послуг, що призвело до погіршення фінансового стану банків, їх неплатоспроможності та ліквідації. На сьогоднішній день в умовах фінансової кризи банки взагалі призупинили свою діяльність, зменшилась кількість депозитів, почали збільшуватися ставки по кредитах, що негативно впливає на діяльність банківського сектору¹.

З огляду на вище викладений матеріал метою даного дослідження є можливі напрямки збільшення прибутковості банківського сектору, що є одним з найважливіших показників ефективності функціонування банку, його стабільності в умовах нестабільного зовнішнього середовища.

Отримання прибутку та забезпечення рентабельної діяльності є необхідним чинником існування будь – якого суб'єкта підприємництва. У ньому зацікавлені всі учасники економічного процесу. Розмір банківського прибутку хвилює акціонерів, тому, що є показником отриманого доходу на інвестований ними капітал. Вкладникам прибуток гарантує стабільний дохід і впевненість у завтрашньому дні, оскільки збільшення резервів і власних коштів банку свідчить про його стабільність. Позичальники також зацікавлені в прибутку банку, адже таким чином зростають їх власні накопичення.

Основні напрямки підвищення прибутковості банків:

1. Загальне зростання групи активів, що приносять процентний дохід та зростання власного капіталу, насамперед правильне проведення зваженої маркетингової і процентної політики, наслідком цього стане підвищення числа банківських вкладників. Цією групою активів є кредитні операції банку. Для їх проведення банку необхідні, по – перше, залучення клієнтів, які бажають отримати кредит.

2. Збільшення питомої ваги доходних активів в сукупних активах. Іншими словами банк повинен нарощувати так звані “працюючі” активи, які приносять найбільші доходи банку і скорочувати до можливого мінімуму “непрацюючі”. Сутність банківського управління полягає в гнучкому співвідношенні протилежних вимог ліквідності і прибутковості. Загалом фахівці вважають, що частка доходних активів у загальних активах банку повинна бути на рівні 0,75-0,85. Зменшення частки доходних активів нижче 0,7 свідчить про можливі проблеми в діяльності банку².

3. Зміна загального рівня процентної ставки по активних операціях банку. Працюючи в цьому напрямку банки намагаються збільшити рівень процентної ставки по активних операціях, тобто тут спрацьовує принцип будь – якого комерційного підприємства: “дешевше купити, дорожче продати”. Тому щоб

1 Герасимович А.М. Аналіз банківської діяльності / А.М Герасимович, М.Д Алексєнко // Підручник. – К. : КНЕУ, 2004 р. – 599 с.

2 Сугоняко О.П. Асоціація українських банків: 15 років діяльності / О.П. Сугоняко // Вісник НБУ, 2007 р. – № 5. – С. 11– 13.

отримати більший дохід, банк повинен враховувати крім специфічних факторів, що визначають розмір процента по активних операціях (облікова ставка, рівень інфляції, термін позики, її розмір, ризик, характер забезпечення, витрати по оформленню позики та контроль, контроль та інші) також попит на кредитному ринку і ставки конкуруючих банків та інших фінансово-кредитних установ.

4. Зміна структури портфелю доходних активів, тобто підвищення питомої ваги ризикових кредитів в кредитному портфелі банку, наданих під високі проценти. Ризикові операції можуть принести банку значний дохід, якщо він буде правильно ними управляти. Існує декілька способів захисту від кредитного ризику:

а) диверсифікація позик

б) постійний контроль банку за станом справ позичальника на протязі всього терміну користування позикою і у випадку виникнення у нього проблемних ситуацій, які можуть привести до несплати боргу, прийняття попереджувальних заходів щодо захисту своїх інтересів;

в) установлення лімітів

г) резервування

д) сек'юритизація активів – передбачає перетворення наданих банками позичок на ліквідні цінні папери (наприклад, облігації чи векселі), котрі обертаються на вторинному ринку.

5. Забезпечення зростання непроцентних доходів, а саме приділення більшої уваги доходам від надання послуг “небанківського” характеру, оптимізація пасивів, зменшення загально адміністративних витрат, зменшення витрат на створення банківської послуги, що дасть змогу знизити її ціну.

6. Зменшення витрат на створення банківської послуги дає відповідно знизити її ціну. Зниження цін на пропоновані послуги – вагомий аргумент у конкурентній боротьбі, важливий елемент створення позитивного іміджу банківської установи, що великою мірою забезпечує їй прихильність клієнтів¹.

7. Правильне управління активами і пасивами банку, а також ризиками.

Вдале дослідження та впровадження всіх цих заходів допомогло б збільшити прибутковість банку та досягти мінімізації ризиків. На сьогоднішній день в умовах нестабільного середовище це є надзвичайно важливо.

Особливості оподаткування сільськогосподарських товаровиробників

Підгорна Н.В., студент

Науковий керівник – к.е.н., доцент Бечко П. К.

Уманський державний аграрний університет

З часу розбудови податкової системи незалежної України оподаткування сільськогосподарських товаровиробників залишається найбільш уразливою сферою взаємовідносин із державою. Разом із тим, система адміністрування податків та

¹ Гладких Д.К. Доходи й витрати як складові ціни банківських послуг / Д. К. Гладких // Вісник НБУ, 2008р. – № 3. – С. 24 – 29.

обов'язкових платежів в бюджет у сільському господарстві має ґрунтуватися на тих же методичних засадах і підходах, що й в інших сферах національної економіки¹.

Питання оподаткування сільськогосподарських виробників входять в коло наукових інтересів багатьох вчених. Зокрема, даній проблематиці присвячено праці вітчизняних вчених В. Андрущенка, М. Дем'яненка, Д. Деми, П. Лайка, Л. Тулуша та інших.

Податкова політика для сільськогосподарських товаровиробників є пільговою порівняно з чинною системою оподаткування в інших галузях в національній економіки України.

З метою зменшення податкового тиску та спрощення механізму оподаткування сільськогосподарських товаровиробників в 1999 році був запроваджений фіксований сільськогосподарський податок. Порядок переходу сільськогосподарських підприємств на сплату фіксованого сільськогосподарського податку є незмінним. Зокрема, в даний час, підприємства аграрного сектору економіки, в яких сума, одержана від реалізації сільськогосподарської продукції власного виробництва та продуктів її переробки, у загальній сумі валового доходу за минулий рік перевищує 75%, є платниками фіксованого сільськогосподарського податку².

Об'єктом оподаткування фіксованим сільськогосподарським податком є площа сільськогосподарських угідь, переданих у власність або наданих в користування сільськогосподарським товаровиробникам, у тому числі на умовах оренди, а також земель водного фонду, які використовуються риболовецькими господарствами. За умови передачі земельної ділянки в оренду, власник звільняється від сплати цього податку, оскільки платником є орендар. Ставки податку встановлено з одного гектара сільськогосподарських угідь у відсотках до їх грошової оцінки³.

Крім запровадження фіксованого сільськогосподарського податку для сільськогосподарських виробників, з метою зменшення податкового тягара на сільськогосподарських товаровиробників запроваджено відповідно до Закону України «Про податок на додану вартість» (від 18 лютого 1999 року № 442 до статті 11 та від 13 червня 2000 року №1874) пільговий режим оподаткування податком на додану вартість. Перші зміни до Закону України «Про податок на додану вартість» надали право спрямовувати суму даного податку, яку повинні сплачувати до бюджету переробні підприємства за реалізоване молоко та м'ясопродукти, для виплат дотацій сільськогосподарським товаровиробникам за поставлені на переробку молоко та худобу. Другі зміни до цього Закону надали пільги з ПДВ для сільськогосподарських підприємств щодо операцій з продажу товарів (робіт, послуг) власного виробництва, виготовлену із власної сировини, за винятком операцій з продажу переробним підприємствам молока і худоби. Згідно з цим Законом кошти від нарахованого ПДВ залишаються в розпорядженні сільськогосподарських товаровиробників і використовуються на придбання матеріально-технічних ресурсів виробничого призначення.

Однак слід зауважити, що при заповненні Декларації по ПДВ такі підприємства повинні нараховувати та вказувати суми ПДВ (податкова декларація з

1 Тулуш Л.Д. Методологічні аспекти розвитку системи оподаткування сільськогосподарських товаровиробників // Економіка АПК. – 2007. - № 3. – С. 107-114.

2 Зміни в оподаткуванні 2009 року // Вісник податкової служби України. – 2009. - №4. – ст. 2-3.

3 Гривнак К. Останній термін подання розрахунку на 2009 рік платниками фіксованого сільськогосподарського податку – 2 лютого // Вісник податкової служби України. – 2009. - №3. – С. 16-17.

ПДВ, затверджена наказом ДПА України під 30.05.97 р. № 166 (у редакції наказу ДПА України від 15.06.2005 р, № 213)), але ці суми не перераховуються до бюджету, а акумулюються на спеціальному рахунку та залишаються у розпорядженні підприємства.

Результати запроваджені пільговим режимом оподаткування податком на додану вартість виявили негативні моменти щодо його застосування. Насамперед, негативним чинником є та, що у процесі нарахування та виплат пільг за рахунок ПДВ спостерігаються часті зловживання. Вони визвані непрозорістю застосування пільгового режиму оподаткування. Для сільськогосподарських підприємств часто залишається невідомим взагалі про те, що держава дотує виробників молока та м'яса тому, що вони отримують єдину ціну на молоко та худобу (часто сума дотації взагалі не включається і в розрахунок такої ціни)¹.

Отже, на сьогодні оподаткування сільськогосподарських товаровиробників та його особливості залишається досить актуальним питанням, оскільки, від системи оподаткування залежить не лише поповнення державного бюджету, але і розвиток такої важливої галузі, як сільське господарство.

Формування фінансових результатів сільськогосподарських підприємств

Погоріла В.П., студент

Науковий керівник – д.е.н., доцент Непочатенко О.О.

У здійсненні виробничо-фінансової діяльності господарських суб'єктів бере участь велика кількість взаємопов'язаних організаційних, трудових, матеріальних і фінансових чинників. Мета кожного господарюючого суб'єкта – якомога ефективніше їх використовувати.

Ефективність використання чинників виробництва виражається в кінцевому підсумку у фінансових результатах діяльності господарюючих суб'єктів.

Таким чином фінансові результати – це економічний підсумок виробничої діяльності господарюючих суб'єктів, виражений у вартісній (грошовій) формі².

Актуальність даної проблеми полягає в тому, що фінансовий результат посідає одне з головних місць у загальній системі вартісних інструментів ринкової економіки. Він забезпечує стабільність підприємства, гарантує його повну фінансову незалежність.

Фінансові результати діяльності підприємств характеризуються такими економічними показниками, як валовий дохід, чистий дохід, прибуток.

«Валовий дохід, - писав К.Маркс³, - є та частина вартості та вимірювана його частина валового продукту, яка залишається за вирахуванням частини вартості та вимірюваної його частини всього виробленого продукту, який відшкодовує вкладений у виробництво і спожитий у ньому постійний капітал». Основними чинниками підвищення валового доходу є збільшення виробленої продукції та зниження матеріально трудових витрат.

1 Леонова О. Деякі аспекти сплати та використання сум ПДВ при реалізації сільськогосподарської продукції // Бухгалтерія в сільському господарстві – 2006. - №22. – С. 13-14.

2 Філімоненков О.С. Фінанси підприємств: Навчальний посібник /О.С. Філімоненков / – К.: Кондор, 2005. – 400с.

3Маркс К.Твори/К.Маркс.,Ф.Енгельс./ – Т 25.2.11- с.409

Чистий дохід – це частина вартості продукту яка залишається після відшкодування затрат живої та уречевленої праці.

Реалізований чистий дохід розраховується за проданою продукцією, і тому він тотожний прибутку підприємства, отриманого від продажу продукції¹.

Отже, прибуток – це найважливіша фінансова категорія, що відображає позитивний фінансовий результат господарської діяльності підприємства, характеризує ефективність виробництва, і зрештою свідчить про якість виробленої продукції, стан продуктивності праці, рівень собівартості. Одночасно прибуток впливає на зміцнення фінансового стану підприємства інтенсифікацію виробництва за будь-якої форми власності. Він є не лише джерелом забезпечення внутрішньогосподарських потреб підприємств, а й джерелом формування бюджетних ресурсів держави.

Прибуток як кінцевий фінансовий результат діяльності підприємства складає різницю між загальною сумою доходів і витратами на виробництво й реалізацію продукції.

Основним джерелом грошових надходжень підприємства є виручка від продажу продукції, робіт і послуг. При дослідженні аналізу формування фінансових результатів необхідно врахувати фактори, які впливають на розмір прибутку. Під ними розуміють причини під впливом яких формується прибуток у початковий період або виникають зміни його абсолютної величини в подальшому. Величина прибутку підприємства та його динаміка знаходиться під впливом внутрішніх і зовнішніх факторів, деякі з них підприємство не може проконтролювати і врахувати. До зовнішніх факторів належать: кон'юнктура ринку; зміни цін на матеріально-сировинні й паливно-енергетичні ресурси, вплив природних географічних, транспортних і технічних умов на виробництво і реалізацію продукцію, рівень розвитку зовнішньоекономічних зв'язків, соціально-політична ситуація в країні тощо².

Внутрішні фактори, що впливають на прибуток підприємства доречно поділити на виробничі і позавиробничі. До виробничих належать екстенсивні та інтенсивні фактори. Екстенсивні впливають на процес одержання прибутку через кількісні зміни обсягів предметів праці, часу роботи обладнання, чисельності персоналу, фонду робочого часу, розміру фінансових ресурсів.

Інтенсивні фактори позначаються на процес одержання прибутку через "якісні" зміни, зокрема підвищення продуктивності обладнання та його якості, використання прогресивних технологій; прискорення оборотності обігових засобів, трудомісткості й матеріаломісткості продукції, ефективне використання фінансових ресурсів тощо³.

Найважливішими факторами росту прибутку є збільшення обсягу виробництву і реалізації продукції (а звідси збільшення розміру виручки), підвищення продуктивності праці, зниження собівартості, поліпшення якості продукції.

Отже, основним джерелом зростання прибутку в кожному підприємстві зниження собівартості продукції та збільшення доходу від реалізації, що досягається

1 Терещенко О.О. Фінансова діяльність підприємств господарювання: Навч. посібник./О.О.Терещенко/ – К.: 2003.

2 Філіна Г.І. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання [текст] : Навч. посібник./Г.І.Філіна./ – 2-ге вид. перероб. і доп. – К.: Центр учбової літ., 205. – 313,[1] с. – 1500 пр.- ISBN 978–966-36A-771-5

3 Подольська В.О. Фінансовий аналіз: Навч. посіб./В.О.Подольська, О.В.Яріш./-К.: Центр Навчальної літератури, 2007.-488с.

впровадження інтенсивних технологій виробництва продукції, зростання обсягу продажу продукції, поліпшенням її якості, розширенням асортименту та пошуками ринків збуту продукції з найбільш вигідною ціною. Впровадження даних заходів дозволить значно збільшити обсяги грошових надходжень в кожному підприємстві.

Оподаткування фізичних осіб в Україні: проблеми та напрямки удосконалення

Погрібна М.О., студент
Науковий керівник – викладач Захарчук О.А.
Уманський державний аграрний університет

Платниками податку з доходів фізичних осіб є фізичні особи — громадяни України, особи без громадянства або громадяни іноземних держав, а це майже усі фізичні особи, які проживають на Україні понад 185 календарних днів і отримують доходи, як на території України, так і за її межами.

Відповідно до ст. 6 Закону «Про податок з доходів фізичних осіб» від 22.05.2003 р. № 889-IV (зі змінами та доповненнями) платник податку має право на зменшення суми загального місячного оподатковуваного доходу, отримуваного з джерел на території України від одного працедавця у вигляді заробітної плати, на суму податкової соціальної пільги.

Статтею 54 Закону «Про Державний бюджет України на 2009 рік» від 26.12.2008 р. № 835-VI (зі змінами та доповненнями) визначено, що у 2009 р. розмір прожиткового мінімуму на одну особу і для осіб, які належать до основних соціальних і демографічних груп населення, встановлюється в розмірах, що діяли у грудні 2008 р. Тобто з метою застосування норм Закону № 889-IV з 1 січня 2009 р. застосовується прожитковий мінімум на одну працездатну особу в розмірі 669 грн. на місяць.

Підпунктом 6.5.1 п. 6.5 ст. 6 Закону № 889-IV встановлено, що податкова соціальна пільга (далі – ПСП) застосовується до доходу, нарахованого на користь платника податку протягом звітного податкового місяця як заробітна плата (інші прирівняні до неї відповідно до законодавства виплати, компенсації та відшкодування), якщо його розмір.

Податки є найважливішим правовим і фіскальним інструментом, за допомогою якого держава забезпечує себе необхідними ресурсами для фінансування різних сфер суспільної діяльності. Державі необхідно розробити систему превентивних засобів для попередження правопорушень у податковій сфері. В Україні не існує на теперішній момент єдиного акту, який би регулював питання відповідальності фізичних осіб за правопорушення у сфері оподаткування.

Основними проблемними питання, що виникають при застосуванні діючого законодавства, є:

- 1) щодо знецінених заощаджень;
- 2) щодо самозайнятих осіб;
- 3) щодо врахування витрат суб'єктами підприємництва.

Законодавством не надто добре регламентовані відносини між державою та фізичною особою, що сплачує податки по спрощеній системі оподаткування. Більшість актів застарілі і не повністю відповідають сучасним вимогам.

Таким чином, не дивлячись на досить велику кількість нормативно-правових актів, в Україні все ж таки існує проблема досконалого законодавчого регулювання оподаткування фізичних осіб. Відносини між фізичною особою – платником податку і державою врегульовані не настільки повно як хотілося б. Сучасні нормативні акти мають дуже суттєвий недолік, а саме: законодавчі норми найчастіше сформульовані таким чином, що не всякий спеціаліст спроможний вірно тлумачити думку законодавця.

Основні напрямки удосконалення оподаткування податком на доходи фізичних осіб полягають в уточненні порядку обрахування податку та розміру ставок по окремих операціях, зокрема:

- 1) операції з інвестиційними активами;
- 2) оподаткування операцій з нерухомістю;
- 3) щодо оподаткування рухомого майна;
- 4) щодо оподаткування пасивних доходів;

Необхідно щоб законодавчі акти, що регулюють відносини у сфері оподаткування фізичних осіб, були простими, зрозумілими і прозорими. Законодавцю необхідно визначитися з термінами, сформулювати ті з них, які є найуживанішими або які є досить незвичними для пересічних громадян і до того ж потребують спеціальних знань або чітко назвати документ, де можна знайти трактування відповідного терміну. Наступна пропозиція: достатня кількість законодавчих актів містить велику кількість пунктів приблизно такого змісту: «Правила (порядок) виконання цієї статті (підпункту) визначаються Кабінетом Міністрів України (Державною податковою адміністрацією України тощо)». Така форма відсилання тільки сприяє нагромадженню підзаконних актів, що ніяк не спрощує систему оподаткування.

Те законодавство, що існує на теперішній час потребує уніфікації. Певні кроки до цього вже зроблені – проект Податкового кодексу вже розглядається законодавцем. Необхідно, щоб кодекс регламентував, зокрема, правовий статус платників податків і податкових органів, порядок і умови притягнення до відповідальності за порушення податкового законодавства, опротестування дій податкових органів та їхніх посадових осіб тощо. Але чи буде він досконалим, чи будуть в ньому чітко і зрозуміло викладені засади оподаткування – покаже тільки час.

Теоретичні питання першого тому «Капітал» Карла Маркса

Половий І., студент

Науковий керівник – к.іст.н., старший викладач Фицик Л.А.

Праця над цим фундаментальним твором тривала понад п'ятнадцять років. Її було задумано як критичний огляд поширених у ті часи економічних теорій. Кілька рукописних варіантів «Капіталу» (1857—1865) («Критика політичної економії», «До критики політичної економії», другий та третій попередні варіанти «Капіталу») у

вигляді нарисів та закінчених теоретичних викладок давно були готові до друку, однак Маркс намагався надати цьому твору характеру вичерпної, логічно закінченої теорії. Головною метою дослідження, за словами Маркса було «відкриття економічного закону руху сучасного суспільства».

Однак вихід у світ одночасно всіх томів «Капіталу» не пощастило забезпечити: праця тривала надалі, а обсяги опрацьованих матеріалів зростали. Було прийнято рішення про видання першої, в цілому завершеної частини.

Перший том «Капіталу» вийшов з друку 1867 р., і йому Маркс дав заголовок - «Процес виробництва капіталу».

Центральною проблемою цього тому є проблема виробництва додаткової вартості як основи розвитку й виразника відносин між капіталом та працею. Теза, з якої виходить Маркс у своєму дослідженні – це визначальна роль виробництва й торгівлі, яка обслуговувалась за допомогою грошей, історично зумовлює виникнення капіталу.

Передовсім визначивши товар, як продукт, призначений суто для обміну, а не для власного споживання. Маркс звертає увагу на те, що товар має дві властивості, перша з яких забезпечує йому попит на ринку (споживна вартість) і характеризує товар як корисну у конкретному відношенні річ; друга (вартість) – забезпечує йому можливість обмінюватися на інші речі, порівнюватися з ними незалежно від того, в якій формі вони виступають, які конкретні потреби задовольняють.

Дві властивості товару зумовлено двома характеристиками праці, що створює цей товар: конкретною працею, яка потребує особливих навичок і результатом якої є якась конкретна річ, що забезпечить конкретну корисність, та абстрактною працею, яка споріднює всі види праці, бо є результатом витрат певних зусиль (розумових, фізичних) на виробництво товарів.

Аналізуючи процес обміну товарами на основі порівнювання їхньої вартості, Маркс в історичній ретроспективі показує розвиток обміну і виникнення грошей як закономірного наслідку цього розвитку.

Докладне дослідження суті товарів та грошей передувє викладу головної ідеї першого тому «Капіталу» — проблеми перетворення простого товарного виробництва на капіталістичне, що відбувається в межах еквівалентного обміну на підставі закладеної в товарах вартості.

Маркс показує, як гроші виходять з товарної форми і стають першою формою прояву капіталу. Однак він не ототожнює гроші і капітал, а підкреслює, що лише за відповідних умов вони виконують цю функцію.

Виникнення капіталізму знаменується якісним розширенням кола товарів. На ринку пропонується новий товар — робоча сила, власники якого змушені обмінювати його на засоби існування. Ці власники є особливою категорією людей, позбавлених засобів виробництва, але вільних розпоряджатися собою.

Досліджуючи процес праці та процес зростання вартості, Маркс особливу увагу приділяє ролі факторів виробництва. Капіталіст, організовуючи виробництво, купує не лише робочу силу, а й засоби виробництва, тобто минулу уречевлену працю, яка відіграє пасивну роль у виробництві та вартість котрої відшкодовується живою працею, що її носієм є робоча сила, суб'єктивний фактор.

Додаткова вартість у кількісному вираженні — це надлишок вартості товару над вартістю спожитих засобів виробництва й робочої сили. Якісна характеристика додаткової вартості будується на визначенні її природи (витрати додаткової праці), а

кількісна — на демонстрації способів її отримання, а також на визначенні міри впливу кожного фактора на загальну вартість товару.

Маркс, протиставивши працю капіталу, робить висновок, що лише частину робочого часу найманий робітник витрачає на відтворення власної вартості, решта йде на відновлення вартості засобів виробництва, що належать капіталісту, та на створення додаткової вартості, яка також привласнюється капіталістом. Відношення розмірів додаткової вартості до величини вартості робочої сили вказує на ступінь експлуатації робочої сили.

Марксу належить визначення капіталу як вартості, що самозростає.

Основний висновок із теоретичних узагальнень першого тому «Капіталу» Карл Маркс робить у зв'язку з аналізом процесу нагромадження капіталу.

На відміну від інших дослідників, процес капіталістичного нагромадження Маркс зв'язує з безперервністю процесу виробництва (відтворенням) і зростанням додаткової вартості. Капіталізація частини додаткової вартості, тобто перетворення її на капітал, є процесом капіталістичного нагромадження, який здійснюється під впливом конкурентної боротьби з метою збільшення обсягів виробництва та прибутку.

На визначення самого Маркса, найкращим у першому томі «Капіталу» є те, що в ньому закладено основи підходів до аналізу виробництва за капіталізму. Для дальшого аналізу Маркс запроваджує поняття органічної будови капіталу, за яким співвідношення двох частин капіталу — постійної і змінної під впливом науково — технічного прогресу змінюється на користь постійної частини капіталу.

До цього можна додати, що з погляду неокласичного аналізу заслугою Маркса є те, що в першому томі «Капіталу» він досконально дослідив роль одного з факторів виробництва — праці, відкрив та описав причини безробіття, проаналізував різні теорії грошей і обґрунтував власну теорію. Досконально вважають також його теорію заробітної плати.

Банківське кредитування підприємств

Понько В., студент

Науковий керівник — асистент Гвоздь О.В.

Уманський державний аграрний університет

Банки складають невід'ємну рису сучасного грошового господарства. Знаходячись у центрі економічного життя, обслуговуючи інтереси виробників, банки виступають зв'язуючою ланкою між виробником і споживачем.

В умовах ринку неминуче банки висуваються в число основних, ключових елементів економічного регулювання. У цьому плані особливу роль відіграють кредити, перетворюючись, власне кажучи, у єдине джерело, що поставляє народне господарство додатковими ресурсами.

Основним внутрішнім протиріччям кредитних відносин є протиріччя між кредитором і позичальником. Ці протиріччя визначаються розміром засобів, що вивільнилися у кредитора і розміром потреби позичальника, а також протиріччям між тривалістю вивільнення засобів у кредитора і тривалістю існування потреби в додаткових засобах у позичальника.

Найважливішою формою кредитних відносин цього типу є банківський кредит, де у ролі посередника виступає банк.

У міру розвитку кредитних відносин та підвищення їх ролі в житті суспільства кредит все більше привертав до себе увагу науковців. Вперше економічна думка зосереджувалася переважно на самому понятті кредиту, на пізнанні його сутності. Лише з XVIII ст. розпочалися дослідження механізму зв'язків кредиту з суспільним виробництвом, що відкривало шлях для формування суто наукової теорії кредиту.

Видатними проблематиками минулих років є такі вчені та дослідники: А. Сміт, Д.Рікардо, Ж. Сей, Р. Піль, А. Маршал та ін.

А. Сміт та Д. Рікардо вважали, що об'єктом кредиту є не грошовий капітал, а капітал у його речовій формі. Гроші, які позичаються, - це лише технічний засіб перенесення реального капіталу від одного економічного агента до іншого для використання фактично наявного капіталу: кредит не створює капітал, він тільки визначається, як цей капітал буде застосований.

Натуралістичний підхід до трактування сутності й ролі кредиту мав не тільки теоретичне значення, а й помітно впливав на банківську і грошову політику тієї доби. Це стосується, зокрема, так званої грошової школи, представники якої об'єдналися навколо акта Р. Піля (1844 р.), котрий обмежував випуск банкнот в Англії вузькими рамками золотого забезпечення. Якщо позичковий капітал - це лише дзеркальне відображення реального капіталу, то випуск банкнот має обмежуватися їх повним золотим забезпеченням.

Проте натуралістичний підхід мав і суттєві недоліки, зумовлені тим, що класики не змогли до кінця з'ясувати різницю між позичковим та реальним капіталом.

За своєю сутністю та механізмом впливу на процес суспільного відтворення кредит є однією з найскладніших економічних категорій. Щодо цього він поступається хіба що тільки категорії грошей. Тому в економічній категорії протягом кількох століть ведуться дискусії навколо питань пов'язаних із сутністю та роллю кредиту.

За своєю сутністю кредит - це суспільні відносини, що виникають між економічними суб'єктами у зв'язку з передачею один одному в тимчасове користування вільних коштів на засадах зворотності, платності та добровільності.

Обов'язковою економічною передумовою існування кредиту є функціонування виробників на засадах комерційного розрахунку. Кредитні відносини не можуть виникати, якщо авансовані у виробничу сферу грошові кошти не здійснюють кругообігу або якщо той, хто хоче скористатися кредитом, не має постійного доходу. Вартість, яка передається кредитором одержувачу кредиту, віддається лише на визначений час, а потім вона повинна бути повернена з виплатою відсотка. Тобто, за кредитною угодою до позичальника переходить у тимчасове користування лише споживча вартість грошей чи речей без зміни їх власника. Кредити, які надаються банками, можна класифікувати за різними ознаками. Лише комплексний підхід до виділення видів банківського кредиту дозволяє найповніше охарактеризувати кредитні операції комерційних банків.

За строками користування банківські кредити поділяються на:

- короткострокові(до 1 року);
- середньострокові(до 3 років);
- довгострокові(понад 3 роки).

За забезпеченням виділяють такі види банківського кредиту:

- забезпечені заставою(майном, майновими правами, цінними паперами);
- гарантовані(банками, фінансами чи майном третьої особи);
- з іншим забезпеченням(поручительство, свідоцтво страхової компанії);
- незабезпечені(бланкові кредити);

Цей список можна продовжувати.

Підприємство отримує кредити на умовах терміновості, повернення, цільового характеру, забезпечення, платності. Ці умови також виступають принципами кредитування.

При оформленні позики банк приділяє значну увагу попередньому контролю за діяльністю потенційного позичальника, визначенню його кредитоспроможності та прогнозуванню кредитного ризику.

У наступному банк здійснює контроль за виконанням вимог кредитного договору, цільовим та ефективним використанням кредиту, своєчасним і повним його погашенням.

Використання банківських кредитів підприємством є показником нормальної фінансової діяльності, бо вкладення власних фінансових ресурсів у активи повинно відбуватися лише у межах постійної потреби, яка не знає коливань у бік зменшення.

Отже, можна зробити висновок, що необхідність кредиту є важливим етапом в економічному житті. Конкретними причинами необхідності кредиту є коливання потреби в коштах та джерелах їх формування як у юридичних, так і у фізичних осіб.

Регулювання грошового обороту за допомогою факторингового обслуговування

Порошук І., студент

Науковий керівник – д.е.н., доцент Непочатенко О.О.

Уманський державний аграрний університет

В останній час в економіці України спостерігаються суттєві зрушення. Відбуваються стабілізаційні процеси, формуються передумови стабільного зростання. Становлення розвиненої і стабільно зростаючої економіки в Україні насамперед передбачає налагодження міжгосподарських зв'язків, що, в свою чергу, вимагає від господарюючих суб'єктів суворого дотримання вимог платіжної дисципліни. В зв'язку з цим більшість підприємств зіштовхуються із проблемою дефіциту вільних обігових коштів.

Ефективність і результативність заходів зі стабілізації економіки багато в чому визначається надійністю банківської системи та адекватністю її діяльності реальними економічними умовами. Основною проблемою є вибір і реалізація в банках ефективної кредитної політики, яка б поєднувала елементи оптимальної відсоткової політики, політики управління кредитними ризиками і політики раціонального використання залучених коштів.

Факторинг – це достатньо новий для України фінансовий інструмент, розвиток якого потребує створення інституційних умов, насамперед, податкового законодавства і нормативно-правової бази, що дозволяє стягувати заборгованість за договорами факторингу. Факторингові операції є гнучким інструментом функціонування торгівлі, максимально враховуючи інтереси сторін комерційних

угод. До основних переваг факторингу належать: забезпечення фінансової ліквідності, прискорення обігу капіталу, різні терміни погашення заборгованості, зниження рівня заборгованості по кредитах.

Альтернативою самостійному розвитку товарного кредиту і є факторинг.

Рух вартості у відтвореному процесі суспільства перш за все втілюється в кругообороті і обороті виробничих фондів підприємств різних форм власності. Коливання в кругообороті основних фондів обумовлені невідповідністю між потребою у великих одноразових витратах на оновлення основних фондів. Нерівномірність руху оборотних фондів підприємств викликається відхиленнями фактичної потреби в оборотних засобах від їх нормативу, який визначає мінімум об'єму власних грошових ресурсів підприємства, необхідних для його нормальної діяльності. Коливання доходів та видатків зумовлюється також потреба в кредиті¹.

За здійснення факторингових операцій фактор стягує з постачальника відповідну плату. Розмір плати, зокрема, залежить від виду факторингу, кредитоспроможності постачальника, розміру процентної ставки за кредит, рівня ризиків, які несе фактор, а також від строку перебування ресурсів фактора в розрахунках з покупцем.

Здійснення факторингових операцій дає змогу фактору, зокрема, поліпшити обслуговування клієнтів та залучити нових, збільшити і диверсифікувати джерела доходів. Основним недоліком факторингу для фактора є високий ризик цієї операції.

Факторингові операції застосовуються в усіх розвинутих країнах світу не лише на внутрішньому, але й на зовнішньому ринку. Таке широке поширення факторингових операцій пояснюється прагненням підприємства та організації в умовах ринкової економіки до прискорення обіговості у розрахунках, скорочення розмірів відволікання коштів у дебіторську заборгованість, зниження платежів.

Факторинг є одним з раціональних шляхів, котрий може бути використано Національним Банком України для фінансування розвитку виробництва, кредитування інвестиційної діяльності народного господарства².

Можливість інкасування дебіторської заборгованості, тобто одержання грошей за неоплаченими вимогами і розрахунками-фактурами, особливо важливою для дрібних та середніх підприємств. а у зв'язку з державними програмами підтримки малого підприємства факторинг може зайняти почесне місце в системі ефективного державного регулювання цього процесу.

Один із сучасних українських банків порівнює факторинг із кисневою подушкою, котра дозволяє хворому протриматися і не задихнутися в умовах коли тимчасово немає повітря. За умов економічної кризи в Україні цей вид обслуговування дуже необхідний підприємствам, та доводиться констатувати, що, на жаль, він мало поширений. Однією з причин є недостатня інформованість про його можливості, але цей вид фінансового обслуговування слід розвивати³.

Проведені дослідження показали, що факторингове обслуговування найбільш ефективне для малих та середніх підприємств, які традиційно зазнають фінансових

1 Паламарчук О.В., Бойченко О.К. Банківська діяльність за умов перехідної економіки: економіко-правові аспекти / О.В. Паламарчук // Фінанси України. – 2007. - №3. – с.46.

2 Луців Б.Л. Лізинг і факторинг як альтернативне джерело кредитування та інструмент збуту: Навч. Посібник. – К.: ВСД, 2003. – 73с.

3 Внукова Н.М. Основи факторингу: Навч. Посібник. – К: Товариство «Знання», КОО, 1998. – 174с.

труднощів через невчасне погашення боргів дебіторами і обмеженість доступних для них джерел кредитування.

Під час здійснення факторингових операцій дебіторська заборгованість трансформується в наявні кошти, і, адже, може бути негайно використана для виробничих цілей

Використання ефективних способів зниження ризиків дасть можливість розвивати цей вид обслуговування.

Споживчий кредит – підвищення життєвого рівня споживачів

Римар С., студент

Науковий керівник – асистент Гвоздь О.В.
Уманський державний аграрний університет

В останній час споживче кредитування набуває все більшої актуальності. Пов'язано це з тим, що всі ланки суспільства прагнуть ефективно функціонувати, а без розвитку всіх напрямків банківської інфраструктури, насамперед споживчого кредитування, не можливий нормальний розвиток суспільства, а саме всіх його категорій (верст населення). Особливо актуально це питання стоїть перед молодим поколінням. Для нормального проживання, яким відразу хотілося мати власне житло, можливість його обладнати. Говорячи про це, я маю на увазі не предмети розкоші, а елементарні засоби для існування, які є необхідними для нормального і щасливого проживання як молодих сімей так і інших верств населення. Адже, якщо ми хочемо побудувати багату і високо розвинуту країну, то це можливо лише при тій умові, що кожен член нашого суспільства буде жити в добробуті та щасті. А цю проблему в деякій мірі можна вирішити за допомогою такого банківського продукту – споживчий кредит.

До споживчих кредитів відноситься надзвичайно широкий набір видів позик. У самому загальному плані виділяють товарні і грошові споживчі кредити. Товарний споживчий кредит пов'язаний із продажем товарів тривалого користування в кредит (з розстрочкою платежу). Грошовий споживчий кредит — це надання банківськими або небанківськими кредитними установами позик фізичним особам на задоволення їхніх споживчих потреб. У розвинутих країнах світу завдяки товарному споживчому кредиту продається значна частка товарів тривалого користування. Широко використовувалася практика продажу товарів у кредит у торговельній мережі колишнього СРСР. На жаль, в Україні поки що продаж товарів із розстрочкою платежу не набував поширення. У Правилах торгівлі у розстрочку, затверджених постановою Кабінету Міністрів від 1 липня 1998 р., встановлюється порядок продажу суб'єктами господарювання непродовольчих товарів фізичним особам у кредит, тобто за умов відстрочення кінцевого розрахунку на обумовлений строк і на визначений відсоток.

Технології банківських кредитних операцій з фізичними особами в сфері споживчого кредитування в принциповому плані аналогічні іншим видам кредитних операцій. Споживчі позички надаються на комерційній основі з дотриманням усіх принципів кредитування в межах кредитних ресурсів банку. Однак мають місце й певні особливості.

Сутнісна ознака споживчого кредиту — кредитування кінцевого споживання. Споживчий кредит дає змогу населенню споживати товари і послуги до того, як споживачі спроможні їх оплатити. Тим самим споживчий кредит забезпечує підвищення життєвого рівня споживачів. У макроекономічному плані споживчий кредит збільшує сукупний платоспроможний попит на предмети споживання і послуги, що стимулює розширення обсягів їх виробництва.

Комерційні банки надають кредити фізичним особам у розмірах, що визначаються виходячи із вартості товарів і послуг, які є об'єктом кредитування. Розмір кредиту на будівництво, купівлю і ремонт житлових будинків, садових будинків, дачних та інших будівель визначається в межах вартості майна, майнових прав, які можуть бути передані банкові в забезпечення фізичною особою, та сумою її поточних доходів, за винятком обов'язкових платежів. Строк кредиту встановлюється залежно від цілей, об'єкта кредитування, розміру позики, платоспроможності позичальника.

Чековий кредит є різновидом поновлюваної позики. Це форма кредитної лінії з правом одержання кредиту протягом певного строку. Використання клієнтом чеків призводить до зменшення ліміту кредитування. Банк дозволяє власникові рахунка виписувати чеки на суму лише в межах встановленого ліміту. Додаткові внески на чековий рахунок відновлюють ліміт кредитування. Якщо додаткові внески не надходять, ліміт кредитування вичерпується і спеціальний чековий рахунок закривається.

Чековий кредит є вигідним видом споживчого кредитування як для фізичної особи, так і для банку. Його організація не вимагає значних витрат; чековий кредит легко піддається банківському контролю.

Кредитування споживчих потреб населення здійснюється при дотриманні таких же принципів, що й при кредитуванні юридичних осіб: терміновості, повернення, цільової спрямованості, платності, забезпеченості. Важливим критерієм є платоспроможність позичальника. Одним з можливих способів оцінки кредитоспроможності позичальника є метод рейтингової оцінки кредитоспроможності позичальника, який широко розповсюджений в західних банках.

Отже, дослідження сутності, класифікації та ролі споживчого кредиту в ринкових умовах господарювання приводить нас до ряду висновків.

Стосовно споживчого кредиту можна виділити декілька специфічних рис:

- це вид позики відображає відносини між кредитором і позичальником, сенс яких полягає у кредитуванні кінцевого споживання, на відміну від позик, які надають суб'єктам господарювання для виробничих цілей або для придбання активів, що породжують рух вартості;
- на відміну від інших видів кредиту, якими користуються переважно суб'єкти господарювання, споживчі кредити одержують фізичні особи;
- споживчий кредит є засобом задоволення споживчих потреб населення, тобто особистих, індивідуальних потреб людей. Надання споживчих позик населенню підвищує їх платоспроможний попит, життєвий рівень в цілому, та прискорює реалізацію товарних запасів, послуг, сприяє створенню основних фондів;
- всі види споживчого кредиту мають соціальний характер, оскільки вони сприяють вирішенню суспільних проблем - підвищенню життєвого рівня населення, утвердженню принципів соціальної справедливості.

Проблеми залучення банківського кредиту сільськогосподарськими підприємствами

Руденко І.А., студент
Науковий керівник – асистент Бондаренко Н.В.
Уманський державний аграрний університет

На сьогоднішньому етапі розвитку економіки одну з найважливіших ролей у стимулюванні відтворювальних процесів відіграє банківський кредит як головне джерело забезпечення грошовими ресурсами поточної господарської діяльності підприємств незалежно від форми власності та сфери господарювання для здійснення підприємством внутрішньої економічної політики.

Проблемами банківського кредитування займаються багато сучасних економістів, вчених, а саме Г. М. Азаренко, В. І Аранчій, І.П Борецько, Т. М. Журавель, С. М.Колотуха, Б. Л. Луціва, Р. М. Михайленко, П. П. Марич, С. М. Онисько, О.О. Непочатенко, О. С. Філімоненков, та багато інших. Незважаючи на велике коло дослідників, щодо даної проблеми, все ж таки багато питань залишаються невирішеними, що і спричинило дане дослідження.

За визначенням М. Я. Дем'яненка кредит – це позичковий капітал банку у грошовій формі, що передається у тимчасове користування на умовах забезпеченості, повернення, строковості, платності та цільового характеру використання, банківський кредит — це економічні відносини між кредитором та позичальником з приводу надання коштів банком підприємству на умовах терміновості, платності, повернення, матеріального забезпечення. Банківський кредит надається суб'єктам господарювання всіх форм власності на умовах, передбачених кредитним договором¹.

Загальноекономічною причиною появи кредитних відносин є товарне виробництво. Якщо рух товарних потоків випереджає грошовий, то підприємства - споживачі товарів із настанням моменту плати за них не завжди мають достатні кошти, що може зупинити нормальний процес відтворення. Коли рух грошових потоків випереджає товарні, то на підприємствах нагромаджуються тимчасово вільні кошти. Таким чином, виникнення і функціонування кредиту пов'язане з необхідністю забезпечення безперервного процесу відтворення, із тимчасовим вивільненням коштів у одних підприємств і появою потреби в них у інших.

Серед основних проблем кредитування діяльності сільськогосподарських підприємств можна виділити:

- зменшення обсягів державної підтримки сільського господарства;
- недоступність кредитних ресурсів через високі відсоткові ставки та відсутність заставного майна;
- відсутність надійних гарантій повернення інвестицій та кредитів через збитковість підприємств²;

1 Дем'яненко М. Я. Фінанси сільськогосподарських підприємств: Посібник з питань фінансових відносин у ринкових умовах / М.Я. Дем'яненко. – К.: – 2000. – 604 с.

2 Першко Л. О. До питання створення механізму фінансового забезпечення діяльності підприємств / Л.О.Першко // Збірник наукових праць Луганського національного аграрного університету. – 2004. – № 37 (49). – С. 99-103.

- не врахування сезонності робіт (немає стабільного фінансування у конкретно визначені періоди року);
- відсутність механізму швидкого і надійного доведення державних фінансових ресурсів до аграрних підприємств (ці ресурси «прокручуються» у комерційних банках не на користь селян);
- немає глибокого та надійного контролю з боку державних структур за цільовим використанням коштів за призначенням¹.

Одним із напрямів поліпшення способів та ефективності залучення кредитного капіталу суб'єктами економічної діяльності в Україні є розроблення на державному рівні рекомендаційних методик оцінки ефективності джерел залучення кредитних ресурсів, а на рівні підприємств – внутрішніх нормативних методик, адаптованих до особливостей діяльності того чи іншого суб'єкта економічної діяльності². Також суттєво впливає підтримка сільськогосподарських підприємств з боку держави, про це свідчить Постанова Кабінету Міністрів „Про часткове відшкодування відсоткової ставки для сільськогосподарських підприємств”, у якій зазначено, що „за кредитами, та напрямами їх використання, передбаченими пунктом 3 порядку використання у 2009-2013 роках бюджетних коштів, що спрямовуються на підтримку підприємств агропромислового комплексу через механізм здешевлення кредитів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 26 лютого 2009 року залученими у національній валюті - в розмірі 1,5 облікової ставки Національного банку, що діє на дату нарахування відсотків за користування кредитами, та в іноземній валюті - в розмірі 12 відсотків річних, але не вище розмірів, передбачених кредитними договорами”³.

Враховуючи зазначені особливості виробничого процесу сільськогосподарського підприємства, удосконаленню кредитування аграріїв може сприяти диференціація умов їх кредитування та застосування диференційованих відсоткових ставок за користування кредитом. У такий спосіб банківський сектор може вплинути на поліпшення в підприємствах показників їхньої діяльності, таких як, наприклад, дебіторська та кредиторська заборгованість, які впливають на фінансовий стан.

Таким чином, питання сільськогосподарських товаровиробників, що є джерелом їх інвестиційної діяльності, залишається невирішеним. Здійснити це можна за рахунок комерційних операцій з нерухомістю. Одна з основних умов тут є створення спеціалізованого селянського іпотечного банку з широкими можливостями іпотечного кредитування сільськогосподарських товаровиробників і комерційних операцій із землею та нерухомістю⁴.

Отож, в економіці гостро постає питання щодо кредитування сільського господарства. Шляхи вирішення існують, але чому не вдається виконати все заплановане не відомо. Існує ряд причин через які не вдається досягти мети, це насамперед : недостатнє фінансове забезпечення сільського господарства з боку

1 Гуменюк О. С. Бюджетне фінансування сільського господарства / О.С.Гуменюк // Науковий вісник НАУ. – 2000. – Вип. 23. – С. 142-144.

2 Бодаковський В. Ю. Проблеми залучення кредитних ресурсів вітчизняними підприємствами / В.Ю.Бодаковський // Фінанси України. – 2005 – №1. – С.108-109.

3 Постанова Кабінету Міністрів України «Про відшкодування відсоткової ставки для сільськогосподарських підприємств» від 26 лютого 2009 р. № 153 //Офіційний вісник України. – 2009р. – № 15. – С. 479.

4 Колотуха С.М. Кредитування сільськогосподарських підприємств як ефективне джерело інвестиційної діяльності / С.М.Колотуха, І.П.Борейко // Економіка АПК. – 2009 – №1 – С. 89-96.

держави, занепад сільського господарства, податкове навантаження підприємств, низький розвиток устаткувань на підприємствах, монополія на ринку, мала здатність конкурентності підприємства та багато інших проблем. Хоча державна підтримка сільськогосподарських підприємств була проведена, але, як бачимо на практиці, даної законодавчої постанови замало. Тому потрібно запровадити ще більш ефективні закони, які б допомогли у вирішенні даної проблеми.

В економіці все загально пов'язане між собою, якщо буде занепадати сільське господарство, то і буде страждати економіка. На мою думку, потрібно розпочинати з найменшого – з розвитку села, а далі складати плани, щодо більш глобальних проектів. Банки повинні бути зацікавлені в фінансуванні аграріїв, а господарства спроможні розраховуватись за кредит. Чим більшою буде частка розвитку підприємств в нашій країні, тим вищі будуть її статки.

Стан та проблеми соціального страхування з тимчасової втрати працездатності на прикладі Бершадської міжрайонної виконавчої дирекції Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності

Сасєвський С.М., студент

Науковий керівник – к.е.н., доцент Мальований М.І.

Уманський державний аграрний університет

Фонд соціального страхування з тимчасової втрати працездатності сформований і функціонує як некомерційна самоврядна організація. Він несе відповідальність за зобов'язання держави, яка виступає гарантом надання матеріального забезпечення та соціальних послуг застрахованим особам за даним видом страхування. У своїй діяльності Фонд соціального страхування з тимчасової втрати працездатності керується Конституцією України, Основами законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування, чинними законодавчими та нормативно-правовими актами, а також Статутом, затвердженим Постановою правління № 9 від 05.06.2001р.

Фонд соціального страхування з тимчасової втрати працездатності є юридичною особою, має самостійний баланс, рахунки, печатки із зображенням Державного Герба України, а також власну символіку.

До дирекції входять два райони: Бершадський та Чечельницький. Основним напрямом діяльності Фонду є збір і акумуляція страхових внесків та інших виплат, призначених для фінансування матеріального забезпечення та соціальних послуг, що надаються Фондом, а також контроль за їх надходженням.

Розглянемо показники Фонду у таблиці 2.20.

Виходячи з даних наведених у таблиці 2.20 можна сказати про зростання переважної більшості показників. Так кількість страхувальників на обліку збільшилась у 2008 році порівняно до 2007 зросла на 2,5 % що свідчить про збільшення кількості надходжень дохідних джерел на 33%.

Середньооблікова кількість працівників в еквіваленті повної зайнятості зменшилась у 2008 році на 0,768 тис.чол або на 4,7%, а в порівнянні із 2006 роком на 2,056 тис.чол. зменшення є негативною тенденцією, що без підвищення відсотка відрахувань та утримань може призвести до погіршення надходжень доходів. Фонд

оплати праці та інші виплати, на які нараховуються або утримуються виплати має тенденцію до зростання: у 2007 він зріс на 24,983 млн.грн.; 2008- на 49,681 млн.грн. або на 33,7 %. Це зростання можливе за двох передумов: або зростання кількості страхувальників, або зростанню відсотка відрахувань та утримань чи заробітної плати. Цей фактор впливає і на Нарахування внесків, які також зросли на 35,5%.

Таблиця 2.20

Показники Бершадської міжрайонної виконавчої дирекції Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності за 2006-2008 роки

Показники	2006	2007	2008	У % 2008 до 2007
Кількість страхувальників на обліку	996	883	907	102,7
Середньооблікова кількість працівників в еквіваленті повної зайнятості тис.чол	17,728	16,440	15,672	95,3
Фонд оплати праці та інші виплати, на які нараховуються або утримуються виплати(млн..грн)	122,462	147,445	197,126	133,7
Нараховано внесків(тис.грн)	4532,825	3463,355	4703,171	135,8
Доходи (тис.грн)	4888180,44	3938111,57	5236730,78	133
Видатки(тис.грн)	7711014,62	3968594,16	5592929,59	140,9

У 2008 році видатки порівняно із 2007 зросли на 40,9%. Зростання видатків має двоякий характер з однієї сторони це свідчить про зростання виплат лікарняних, а з іншого зростання виплат на народження та оздоровчі заходи, що впливає на покращення демографічної ситуації в регіоні. Для того щоб з'ясувати причини їх зростання розглянемо постатейне фінансування видатків (рис. 2.4).

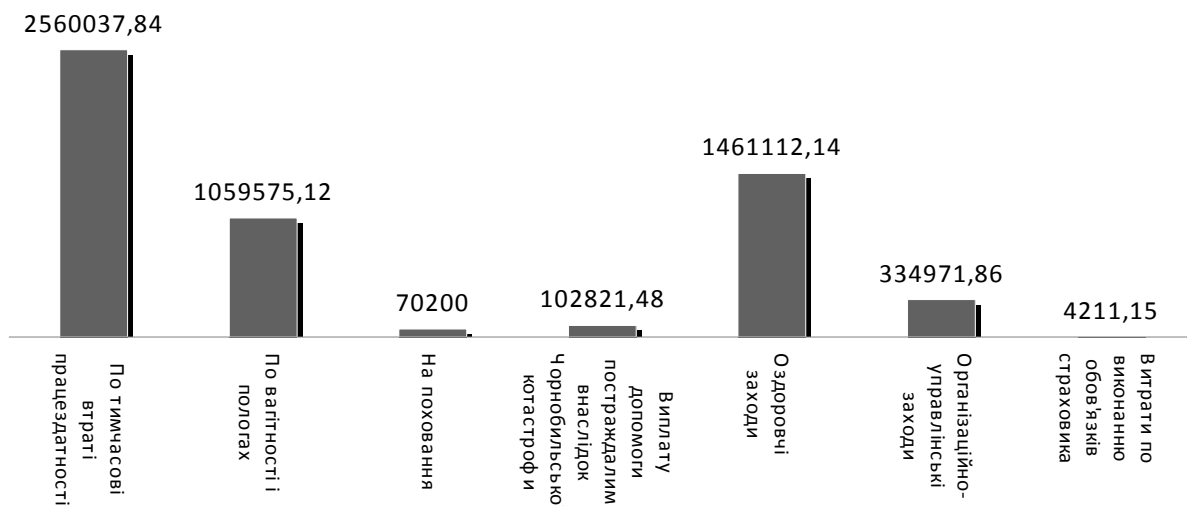

Рис.2.4. Статті витрат Бершадської міжрайонної виконавчої дирекції Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності за 2009 рік

Виходячи з даного малюнка бачимо, що найбільш вагомим у видатках Фонду є фінансування видатків по тимчасовій втраті працездатності, тобто виплату лікарняних. Це свідчить про незадовільний стан здоров'я населення регіону. Позитивним є значна частка витрат на народження, що покращує демографічну ситуацію.

Для більш детального висвітлення інформації про наявність джерел коштів досліджуваного об'єкта розглянемо доходи по статтях у вигляді рис. 2.5.

Рис 2.5. Структура доходів Бершадської міжрайонної виконавчої дирекції Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності за 2009 рік

Розглянувши дану діаграму бачимо головну частину доходів займають внески страхувальників, що свідчить про навантаження працівників та роботодавців. Для покращення даної ситуації потрібно шукати альтернативні джерела наповнення дохідної частини.

Існують певні проблеми в управлінні державним соціальним страхуванням. Недосконалим залишається механізм реєстрації платників страхових внесків до Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності. Не всі приватні підприємства та підприємці – фізичні особи реєструються у виконавчих дирекціях відділень за місцем державної реєстрації чи проживання, тим самим уникаючи сплати обов'язкових внесків та ігноруючи відшкодування соціальних виплат.

Гроші і філософські погляди на них

Сакал О., студент

Науковий керівник – к.е.н., доцент Колотуха С. М.

Уманський державний аграрний університет

З появою грошей весь товарний світ остаточно розколовся на два полюси: на одному полюсі гроші як втілення суспільної праці, на другому - всі інші товари як

втілення індивідуальної, приватної праці. В результаті обмін товарів на гроші - це, по суті, визнання суспільством індивідуальних, приватних затрат праці. Звідси випливають три важливих висновки, які характеризують сутність грошей: по-перше, гроші - це історично визначена, властива товарному виробництву форма економічних зв'язків між товаровиробниками, й тому ми повинні сприймати їх не просто як річ, що спрощує мінові операції, а як суспільні відносини людей, виражені через гроші. По-перше гроші служать засобом стихійного обліку кількості й якості суспільної праці товаровиробників, що здійснюється на ринку. По-друге гроші являють собою інструмент, за допомогою якого абстрактному змісту вартості надається реальність, конкретність, дійовість¹.

Платон уважав, що товари порівнюються за допомогою грошей. Гроші, на думку мислителя, потрібні для обміну, а тому мають виконувати функції засобу обігу та міри вартості. До функції грошей як скарбу, засобу нагромадження Платон ставився вкрай негативно, був противником продажу товарів у кредит, гостро засуджував лихварство. Такий погляд Платона на торгівлю і гроші зумовлений його прихильністю до натурального господарства і розумінням того, що розвиток торговельного та лихварського капіталу сприяв би поширенню товарно-грошових відносин і розкладу натурального господарства.

На думку Арістотеля, виникнення грошей – необхідність, зумовлена розвитком торгівлі. Гроші існують для зручності обміну. «Неначе заміна потреби, за спільною домовленістю з'явилася монета, – писав він. –... Монета, немовби міра, роблячи речі порівнянними, прирівнює». Природними функціями грошей Арістотель вважав функції засобу обігу й міри вартості. У міру нагромадження грошей товарна торгівля, у свою чергу, перетворюється на велику торгівлю, яка належить до хрематистики. Таким чином, у своєму дослідженні етапів розвитку торгівлі Арістотель показав перехід від форми Т–Т до форми Т–Г–Т, а від неї до Г–Т–Г. Останню форму торгівлі, де гроші функціонують як капітал, він гостро засуджував, як і лихварство.

Ксенофонт будучи, безперечно, прихильником натурально - господарської концепції (засуджуючи обіг грошей як торговельного і лихварського капіталу), він все-таки визнавав необхідність існування і корисність грошей, вказуючи на притаманні їм функції обігу і засобу нагромадження. Він пропонував нагромаджувати гроші як скарб, страховий фонд на випадок війни, для розширення натурального господарства.

З сучасників досить глибоко досліджував економічну цінність грошей Рікардо. Теорію грошей Рікардо будує на основі своєї теорії цінності. Гроші він розглядає як товар, що має цінність. Основою грошової системи є золото. Цінність золота і срібла, як і будь-якого іншого товару, визначається витратами праці. За даної цінності грошей їхня кількість в обігу залежить від суми товарних цін. Проте використання золота Рікардо вважає дорогим і нерозумним і розробляє проект системи паперового грошового обігу.

Розмірковуючи про походження грошей, відомий середньовічний вчений Фома Аквінський дотримувався думки, що вони виникли внаслідок домовленості між людьми. Їх призначення – полегшити справедливий обмін. При цьому поняття грошей та монети він не розрізняв. Визнаючи необхідність грошей як засобу обігу,

¹ Історія економічних вчень. Підручник / За ред. Белозерського М.В. – Харків, 2000.

він розглядав їх і як міру вартості. «Монета, – писав Аквінат, – найповніша міра для матеріального життя в торгівлі та обороті», а водночас і «мірило в роботі».

Французьким ученим Нікола Орем був противником псування монети, оскільки вона не є власністю короля, хоч і карбується з його портретом. Він зазначав, що зміна ваги і цінності монет завдає збитку торгівлі та кредиту, знецінює різні грошові доходи. Отже, заслугою Орема є спроба розкрити походження і суть грошей, закономірності грошового обігу¹.

Отже, сучасні грошові знаки є грошима для “рахунку”, які представляють вартість сукупної товарної маси, що обертається в даний момент на ринку. За їх допомогою можна надати кількісного виразу всім економічним процесам і явищам на мікро- і макрорівнях, на всіх стадіях процесу суспільного відтворення, без чого неможлива їх організація й управління. Тому суспільна роль грошей як міри вартості виходить далеко за межі надання всім товарам однакової форми ціни. Так, за допомогою рахункових грошей підприємство може заздалегідь визначити свої витрати на виробництво і доходи від реалізації продукції, рівень прибутковості виробництва, без чого неможливо виробити правильну підприємницьку тактику і стратегію.

Розглядаючи сутність грошей ми можемо прийти до висновку, що гроші, як економічна категорія, обслуговують всі сфери ринкових відносин, що базуються на еквівалентному товарному обміні. Сучасні гроші є засобом обміну й мірилом вартості, а також засобом збереження вартості і законним платіжним засобом.

Гроші мають свою специфічну форму прояву. Тому в господарській практиці назву грошей можуть носити: національні грошові знаки; іноземна валюта; запаси на банківських рахунках (депозитні та електронні гроші); кошти витрачені на придбання цінних паперів; боргові зобов'язання, які використовуються для платежів тощо¹.

Гроші можуть мати свою власну цінність (товарні або металеві) і цінність похідну від функцій, що їх вони виконують кредитні гроші. Функцію нагромадження гроші можуть успішно виконувати тільки при збереженні їх вартості тобто при незмінному загальному рівні цін².

Фінансові послуги як складова частина фінансового ринку

Сальмі М.О., студент
Науковий керівник – асистент Лиса Н.В.
Уманський державний аграрний університет

Ринок фінансових послуг відіграє важливу роль у русі грошового капіталу, який забезпечує економічне зростання. Висока динаміка процесів, що існують на ринку, зумовлює потребу в комплексному вивченні ринку фінансових послуг із використанням системного підходу, розробленням необхідного понятійного апарату і методологічного інструментарію.

1 Ярошевський Д.І. Філософські аспекти економічної діяльності людства. – М., 1988.

2 Лагутін В.Д. Гроші та грошовий обіг: навчальний посібник 2-ге видання вид., перероблене і доповнене. – К.: Т-во "Знання", КОО 1999р.

Від самого початку реформ і донині процеси перетворень на фінансовому ринку не були однозначними і цілеспрямованими, що зумовлює актуальність теми і викликає необхідність дослідження та виявлення сутності фінансової послуги.

Вивченню даних проблем присвячені праці вітчизняних вчених –економістів, серед них: Бобров Є.А., Ватаманюк З.Р., Плєскач В.Л.

Фінансова послуга – це соціально-економічна категорія, пов'язана з трансформацією коштів у грошовий капітал юридичних і фізичних осіб на банківському, страховому й інвестиційному ринках, а також інші послуги фінансового характеру.

Під фінансовою послугою, згідно із Законом України "Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг" від 12.07.2001 року, мають на увазі "операції з фінансовими активами, що здійснюються в інтересах третіх осіб за власний рахунок чи за рахунок цих осіб, а у випадках, передбачених законодавством,- і за рахунок залучень від інших осіб фінансових активів, з метою отримання прибутку або збереження реальної вартості фінансових активів"¹.

Об'єкт фінансових послуг – це те, що приводить до виникнення послуги, тобто цінні папери, страховий поліс, безготівкові розрахунки, банківські кредити тощо.

Суб'єкт фінансових послуг – це учасники фінансового ринку: з одного боку замовники, тобто споживачі фінансових послуг, а з другого – фінансові організації (юридичні та фізичні особи), що надають фінансові послуги².

В інформаційному суспільстві сфера фінансових послуг має таке саме значення, як і виробництво. Найдинамічніше розвивається складова сфери послуг, пов'язана із задоволенням потреб суспільного виробництва: фінансово-кредитне обслуговування, банківські, страхові послуги, бухгалтерське обслуговування тощо.

Ринок фінансових послуг – це особлива, притаманна тільки ринковій економіці сфера економічних відносин, де здійснюється купівля-продаж, розподіл і перерозподіл фінансових активів країни між сферами і ланками фінансової системи.

До ринку фінансових послуг належать професійні послуги на ринках, які забезпечують обіг фінансових активів. Сутність ринку фінансових послуг полягає в тому, що він віддзеркалює конкретні форми організації руху фінансових ресурсів з допомогою фінансово-кредитного механізму між суб'єктами господарювання; це сукупність відносин "продавець-покупець", які виявляються через фінансові послуги як сферу господарської діяльності, де фінансові послуги здійснюються для обміну або купівлі-продажу.

Ринок фінансових послуг в Україні перебуває на етапі становлення. Протягом 2006-2007 років найважливішим джерелом залучення фінансових ресурсів на ринку цінних паперів були такі види останніх, як акції, облігації підприємств, інвестиційні сертифікати тощо.

В Україні розвиваються компанії з надання фінансових послуг та з'являються нові, відбувається їх поступове входження в інформаційний простір шляхом застосування новітніх технологій.

Головна функція фінансового ринку полягає у трансформації коштів, які не працюють у позичковий капітал¹.

1 Закон України "Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг" №2664-III від 12.07.2001 року//Відомості Верховної Ради України. – 2002. - №1. – ст.1.

2 Бобров Є.А. Роль та місце ринку фінансових послуг у структурі фінансового ринку/ Бобров Є.А. // Фінанси України - 2007.- № 4. – С. 88-94.

Отже, ринок фінансових послуг відіграє важливу роль у структурі фінансового ринку. Вирішальне значення тут мають фінансові інструменти і фінансові послуги, завдяки яким грошові потоки спрямовуються від власників до позичальників.

Позабюджетні цільові фонди держави: суспільна ефективність фіскального перерозподілу

Свердан М.

Міжгалузовий інститут управління

Система централізованих фінансових ресурсів держави в сучасному розвинутому соціально-ринковому світі характеризується створенням, разом із бюджетною системою, значної кількості позабюджетних фондів цільового призначення. Проблематика питань формування та функціонування цільових позабюджетних фондів держави є досить актуальною, що зумовлено пошуком додаткових шляхів та можливостей отримання фінансових ресурсів з метою повноцінного виконання загальносуспільних завдань і функцій. Наявність численного обсягу труднощів, пов'язаних з діяльністю державних цільових фондів та підвищенням їх суспільної ефективності, є тематикою особливого характеру наукових досліджень².

Кожна система державних позабюджетних фондів цільового призначення в будь-якій країні є обов'язковим елементом централізованих фінансових ресурсів держави, характеризуючись специфікою за складом, особливостями формування доходів та фінансування видатків, здійснення іншої потенційно функціональної діяльності, чим визначається її суспільне значення³.

На сьогоднішній день в Україні функціонує доволі значна чисельність державних позабюджетних фондів цільового призначення. Як правило, їх загальна сукупність поділяється на фонди соціального та економічного змісту. До складу "соціальних" цільових позабюджетних фондів держави належать: (1) пенсійний фонд; (2) фонд соціального страхування на випадок безробіття; (3) фонд соціального страхування з тимчасової втрати працездатності; (4) фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань та деякі інші різновиди фондів. До складу "економічних" цільових позабюджетних фондів держави належать: (1) фонд стабілізації підприємств та організацій, внесених до реєстру неплатоспроможних; (2) фонд гарантування вкладів фізичних осіб; (3) державний позабюджетний фонд приватизації тощо.

Очевидно, що загальна кількість державних позабюджетних фондів цільового призначення є вельми значною. Додаючи до них також й бюджетні фонди цільового характеру витрачання централізованих фінансових ресурсів, їх чисельність тоді буде ще більшою.

1 Плєскач В.Л. Фінансові послуги, як складова інтеграції України у світовий інформаційно-економічний простір/ Плєскач В.Л.// Фінанси України - 2008.- № 8. – С. 89-95.

2 Мазур Т. Державні цільові позабюджетні фонди: поняття, ознаки та правова природа / Т. Мазур // Підприємництво, господарство і право. – 2006. – №12. – С. 36-38.

3 Федотов Д.Ю. О формировании доходов внебюджетных фондов России / Д.Ю. Федотов // Финансы. – 2003. – №7. – С. 61-63.

В сучасних умовах соціально-економічних ринкових трансформацій в Україні у сфері функціонування державних цільових позабюджетних фондів нагромадилась чимала сукупність невирішених проблем – законодавчого, організаційного та управлінського характеру, що проявляється, зокрема, у:

- взаємодублюванні функцій між окремими фондами;
- значних розмірах внесків до позабюджетних цільових фондів держави, які недостатньою мірою забезпечують надходження коштів через фактор надмірної “тінізації” економіки;
- неузгодженості витрат з іншими статтями видатків держави.

Особливо багато проблем виникає в системі державних позабюджетних цільових фондах соціального характеру. Комплексний вимір труднощів набув загальнодержавної ваги¹. Зокрема, фонд соціального страхування на випадок безробіття має багато проблем, пов’язаних з рухом робочої сили. Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань повинен забезпечити фінансування профілактичних заходів, які визначено національною, галузевими та регіональними програмами поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища; при цьому, фонд не бере участі у розробці зазначених програм, однак повинен вишукати фінансові ресурси відповідно до затверджених обсягів, що є дуже проблематичним. Із найбільшим обсягом проблем, зокрема, стикається пенсійний фонд: відсутність системності у проведенні пенсійної реформи, випереджаюче підвищення розмірів пенсій, порівняно із збільшенням фонду оплати праці розбалансовують його бюджет, а управління пенсійними коштами здійснюється неефективно. Значні їх обсяги відволікаються на фінансування невластивих для фонду видатків, основною причиною чого є встановлення за більшістю бюджетних програм з виплати пенсій видатків не на поточне фінансування виплати пенсій, а на відшкодування уже здійснених фондом виплат, що створює сприятливі умови для відстрочення виконання зобов’язань державного бюджету й цільових фондів перед пенсійним фондом. Якщо пенсійний фонд держави неспроможний виконувати свої фінансові обов’язки перед суспільством в силу причин незалежного від нього, об’єктивного характеру, то ряд інших соціальних фондів не виконують свої функції перед суспільством й через суб’єктивні підстави². Більше того, пенсійний фонд, відтак, неспроможний здійснювати інші види діяльності та операції, що практикуються у розвинутому світі³.

Аналогічна депресивна ситуація простежується також і в економічних цільових фондах. Як підтверджує вже набутий досвід в умовах кризової ситуації, вони не здатні адекватно забезпечити суспільні фінансові потреби та вимоги. Окремі з них вже еволюційно віджили своє, а інші постали суспільно невідповідними, практично непридатними та неефективними. Тобто, процес перерозподілу суспільних доходів через систему позабюджетних цільових фондів держави набуває властивостей формалізованого адміністративного характеру без відчутної суспільної віддачі.

1 Постанова Кабінету Міністрів України “Прогноз показників зведеного бюджету України за основними видами доходів, видатків і фінансування на 2008-2010 роки” №1359 від 25.09.2006р.

2 Гончаров С.Ф. Обязательное социальное страхование как инструмент уменьшения бедности / С.Ф. Гончаров // Финансовый вестник: финансы, налоги, страхование, бухгалтерский учет. – 2008. – №8. – С. 78-83.

3 Добромислов К.В. Совершенствование механизма инвестирования пенсионных накоплений / К.В. Добромислов // Финансовый вестник: финансы, налоги, страхование, бухгалтерский учет. – 2008. – №12. – С. 30-33.

Натомість, реальні сучасні вимоги суспільства диктуються самим ринковим соціально-економічним середовищем, через що держава у своїй сфері повинна також організувати потужний сегмент централізованих фінансових ресурсів у вигляді спеціалізованих цільових фондів коштів, відповідних потребам суспільства. Тільки у випадку визнання доцільності та цілеспрямованості державні позабюджетні цільові фонди матимуть свою практичну суспільну ефективність.

Таким чином, реформування системи та характеру функціонування державних цільових позабюджетних фондів дозволить багато в чому вирішити їх нагальні питання. З метою забезпечення стабільних позицій та цілей діяльності державних позабюджетних фондів цільового призначення необхідно здійснити кардинальні реформи в напрямі вироблення адекватних суспільству програм спрямування коштів.

Виходячи з вищевикладених положень, обґрунтувань та інтерпретацій, система державних позабюджетних фондів цільового призначення в Україні у перспективі повинна бути:

- реформованою та реорганізованою (особливо для фондів соціального спрямування діяльності): для окремих фондів слід поставити питання щодо їх скасування, для деяких інших – про їх об'єднання тощо;
- модифікованою та модернізованою: необхідне створення нових, суспільно адекватних фондів як соціального, так і економічного характеру діяльності, зорієнтованих на конкретну мету й досягнення цільового результату;
- суспільно ефективною: сприйняття державних позабюджетних цільових фондів за результатами їх функціонування – повноцінного виконання обов'язків перед суспільством.

Проблемні питання оподаткування непрямими податками

Сікерко К., студент

Науковий керівник – викладач Захарчук О.А.

Уманський державний аграрний університет

Фінансова наука, з огляду на певні ознаки, поділила податки на групи. Такий поділ необхідний, бо окремі групи податків потребують відповідних умов оподаткування і стягнення, відповідних адміністративно-фінансових заходів. Таким чином, структура, яка може охопити всі види податків, складається з прямих і непрямих податків

До непрямих податків відносять ПДВ, акцизний збір та державне мито, вони відіграють важливу роль у формуванні бюджету. Однак це не значить, що вони не виконують регулюючі. При вмілому використанні непрямі податки можуть бути дієвим фінансовим інструментом регулювання економіки.

Система податку на додану вартість розроблена у Франції в 1954 р. економістом М. Лорс. У світовій практиці ПДВ став основним податком непрямі дії і в багатьох країнах змінив податок з обороту. Податок на додану вартість є частиною новоствореної вартості і сплачується до державного бюджету на кожному етапі виробництва продукції, виконання послуг. Зарубіжні країни використовують ПДВ, встановлюючи не одну ставку, а цілу систему: знижену, стандартну та

підвищену. Знижена ставка застосовується до продукції першої необхідності, медикаментів та медичних послуг.

Предмети розкоші оподатковуються за підвищеною ставкою. Розмір зниженої ставки у країнах ЄС коливається від 0% до 17%, стандартної – від 12% до 23% і підвищеної - від 25% до 33% .

Нульова ставка у країнах ЄС встановлена на всі експортні товари. Це дає право експортерів на компенсацію ПДВ і дає змогу не включати його до ціни, що значно підвищує конкурентоспроможність товарів.

Із введенням Закону «Про ПДВ» платник податку отримав право на кредитування ПДВ. Крім того, за несвоєчасне відшкодування з бюджету надмірно сплачених сум податку може нараховувати пеню державі.

Широке застосування ПДВ зумовлене численними його перевагами, серед яких найголовніше те, що оподаткування підлягає переважно дохід, який спрямовується на споживання; інша його частина значною мірою використовується на нагромадження, яке опосередковано стимулює процес інвестування. Широка база оподаткування ПДВ сприяє вагомому зростанню доходів держави від податків на споживання. Вилучення податку на всіх етапах руху товарів сприяє рівномірному розподілу податкового тягаря між всіма суб'єктами підприємницької діяльності.

Найбільшу активність в Україні ПДВ має з фіскальної точки зору. Його частка в державному бюджеті України за чотири останніх роки збільшувалась, а питома вага складала близько 30%.

Для ефективного контролю за справлянням ПДВ до бюджету запроваджено реєстрацію платників цього податку.

Реєстрацію суб'єктів платників податку на додану вартість спрощує та робить більш ефективною Реєстр платників податку на додану вартість.

Акцизний збір – це непрямий податок на окремі види товарів, який включається в їх ціну. З економічної точки зору цей податок являє собою податок на споживання, який включається до ціни товару і сплачується покупцем у складі ціни товару. Платниками акцизного збору є: суб'єкти підприємницької діяльності, а також філії, які виробляють підакцизні товари на митній території України; суб'єкти підприємницької діяльності, які імпортують на митну територію України підакцизні товари; фізичні особи, які ввозять на митну територію підакцизні товари; юридичні особи, які купують підакцизні товари.

Згідно з ЗУ «Про єдиний митний тариф» від 25.02.99 р мито, що справляється митницею, являє собою податок на товари та інші предмети, які переміщуються через митний кордон України. В Україні застосовують такі види мита:

- адвалерне, що нараховується у відсотках до митної вартості товарів та інших предметів, які обкладаються митом;
- специфічне, що нараховується у встановленому грошовому розмірі на одиницю товарів та інших предметів, які обкладаються митом;
- комбіноване, поєднує два вище зазначених мита.

Нарахування мита на товари та інші предмети, що підлягають митному обкладанню, проводиться на базі їх митної вартості, тобто ціни, яка фактично сплачена або підлягає сплаті за них на момент перетинання митного кордону України. При визначенні митної вартості до неї включається ціна товару, зазначена в рахунку – фактурі, всі витрати, якщо їх не включено до рахунку – фактури.

Дослідивши недоліки функціонування податку на додану вартість, вважаю за можливе, запропонувати напрямки вдосконалення механізму справляння ПДВ:

1) встановити диференційовані ставки податку на додану вартість;
2) при визначенні доданої вартості потрібно зменшувати виручку на суму всіх матеріальних витрат, включаючи амортизаційні витрати. Тим більше, якщо з прийняттям Податкового кодексу буду введений податок на майно, то амортизаційні відрахування будуть оподатковуватись двічі;

3) спростити механізм справляння податку на додану вартість, а саме – виключити з бази оподаткування інші податки і збори та обов’язкові платежі; - посилити контроль за здійсненням відшкодування ПДВ з бюджету;

4) обмежити перелік пільг, залишити тільки пільги, що стосуються предметів першої необхідності;

5) змінити механізм справляння ПДВ щодо підприємств торгівлі та посередницької діяльності. Встановити, що об’єктом оподаткування у вказаних підприємствах виступає валовий дохід, який визначається як різниця між ціною реалізації та ціною придбання. Це дасть можливість не застосовувати до підприємств торгівлі та посередницької діяльності механізм відшкодування податку на додану вартість.

6) повністю перевести систему адміністрування та контролю за справлянням ПДВ тільки із застосуванням сучасних інформаційних технологій, дасть змогу поліпшити якість камерних перевірок, і як наслідок, збільшення надходжень в бюджет.

[illegible]

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

Наукове видання

Матеріали I Всеукраїнської заочної науково-практичної конференції «Актуальні питання сучасної економіки»

Частина 2

Відповідальний редактор – Головчук Андрій Федорович
Відповідальний секретар – Мальований Михайло Іванович

Видається в авторській редакції. Редакція не несе відповідальності за зміст матеріалів. Автори вміщених матеріалів висловлюють свою думку, яка не завжди збігається з позицією редакції.

Коректура Л.М. Абрамець
Комп'ютерне верстання М.І. Мальований

Підписано до друку 04.01.2010. формат 60х90/16
Папір офсет. Ум. арк. 10,8
Тираж 300. Зам. №16

Видавець і виготівник
СПД Сочінський
20300, м. Умань, вул. Тищика, 18/19
Свідоцтво: серія ДК №2521 від 08.06.2006 р.
тел.: (04744) 4-64-88, 4-67-77
e-mail: vizavi@mediat.com.ua